

Matka
M. Vojtěcha Hasmandová SCB

JSEM V DLANI BOŽÍ
dopisy z vězení

© Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského
© Cesta 2013

ISBN 978-80-7295-171-0

PŘEDMLUVA

Při své první návštěvě v naší vlasti v roce 1990 nás papež Jan Pavel II. vybídl, abychom připravili martyrologium našich mučedníků. Tento papež, který měl osobní zkušenost s totalitním režimem, dobře vytyšil, jaké bohatství křesťanského života v těžkých situacích pronásledování se tu skrývá, jakou zkušenost s Boží láskou a silou Ducha Svatého naši mučedníci udělali a jaké svědectví o tom zanechali.

V ruce držíte jednu z takových knížek, která je naplněním tohoto papežova přání. Titul i podtitul (Jsem v dlani Boží – Dopisy z vězení) svědčí naprosto zřetelně o radostném životě víry služebnice Boží boromejky Matky Vojtěchy Hasmandové v tak těžké situaci komunistického vězení. Matka Vojtěcha, statečný svědek víry, zemřela v roce 1988 v pověsti svatosti.

Pročítat se dopisy, které tato boromejka po osm let z vězení psala, je velice aktuální, hlubokou, povzbuzující a posilující duchovní četbou pro dnešní dobu. Je dobré mít při četbě před očima krásný obrázek její usměvavé tváře, která je obrazovým doprovodem toho, co tato sestra ve svých dopisech vyjadřuje. Těžkou situaci vězení nazývá: „Jsem v dlani Boží.“ Není to jen hezky formulovaný momentální slogan víry, ale trvalá skutečnost, která bez přestání prozařuje každou její větou, a je dokladem, že to není naučený postoj, ale trvalá atmosféra jejího nitra, její víry v něžné lásce ke všem, kterým nebo o kterých v dopisech píše. Ta „atmosféra“ není „něco“, ale „Někdo“ – Duch Svatý, který rozlévá lásku do srdce člověka (srov. Řím 5,5; a dále 1Kor 6,19). Když se u soudu měla vyslovit k rozsudku, vyjadřuje hluboké přesvědčení, tryskající ze slov Písma (srov. 1J 4,20): „Službu Bohu chápu jako službu lidem.“ Jsou to akcenty, které Duch Svatý rozšířil po koncilu. V jednom z dopisů Vojtěcha píše: „Vím, že je to vůle Boží, abych vám takto sloužila, a to stačí. To sílí a blaží...“ Ostatně se stejným postojem pokračuje ve své lásce i po propuštění z vězení. Tímto způsobem obdivuhodně udržovala kontinuitu živého společenství a vztahů jak s rodinou, tak se sestrami.

Matka Vojtěcha je apoštolkou živého společenství, ne pouze pokrevního, rodinného, ale společenství sester. V jednom dopise říká: „Prosím, aby platilo, že jsme jedno srdce a jedna duše.“ Jsou to vlastně plody ducha lásky, který její duši naplňuje. Nežádá nic pro sebe, ale myslí stále na druhé. Tentýž Duch působí nejen v duši jednotlivce, ale i na úrovni učitelského úřadu.

Papež Jan Pavel II. to dal jako důležitý úkol církvi do nového tisíciletí (viz NMI, čl. 43).

Matka Vojtěcha nebyla jen „něžnou řeholnicí“, ale i nebojácnou bojovnicí a statečným svědkem víry. Když ji nutili k nedělní práci, dovedla se pevně postavit i proti moci a zvůli. Když ji propouštěli z vězení, napsala do protokolu neohroženě poznámku o omezování náboženské svobody u nás.

V tolika směrech je Matka Vojtěcha nejen pro svou Kongregaci, nejen pro řeholnice a řeholníky, ale i pro dnešní věřící, pro současnou církev, opravdovým vzorem víry, který je třeba postavit na podstavec, aby svítil do široka. Takoví věřící jsou slávou církve a bílými mučedníky.

kardinál Miloslav Vlk

ÚVOD

V roce 1999 zemřela sestra Emilie Hasmandová, rodná sestra sestry Vojtěchy, služebnice Boží. V její pozůstalosti zůstala bohatá celoživotní korespondence s touto její nejbližší rodnou sestrou a zároveň řádovou spolusestrou. Byly Milosrdnými sestrami sv. Karla Boromejského a navzájem se na své životní cestě povzbuzovaly.

Podstatnou část těchto dopisů tvořily dopisy z vězení. Nejsou zde všechny, které sestra Vojtěcha v tomto období napsala, ale jen ty, které se dochovaly. Přesto tvoří úctyhodnou sbírku kolem 140 dopisů. Některé z nich zůstaly ve vězeňském spise sestry Vojtěchy a byly nám vydány až po otevření archivu. Z pohledu věznic byly závažné.

Doručené dopisy kolovaly jako oběžníky po všech příbuzných a po komunitách sester. Po propuštění z vězení v roce 1960 její korespondence neustala. Naopak se rozšířila na bývalé spoluvězeňkyně, kterým se stala oporou a průvodkyní v nelehké situaci po dlouhém období života v odloučení od rodin. Po návratu z vězení jejich rodinné a partnerské vztahy byly narušené nebo úplně zničené. Sestra Vojtěcha se ráda ujala tohoto úkolu. Z těchto dopisů jsou zde uvedeny jen některé, spíše symbolicky, abych naznačila, že korespondence byla silným výrazovým prostředkem blízké lásky sestry Vojtěchy po celý její život.

V několika dopisech napsala nosnou myšlenku pro prožívání své nelehké situace: „Nebojte se o mě. Jsem v dlani Boží.“ Toto její vyjádření se stalo názvem této knihy. Vyjadřuje postoj její živé víry, lásky a důvěry v Boží vůli. Podobně to vyjádřila už na začátku, při odsouzení: „Bůh vše dobře řídí.“

Tímto postojem chtěla především chránit příbuzné a spolusestry, aby zálež, kterou nesli už tím, že byla uvězněná, nebyla ještě větší. Spíše naopak, starala se o to, aby nesdělila to, co by vyjádřilo skutečnost a náročnost života ve vězení. Vedle dopisů jsou zde uvedena fakta o jednotlivých krocích ve vězení. Nejsou přikrášlena, jsou ponechána ve své strohosti, aby i toto odpovídalo velmi zjednodušenému životnímu prostředí věznic v padesátých letech. Mají jen naznačit, napovědět. Jistě i přes sdělení osobních dopisů zůstává mnoho věcí tajemstvím. Tajemstvím jsou i osoby, o kterých píše, které pozdravuje. Některé se mi podařilo vypátrat z archivu kongregace sester boromejek v Praze, ale mnohá jména zůstávají skrytá. Velmi často pozdravuje Daniela. Neodkryla jsem jeho pravou identitu.

Ještě pár slov k samotné Antonii Hasmandové, sestře Vojtěše. Narodila se v malé slovácké vesnici Huštěnovice, v okrese Uherské Hradiště. Blízkost Velehradu, duchovního centra Moravy, jakoby předznamenávala náboženský život v rodině malé Antonie. Brzy ztratila maminku, ale péče tatínka a ostatní rodiny pomohla ve víře překonat těžký úděl početné rodiny. Náboženský život i dále určoval rytmus rodinného života. Ze sedmi dětí se tři sestry staly boromejkami. Tonečka odešla z domova do kláštera ve třinácti letech. Po ukončení měšťanské školy ve Frýdlantě nad Ostravicí odešla studovat Učitelství učitelského ústavu v Praze. Po maturitě vstoupila do noviciátu. Už ve druhém roce noviciátu nastoupila na své první a nejdelší učitelské místo, a to do Třeboně. V roce 1940 složila doživotní sliby a v roce 1942, když byly ve válce školy zavřené, se přihlásila k péči o raněné vojáky v nemocnici ve Slaném. Po válce se vrátila opět k dětem, a to do Líšně, kde působila až do roku 1949. Po zrušení církevních škol pomáhala ostatním sestrám v pražské nemocnici v přijímací kanceláři. V roce 1950 byla ustanovena představenou komunity i činnosti sester v Prachaticích.

Vedle tohoto poslání dostala od své generální představené, Matky Bohumily Langrové, za úkol ukrývat mladého františkána, který unikl likvidaci mužských klášterů v Praze. Povzbuzení „Věrná až k smrti“, které jí dala její představená napsané na obrázku, se stalo záhy náročnou skutečností. 10. září 1952 byla v Prachaticích i s otcem Remigiem Jančou OFM a dalšími sestrám z komunity zatčena a po více jak roce odsouzena pro velezradu v monstrprocesu na 8 let. Po odpykání skoro celého trestu (chyběly jí čtyři měsíce) ji tatáž představená poslala do ústraní velké komunity sester do Vidnavy. Sestry sem byly odsunuty z nemocnic a škol, zvláště ty, které měly už důchodový věk. V roce 1965 dostala další amnestii a mohla žít bez dozoru StB. V roce 1970 viděla Matka Bohumila Langrová jako první krok k pokoncilní obnově potřebu provést řádné volby vedení kongregace. Z politických důvodů to nebylo možné od roku 1936. Sestra Vojtěcha byla zvolena absolutním počtem hlasů generální představenou a v této funkci setrvala opakovanou volbou necelých 18 let, až do své smrti.

Zemřela v pověsti svatosti a v roce 1996 dostal brněnský biskup Vojtěch Cikrle dovolení z Vatikánu otevřít kanonizační řízení. V současné době probíhá v Římě na Kongregaci pro kauzy svatých studium jejího spisu.

Přeji Vám, abyste vyčetli ze všeho, co je zde napsáno, statečné svědectví života prožitého v lásce k Bohu i k lidem. A aby se v Roce víry, který církev prožívá, i na příkladu této sestry boromejky každý z nás povzbudil a upevnil

ve víře. Tyto dopisy se staly vzpruhou mnoha lidem v nelehké době. Věřím, že se stanou posilou víry i čtenáři této knihy.

V Římě 29. června 2013

sestavila S. M. Remigie Češíková SCB,
postulátorka procesu Matky Vojtěchy.

PRACHATICE

30. dubna 1950 byla sestra Vojtěcha ustanovena představenou komunity v Prachaticích, v rodném domě sv. Jana Nepomuka Neumanna, a zároveň se stala vedoucí zaopatřovacího ústavu Charity v Prachaticích pro staré obyvatele.

V Prachaticích, v roce **1950**, píše formační poznámku mladé sestře. V tomto roce se stala její představenou. Udílí jí radu, jak se stát svatou. „Milá sestřičko Doloris, ještě něco málo ode mne. Člověk je to, co chce! Chtějte být svatou! A budete! Ale svatost musí něco stát. Nakolik Vás ,ta svatost‘ bude něco stát, natolik jí dosáhnete. Už to sedění bez vnitřního stýskání, klečení, které je Vám snad dlouhé, obtíže při stole... všude... vším, každým okamžikem. Ať nepatříte sobě ani nikomu a ničemu, jen Pánu!“¹ Později spolu prožily kus života ve věznici.

Na přání své generální představené Matky Bohumily Langrové ukrývala v Prachaticích **od dubna 1951** mladého františkána P. Remigia Janču OFM, který unikl při likvidaci mužských klášterů. Tento kněz zde dával duchovní cvičení sestrám kongregace přijíždějícím do Prachatic na dovolenou. **Matka Bohumila Langrová** byla jako první ze sester zatčena **20. ledna 1952 a 13. června 1952 v Brně** odsouzena **na 20 let** pro velezradu.

¹ Archív MV, 27, Korespondence psaná Matkou Vojtěchou, D – 3a.

VĚZENÍ

Z archivu vězeňské služby v Českých Budějovicích jsme v devadesátých letech dostaly kopie několika spisů spojených se jménem sestry Vojtěchy Antonie Hasmandové a s jejím pobytem ve vězení. Chronologicky je zachycen vývoj jejího případu od udání přes odsouzení až po amnestii 9. května 1960. Tento materiál posloužil k částečné rekonstrukci průběhu nuceného pobytu za mřížemi a k zasazení jejích dopisů do reality vězeňského prostředí.

5. dubna 1952 došlo k udání na ředitele Diecézní charity v Českých Budějovicích pana Fialu, že navštěvuje ústavu charity v kraji, kde jsou představené reakčního smýšlení. „V Prachaticích navštěvuje představenou ústavu, sestru Vojtěchu Antonii Hasmandovou, u které se schází s dalšími členy lidové strany... Uvedeným osobám věnujte zvýšenou pozornost. Případné závažné poznatky zašlete k našemu čj. A-7900/2031–52.

ppor. Šlechta.“

Z vězeňského archivu jsme dostaly záznam z **16. dubna 1952** z Krajského velitelství Státní bezpečnosti v Českých Budějovicích o **hledání P. Rudolfa Jančí od roku 1950**. Píše se zde o tom, že byl ukrýván v Praze u našich sester pod Petřínem a že ho představená kláštera poslala do Prachatic. Na cestu mu dala 25 tisíc Kčs.

12. dubna 1952 bylo na Krajském velitelství v Českých Budějovicích dohodnuto, aby velitelství zpravodajsky zjistilo, zda se ukrývá v ústavu u sester v Prachaticích.

10. července 1952 náčelník 2. odboru Hlavní správy Státní bezpečnosti psal na Krajskou správu StB v Českých Budějovicích dopis, ve kterém upozorňuje na návštěvy u sestry Vojtěchy a doporučuje: „**Věnujte Hasmandové a osobám, s nimiž se stýká, náležitou pozornost, případně ji agenturně obsaďte.** Závažné poznatky zašlete k našemu čj. A-16427/2031-52.“

A Okresní oddělení Státní bezpečnosti v Prachaticích **16. července 1952** upřesňovalo její jméno a podalo hlášení: „**O jmenované nemáme více poznatků a podle vašeho příkazu je jí v tomto směru věnována pozornost.**“

Návrh na zatčení vzhledem k trestné činnosti – ukrývání kněze P. Remigia Jančí OFM –, dále k domovní prohlídce a k zahájení vyšetřování Matky Vojtěchy, byl vydán **27. srpna 1952**.

StB v Českých Budějovicích byl vydán **9. září 1952** rozkaz k zatčení Matky Vojtěchy s tím, že bude transportována do věznice v Českých Budějovicích.

Sestra Vojtěcha, kněz P. Remigius Janča OFM a další sestry v Prachaticích byli **10. září 1952** zatčeni a uvězněni. Zatčení a domovní prohlídka proběhly za přítomnosti církevního tajemníka z ONV. Celý objekt byl zajištěn. Policie prohledala kancelář, byt představené a kněze. Byl nalezen určitý materiál, který jmenované usvědčuje z protistátní činnosti.

Z krajského velitelství v Českých Budějovicích **12. září 1952** poslali dopis Augustinu Hasmandovi, bratrovi sestry Vojtěchy, do Huštěnovic:

„Oznamuji Vám, že Vaše sestra Hasmandová Antonie, nar. 25. března 1914, posledně bytem Prachatice, Horní 142, byla se souhlasem prokurátora **ponechána ve vazbě pro podezření z trestného činu.**

Přednosta: nečitelný podpis.“

38 let sestra Vojtěcha uvězněná 1952

VE VAZBĚ ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH A V PÍSKU

Sestra Vojtěcha byla **odvezena do vazby v Českých Budějovicích**. **15. září 1952** bylo vydáno rozhodnutí o vazbě ve věznici podléhající velitelství Státní bezpečnosti, proti kterému nebylo odvolání. Tehdy 38letá sestra Vojtěcha je podepsala 17. září 1952. **Ve vazbě zůstala až do 5. listopadu 1953.**

Následovala série výsledků:

16. září 1952 proběhl první výslech o protistátní činnosti – informování internovaných sester v Hejnicích o vystěhování sester z mateřnice a nemocnice v Praze.

23. září 1952 – druhý výslech o ukrývání cenných předmětů v klášteře v Prachaticích (darované šperky, připravené na vytvoření bohoslužebných nádob).

26. září 1952 – třetí dílčí výslech – jak se poznala s duchovním Rudolfem Remigiem Jančou OFM, o jeho ukrývání a o tom, jak dával duchovní cvičení v Prachaticích pro sestry.

11. října 1952 měla vypovídat o protistátní činnosti Matky Bohumily Langrové. O jejím ilegálním spojení s Vatikánem. O předání dopisu sestře v Českých Budějovicích a panu biskupovi Hlouchovi. O povzbuzení Matkou Bohumilou, aby sestry neuposlechly státní orgány, kdyby byly vyzvány odejít do civilního života. A pokud by došlo ke zrušení řádů, aby si ponechaly i v civilním životě svoje řeholní povolání. O roznášení těchto zpráv do některých komunit. O protistátních tiskovinách se štvavými řečmi vatikánského rozhlasu a papeže Pia XII. (Slovo o této době – Otto Mádr).

21. října 1952 – další výslech – o tajných instrukcích od Matky Bohumily pro sestry vůči lidově demokratickému zřízení v ČSR.

9. listopadu 1952 – výslech o návštěvě P. Janči v ústavu v Hrabicích.

DOPISY Z VAZEBNÍ VĚZNICE

Od uvězněné sestry Vojtěchy přišel z vazební věznice v Českých Budějovicích první dopis a podle možností následovaly další a další. Ve vazební věznici v Českých Budějovicích zůstala až do 8. května 1953, odtud byla převezena do písecké věznice, kde ve vazbě pokračovala až do 21. září 1953. Toto období v Písku je spojeno s hlavním přelíčením před státním soudem a jejím odsouzením.

České Budějovice 18. listopadu 1952¹

Moji nejdražší,
tisíce pozdravů Vám a všem mojim. Vzpomínám denně a mnoho, to jistě víte a cítíte.

O mne nemějte starost. Daří se mi dobře. Sestře Emilii² přeji plnost požehnání k jejímu svátku. Ať to cítí, že jí takto blahopřeji.

Všechny, všechny zdravím, vzpomínám, žehnám.

Vaše s. Vojtěcha

České Budějovice 19. prosince 1952³

Moji nejdražší,

k Vánocům – plnost milostí, Boží požehnání, míru, pokoje! Kéž vtělená Láska dá i Vaším srdcím vroucnost a opravdovost! A do nového roku – sílu a naprostou odevzdanost do vůle Boží!

Za Vaše drahé řádky nejupřímnější díky. Kolik radosti a útěchy v nich! Byla jsem takto chvíli s Vámi. Děkuji každému zvláště. A dětem – pohlazení a křížek na čelíčko jako vždy. Nezapomínám! Stále u mne po Bohu naplňují největší část mého srdce. Ať jsou hodné a dělají rodičům radost!

O mne nemějte starost. Ve hmotném mi nic neschází. Jsem klidná a vyrovnaná. *(Další věta o osmi slovech je zaškrtnaná.)* Zdravá jsem. Nic nepotřebuji. Peníze mám a ostatní, Gustečku⁴, neposílají.

Všechny Vás pozdravuje a Vás líbá

Vaše S. M. Vojtěcha

¹ Dopisy z vězení, Archív MV a SCB, 2/52.

² Sestra Emilie Hasmandová, rodná sestra Anna.

³ Dopisy z vězení, Archív MV a SCB, 3/52.

⁴ Domácké jméno pro bratra Augustina.

České Budějovice 29. ledna 1953⁵

Moji nejdražší,
zrovna čtu Vaše tak drahé řádky a mohu hned odpovídat. Pozdravuji Vás, děkuji, vzpomínám – denně mnoho a žehnám při každé té vzpomínce. Ať Vás Pán Bůh silí, žehná a udílí zdraví!

Všechno mi bylo milé a všechny řádky jsem dostala, i Tvůj dopis Emilko! To víš, jak jsem byla ráda, žeš mi napsala více. Ovšem to kombiné rozhodně nepotřebuji, mám všeho dost.

Pokud jde o zdraví, **nebojte se o mne!** Jsem pod lékařskou kontrolou a dostala jsem z počátku několik kalciovek. Je mi opravdu docela dobře, proto ať se nikdo nebojí o mé zdraví. Jen o modlitbu prosím. Jinak jsem spokojena, ujišťuji Vás.

Drahé sestřičce Františce⁶ k jejímu svátku malý dáreček velkých vzpomínek a nejkrásnějších přání. Drahá sestřičko, buď šťastna a Pán Tě posiluj! Budu se snažit, abys cítila mé přáníčko.

Těší mě, že i Lidka⁷ si na mne vzpomněla. Líbám ji a tolik, tolik vzpomínám – na ni, na Vás všechny, všechny a modlím se a žehnám!

Vaše Tonečka

⁵ Dopisy z vězení, Archiv MV a SCB, 1/53.

⁶ Někdy oslovuje svoji rodnou sestru Františku jejím křestním jménem, jindy řeholním, S. M. Simeona.

⁷ Lidka je křestní jméno vikářky S. M. Theofory Kmoníčkové, která jediná z vyšších představených nebyla uvězněná na začátku padesátých let, jindy ji nazývá jménem Lili.

VÝSLECH O JEJÍ PROTISTÁTNÍ ČINNOSTI

28. dubna 1953 proběhl výslech o její protistátní činnosti.

Ta spočívala v tom, že věděla o protistátní činnosti své představené Matky Bohumily Langrové, o jejím kontaktu s Vatikánem a o obdržení deníku L'Osservatore Romano. Dále v tom, že zprostředkovala ilegální tisk, písemný styk s biskupem Hlouchem, ukrývala před bezpečnostními orgány v domě P. Rudolfa Janču, kterému umožnila konat tajné duchovní cvičení. O protistátních tiskovinách zabavených v jejím pokoji při domovní prohlídce. Z těchto tiskovin duchovního obsahu obviňují sestru Vojtěchu, že sestry usilovaly o zvrát poměrů v ČSR.

39 let odsouzená sestra Vojtěcha

DOIŠY PO VÝSLECHU

V Českých Budějovicích 29. dubna 1953¹

Moji nejdrazší,
vím, že Vám působím starosti svým mlčením, ale nebojte se o mne. Jsem zdráva, úplně zdráva a veselá jako obvykle.

Vaše milé řádky postní a velikonoční jsem obdržela a ujišťuji, že tolik potěšily. A to přáníčko! Mé kvítky!!! Vzpomínám na Vás tak silně a přechoasto a vždy žehnám. **Jste mi i na tu dálku tak blízko.**

Jen mám obavu o zdraví s. Simeony. Chudinka. A ostatní jste zdraví? Máte asi mnoho práce, jak ráda bych Vám pomohla! Zdravím všechny, vzpomínám na všechny. Na Vaše svátečky nezapomínám.

Děkuji za pozdravy Lídě², jak mě potěšily. Myslela jsem, že se na mě hněvá. A Vlastimilu s maminkou též zdravím. Mám na ně tak krásné vzpomínky. Všem děkuji za lásku a zvlášt dětem. Denně přechoasto jim žehnám. Děkuji za peníze, vždy jsem je dostala.

Do Boží ochrany Vás poroučí, Vám žehná a líbá

Vaše Vojtěcha

¹ Dopisy z vězení, Archív MV a SCB, 2/53.

² Lída a Vlastimila – jsou vikářka a spolusestry.

Z MÍSTA VÝSLECHU PŘEVEZENA DO VĚZNICE

30. dubna 1953 byla eskortována ze stanice StB do věznice ÚVV České Budějovice.

České Budějovice, dopis bez data¹

Moji nejdraší,

ujišťuji Vás všechny přechastými vzpomínkami. Duchem sleduji Vaše práce a námahy a vyprošuji všem a všemu Boží požehnání. Jste všichni zdraví? A což děti? Tolik, tolik na ně vzpomínám. Jistě se dobře učí a dělají rodičům radost. Což Liduška a Bolenka?² Nejsou ještě vdané?

O mne se nebojte. Daří se mi dobře, i plíce mám už v pořádku. Teď jsem dostala povolení na balíček – na pečivo. Jiné potraviny ne. Pošlete mi, prosím, třeba máslové těsto nebo co chcete či můžete. Příští balíček bych se zase obrátila na Mařenku, pak Tynušku³ a Vojtěcha.

Děkuji ti, Gustečku, za všechnu péči o mne. Jsem Ti velice zavázaná vděkem, i Tobě, drahá Haničko! Jen se, prosím, šetři! Víš, že máš dispozice k maminčině nemoci a mám o Tebe veliký strach. Tvá nemoc by mě drtila. Sestřička Simeona je už zdráva? Moc na ni vzpomínám i na Emilku a všechny. Lídiny pozdravy mě tolik těší. I strejce Vincka na Velehradě upřímně zdravím.

Psát mi můžete. Uzavírám Vás přechasto do svých vzpomínek, děti hladím a líbám, jak jsem vždy činila. Děkuji Vám všem, všem, že na mne myslíte, těším se na Vaše řádky, které tolik těší. Opusťte, že Vám přidělávám starosti!

Líbá Vás Vaše vděčná Antonie

¹ Dopisy z vězení, Archiv MV a SCB, 1/52, napsaný bez data, adresovaný bratrovi Augustinovi do Huštěnovic. Je zde uvedena zpáteční adresa: Krajská prokuratura, České Budějovice.

² Neteře od nejstarší sestry Marie Vojtěškové.

³ Mařenka a Tynuška – dvě rodné sestry v Huštěnovicích a bratr Vojtěch, v dopise dále zdraví příbuzné z dalších rodin a mezi nimi Lídu, tedy vikárku Theoforu Kmoňkovou.

ŽALOBA

6. srpna 1953 došla žaloba z Krajské prokuratury v Českých Budějovicích ke Krajskému soudu v Českých Budějovicích na sestru Vojtěchu, P. Rudolfa Janču, další tři sestry boromejky – Marii Soukupovou¹, Terezii Bílkovou², Marii Janákovou³ a další čtyři kněze z českobudějovické diecéze.

¹ S. M. Evarista Soukupová SCB

² S. M. Edigna Bílková SCB

³ S. M. Doloris Janáková SCB

JEDINÝ DOPIS Z PÍSKU

Sestra Vojtěcha a celá uměle vytvořená skupina uvězněných strávila část vyšetřovací vazby ve věznici v Písku od 8. 5. 1953 do 21. 9. 1953.

Písek 23. srpna 1953¹

Moji nejdražší,

zase jdu aspoň takto mezi Vás, abych se s Vámi potěšila a hlavně Vám vroucně poděkovala za poslední dopis z 3. 7. Nevíte, jak jsem už na něj čekala. Nezvykla jsem tomu, abyste mě nechali 2 měsíce bez dopisu, a tak jsem již prožívala bolest nad úmrtím aspoň poloviny příbuzenstva. A pak ta radost! Prvně jsem zjistila, zda píší obvyklí pisatelé, a díky Pánu Bohu žijete všichni. Nevím, komu dříve děkovat. Zda Fanynce, že vzala veliký papír, či Emilce, která mě blaží nejvíce řádkami, či Mařence a Tynušce za jejich něžnou pozornost, Gustečkovi za velké starosti a Vojtěchovi za zprávy školské a verše. Tedy: všem, všem i drahým sestřičkám. Jejich milé řádky jsem taky dostala a moc potěšily.

Drahý Gustečku, Tobě ale i Tvé Toničce mé největší díky! Blahopřeji k svátku!! Nic si z toho nedělej, že balíčky Ti přišly zpět. Je v tom tolik Vaší lásky, tu cítím, ta blaží. Byl by jistě milý hmatatelný pozdrav domova, ale Pán Bůh soudil jinak. Zatím byly balíčky zrušeny. **Ale věřte, že Pán Bůh je tak štědrý, až příliš, a já cítím, že umí hradit vše svým způsobem. Prostě nemějte nad tím lítost, mně je dobře, nemám v hmotném nouzi, jsem spokojena, ba šťastna.** Za peníze velmi děkuji. Přišly zrovna vhod, neboť jsem zjistila, že nemám na pastu, známky a přikupuji si chléb a cukr. Ale víc nepotřebuji, utratím jen 6 Kčs týdně a doufám, že budu mít brzy soud.

I sestřičkám děkuji za balíček – vrácený. Těší mě jejich láska. Ať jsou zdraví! Zdravím Vás všechny, všechny. Modlím se za Vás, duchem sleduji Vaše starosti, práce a námahy i snahy. Všem často za den žehnám, všechny líbám, všechny prosím o modlitbu. Pozdrav P. Praxlovi a všem drahým kolem.²

Vaše vděčná Ant. Hasmandová

¹ Dopisy z vězení, Archiv MV a SCB, 3/53, adresován bratru Gustavu Hasmandovi.

² Sestra Vojtěcha vyjmenovává všechny sourozence i řádové sestry a kněze, který jí připsal do dopisu pár vět.

TRESTNÝ ČIN VELEZRADY

17.–19. září 1953 se konalo hlavní přelíčení u Krajského soudu v Českých Budějovicích pro trestný čin velezrady.

K uměle vytvořené skupině byly přiřazeny ještě další osoby, dalších pět sester z různých společenství. Neznaly se navzájem, ale tvořily skupinu pro monstrproces.

Do této skupiny patřilo pět kněží: P. Antonín Jarolímek OPraem, P. Václav Říha, ThDr. Augustin Malý, ThDr. Josef Šídlo, P. Rudolf Janča OFM a devět sester, mezi nimi sestra Vojtěcha Antonie Hasmandová jako první.

Z textu hlavního přelíčení, který sestra Vojtěcha, donucena, podepsala:

„**Vatikán v čele s papežem a katolická církev** u nás podporuje nejreaktější živly. Jako Mussolini a Hitler byla oporou habsbursko rakouské monarchie – staletého žalárníka českého a slovenského národa. Pomáhá v boji proti pracujícímu lidu.

Všichni obvinění ... těžce se na něm (na našem národě) prohřešili, dostali se svou slepou, chtěnou poslušností Vatikánu na základnu beznárodnosti finančního kapitálu. Tak se stali žoldnéři imperialismu, jehož je Vatikán ochotným spoluputníkem, kryje své hmotné zájmy rouškou kultu...“¹

„**Přitom daleko nejvyšší iniciativu** (z obviněných žen) vyvinula Hasmandová, která byla významným přívodem trestních jednání. Přitom její jednání bylo pod vlivem její špatně zastřené touhy zaujmout prostřednictvím protistátní činnosti daleko vyšší hierarchické zařazení.“²

Vedlejším trestem velezrady bylo propadnutí celého jmění; soud jim nevyslovil ztrátu státního občanství, to neshledal vhodným. Soud je postihl dočasnou ztrátou občanských práv, u sestry Vojtěchy na 5 let, a k odnětí svobody na 8 let. Všem odsouzeným se ukládala náhrada nákladů trestního řízení.

17. září 1953 v 8. 35 bylo zahájeno hlavní líčení, bez účasti veřejnosti. V 9. 35 byla předvedena před soud na pokyn předsedy senátu sestra Vojtěcha.

Z její výpovědi:

Na dotaz, zda se cítí vina, odpovídá:

¹ Z rozsudku při hlavním líčení konaném 17.–19. 9. 1953, str. 15.

² Z rozsudku při hlavním líčení konaném 17.–19. 9. 1953, str. 16.

„Ano, chápu, že moje náboženská činnost v dnešním slova smyslu je protestátní. Myslím, že pokud pohlížím na svoji náboženskou činnost zpět a vůbec na celou svoji činnost, byla nesena celá jen ve smyslu náboženském.“

Když přednášela svůj životopis, mimo jiné řekla:

„Od deseti let jsem toužila vstoupit do kláštera. Byla jsem vedena výlučně svojí touhou zasvětit svůj život Bohu.“

„Službu Bohu chápu jako službu lidem. Snažila jsem se o takovou službu ze všech sil. Myslím, že jsem ve školách vychovávala mládež dobře, tak také stojím před svým svědomím. Moje výchova dětí směřovala k poslušnosti Boha a pro blaho bližních.“³

Po roce vazby, **19. září 1953**, byla jako vatikánská špionka odsouzena k osmi letům vězení, které většinou prožila v Pardubicích.

Sestry i další ženy s ní vězněné svědčí o heroické víře, lásce a odpouštění. Přestože sama strádala, pomáhala všem. O této době hovořila jako o době Boží milosti, výjimečně se zmiňovala o utrpení, které prožila.

V tento den byl **vydán příkaz, aby byl trest vykonán**. Od započetí vazby 10. září 1952 do 10. září 1960, nebude-li nařízeno jinak. Do Pardubic byla převezena 23. září 1953. Brzy následoval první dopis z této věznice.

³ Z protokolu o hlavním líčení dne 17. září 1953, str. 26.

UMÍSTĚNA V PARDUBICÍCH

V pardubické věznici jí byl založen osobní spis. Dostala základní číslo 2 669 a 141. Těmito čísly označovala své dopisy. A také ti, kteří jí psali, uváděli tato čísla místo jména. Ze stručnosti prvních dopisů je znát, že prožívá změnu místa.

Pardubice 27. září 1953¹

Moji nejdraší, tisíce pozdravů z mého nového působiště – Pardubic. Jsem zdravá a tolik vzpomínám na to milé naše setkání. Mohu psát a přijmout dopis vždy jednou za měsíc. V dopise budete mít nálepku, že je dopis povolen. Bez ní dopis nedojde. Nálepku přilepte do levého rohu na obálku, kde je adresa. Na druhé straně obálky musí být **vždy** zpáteční adresa odesílatele. Korespondenční lístky a pohlednice neposílejte, musely by mít také nálepku. Návštěvu budu mít povolenou vždy za 6 týdnů. Ale to Vám ještě oznámím. Balíčky zatím neposílejte, jen nějaké peníze na drobnosti.

Všechny, všechny zdravím. Je mi líto, že Vojtín a Bolenka² odjeli, ač by mohli být se mnou taky. Ale – však se ještě uvidíme. Už se na Vás těším. O mne se nebojte, daří se mi moc dobře. Moc vzpomíná a všechny líbá Vaše

Antonie Hasmandová

Pardubice 26. října 1953³

Moji nejdraší, doufám, že jste obdrželi moji zprávu o mém novém působišti v Pardubicích. Těším se na Vaše řádky. Každý den je čekám. Víím, máte moc práce, ale Emilka jistě chvíli najde. Můžete dopis odesílat jen na tu povolenku, a to jen rodiče a sourozenci. Jinak je to jedno, kdo z Vás dopis či balíček odevzdává. V těchto dnech totiž jste asi dostali zprávu s povolením na teplé prádlo pro mne. Chtěla jsem to poslat Aničce, že už podle Martiččiných dětí ví, co se posílá, ale obávala jsem se, jestli se už nepřestěhovala, jak mi psala do Písku. Moc si s tím tedy nedělejte starosti, prostě – něco teplého, můžeš to, Gustečku, složit na starost Aničce.⁴ Už předem Vám moc děkuji.

¹ Archiv MV, 4/53, Antonie Hasmandová bratrovi: Augustinovi Hasmandovi, Huštěnovice u Uh. Hradiště, Morava

² Bratr Vojtěch a neteř Bolenka – Bohuslava.

³ Archiv MV, 5/53, Antonie Hasmandová píše bratrovi: Augustinovi Hasmandovi, Huštěnovice u Uh. Hradiště.

⁴ Gustav a Anička – sourozenci, bratr Augustin a řádová sestra Emilie.

Pokud jde o návštěvy: jen nejbližší příbuzní, tj. rodiče nebo sourozenci. Mám už právo na návštěvu (vždy za 6 týdnů). **Je to ale moc daleko a s tím i velký náklad, proto vůbec nežádám, abyste za mnou jezdili.** Kdybyste ale sami opravdu chtěli, pak by vždy mohla jednou Emilka s někým, pak zase Fanyinka – ale to jen tehdy, když Vás to nebude finančně zatěžovat. V tomto případě ale musíte si o návštěvu žádat písemně sem do Pardubic na adresu Velitelství UÚNZ Pardubice B/10 a napsat, kdo přijede a kdy chcete přijet.

Mohou přijet jen dvě osoby, a to na povolenku, kterou dostanete poštou na Vaši žádost. Nic s sebou pro mne nevozte, balíčky se nepřijímají, jen na zvláštní povolení se doručují poštou. S tou návštěvou bych byla skoro raději, kdybyste nejezdili, přes to, že Vás tak ráda vidím, stojí to moc peněz a Vy je nemáte. – Jinak je lépe ve všední den.

Jste všichni zdraví? Mám o Vás často starost a obavy. **Denně Vás vkládám do náruče Boží, denně ráno i večer vyprošuji pro Vás všechny i pro sebe Boží požehnání.** Vzpomínám často, velmi často, a těším se s Vámi všemi při volné chvílce, ba i ve snu v noci se mazlím s matičkou a hraji jako dítě s Maruškou, Martičkou a Růženkou a jsem ráda, že mám tolik sourozenců, kteří mě mají rádi a ani teď na mne nezapomínají. Jak je to dobře, že je nás mnoho! Každého pozdravuji zvlášť, každého líbám a ujišťuji svou láskou, vzpomínkami, vděkem.

Karlovy děti jistě vzpomínají, tož všem mnohonásobnou pusu! Lídě moji drahé zvlášť. Jak je se zdravím Vlastimily? Že ji zdravím i její maminku.⁵ Kolik let je to už, co jsem ji neviděla? Jak jsme to jeli všichni do Prahy a tak se vesele bavili, že se nám ani nechtělo rozejít – ani nemohu věřit, že je to tak dávno. Tak moc vzpomínek všem, všem Vám, moji nejdražší! Bůh Vás opatruj!⁶

Vaše Vojtěcha

⁵ V tomto pozdravu zdraví sestra Vojtěcha své řeholní spolusestry, Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského: Lidušku – generální vikářku, která se v určitých intervalech pohybovala na svobodě, vedle období, kdy byla v internačních táborech pro řeholní sestry, anebo nakonec na Pankráci. Nejvíce ji v dopisech oslovuje domácím jménem Lili, obrací se na ni vždy s velkou úctou a láskou. Maminkou sestry Vlastimily je představená komunity.

⁶ V posledním odstavci pozdravuje rodinu Karlovu – své řádové spolusestry. I nadále užívá tvar jména, který je krycí, a přece ten, kdo dostal dopis, věděl, koho v něm pozdravuje.

ROZSUDEK POTVRZEN

5. listopadu 1953 nabyl rozsudek právní moci.

Pardubice 20. prosince 1953¹

Moji nejdraší,

plnost radosti v Pánu, požehnání a pokoje k Vánocům! Snad moje řádky přijdou až po svátcích, ale jistě jste přesvědčeni, že jsem vzpomínala a vzpomínám ne denně, ale často za den, a to vždy svým způsobem, který už znáte. Vždyť jste mi všichni tak blízko! Jen ať jste všichni zdraví.

Jaké jste měli Vánoce? Tak Bolenka tedy řekne o půlnoční svému snoubenci „navždy“. To se budu spojovat v půlnoční s Vámi a vyprošovat jí lásku a věrnost pro celý život. Je to hezké, že si vybrala tak krásnou dobu. A jak si pospíšila, ale maminka si ji jistě hezky připravila a vybavila. Jsou sice oba chudí, ale právě tu bývá více lásky. Též mnoho pozdravů celé jejich rodině.

Děkuji mnohokrát za poslední dopis, který jsem dostala 14. prosince. Měla jsem radost. Na návštěvu ráda vzpomínám. Bylo těch 20 minut tak hezkých! Jen se nermuťte, že ta písecká návštěva nebyla pro Vás uspokojivá, že jste málo mluvili. **Jak jste mohli vyprávět Vy, když jsem mluvila stále já? Byla jsem tak šťastná, tak rozradostněna, bylo mi jako v můj profesní den; že vás zase uvidím, že jste zdraví, že jste u mne, a vůbec – bylo to naopak moc hezké, stejně jako posledně.** Těším se i na ostatní – na Bolenku, Leonku a všechny. Jen prosím, nejezděte vždycky za 6 týdnů, aby Vás to finančně nezatěžovalo. Bojím se stejně, že Vás moc vyčerpávám. **Nikdy si nebudu myslet, že mne máte méně rádi, když vynecháte některé období.**

Dostala jsem povolení na zdravotní balíček. Odpusťte mi ostatní, že jsem ho poslala Emilce. To proto, že jsme o tom mluvily při návštěvě. Víím, že byste mi ho všichni rádi poslali. Psát budu vždy asi až za 6 týdnů, tak se o mne nebojte. Vzpomínala jsem také 8. prosince. Na Haničku a Fanyнку, že vstupují do nového života, a přemýšlela jsem, jak bych mohla mít podíl na jejich štěstí. Tak až při návštěvě mi musí moc vyprávět. Ať plně prožijí nový život, ať jsou šťastny a vzpomenu i na tu, která je daleko.

¹ Archiv MV, 6/53, Sestře: Emilii Hasmandové, Vyškov, Purkyňova 35.

Ujišťuji láskou všechny, všechny. Drahé děti líbám, žehnám je, hladím. Ať jsou pilné a hodné. Děkuji za pozdrav paní Neumannové² a slečny Machanové. Také zdravím i jejich doktora, P. Praxla a všechny. Tobě, Gustíčku, dík za vše – za peníze, za péči, obětavost. Jsem Ti moc vděčna. Vojtěškovům, Hrnům, Vojtěchovým, tobě, Fanynce, Emilce pozdrav, políbení!

Vaše Vojtěcha

² V pozdravech je u paní Neumannové skrytý pozdrav sestrám do Prachatic do Neumannea, kněží a známým z Prachatic. Dále zdraví sourozence a jejich rodiny.

V ROCE 1954

Podle zápisu v osobním spisu z 18. ledna 1954 byl zdravotní stav sestry Vojtěchy ve vězení: chronický zánět ledvin a Tbc plic III. Sestra Vojtěcha svojí nemocí nechtěla lekat ani své příbuzné ani spolusestry. K této diagnóze se přidával ještě zánět očí, a toto všecko snižovalo její pracovní výkonnost na pracovištích, kde bylo třeba dobře vidět při práci s bižuterií.

Z Pardubic 27. února 1954¹

Moji nejdražší,

pokoj a láska Boží Vám všem! Nevím, jak vyjádřit na tyto řádky tolik vzpomínek, přání, vděku – za balíček, návštěvu, dopis, který jste mi sice poslali, ale ještě jsem ho nedostala. Poslední jsem obdržela 14. prosince 1953. Ale těším se, že mi ho přece ještě dají. (Už ano, ale 1 list, ne Emil.) A balíček? Emilko, díky!! A všem ostatním! Jaká radost byla z Edinčiného pečiva! Vše přišlo v pořádku a bez porušení. Můj balíček přišel 31. prosince.

Současně s tímto dopisem posílám povolenku na zdravotní balíček – Emilce, jak mi říkala, ale mám obavu, jestli ji nezatěžují. Však Vy jí to ostatní nahradíte, vím to a prosím o to. Kdyby mi to výslovně neříkala, neposílala bych to jí, ale Vám někomu. Psát i návštěvu mám vždy za 2 měsíce, tak se nebojte, o mne. I kdyby to bylo někdy třeba později, buďte klidní.

Jsem v rukou Božích, co více? A jsem spokojena se vším. Vím, že je to vůle Boží, abych Pánu Bohu takto sloužila, a to stačí. To sílí i blaží. Na Vás všechny, všechny moc vzpomínám a duchem sleduji Vaše práce, starosti, bolesti a snahy a snažím se Vám pomáhat svým způsobem.

Řádků ubývá a já tedy – Vám, drahým dětem, Lídě, Vlastimile, Daniele a všem – Věroslavě, Dagmar, Anežce – tisíce pozdravů a díky! Za pozdravy, za všecko! Kéž je Lída už zdravá! Bojím se vždy o ni a každá zpráva o ní těší. Líbám ji a ujišťuji denními vzpomínkami. – Fanyňka je ještě v nemocnici? Ubožátko! Jak je švagrové Toničce? Peníze neposílejte! Piště až mezi

¹ Archiv MV, 1/54, Antonie Hasmandová, číslo zákl.: 1271, výhodnostní skupina I., bratrovi, Augustinovi Hasmandovi, Huštěnovice.

10.–20. dubnem. Gustečku, děkuji Ti za vše. Tynuško, mám z Tebe radost, stále vidím Tvé modré oči s úsměvem a slzami.²

Líbá Vás Vaše Vojtěcha

Pardubice 27. dubna 1954³

Moji drazí, nejdrazší,

pokoj a láska Boží Vám! Mnoho radostí ze vzkříšení Spasitele. **Duchem jsem byla s Vámi a plně prožívala introit Hodu Božího: „Vstal jsem a jsem teď s tebou!“** Tož abychom, kteří jsme slavnosti velikonoční dokonali, Boží štědrostí je v mravech a v životě napodobili – zachovali! Bůh Vás posiluj! Modlím se za Vás denně, mnoho.

Vojtěchu, Emilko, děkuji Vám za poslední drahou návštěvu. Jak to bylo krátké, že? Nikdy nestačím říci vše, všem poděkovat za všechno, a v dopise málo místa. Těším se jen myšlenkou, že Vy všichni, kteří mi píšete, vzakazujete nebo vzpomínáte a se modlíte, jste přesvědčeni o mém vděku k Vám a že víte, že na Vás nezapomínám. Ujišťuji!

Balíček přišel 22. března a byl bohatý obsahem a láskou, která ze všeho dýchala. Gustečku, Tynuško, přála bych Vám, abyste nás viděli a poznali byste ovoce duchovního a tělesného milosrdenství.

Jak se daří švagrové Toničce a Marušce? Prosím mnoho o zdraví obou. Duchem sleduji Vaše práce a starosti. Že moji broučkové jsou hodni, o tom jsem přesvědčena; jen na můj svátek mne nechtěli přijati, a moc se na mne ve snu zlobili. Pak jsme se upřímně smály nakažlivosti snů tohoto druhu. **Vzpomínám na všechny kolem dokola a těším Vás tím, že jsem zdráva, v hmotném nic nepostrádám a jsem nejen vyrovnaná, ale spokojena. Připadám si jako ptáče v síti Boží lásky, a proto se o mne nebojte! Vždyť ani já se o sebe nejím. Ovšem modlete se, abych nikdy nepromarnila čas, který Bůh ve své lásce dává svým. Vždyť slabost lidská dovede posknout všechno.**

Odpusťte písmo! Stojím a podložka je bídna. Ale i tímto škrabopisem Vás chci potěšit, ujistit vzpomínkami a snahou o prohloubení sebe. Dopis na Velký pátek tolik potěšil, že nemohu vypsat!!! Kolik posily, útěchy, lásky v něm! Díky každému – Lídě, Danielovi a všem! Je Lídě lépe? Kéž Pán

² V dopise jmenuje vedle sourozenců, neteří a příbuzných nejdříve své řádové spolusestry.

³ Archiv MV, 2/54, Ant. Hasmandová píše bratrovi: Aug. Hasmandovi.

chrání Daniela na každém kroku! Pozdravy Vojtěškovým, Hrnům, Gustečkovi, Vojtěchovým, našim na Velehradě, P. Praxlovi a jeho Fandovi, Krejsovim, Liduně, Trankvile, Kristě a všem, všem! Líbá Vás a všem žehná

Vaše Vojtěcha

V periodickém posudku z 29. dubna 1954:

„Její chování v trestu je poměrně dobré, tiché, mírné povahy.

Po stránce pracovní odsouzená měla poměrně malý pracovní výkon oproti druhým starším ženám. Její výkon nedosahoval ani normě.

Z hlediska politického nelze ji kladně hodnotit pro její náboženské založení, ve kterém spatřuje to, že dnešní socialistické zřízení není prováděno pracující třídou, nýbrž Bohem, a dnešní omezování svobody na těch, kteří se proti dnešnímu zřízení provinili, se provádí nelidským způsobem. Z této stránky ji nelze kladně hodnotit.“⁴

7. července 1954⁵

Moji nejdraší, pokoj a Láska Boží Vám!

Prosím pro Vás denně o sílu Ducha Sv. a toužím, **abychom ji i osvědčovali v okamžicích, které Bůh ještě dopřává. Vždyť – nyní je čas příhodný!** – Díky za milé psaníčko. Všem! Je to opravdu umění, a já ho neovládám, vložit do těchto řádků vše, co bych chtěla: napsat každému zvláště, dětem aspoň po odstavečku, Lidušce, Danielovi, Huštěnovicům, Vyškovu (Trank. a Jolentě dík!), Sloupnici (Kristě),⁶ všem svátkům – prosím, přijměte jen dobrou vůli.

Vzpomínám na milou a drahou návštěvu. Byla zase tak hezká. Fanyňko, jen už buď zdráva! Emilko, všeobecně usneseno, že bez Tebe by to opravdu nešlo. Jen prosím, vyříd' Liduně, jak si vážím jejího připsání. Vše jí řekni. Mám ale úzkost o její zdraví. Prosím, dělejte vše, co se dá udělat!!

Danieli drahý, tolikrát jsem četla Tvé řádky a žiji z nich. Víím, kolik znamenají, když při své těžké a nebezpečné práci hornické ještě máš čas pro mne, abys potěšil, posílil. Jsem Ti vděčna, že zalíváš tam, kde

⁴ Záznam v osobním spise Antonie Hasmandové z 29. 4. 1954.

⁵ Archiv MV a SCB, 3/54, Ant. Hasmandová, číslo zákl. 141, píše bratrovi Aug. Hasmandovi.

⁶ V dopise píše o sestřích: S. M. Trankvile Bartuškové, S. M. Jolentě Perníčkové a S. M. Kristě Mazurové, na konci dopisu oslovuje některé kněze a sestry: Věroslavu Jurákovou, S. M. Laetantii Petříkovou, S. M. Anežku Spáčilovou.

**nepršivá. Chtěla bych, aby Ti má modlitba byla kahanem při práci v hlu-
binách. Bůh Tě opatruj!**

Gustečku, co je se švagrovou a Miruškou? Připadám si tak bezmocná ve svém vděku, ale věř, **dávám, co mám, a štědře: modlitbu a můj život** a prosím denně o zdraví pro obě, o požehnání pro celou rodinu, pro Vás všechny.

Jsem ráda, že Romance je už trochu lépe, že přísná dieta přece trochu za-
brala. Však jistě byl nejvyšší čas. Ovšem, ať je trpělivá! Taková těžká infekce
nemůže kvapem zmizet, a proto ať nese klidně i přísnou izolaci!! Hlavně že
není sama, a mezi svými je každá obtíž poloviční. Je moc dobře, že dostala
povolený větší byt, už pro zdraví celé její rodiny. Až se uzdraví, ať přijede
za mnou a přiveze mi ukázat nějaké pletení. Zajímaly by mne třeba podko-
lenky, něco moderního! Jinak ať dělá dobrotu, nebo se budu na ni moc zlo-
bit!!! Díky za zdravotní balíček (přišel 11. 6.) i za boty. A už si se mnou ne-
dělejte starosti. Nic nepotřebuji a jsem spokojena. **Víte, že vědomí plnění
vůle Boží nejen sílí, ale naplňuje klidem, ba radostí – a služme Pánu
s radostí. Vy tam, my zde!** Zdravím všechny, všechny. P. Praxla, Fandu, Krej-
sovy, ..., Věrosl., B. Petříkovou, Anežku a Vás všechny, moji nejdražší, lí-
bám.

Vaše Vojtěcha

24. července 1954 vzala sestra Vojtěcha na vědomí náhradu za náklady
na trestní řízení (4 919,18 Kčs), ale zároveň podala odvolání na personál
prokuratury v Praze, poněvadž byla zcela nemajetná a neměla, čím by pří-
slušnou částku zaplatila.

4. září 1954⁷

Moji nejdražší,

**jdu na chvíličku tímto mezi Vás, abychom se vzájemně potěšili, po-
sílili a ujistili se, že jsme jedno srdce, jedna duše. Denně se zde mod-
lím a prosím mnoho, aby nikdo nestál stranou, ale vše, co přichází, aby
nás ještě více prohlubovalo, upevňovalo, zušlechťovalo. Nás křesťany
nesmí bolest vést k zatrpklosti, ale povznášet, činit lepšími, učit chá-
pat jiné a hlavně omlouvat! Ať všichni pocítí přitažlivou sílu křesťanské
dobroty! Víím, že máte mnoho práce, námahy, obtíží. Duchem Vás sle-**

⁷ Dopisy z vězení, Archív MV a SCB, 4/54, Hasmandová, 141, bratrovi: Gustav Hasmanda.

**duji a posílám svým způsobem. Každý úder hodin Vám nese mé pohla-
zení – všem – dětem, Liduně, Danielovi – všem – všem!** Dík za drahou
návštěvu. Byla krátká a mně se neobyčejně stýskalo – moc. Vždycky se já
měsíc těším, další měsíc se těším na příští. Mohla by snad s Tebou přijet
Emilka, Fanyinka. Později by bylo pro ni zima, nemyslíte? Děkuji jí za vše,
čím mne tolik potěšila.

Bolenko⁸ má drahá, snad ani netušíš, jak bych Tě ráda k Tvému svátku
zasypala nejkrásnějšími dary! Věř, jsem ale šťastna i takto a vím, že Vám
dvěma tím jistěji vyprošuji požehnání – lásku – věrnost! Věřím, že budeš
šťastna. A Tvými drahými rodiči i já kladu ruce na Vaše hlavy a žehnám.
Byla jsi mi vždy tak blízká, zůstáváš dále a jen prosím: z Boha čerpej vše
a jeho láskou prozařuj své okolí. Těším se, že i Tvého snoubence jednou
poznám. 12. září budu duchem stále mezi Vámi.

Všechny zdravím, vzpomínám. Stavte se u tety Norbert., tož – že moc
pozdravů. Jak by ji asi její Bohuška ráda pohladila a poděkovala. Líbám ji
a všechny její děti. Mám radost, že František hezky roste a je veselý. Ujis-
títe ho i maminku a celou rodinu upřímnými pozdravy. Liduna nebude na
svatbě? Díky za její psaníčko a těším se na shledání. Pozdrav dětem, jsou
jistě hodné, Fr. Krejsů je zdravý? Zdravím Fandu a jeho rodiče, P. Praxla,
Vitějovice, děvčata, u Trankvilů, Kristy a všechny.

Vojtěchu, do školního roku pevnost a svědomitost! Líbám Aničku a děti,
u Hrňů, Gusty, Vojtíka a všech.

Vaše Vojtěcha

Pardubice 9. listopadu 1954⁹

Moji nejdražší. Ave Maria! Pokoj a láska Boží Vám.

**A zase teprve nyní velkou vděčnost za milou návštěvu, drahý dopis.
V obojím je tolik útěchy, pomoci, povzbuzení a síly, že člověk přímo cítí
péči lásky, jež nás pojí, ba obklopuje. Je to vždy osvěžení, nabrání de-
chu k dalšímu chodu, velký svátek a zároveň únik všednosti, které se
musíme bránit všichni.**

**Vždyť každý den našeho života je velkým darem Božím a bylo by
škodna, abychom jej nechali vyznít naprázdno. A zde – v silně zjed-
nodušeném životě, hlavně v duchovním ohledu – tím větší nebezpečí.**

⁸ Oslovuje neteř, dceru od nejstarší sestry Marie.

⁹ Dopisy z vězení, Archiv MV a SCB, 5/54, Hasmandová, č. 141, sourozencům.

Konečně – všude aby se člověk s Hálkem modlil: „Jen zevšednět mi ne-dej, Bože!“ Abychom k těm pokladům, jimiž jsme z Boží lásky zasy-páni, nebyli vlažní, abychom nezklamali očekávání nebe i země! Jsem šťastna Vaším ujištěním pevnosti, jsem zase uklidněna, že jste zdraví. Jsem s Vámi a vím, že Vy se mnou. Však denně dávám Pánu své dlaně plné vděku za Vás i za vše, co uděluje mně. I Vy buďte klidni o mne: jsem zdravá, v hmotném nemám nedostatku. **Ba péči zde cítím, jak milují-cím Boha vše napomáhá k dobrému. Jsem nejen spokojena, ale šťastna a připadám si v této síti Boží lásky jako ten, kdo se učí plavat v chladněj-ších proudech. A člověk poznává, kolik neumí, kolik se ještě musí učit, jak je třeba dát do služby všechny smysly, aby ovoce bylo plné a ryzí – a že toto ještě neumí.**

Řádků ubývá a já mám ještě v srdci tolik přání: Emilko moje nejdražší, máš svátek i s Danielem. Bůh a celé nebe ať Vám za mne blahopřeje a štědře přeje. Jak se musím uskrovnovat i ve slovech. I toto k svátkům! Emilko, Ty víš, jak jsem Ti vděčna a Trankvilovi budou přát se mnou. Danieli, drahý můj bratře, jsem ráda, že Tě mám a děkuji Ti! Nezapomenu nikdy! Tě-šíme se na shledání. Gonsalvě, Cilce, Tobii, Xaverii a Fanoušovi blahopřeji! I všem Nevinětkům. K Vánocům všem plnost milostí, pokoje, lásky, ra-dosti!¹⁰

Lída je zdravější? Jak odolala infekční žloutence? Denně mnoho prosím o její zdraví. Liduško, prosím, tíží mě Tvé slzy. Věř, drahá, že nic není ru-šivého mezi námi. Mám na Tebe nejkrásnější vzpomínky. Víím, žes hodná, všichni Tě chválí a já věřím – bez pochyb. Přijed, můžeš-li někdy, a ústně to bude krásnější. Jak se daří dětem? Však víte, že většina řádků patří Vám, že jsem modlitbou a vzpomínkami u Vás, že není hodiny, abych Vám neposí-lala požehnání, že se těším z Vašeho růstu, z Vašich snah a prosím, aby pod-statou Vašeho života bylo skutečně to „jediné potřebné“. Bolenko, dík za fo-tografie, brzy je dostanu, těším se. Buď šťastná! Gustečku, Tvé rodině – na švagrovou a Mirečku nezapomínám, Vojtěchovi, Vojtěškovým, Hrňovům, všem – Krej., P. Praxlovi, Vondryskovi, Fanoušovi a jeho rodičům, Eli a děv-čatům, Kristě, Fanynce, Trankvile – upřímné pozdravy.

Líbá Vás Vaše Vojtěcha

¹⁰ Zde i v dalším odstavci se obrací na sestry, na duchovního otce, kněze, spolupra-covníky, kteří ji pozdravovali. Vedle sestry Trankvily blahopřeje S. M. Gonsalvě Strnadové, S. M. Cecilii Valentové, S. M. Tobii Hurychové a S. M. Xaverii Lencové.

ROK 1955

Pardubice 30. ledna 1955¹

Moji nejdražší,

pokoj Vám – lidem dobré vůle – a ještě do posledních chvil doby vánoční plnost radostí, které jste jistě také prožili a dali pravou náplň, to, co je podstatou, zdrojem radosti a pokoje. (Myslím hlavně na mé mužské příbuzenstvo i Zdeňka, který má už u mne místo hned vedle Bolenky.) To bylo i mou velkou útěchou, když jsem na Vás vzpomínala v těchto místech a cítila jsem, že jste tak blízcí nejen mému, ale i Božskému Srdci. **Moc za Vás denně prosím a věřte, jsem na Vás hrda a vděčná, že Vás mám. Víím, že ani Vy se za mne nestydíte. A tu člověk znovu s radostí dává Pánu každou vteřinu života takového, zvláště když ví, že na Vás svolává Boží požehnání, vyprošuje zdraví nejen těla, ale posiluje i ducha těch, které miluje, ba i těch, kteří nejvíce potřebují naší pomoci, soucitu a naší lásky.** Myslím-li na Vaše bolesti, Gustečkovy nemocné, drahé děti a vše ostatní, připadám si tak bezmocná ve svém vděku, a přece věřím, že má pomoc je účinná – a snažím se dál. Prosím, aby Matička Boží sama nad Vámi rozestřela svůj mateřský plášť, abyste byl každý jejím chráněncem; aby ochránila pouto lásky, jež nás pojí, naučila nás věrnosti, ohleduplnosti, opravdovosti, abychom si byli navzájem pomocníky a posly Božími.

Je sice dost dlouho po Vánocích, ale přece se vrátím k těm milým svátkům. Byla jsem s Vámi na půlnoční, u jeslíček a **Danieli, s Tebou jsem si říkala naše Confiteor. Často k Tobě takto běžím, však to jistě cítíš, jak moc Tě potřebuji, jak se mi po Tobě stýská.**² Proto Ti patří plně dlaně denního mého vděku.

Vaše vánoční psaníčko zvýšilo rodinného ducha (díky!). Jen škoda, Emilko, že druhý list nepřišel později! Však na návštěvu – vzpomínám ještě a dosud nemohu pochopit, že tu byla moje malá Leonka.³ Hned po Vaší návštěvě jsem dostala balíček od Vás. Děkuji! Vše bylo v pořádku, nic se nezakazilo. Jen příště posílejte poštou. Letos žádný balíček nešel zpět – až dosud – a dostaly jsme všechny dopisy i pohlednice – já od drahé Líby z Pasek.

¹ Dopisy z vězení, Archiv MV a SCB, 1/55, Ant. Hasmandová, 141, bratrovi.

² Danielovi vyjadřuje touhu po svátosti smíření?

³ Jedná se o neteř, S. M. Leonu Vojtěškovou, kterou před vstupem do kláštera držela v náručí, když plakala, protože ji tatínek nechťel tak mladou do kláštera pustit.

Jak to potěšilo!! Právě jsem na ni tolik vzpomínala. Jistě i Romanka s Celestýnou⁴ jsou často duchem u ní. A pohlednice strýce Jaroslava způsobila bouři radosti. Tak jsme pocítili teplo lidskosti a ujišťuji, že ve hmotném bylo všeho dost. Po této stránce nemějte vůbec obavy, žádnou starost. **Máme se dobře a plnění vůle Boží naplňuje klidem a dává duši spokojenost a štěstí.** Měla jsem ohromnou radost z pozdravů strýce Romana. Řekněte mu, že musí být zdrav, že ho chci ještě uvidět a tolik se těším, až zlíbám jeho drahé ruce.

Jak se daří Elišce⁵ v Beskydách? Děkuji za psaníčko. Denně jí posílám dvojnásobné požehnání. A dětem k svátkům: Fanušce Nadělové – pozdě, ale přece –, aby byla už na výšinách. Krejsovým – plno přání. **Fanyňko drahá, a Tobě k 18. 2. – aby Bůh u Tebe nacházel svatost! Přeji Ti zdraví – ale i v tom, ať vítězí vůle Boží.**⁶ Těším se, že zase někdy přijedeš, ale aby Ti to zdravotně neuškodilo. Pozdravuj Kristu a Klementa. Doufám, že Tvá Bohuška z té chřipky brzy vyjde. Hlavně že už nemá teploty. Gustečku, jak je Mirušce a švagrové? Nezapomínám. Bolence a Zdeňkovi přeji do rodinného života trvalou lásku a požehnání. Jak se daří Jarkovi na vojně? Růženka ho jistě těší ve stesku. Hrňovým moc pozdravů, Lidušce zvláště. Mám radost, Vojtěchu, z Tvých dětí, a doufám, že máš také vědomí velké odpovědnosti při vedení mládeže. Bůh Ti žehnej a Tvé rodině. Doufám, že děti jsou zdravý. Myslím na ně stále stejně. Jen ten Benjamínek mě vyděsil. Doufám ale, že to byla chvilková nevolnost a že je vše v pořádku. Ovšem, opatrnosti nezbyvá a zdraví tam stejně nemají mnoho. To je někdy moje největší tíseň, stálá obava o ně, a proto tak čekám vždy na Vaše řádky a než je dočtu, prožívám úzkost, než si řeknu: Jsou zdraví! Jinak vím, že se děti dobře učí, že se snaží dělat radost. Všechny je hladím a každé zvlášť líbám.

Vlastimile a její mamince vřelé pozdravy s ujištěním, že jsem šťastna. V jakém je teď zaměstnání? Oskara a Vitouše pozdravuji, Trankvilovy, Fandovi Soumarovi⁷ a rodičům, Eli a všem děvčatům mnoho vzpomínek. Dag-

⁴ Opět píše o sestřích: S. M. Libuše Zvolánková, S. M. Romana Nováková, S. M. Celestýna Budinská.

⁵ S. M. Eliška Šrubářová, pocházela z Beskyd, z Frýdlantu nad Ostravicí.

⁶ Sestra Simeona v těchto letech prožila dva roky v léčebně v Nejdku, kvůli onemocnění plic, proto opakovaná starost sestry Vojtěchy o ni.

⁷ Sestra Vojtěcha v dopise zdraví známou rodinu z Prachatic Soumarovu a S. M. Oskaru Majkusovou, S. M. Vitalianu Nedělovou. Kdykoliv píše rodným sestrám

maře děkuji za modlitby – opětuji. Co je s maminkou? Blahopřání ještě Anežce ve Slaném a všem, kde budou mít nebo měli svátky. Za vše Vám děkuji a těším se na psaníčko a návštěvu. Líbá Vás a žehná

Vaše Vojtěcha

Pardubice 28. března 1955⁸

Moji nejdražší, pokoj a láska Boží buď s Vámi a radost Velikonoc ať zaplaví Vaše duše, naplní srdce. Budu zase s Vámi. Zazpíváme slavné „aleluja“ a „Regina coeli“ a obohatíme se spolu mírem a pokladem velikonoční doby. Těším se i zde na tyto svátky, vždyť i pro nás mají stejně hluboký smysl. A věřím, že budou krásné jako vždy – a všechno. Vždyť člověk poznává radost bolesti, klid ruchu, mír nepokoje, vzkříšení nedokonalosti – a duše – ta má cestu rozletu vždy možnou, volnou, jen kdyby to vždy uměla a chtěla, kdyby se sama nezastavovala a nezatěžkávala. Jsem s Vámi a každému zvláště přeji pokoj Kristův, každého objímám a líbám. Radostné „aleluja“ ať Vám zní v duši i tehdy, když by oči chtěly plakat. My přece – křesťané – máme vždy důvod, abychom se stále radovali.

Tolik se na Vás těším a doufám, že bude lepší počasí než posledně. Jak mi Vás bylo líto! Je to zvláštní. Myslívám si, že jsem už jako skála – a stačí, abych nahlédla na Vaše obtíže nebo bolest neb uviděla někoho z drahých mých po dlouhé době – a ze skály je zřícenina, že? To je už nemoc nás všech.

Nemohu se dočkat Vašich rádků. Emilko, Danieli, žijete? Čtvrtý měsíc a Vy mlčíte. Ještě žes mě, Emilko, upozornila. Ale přece tak dlouho! Začátkem března jsem poslala do Vyškova povolenku na balíček. Víím, jakou radost Vám povolenka vždy způsobí. Dostali jste to? Necelé dva řádky neprůhledně zaškrtnané. Dík za prádlo a boty. Už předem Vám děkuji za vše a odpusťte mi můj neklid. Je to jen láska a velká obava o Vás a Vaše zdraví. A Emilka – ta to má jen na nitce, proto se někdy až o ni bojím. Co je, Gusto, se švagrovou? Moc mě bolí nemoc Miruščina,⁹ zvláště že není naděje na uzdravení. Bůh Tě posiluj, můj drahý, věř, že denně pamatuji. U Vojtěšků,

boromejkám, zdraví spolu s nimi i mnoho dalších sester, představených, kněží z komunit. Pokud se obrací na sourozence s rodinami, zdraví všechny členy rodiny a také známé.

⁸ Dopisy z vězení, Archiv MV a SCB, 2/55. Píše bratrovi Augustinovi a zároveň všem sourozencům.

⁹ Augustinova dcera Miroslava se narodila postižená.

Baratů, Němců, Hrnů a Vojtěcha jsou snad zdraví. Tisíce přání a pozdravů. Leonce přání k svátku!

Lidé díky za dopis. Každá řádka těší a vím, že i ona nikdy nezapomíná. Eliška ať tu hlavu léčí; upřímně jsme se zasmály jejímu stesku. Děti jistě dobře prospívají. Je v tom moc útěchy. **Duchem sleduji vše, co konají, a jen prosím o Boží požehnání pro ně; ať ve všem je první to „jediné potřebné“!** Pozdrav Trankvilovým, u Kristy, strýci Oskarovi,¹⁰ Krejsovým, Dagmar, Věroslavě (gratuluji!) a všem, všem. Je Daniel zdrav? Líbám a ujišťuji denními vzpomínkami všechny.

Vaše vděčná Vojtěcha

Pardubice 24. dubna 1955¹¹

Moji nejdražší,

pokoj a láska Boží buď s Vámi! Velký pátek mi přinesl Vaše milé řádky a potom pozdrav dětí a Oliny. Velký vděk za vše! Jen po Danielovi bylo mnoho stesku; až příště, že? Víím, že nebylo času, když jste chtěli uklidnit své skutečné obavy. Jste tak dobří, Pán Vám vše odplatí! Teď jsem klidná, víím, že jste zase psali a mám naději, že mi bude všechno vydáno. Dovedete si představit, jak se těším? **Vždyť psaníčko a návštěva – to jsou svátky v našem životě, to je skok k Vám a život s Vámi – nejdražšími.**

Jen včera, na můj svátek, mne zdrtila zpráva na korespondenčním lístku o nemoci Fanyňčině. Je to i moje velká bolest. Jsem ráda, že bude převezena k Dr. Krenerovi. Všichni ho znají jako odborníka v té věci. Ovšem – budu svolávat Boží pomoc i na jeho operaci, aby vše u Fanyňky dopadlo dobře. Kéž jste ostatní zdraví!

Jsem Vám vděčna za vše, co pro mne konáte a obětujete – tak ráda bych Vám všechno splatila. Ale zatím – dávám to, co mám – jen prázdné, a přece plné dlaně – denně. A mějte aspoň klid v duši, pokud jde o mne: daří se mi opravdu dobře, jsem spokojena a úplně klidná v plnění vůle Boží. Víím, že vše, co je se mnou, je pro mou duši nejlepší, a to blaží. O zdraví se nebojte! Stravu mám dobrou a tolik, že to ani nestačím sníst. Nic mi neschází. 31. března jsem dostala Váš milý a tak bohatý balíček. To bylo radosti! Hned jsem říkala, že cukroví vypadá na Bolenku. Děkuji Ti, drahá, těším se na Tvé robátko, pak napiš. Tynuško, Tvé dary vzbuzují vždy

¹⁰ Všechna tři jména jsou jména sester: S. M. Trankvily, S. M. Oskary, S. M. Kristy.

¹¹ Dopisy z vězení, Archiv MV a SCB, 3/55.

obdiv – toť víš – kus domova! Kdy bude mít svatbu Liduška? Ráda bych jí zvláště napsala gratulaci. My totiž smíme psát každý týden a týdně dostávat psaní od Vás.

Ovšem – když se opozdím, třeba i dva měsíce, nic se nelekejte. Jen ještě malá změna:

1. na obálku nepište moje jméno, nýbrž jen: Poštovní úřad Pardubice B/10,
2. jméno i mé kmenové číslo 141 napište dovnitř nahoru na 1. str. dopisu,
3. zpáteční adresu nepište na obálku, ale na konec dopisu,
4. o návštěvy nežádejte, to obstaráme my, a vždy za 3 měsíce, ale budou asi delší.

Jen mi v dopise napište, koho mám určit, dělá mi to starosti, abych Vám nerušila plán. Můžete-li, napište hned, žádala jsem si už o povolenku, bude to na květen. Den ovšem určuje velitelství. Moc se na Vás těším. A v květnu vždy večer budu silnější s Vámi a vždy mne jistě i Vy ponesete s sebou.

Dětem – ujištění stálých vzpomínek, přání Mařence Dudové a Vigilce! Pozdravy Oskarovi s Vitoušem, Fandovi a jeho rodině, Elce a děvčatům.¹² V Huštěnovicích Vojtěškovým, Hrňovým, u Vojty a Tebe, Gustečku (díků zvlášť). Mnoho vzpomínek i rod. Němcové, Elišce, Trankvilové, Kristě a všem. Jsou u Krejsů zdraví? Operované Norbertýnce moc přejeme zdraví. Všechny Vás líbám a ujišťuji, že denně přechoť vzpomínám.

Vaše Vojtěcha

Pardubice 1. máje 1955¹³

Moji nejdraší, pokoj a láska Boží buď s Vámi!

Nejkrásnější měsíc roku nechť Vám přinese plnost nejvyšších hodnot. Jsem duchem s Vámi, ale nebojte se! Nezalétám mezi Vás se smutkem, i když odloučení od Vás je a zůstane vždy živé, přece jistota vzájemné lásky nejen sílí, ale vše usnadňuje, takže i náš život je plný krás a radosti v Pánu. **Toužívám často, abyste nás viděli a denně slyšeli upřímný zpěv Sluneční písni Františkovy, delší o jednu sloku. Vždyť i vězení stejně jako svoboda nese chválu Boží. Ujišťuji, není nám zle. A budoucnost? „V náruči Boží kdo by se bál?“**

¹² V této větě vedle dětí přeje i řeholním sestrám. Podobně i v další větě: vedle sourozenců v Huštěnovicích i sestrám v komunitě.

¹³ Dopisy z vězení, Archiv MV a SCB, 4/55, adresovaný bratrovi Augustinovi.

Více se bojím o Vás. Ke všem starostem a práci i bolestem – ještě máte navíc mne. Pán Bůh Vám **všem** všechno odplat! Měla jsem bouřlivou radost z gratulace Líby a strejdy Jardy (28. dubna). Nu – div, že to neodneslo koleno, jak jsem skočila pro poštu. To bylo radostí z několika rádečků! Chlubila jsem se rukopisem mojí drahé Líby a jak strejda „ukrutně moc“ gratuluje. Za ty náležitosti jsem mu nesmírně vděčna a přiznám se, že bych byla překvapena, kdyby to nepřišlo. Lístek i obsah jsem čekala. Proč? Ani nevím – ale jistě proto, že strejda na své „dareby“ nezapomíná. Jak ráda bych mu poděkovala osobně! Snesla bych i jeho vytahání za uši a ještě bych mu ty drahé ruce zlíbala. Přesto mu ale vyřídíte, že jsem pořád stejný lotr.

Lili zase i celé její rodině (zvláště Elišce) májové vzpomínky – velké a silné, vděčnost a lásku. Jsem ráda, že je Bohuška¹⁴ zdravá. Víím ovšem, že záducha moc neulehčuje, ale doufám, že se i to někdy zlepší. Romanku, prosím Vás, neberte na revers z nemocnice. Jistě byste toho potom litovali; a nespěchejte! Znáte její zdravotní stav a dá se myslet, že byste ji brzy odváželi zpět – a jak by Vám potom bylo! Ona to už vydrží, ať se raději vyzdraví nadobro. Věřím, že to taky bude.

Je mi vždy smutno, Gusto, že Miruška¹⁵ ztrácí naději na vyléčení. Jak asi tím trpíš Ty a švagrová! Modlím se denně o sílu pro Vás a požehnání pro všechny. Děkuji Tobě zvláště. Víím, co pro mne děláš. Posílám Vám povolenku na návštěvu. Bylo to tentokrát určeno beze mne, tož je tam i Fanyinka. Odpusťte, víím, že nebude schopna. Zdravím ji a napíši jí. Napište mi její adresu. Emilka tedy osiří, ale jistě je už tak vycvičena, že může objíždět sama i zeměkouli, že? Těším se.

Slíbila jsem, že napíši, až budu finančně na dně. Tož moc prosím. Můžete mi dávat do dopisu i známku – přilepit. Díky za vše, vše. Dětem pac a pusu! Vojtěškovým, Hrňovým, u Vojtěcha, Tebe, Gusto, a všechny zdravím, žehnám!

Vaše vděčná Vojtěcha

11. května 1955

je ve spisu záznam:

„Při provádění rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii bylo zjištěno, že na Antonii Hasmandovou, narozenou 25. 3. 1914 v Huštěnovi-

¹⁴ Bohuška – je míněna Matka Bohumila Langrová, generální představená, která byla také uvězněna.

¹⁵ Dcera Augustinova, postižená, nemocná.

cích, odsouzenou Krajským soudem v Českých Budějovicích, č. j. T 20/53, se amnestie prezidenta republiky nevztahuje z důvodů uvedených v článku VIII. písmena a.“

Podpis prokurátora nečitelný

V Pardubicích 11. června 1955¹⁶

Moji nejdražší,

pokoj a láska Boží buď s Vámi. V eucharistickém týdnu ještě více vzpomínek a proseb o Váš růst a prohloubení v dobru!

Velký dík za Emilčino psaníčko (8. června, její datum scházelo). Měla jsem již připravenou odpověď, ale 10. června jsem dostala Fanynčin (i s Emilkou) dopis, kterým se můj obsah podstatně změnil. Dal mi totiž všechny odpovědi o zdraví Fanynčině jistě jiné, takže honem píši znovu a jsem ráda, že to ještě nemám odesláno. Jinak – přiznám se – chtěla jsem psát až po obdržení Vašeho dopisu. Nebyla jsem neklidná (jen o Fanynku). Víím, že máte moc práce a nikdy bych Vás nechtěla zatěžovat, ani tím časovým psaním.

Dovedu si představit, Emilko, jak chytáš ten čas, proto ujišťuji, že mi nebude vůbec líto, když nenapišete týdně. Ne, stačí za měsíc a já budu mít vědomí, že Vám i takto pomáhám. Jinak jsem se, Emilko, upřímně zasmála té Tvé cenzuře. Tak Danielův „krasopis“ neobstál?! Věřím, a dobře jsi udělala. Jen škoda, že nemohu dostat psaníčko milého bratra, protože moc „škrábe“. A Vojtula zrovna tak. Prosím Tě, raději ten jeho rukopis přepiš svou rukou. Píšeš dobře. Fanynčiny řádky způsobily i při vši starosti mnoho radostí. Psala tak mile, ale příště by mohla dělat řidčejší řádky. Ale dostala jsem vše.

Děkuji za poslední drahou návštěvu! Snad si ani nedovedete představit, kolik radosti jste vnesli do těchto míst. Říkáváme si, že v den návštěvy jsme jako v „transu“, ale u mne to nebylo tentokrát jen jeden den. Bylo v ní tolik krásy, radosti, útěchy, lásky, že nevím, kdy a jak se odměním. Gustečku můj drahý, díky Tobě a Emilce – a všem.

Dnes bych ještě plakala vděčností, že mi Pán dal takové sourozence a příbuzné, kteří nepočítají a obětují se, a při tom člověk přímo cítí upřímnost skutků. Švagře drahý, ty dobrý, ba nejlepší kousky, co jste pro mne chystal, nevybíral jste zbytečně. Těšilo mě to tak, jako bych je měla. Ovšem – po-

¹⁶ Dopisy z vězení, Archiv MV a SCB, 5/55, bratrovi Augustinovi.

lykala jsem hořkost jen při vědomí, jak Vás bolí zamítnutí Vaší prosby. Ale představte si. Na cestě od Vás – jen kousek – získala jsem dovolení přijat balíček. Byli jste však pryč. Jen dvě minuty to zmařily. Bylo mi Vás strašně líto. Víím, jak veškeré příbuzenstvo by bylo šťastno, kdyby byl balíček přijat. Ale Pán chtěl oboustrannou oběť. Nic si z toho však nedělejte. Nemám nouzi a možná že se někdy dočkáte i té povolenky na balíček.

Jsem šťastna z krásné svatby Liduščiny a velice se těším na fotografie. Poznám takto aspoň Jeníka, u něhož si zamlouvám cestu ke strýci Romanovi. Liduško, díky Ti za vše. Neměla bys ale přece bydlet tam, jak to vyhovuje Jeníkovi? Přejí Vám jen štěstí a vkládám Vás pod ochranný plášť Matky Boží! Měla jsem nesmírnou radost z toho „Tisíckrát“. Kdo měl ten nápad?

Čekám zprávy o Bolence a vzpomínám – i na celou rodinu. Jarka je ještě na vojně? Jede Vojtěch na spartakiádu? Lídě a Elišce moc moc pozdravů a Romanka má nového šéfa? Přejí Boží ochranu. Dík za šest známek. **Děti líbám a hladím a ujišťuji, že ani dálka ani čas mi je nevzdaluje.**

Vaše vděčná Vojtěcha

V Pardubicích 25. června 1955¹⁷

Moji nejdražší,

pokoj a láska Boží buď s Vámi. Do spěchu Vaší práce mnoho vzpomínek a ujištění, že Vám pomáhám. Vžívám se vždy do programu, který Vám nese den, do práce, již si žádá doba, připomínám si týdny zvýšení Vašeho tempa a lituji Vás, poněvadž víím, že na mnohé nestačíte a s přepínáním sil nastavujete den.

Zde se člověk procítěněji modlí: „V čem nemohu jim pomoc dátí, rač Ty jim, Kriste, pomáhati“ – a to utěšuje. O kolik vnitřní síly máme proti jiným my – křesťané. Vždyť pro nás nevyzní nic naprázdno. Ve všem můžeme najít klad. Důvod k radosti máme vždy, protože i to, co je záporné – „bolest“ – i to člověka prohlubuje a obohacuje pro obojí život. To je přece cenný přínos, dovedeme-li to. Vždyť každá situace nevýhodná a obtížná jakoby doznívala slovy Písma – „radujte se, neboť vaše odplata je hojná v nebesích“.

Zde u nás je taky plno radosti. Často říkávám: Škoda že nás naši nevidí, i jim by to dalo kus jasu do starostí o nás. **Dětem bych toho tolik ráda řekla.**

¹⁷ Dopisy z vězení, Archiv MV a SCB, 6/55, sestra Vojtěcha píše bratrovi Augustinovi.

Tož aspoň toto: Ať nesou světlo! Pak se budou umět radovat, i když bolest tíží.

Díky za velmi milá psaníčka i známky (Emilčino 20. června, Gustečkovu 22. června). Přinášejí vždy sílu, povzbuzení a pohlázení domova. Dostali jste můj dopis (asi 7. června)? Emilko, jen buď dále veselá. I zde už dávno vědí, jací jsme byli smíškové, kteří kazili i zpěv i modlitbu. Nu – mimo tyto dva body a při tom smíchu zůstaneme, že? Na zpěv se moc těším.

Plavbu po lodičce i její katastrofu jsem, Gustečku, taky už zde vyprávěla. To jsem se tenkrát vztekala, že? Bylo to vše mezi Vámi tak krásné a jsem vděčná Pánu Bohu, že jsem měla takové rodiče a sourozence, a pak i dále, že jsem žila jen mezi šlechtnými a vzácnými dušemi. Děkuji Vám a jim a **věřte, že vzdálenost pouta lásky ještě více posiluje, odloučení sblízuje. Člověk zde poznává život hlouběji, a to jsou bohaté zkušenosti, tím více si váží domova, v němž vyrostl, a prostředí, ve kterém žil. Ale i za tyto chvíle zde velký dík Pánu, upřímnou vděčnost za vyvolení k této službě. Nebojte se o mne, jsem v rukou Božích a v prostředí velkých duší.**

Jak je s Bolenkou? Jistě už má „drobečka“ a jsem zvědavá, zda hošíčka či slečnu. Denně vzpomínám. Na všechny fotografie Lidušky a Jenika se těšíme. Leonko moje malá,¹⁸ nezapomínám na Tebe i při zapomínání na papíře. Zdravím Tě vždy s Emilkou a celou rodinu Trankvilovou. (Dík za vše!) Lili, líbám a těším se na ni. Jistě nezapomíná na svého Nikodema,¹⁹ který ji má tak rád a potřebuje ji.

Elišce a dětem pac a pusu. Mám nesmírnou radost, že Martin chodí s Vlastimilou. Vážila jsem si ho vždy a od mého odchodu mu stále toužím říci, že jsem šťastna a úplně spokojena. Byl ke mně vždy tak dobrý. Emilečko, prosím, vyříd to jenom i Vlastimile. I jim přeji štěstí a mír. Kdo je na radě se svatbou? Nejdříve Růženka, že? A tetička Brodská ať nepláče, vždyť má dost důvodů k radosti. Pozdrav všem jejím a doma Vojtěškovým i Němcovým a Bazalovým, Hrňovým s Doležalovými, u Vojtína a Tebe, drahý, dobrý Gusto! I celé rodině. Z toho koníka nemám vůbec radost. Doufám, že Vy zůstanete u Mirušky. Fanynce je však už jistě lépe. Moc pozdravů jí a všem. Na Emu nezapomínám, se zájmem jsem sledovala postup nemoci,

¹⁸ Vyjadřuje pozdrav S. M. Leoně, kterou chovala jako maličkou v náručí, zůstává pro ni malou Leonkou.

¹⁹ Takto i jiným způsobem pojmenovává své řeholní spolusestry a jejich komunity. Vedle příbuzných sester zde pozdravuje S. M. Trankvilu a její komunitu, opět víkárku Theoforu – Lili, S. M. Nikodemu Hájkovou.

ale nenapsala. U Neumanů, Oskara, Krejsů, Fandy, Angelika pozdravuji a líbám.²⁰

Vaše vděčná Vojtěcha

Pardubice 29. června 1955²¹

Moji nejdraší, pokoj a láska Boží buď s Vámi!

Dnes žiji s Vámi ještě úžeji – je sv. Pavla – svátek obou švagrů. Už v předvečer jsem Vám gratulovala a naříkala přitom na mou ubohou paměť, protože v posledním dopise (jak obvykle) zase zapomenutí – gratulace k 29. 6. Ovšem, více hlav, více smyslů. Tož rozhodnuta: napsat v den svátku a ujistit ústním a teď písemným blahopřáním a takto aspoň vyjádřit lásku a vděk k Vám oběma, drazí moji švagrové. Víím, že nemusím přesvědčovat o svých citech. Znáte mne a já Vás – vždy dobré, šlechetné a vzácné duše. Kéž Boží ochrana a požehnání je s Vámi neustále. Děkuji Vám za vše, zvláště za každou pomoc duchovní i hmotnou v této době pro mne. Stejně díky a upřímný projev přání dodatečně švagrové Toničce. Stydím se, drahá Toničko, ale věřte, že to zapomenutí je vždy jen na papíře. Vždyť právě do Vaší rodiny se snažím denně posílat sílu zdraví a pomoci Boží. Těším se, až Vám jednou poděkuji osobně.

Včera jsem dostala parte tetičky Spáčilové. Byla jsem moc zarmoucena a prožívala jsem bolest s Drahuškou a Viraldem. Ať je Pán Bůh potěší. (Na obálku nepište mé jméno, jinak to nedostanu. Teď to byla výjimka.) I mně je líto, že milou tetičku už neuvídím. **Vzpomínám moc a věřím, že ji moje chvílky zde budou jistě tišit stesk po Pánu. Zdá se mi, že je v tom kus podobnosti, a proto ráda myslím „tímto“ na své drahé. A protože zde radost jednoho prožívá celé okolí, i v bolesti člověk není osamělý. Známe podrobně navzájem své příbuzné, máme je rádi jako své drahé.** Proto i s Drahuškou a Viraldem cítí mé prostředí stejně jako já. A všechny náležitosti tetička dostane, aby světlo pokoje a skutečného míru proniklo její drahou duši. Ty, Drahuško, buď statečná! Ztratila jsi maminku pozemskou, tím více se Ti blíží Matka nás všech. A Virald Ti bude oporou. Je tak zkušený

²⁰ Po pozdravech celé rodině v Huštěnovicích pozdravuje opět další sestry a komunity.

²¹ Dopisy z vězení, Archív MV a SCB, 7/55, napsala Antonie Hasmandová bratrovi Gustavovi.

a dobrý. Pán Vás oba chraň! Všechny zdravím. Těším se na Vaše řádky. Ale nespěchám. Víím, že máte mnoho spěchu.

Emilko, čekám na zprávu z Tvého nového domova.²² Z toho zamítnutého balíčku si nic nedělejte. Až půjdete za Romankou, vezměte ho jí, přijmou ho a nebudete zklamáni jako se mnou. Lili moc a moc zdravím i celou její rodinu. Je Eliška zdráva? Nic o ní nevím a stýská se mi po ní. Jak po Bolence? Všem u Hrnů i s Doležalovými, Vojtěšků, Vojtína a Tebe, drahý Gustečku, moc vzpomínek. Jsem duchem mezi Vámi a dětmi. Jak se jim daří? Víím, že rostou.

Strýce Jardu, Oskara, Vitouše, u Trankvilů, Kristy a všech – zdravím. Jak je Fanynce? Líbá Vás

Vaše vděčná Vojtěcha

Gratuluji Pavle, Metodějce a Frodebertovi s Vigilem! Zítřa Adélce!²³

Pardubice 10. července 1955²⁴

Moji nejdraší, pokoj a láska Boží buď s Vámi!

Doufám, že jste dostali moje dva poslední dopisy. Těším se už moc na Vaše řádky i fotografie Lidušky. Vzpomínám, kdy a jaké budete mít žně a kolik sklizně, když je tak chladno, mimo dneška. U Vás jistě taky. A **děti – jaké prázdniny?** Jistě měly hezké vysvědčení, a jestli u těch větších je i něco, co je mrzí nebo i bolí – hlavně aby to nebyl jen pouhý výsledek nedbalosti.

Vždyť jinak – **někdy i vnější nezdar bývá posilou vnitřních hodnot, kterým patří nejprřednější místo, a síla charakteru se neukazuje na vysvědčení, ve chvílkovém úspěchu, vnějším lesku a časném zhodnocení. Ba přicházejí i v životě okamžiky, kdy je třeba toto vše pominout a volit cestu opačnou – i vyloženého záporu. Až praktický život potom ukazuje, zda a jak jsme načerpali poznání nauky, jak hluboce jsme pochopili pravou moudrost. Tož, přeji Vám, drahé děti, krásné prázdniny! Odpočiňte si a posilněte po slávě spartakiády, ale pokračujte dál – ve spartakiádě ducha. Kolik je zde možností cviku a zdokonalování, den-**

²² Sestra Emilie dostala od 1. července 1955 přemístění z Vyškova do nové komunity v Božicích u Znojma.

²³ Ani ve vězení nepřestala pečovat o své vztahy k rodině i ke spolusestrám. Přeje k svátkům sester; i když používá mužský tvar jména, jedná se o spolusestry.

²⁴ Dopisy z vězení, Archiv MV a SCB, 8/55, dopis bratrovi a sourozencům, dětem z rodiny.

ního osvěžování síly, zdatnosti a velkorysosti. Jak často večer člověku ukáže, že málo toho dokázal, kolik neuměl, kde to selhalo pro nedostatek síly vůle, takže mnohdy leží ve střepích vše to krásné, co slibovalo ráno. A je třeba znovu začínat, znovu a více cvičit, jak náš Karel²⁵ říkával: Denně začínám. Přejí Vám, drahé děti, růst, velkou sílu, rychlý výstup. Přejí Vám takový úspěch, který by plně blažil nejen Vás a drahé rodiče, ale abyste uskutečnily očekávání společenství, k němuž patříte Vy i celé země a nebe. Těším se na Vás.

Drahá švagrová Aničko,²⁶ k Vašemu svátku plnost milostí. Děkuji Vám za lásku k Vojtínovi a dětem, děkuji za to, co i pro mne konáte. Vše, co bych Vám chtěla přát a čím potěšit, vkládám do rukou naší Matky Marie. Ona ať Vás sílí a chrání a dopřeje, abyste se oba dočkali radosti na Vašich dětech, které stejně líbám a hladím.

Tobě, malá Aničko (Gustečkova), vkládám do srdíčka velkou lásku a vyprošuji, aby Ti Pán Bůh odměnil něžnou péči o Tvou nemocnou sestřičku. Měj ji moc ráda, je vyvolený andělek, a tyto služby nejubožejším Pán štědře odplácí. Viděla jsem Tě maličkou a Ty zatím tak rosteš. Prosím o Tebe, aby sis uchovala lilii nevinnosti a vyrostla k radosti všech. Žehnám Ti a Tvým rodičům i všem sourozencům!

Čekám stále, co je s Bolenkou. Jak je Fanynce? Je už zdráva? Moc vzpomínám na Neumanovy. Jejich Fanuška je taky prý nemocná. Prosím, aby mi napsala o sobě i všech. Co je s Dorou? Na Lili móóc vzpomínám a stýská se mi po ní. Jak se má k životu Eliška? Až pojedáš, Emilko, za Romanou, pozdrav ji a jako ode mne jí dej ten Tvůj výtečný výrobek. Pozdravuji u Krejsů, Oskara s Vitoušem, Fandu s rodiči a dědečkem, Angelika, děvčata a všecky.²⁷

Emilko, kde jsi zakotvila – a Leonka?²⁸ Jak se daří Trankvilovým? Pozdrav Kristě a celé její rodině. Prosím, nezapomeňte! Na obálce nesmí být ani moje jméno ani Vaše zpáteční adresa!!! Líbá Vás u Vojtěšků, Hrňů, Vojtína a Tebe

Vaše Vojtěcha

²⁵ Zde má na paměti sv. Karla Boromejského.

²⁶ Píše manželce nejmladšího bratra Vojtěcha.

²⁷ Zde se sestra Vojtěcha ptá na osudy sester v komunitě v Prachaticích, na přátele z tohoto místa.

²⁸ Znovu se dotazuje na změnu místa jak u Emilky, tak u S. M. Leony, která 15. července 1955 přešla z komunity ve Vyškově do Rožďalovic.

V Pardubicích 19. července 1955²⁹

Moje nejdraší, pokoj a láska Boží buď s Vámi všemi!

Děkuji za drahé řádky Emilce i Mařence (oba 13. července). Moc mě těšily, Mařenko, zprávy o Tvé rodině, ale vynechala jsi Němcovy. Chodí Jožinek už do školy? A Pavlíček! Bolence a Zdeňkovi gratuluji k narození syna. To je radosti, že? Je Bolenka zdravá? Malému Zdenouškovi denně žehnám a prosím pro něj o všechny přednosti dítky Božího a rodiče, aby z něj vychovali muže, který by byl chloubou Boha, vlasti, národu!

Tebe, Emilko, jsem velmi litovala s tím stěhováním a v duchu jsem sledovala i se svým okolím přepravy a námahy, které Vám nastávaly. Ovšem netušila jsem, že jste měly ten shon už 2. července místo 7. července. Tak Bohuška s Hubertem už taky vyběhli? Jistě se však jim i ostatním stýská. Vždyť už to není to ideální společenství. Tys tedy zakotvila do Božic a Leonka na Vinohrady? Natrvalo? Maminka psala, že zatímně. Bude se jí asi hodně stýskat po Tobě, Emilko.

Leonko moje drahá, buď statečná! **Máš stejně hezké místo a věř, že tyto změny bydliště a působíště velmi rozšiřují obzor zkušeností, prohlubují duši, obohacují po každé stránce. Máš tam také dost známých.** Všecky je zdravím, zvláště Emu a Savinu.³⁰ Moc na ně vzpomínáme. **Snaž se, Leonko, denně vnášet do svého prostředí kousek světla, i když se Tobě bude zdát, že jsi ve tmě. Velké hodnoty se vykupují jen velkými obětmi a hlavně: člověk musí umět zapomínat na sebe. Nejvíce kladu dáme jiným, když dovedeme překonávat vlastní zápory. Říď se podle Terezky Martinové. Ta Ti vše nejlépe ukáže, poradí, jak nejlépe pracovat, nejvíce rozdávat a získávat. Toužím Vám všem také pomáhat podle svých možností. Duchem sleduji Váš den a jeho náplň a snažím se ze všeho získávat a ke všemu přidávat.**³¹

Pokud jde o strýce Jožku, po třech dnech uvažování jsem přišla na to, že má plnou pravdu. Jak by také u něj bylo možno jinak při jeho skvělém charakteru a dobrotě! Myslí to s Romankou jistě nejlépe, přeje jí štěstí, ovšem žádá přísnou výchovu – a já zcela souhlasím. Proč by se Romanka měla po všem možném shánět, když Daniel Parbický se už sám o ni stará? I když

²⁹ Dopisy z vězení, Archiv MV a SCB, 9/55, dopis sourozencům. První odstavec patří rodině nejstarší sestry Marie.

³⁰ Na Vinohradech, v nemocnici, zdraví sestry: S. M. Savinu Varmužovou, ale ta 13. července 1955 umírá.

³¹ Povzbuzuje své příbuzné, sestru Emilii a Leonu, aby statečně přijaly změnu místa.

ještě spolu nežijí – co překáží lásce? Věřím v jejich čestnost a Romanka se mi zmiňovala, jak si přece váží jeden druhého, jak i na dálku na sebe myslí a jsou vzájemně spojeni. Vždy v neděli mají schůzku (zdá se mi v 9 h.); ovšem – vše se souhlasem Otce. Tož jim, Emilko, přej! Je to sirotek bez maminky, která však nezapomíná na ty, které tu zanechala. V otci, a nyní v Danielovi Par., má náhradu za vše, co jí život vzal. Jsem nakonec ráda, že i to jméno znovu přechází do naší rodiny. Však až za ní pojeděš, promluv i s ním, jestli se můj posudek na dálku nemýlí. Je to stejně zajímavé, kolik osob se nám nejúžeji přibližuje a člověk je nikdy neviděl (Zdeněk, Jeník a nyní Dan). A přece – zdá se, jak bych s nimi vyrostla. Všecky zdravím a ujišťuji touhou po osobním seznámení.

U Hrnů, Vojtěšků, Vojtěcha a Tebe, Gustečku, moc zdravím. Fanyнку ujišťuji denní modlitbou. Jak se jí daří? Co u Neumanů? Líbám je a hladím a těším se na zprávu o nich. Pozdrav a **velký, velký** dík za vše Lídě a Aničce Trankvilové! Ať jim Bůh žehná i jejím dětem – i Mladiným a Kristě. Nezapomínám na Krejsovy, Oskara s Vit., Fandu, děvčata. Mařenku Polánkovou! Nepišťe na obálku mé jméno ani zpáteční adresu!³²

Líbá a žehná Vaše vděčná Vojtěcha

Pardubice 24. července 1955³³

Moji nejdraší, pokoj a láska Boží buď s Vámi všemi!

Dnes bych chtěla, Emilko a Leonko, přinést tímto papírem v místa, kde působíte, **nejen upřímné a vřelé pozdravy všem, s nimiž žijete a stýkáte se, ale nasypat i takovou míru Božího požehnání, aby Vás blažilo v klidu, sílilo v obtížích, těšilo ve stesku, osvěcovalo v rozhodování.** Víím, že začátky si žádají vždy většího vypětí, tož, Emilko a Leonko, v Praze ať je to pro Vás doba sklizně všeho, co jste zasévaly v poměrně klidnější době – vlastně v době zapracování. **S překážkami se musí vždy počítat a umíme-li z nich těžit, je to ohromný přínos a podpora velkých hodnot.**

Emilko, posílám ti povolenku na balíček. Víím, že je to radost pro Vás všechny, a dej ji komukoliv z našich, jen prosím: na balíček nepišťe mé jméno ani Vaši zpáteční adresu, nýbrž jen: Pardubice pošt. schr. B/10 pro km. č. 141 (totéž na průvodku). Děkuji. Dále Tě prosím, Emilko, vyříd' nebo napiš našim stařečkům Duškovým (k zlaté svatbě) a tetě Stáni s Eremb.

³² Do závěrečných pozdravů zahrnuje příbuzné i spolusestry.

³³ Dopisy z vězení, Archiv MV a SCB, 10/55, píše sestra Emilii Hasmandové.

(50. narozeniny) nejvřelejší blahopřání. Snad ani netuší, že z těchto míst k nim letí tolik vděku, přání a vzpomínek. Myslím na ně moc a mé okolí už dávno ví o slavném jubileu našich drahých. Známe totiž podle vyprávování navzájem své příbuzné, představujeme si jasně jejich rysy, povahu a celou osobnost, cítíme, že jsme si blízcí, i když jsme daleko a osobně jsme se třeba nikdy neviděli. Každá událost rodinná některé z nás je stejně prožívána všemi.

Tak i toto přání ke zlaté svatbě a padesátinám je mnohokrát znásobeno. Tož přejeme tolik milostí, kolik je možno pojmut jen duším velkým, šlechetným a Pánu zcela otevřeným. Zvláště Vám, drahá stařenko, největší vděk a ujištění, že nikdy nezapomínám. Vzpomínáme všichni – Vaši caparti –, jak jste nám krásně vyprávěla, jak jsme se k Vám tehdy tulili na „štokrlátku“ a poslouchali. Kolik krásy bylo i v tom, jak jste nás i učila a konečně – místo zemřelé maminky – připravovala pro život.

Staruško naše drahá, to vše Vám dobrý Pán Bůh odplatí. Vždyť Váš život byl ztížen mnohonásobnými odpovědnostmi, těžkou prací, starostmi o početnou rodinu. Kéž máte aspoň už klidné stáří a kéž Vás blaží aspoň vědomí, že Ten, který odplatí číši vody studené, podané z lásky, čeká na Vás s odměnou, která je určena požehnaným Jeho Otce, osmkrát blahoslaveným. A já – Vaše vděčné děcko – i z těchto míst Vám děkuji znovu a znovu nejen za sebe, ale za všechny, všechny. – O mne se, staruško, nebojte! **Jsem šťastna a často se až zachvěji pod tíhou dobroty Boží. Vždyť člověk poznává, jak každá nepatrnost, kterou dává třeba i nedokonale, je hluboce přetížena láskou Toho, který se nikdy nedá předstihnout v dobrotě.** A tak i ve svém stesku po Vás a všem, co bylo drahé a milé, cítím zase útěchu a radost, o kterou prosím i pro Vás všechny.

Doufám, že jste zdraví. Emilko, nezapomeň na Fanyнку (má 15. srpna 25 let i Baptista³⁴). Napiši jim příští týden. Lídu moji drahou i s Eliškou moc a moc zdravím. Neumanovým denní vzpomínky a mnoho otázek, které si kladu a odhadem odpovídám. Přiznám se, že se mi dost stýská, ale zase se těším, že se děti hezky učí, jsou jistě hodné a rostou k radosti všech. Mladě a její rodině moc pozdravů, stejně tak Emě s dětmi. Dostali jste mé poslední

³⁴ S. M. Simeona a S. M. Baptista Bahulová, pocházela nedaleko od rodiště sester, z Tupes, slavily 25 let od prvních slibů.

psaníčko? Těším se na Vaše řádky.³⁵ Po Danielovi je mnoho tužeb – kdy ho už uvidím? Víím, že ještě nemůže přijet, ale těším se, že přece to jednou bude. Všechny, všechny moc zdraví a líbá

Vaše vděčná Vojtěcha

Je mi útěchou, že Hubert s Bohuškou bydlí vedle Romanky.

V Pardubicích 9. srpna 1955³⁶

Moji nejdražší,

pokoj a láska Boží buď s Vámi! Velký dík za dopis (1. srpna) a tři fotografie a známku. Byla to moje velká radost vidět Lidušku s Jeníkem ze dne svatby. Že se mi oba velmi líbili, věříte sami, a potom – vždyť jsou to mně tak drahé bytosti, duše, za které se denně modlím, jimž denně žehnám. Líbili se však nejen mně. Musíte si představit, že na ty obrázky se upíraly oči mnohých – a odborníků, ale vše končilo jen chvalozpěvem.

Ovšem – dívat se zde na fotografie není tak jednoduché. Rozebírají se nejen rysy, celkový výraz či oblečení, ale z toho všeho se usuzuje na charakter, odhadují se duchovní i duševní přednosti, sklony kladu i záporu, vystihují se záliby a konečně se myslí na budoucnost a potomstvo. Protože Emilka nešetřila chválou na Jeníka, byl z toho nakonec velký spor, která že země má to vyvolení – tak hodné muže: zda Čechy či Morava. Zapomněla jsem totiž, odkud Jeník je. Tvrdila jsem, že ze Strážnice na Moravě, ale část mého drahého prostředí mě okřikovala, že jsem prý kdysi řekla, že z Čech, že prý chci jen Moravě nadřžovat. Z počátku jsem houževnatě odporovala, ale potom s vědomím své ubohosti v paměti jsem sama začala pochybovat, připouštět veškeré své omyly, tudíž kapitulovat. Jen jsem musela závěrem slíbit, že to zjistím a přesně zodpovím.

Moc se, Jeníku, na Vás těším a odpusťte, že na Váš účet zde bylo dost upřímného veselí. Jistě chápete, že lidé našeho druhu se dovedou ze všeho radovat, všemu se zasmějí. **Máme se navzájem rády a radost jedné je radostí všech. Člověk se zde vžívá i do ovzduší, které neznal, učí se rozumět a chápat záliby druhých, aby ukázal lásku a blízkost srdcí, překle-**

³⁵ Zdraví komunity sester, Neumanovým – to je komunita v Prachaticích, komunitu sestry Emy Buchmannové a sestry Mlady Markové.

³⁶ Dopisy z vězení, Archiv MV a SCB, 11/55, píše na adresu bratra Augustina všem sourozencům.

nul rozdílnost názorů. A věřte, jsou to nezaplatitelné zkušenosti, velký přínos do života, jeho hlubší pochopení – a za toto je nutné dávat daň Bohu i lidem.

Právě z těchto zkušeností radím i Vám: Tynuško moje drahá a švagře, je **nutné**, aby Liduška bydlela tam, kde to nejlépe vyhovuje Jeníkovi. Prosím Vás o to! Uvažte i slova Písma svatého. Jeník při své nesmírně odpovědné práci si musí pak odpočinout a mít Lidušku u sebe. Cestou k Vám ztrácí čas a u něj na každé hodině klidu záleží. Víím, je to pro rodiče bolestné, ale s tím se v životě musí počítat. A Ty, Liduško, máš Jeníka ráda, tak láska Ti vše ulehčí! Věř, že jinak by ztroskotala. Jinak bys svou vinou zrušila to, co je krásou manželství. Vidím hlouběji zde do života, proto Tě prosím: bydlí v Praze!

Těším se moc na návštěvu. Díky za skvělý balíček (2. srpna). Vše bylo v pořádku a vonělo domovem. Díky kuchařince Babetce za výtečnou bábovku, Jeníkovi za čokoládu a všem za ostatní. Odpusťte, že se opožději. Dnes (17. srpna) přepisuji dopis. Dostala jsem ho zpět pro malé písmo. Emilko, Tvé řádky jsem 11. srpna dostala a Danielovy ne. Bylo to prý nečitelné. Moc mě to bolí. Ale, Danieli, ať Tě to nezlobí. **Dýchám i nečtené řádky a víím: bylo v nich ovzduší domova, Tvoje atmosféra víry, naděje a lásky, která všemu věří, všechno snáší, všechno přetrpívá.**

Všechny zdravím, líbám a ujišťuji nezapomínáním. Nenoste mi s sebou nic, bylo by to zbytečné. Gustečku, Tobě zvláště děkuji.

Vaše Vojtěcha

V Pardubicích 26. 8. 1955³⁷

Moji nejdraší,

pokoj a láska Boží buď s Vámi! Spěchám, abych Vám poslala povolenku k návštěvě. Víím, že už moc čekáte. Termín se prodloužil částečně i mým přičiněním. Byla určena neděle 4. září, protože ale víím, že první neděle v měsíci máte zaplánovanou,³⁸ prosila jsem o změnu – o týden později. Myslím, že i Tynušce to bude takto vyhovovat lépe. Ale ať nic nechystá, bylo by to asi zbytečné.

³⁷ Dopisy z vězení, Archiv MV a SCB, 12/55, píše dopis adresovaný Emilii a zároveň všem sourozencům.

³⁸ Každou první neděli je zvykem v komunitách sester mít rekolekci – den duchovní obnovy, proto nemohou sestry cestovat na návštěvu za ní.

Doufám, že jste dostali můj dopis z 9. srpna. Potom jsem sice ještě psala, ale dostali jste to? Mám tento měsíc v korespondenci jakýsi chaos. Od Vás jsem dostala v srpnu – Emilčin 11. srpna a Mařenčin! Díky! Danielovy řádky byly prý nečitelné. Danieli můj drahý, věř, nebylo mi to jedno, vždyť i Tvůj rukopis se mi od mládí líbil. Ale stejně vím, žeš mne chtěl ujistit vzpomínkami, posílit svou vírou, podepřít naději a dát z plnosti svého srdce. Víím, že v Tvých rádcích bylo ovzduší domova, Tvoje atmosféra, po níž se mi stýská. Jsem Ti vděčna za čas, který sis utrhł z odpočinku, abys mi napsal, i když jsem Tvé řádky nedostala. Buď ujistěn, že stejně jsi mne posílil a potěšil. Modlím se za Tebe a těším se, až budeš moci za mnou přijet osobně. Kdy ti to vyjde?³⁹

V srpnu jsem moc vzpomínala na mnohé z naší rodiny. Jak jste si to tak nahuštěně vybrali! Lída a Bohuška – kdybych aspoň na chvíli mohla k nim! Tož aspoň oknem posílám do dálky vděčnost, lásku a ujistění vzpomínkami. Potěšila aspoň trochu stařečkovy moje gratulace? Bolence k narozeninám mír a lásku do manželství a z malého Zdenouška radost a zdar ve výchově.

Gusto drahý, máš i s Gustíkem v neděli svátek. Nezapomenu! Snad ani netušíš, jak prosím o požehnání pro Tebe a všechny Tvé. **Jsem Ti tolik vděčna za vše, nejvíce za ty nejtěžší chvíle mého života, kdy Ty, můj drahý bratr, stál jsi za mnou věrně a obětavě.** Víím, kolik času ti zabírám i teď. Bůh Ti to vše odplatí více, než já sama mohu přát! I na Tebe, Gustíku, vzpomínám. Jsi už velký – kéž jsi velký i duchem, dobrý a šlechetný – a oporou rodičů!

A ještě Růžence k 31. srpnu – upřímné, vřelé a vděčné blahopřání k svátku: požehnání, Boží ochranu, pokoj srdce a jeho čistou náplň! Jak se daří Vojtínovi? Mám obavu o jeho zdraví. Raději bych ho viděla v jiném zaměstnání. Vroucí vzpomínky Neumanovým. Jsem moc ráda, ba šťastna, že děti dostaly tak hodnou mamičku.⁴⁰ Jak je Fanynce? Může přece psát sama, těším se. Zdravím všechny, všechny. – Jsem duchem s Vámi. Teruše děkuji, stejně i Kristě a všem. U Leonky – vzpomínky a požehnání.

Vaše vděčná Vojtěcha

³⁹ Z toho, jak oslovuje Daniela, usuzujeme, že se pravděpodobně jedná o kněze, duchovního rádce, který jí velmi pomáhá. Často touží po návštěvě v naději, že se jí dostane možnost přijmout svátost smíření.

⁴⁰ Pozdravuje sestry do Prachatic a je ráda za dobrou představenou, kterou místo ní dostaly.

Moji nejdražší!

Pokoj a láska Boží s Vámi! Tušila jsem, že máte obavy o mne, vždyť to byl opravdu zmatek s těmi dopisy. Jen když to ale nakonec vše přišlo. Emilko moje, Tvé oba dopisy jsem dostala (27. srpna a 6. září). Mnoho díky a vděku za ně i za obě známky. Na návštěvu se nesmírně těším. Jako malé dítě před Mikulášem, tak nyní počítám, kolikrát se ještě vyspím, než přijedete. Sama jsem návštěvu sice o týden oddálila, ale i to mne těší. Víím, že na všech stranách to lépe vyhoví i mně.

Měla jsem radost, že stařečkovi krásně oslavili zlatou svatbu i teta Stáňa padesátku. Však jsem vzpomínala na všechny tři. Dovedu si představit, jak Lili asi všechny obveselovala – už pouhou přítomností. Bůh jí mnoho dal a ona umí s hrůvami hospodařit. Jak se na ni také těším! K 16. září jí dávám plné dlaně „drobných sedmikrásek“ a vzpomínek velkých a silných. Jistě věříme obě, že na sebe nezapomínáme. I Elišce moc, moc pozdravů. Byla jsem zdrcena zprávou o obou nemocných ve Vidnavě a stále žiji pod tím dojmem. Neměla jsem tušení, že jsou na tom zdravotně tak zle. **Snažím se jim pomáhat svým způsobem.**⁴²

A Vy tam doma, víím, vypjetí tempa – všude, a **přece je třeba, aby i to vše, co rozptyluje, jitrilo naši soustředěnost, aby únava a přepjetí nebrzdilo ducha, abychom i tehdy, kdy se nám zdá, že jedno potřebné uniká, dovedli pochopit a prožít slova Písma: „I nespravedlivým mamonem si můžete získat přátele.“**⁴³

Vzpomínám zase na Vaše svátky – na obě Lidušky. **Vlaštovička mi právě na mříži tak bouřlivě švitoří, tož jí říkám: Zanes drahým mé přání – Lidušce do Huštěnovic a Zlatých Hor a vyzpívej chválu Tvůrci – požehnání – ochranu Boží, náplň života pravými hodnotami. Abyste se nelekaly obtíží, ale jako ženy statečné ve všem nacházely klad, aby bylo Vaším majetkem umění dobře a radostně žít, abyste byly všem, ale hlavně své rodině oporou a anděly dobra.** Vy, obě Lidušky, máte milou povahu. Ať tento duch něhy a lásky proniká a ovládne Vaše nejdražší

⁴¹ Dopisy z vězení, Archív MV a SCB, 13/55, píše sourozencům na adresu Gusty Hasmandy.

⁴² Reaguje modlitbou na zprávy o nemocných sestřích ve Vidnavě.

⁴³ Lk 16,9

a všechny, s nimiž žijete! Moc vzpomínám a moc žehnám Vám, Lidušky, i Vaším drahouškům.⁴⁴

I Doře k 15. září blahopřání; ať jí děti působí jen radost, ať rostou a prospívají věkem, moudrostí a milostí! Denně jsem s Vámi! U **Piety se scházíme**. Jak se daří Leonce? Víím, stýská se jí. Moje malá, vzpomínám na Tebe. Utrpením sílíš a rosteš. Pozdravuj moc tetu Cili a všechny u Vás. Jsem ráda, Emilko, že jsi s Odonou. Jak ráda na ni vzpomínám – i na ty darebačiny: mluvily jsme na sebe jen zpěvem, jindy zase vše končily infinitivem atd.⁴⁵ Zdravím ji a všechny u Vojtěšků, Hrňů, Vojtína a Tebe, drahý Gusto!

Vaše vděčná Vojtěcha

V Pardubicích 26. září 1955⁴⁶

Moji nejdražší, pokoj a láska Boží buď s vámi!

Vím, že čekáte na moje řádky stejně jako já na Vaše. Vzpomínám vskutku ještě teď, ba teď právě více a hlouběji rozebírám každé slovo. Byla jsem velmi zaneprázdněna, a tak jsem si schovávala každou vzpomínku na Vás jako něco, co teprve vychutnám a opravdověji prožiji. Víím také, že jste byly zarmouceny nad zamítnutím balíčku. Nic si z toho nedělejte, i když víte, že jiným to povoleno bylo. S tím se musí už počítat, ale nesmíme se zneklidňovat podobnými nepříjemnostmi.

Věřte, že mně už tyto drobnosti nevadí, i když v prvním okamžiku zabolí. Vždy se snažím v nich najít klad, hodnotu duchovní, něco, co je daleko vyšší než trochu hmoty, i když víím, že ji chystala Vaše láska, Vaše obětavost s nadějí, že to dostanu. Nejsou všechna srdce stejná a já Vás ale ujišťuji: nemám hlad, ba mám vždy více, než sním, všechno potřebné dostanu a jestliže stojím o něco od Vás, je to potom buď že

(Další řádek chybí, je začerněný a utržený od dopisu.)

Avšak tuto jistotu máme stejně, že! Proto si z podobných zážitků nic nedělejte.

Jako vždy, tak i nyní, teprve moc, velice moc děkuji za překrásnou návštěvu. Tynuško, stále Tě vidím, každou starost či radost, která se odráží

⁴⁴ Prání příbuzným Ludmilám k svátku.

⁴⁵ Pak zdraví sestry do komunit. Večer se každá boromejka modlí za milost vytrvání a radost z povolání a také za sestry, které mají noční službu u nemocných. Pieta je Paladiem boromejek.

⁴⁶ Dopisy z vězení, Archiv MV a SCB, 14/55, dopis adresovaný Augustinovi a psaný všem sourozencům.

v Tvém obličejí, stále vidím Tvůj kroj, jupku, šátek... Kdybyste věděli, jak se živě a přesně promítají i po mnoha dnech ty drahé chvílky, že by člověk objímal a líbal tu milou představu, a musí se držet, aby hlasitě nehovořil. Ještě že se zde všechny chápeme a nepsaným zákonem je, že po celý den ná-
vštěvy, a třeba i na pokračování, se mluví o této hluboké události. A zájem je opravdový a upřímný. Známe své příbuzné navzájem a každý zde ví, kdo je to Tynuška, Emilka, Fanyňka, Liduška, Bolenka, Gusteček, Vojtín... A tu už s jistotou se hovoří jako o vlastních sourozencích všem. 22. září jsem dostala šest známek s poznámkou, že dopis je od nepovoleného pisatele, tedy zadržen. Prosim, píše-li neter nebo sestřenka, musí to být jen připsání, ale končící pisatel musí být někdo z Vás šesti. Děkuji mnohokrát i za ty nečtené řádky. Vím, bylo v nich ujištění lásky, vzpomínek – a to stačí. **I tance se už učím.** Že jste dostali

(Ukončení dopisu chybí – poslední řádek je odtržený.)

V Pardubicích 3. října 1955⁴⁷

Moji nejdražší,
pokoj a láska Boží buď s Vámi! Veliký dík Emilce a dopis (1. října). Měla jsem radost i bolest. Radost, že přišlo psaníčko s milým obsahem, bolest ze stavu Romanky. Přiznávám se, že mi v prvních chvílích vyhrkly slzy. Ale konečně – stejně jsem nějak nedůvěřovala naplno těm jejím snům. A k tomu ještě zasnoubení! **Avšak jako vždy, tak i v tomto případě jsem se brzy vyrovnala s novou bolestí. I nemoc je jen z dopuštění Božího.** Jsem přesvědčena, že to oběma dobře dopadne. Bůh sirotků neopouští. Právě včera, když jsem na ně myslela, nabyla jsem takového pocitu jistoty, že se nemusím bát, že právě tam, kde lidská pomoc selhává, přistupuje Bůh svou láskou nejbliže. Vím, že Vy se o ně oba staráte. Však mi Romanka sama říkala, jak krásně jsi ji, Haničko, vybavila, že jen s Tvými dobrotami vydrží na půl roku. Vím, že nemá nouzi, a kdyby i k tomu docházelo, pevně věřím, že pro sirotky Pán Bůh učiní třeba zázrak rozmnožení. **Jsem o ně úplně klidná a s dnešní světí⁴⁸ se dělím o její důvěru dítěte s pocitem naprosté oddanosti. Jak byla úžasná! A táži se často, jak by ona prožívala moje chvíle –**

⁴⁷ Dopisy z vězení, Archiv MV a SCB, 15/55, dopis adresovaný Gustavovi, ale psaný všem sourozencům.

⁴⁸ V tento den se slavila památka sv. Terezie z Lisieux.

a vidím, že neumím nic, že člověk dovede tak lehkomyšlně utrácet a šlapat chvíle dne, a přece – jak velká je svatost okamžiku!

Modlím se za Vás všechny a jen snažně prosím, pamatujte tímto i Vy na mne! Danieli, vím, že nezapomínáš, ale přece Tebe prosím zvláště. Doufám, že Tvé řádky příště dostanu, a stejně myslím, že se to teď s korespondencí zlepší. Ten dopis se šesti známkami byl od Fanyanky? Dostali jste můj z 26. září? Bohuška s Hubertem napíše až z Lucinčiného svátku? Moc se těším. Zatím ať se léčí, jen když to není nic vážného! S Romankou si ale stále dopisují, že? Mám radost, že Placid se stěhuje k Fanynce. Jen jsem zapomněla, kam je přeložen Metod, zda do Jiříkova či Rožďalovic. Pokud vím ale, hlásili se oba (totiž s Kristou) do původního zaměstnání. Moc by mě zajímalo, jak to dopadlo. Jak se daří Lídě? Má asi dost starostí. Však se snažím, abych jí pomáhala.⁴⁹

Dostaly Lidušky mou gratulaci (8. září)? Stejně nevím, jestli došlo mé přání k 25. pro Fanyнку. Tynuško, znovu Tobě i Emilce děkuji za všechny oběti obtížné cesty, za tak krásné chvílky s Vámi, za vše, co pro mne konáte a snášíte. Balíček ať Vás netrápí. Nemám ani já nouzi. Když se mi ovšem podaří dostat povolenku, ráda pošlu. Budu prosit o ty brejle a prádlo.

Kdy jdeš, Emilko, na tu operaci? Posílám tento dopis raději přímo na Tebe, aby Tě ještě našel. Napiš, prosím! A znovu díky a ujištění nezapomínám. **Všem!** V Huštěnovicích, u Kristy, Terušky, u Leonky (zvláště Cilce), u Neumanů, Krejzů – všech. Dětem pac a pusu. Bonboniéru jsem nedostala ani Simeonino psaní. Vždy napíši.

Vaše vděčná Vojtěcha

V Pardubicích 9. října 1955⁵⁰

Moji nejdraší,

pokoj a láska Boží buď s Vámi! Zase jdu na chvíličku k Vám a chtěla bych aspoň **těmito řádky se na Vás usmát a říci Vám něco hezkého. Co? Že i nyní máme dost důvodů k radosti: Vždyť právě těm, kteří se lopotí a jsou obtíženi, je Boží Srdce otevřeno a blahoslaveni jsou právě chudí, milosrdní, tiší, pokojní, čistého srdce, lkající, lačníci, žíznící a trpící pro**

⁴⁹ Sestra Vojtěcha vyjadřuje tímto způsobem zájem o dění v kongregaci, o přemístění sester, jejich další zařazení. Sestru vikářku Theoforu zde jmenuje jako Lídu.

⁵⁰ Dopisy z vězení, Archiv MV a SCB, 16/55, dopis adresován sestře Emilii a sourozencům.

spravedlnost. Víím, že Váš život je plodný na dobro a lásku, a děkuji denně Pánu, že mi Vás dal – Vás všechny. Věřte, zde člověk lépe chápe hodnotu těch, mezi nimiž vyrůstal, žil a pracoval.

Nesčetněkrát toužím vroucně děkovat Vám všem za to, že jsem nikdy na Vás a u Vás nepoznala vyloženou zlobu, závist, hrubost a všechnu tu hrůzu lidského srdce, ale naopak dobrotu, velkodušnost, obětavost a vždy dobrou vůli. Ale každé poznání je přínosem pro život a vážím si opravdu všeho. Vždyť je nutné vidět i život takový, kde výchova nedávala hodnoty, kterými my jsme byli bohatí. A je to znát! Více než by člověk myslel, ukáže život. Proto znovu Vám všem děkuji.

Nevíte, jak i nám zde jsou tyto chvíle usnadňovány jistotou vědomí, že tam daleko jsou drahá srdce, která se nás snaží podepřít, posílit, potěšit, že jsou tam duše ochotné dávat mnoho, abychom i my dávaly. Chtěla bych, abyste nebyli v očekávání zklamáni ani Vy, ani nebe. A stojí to za to, že? Proto Vás, kteří jste mi blízcí jako vlastní život, ujišťuji, že už při vzpomínce na Vás se znovu snažím, znovu radostně začínám každý den a chtěla bych dávat Vám i těm, kdo jdou jinou cestou. Ovšem, mnoho nedovedu, však mně znáte. Zlobívám se na sebe a věřte, bývá mi večer jako tomu, kdo nasbíral místo květů bodláčí. Tož toto mám rozdávat? A přece ano, Boží láska je větší než naše slabost. Jen prosím Pána, aby pro moji planost neubíral v milostech těch, za které vroucně prosím.

Děkuji ještě za drahou návštěvu. Příkládám povolenku na prádlo. Víím, že i to je pro Vás radost. Díky! Nespěchám. Pokud možno, tmavší barvu. **Nesmí to být tepláky, nýbrž prádlo místo tepláků a svetru, proto dvojmo. Bůh Vám odplatí vše!**

Fanyinka nepsala. Jak se jí daří? Kde je Lída? Ještě se toulá? Posílám jí pusu po Elišce a všem. Na Remika⁵¹ i maminku jsem vzpomínala moc. Daniel je v továrně? Moc pozdravů v Huštěnovicích (Vojtěškovým s oběma větvemi, Hrňovým s Jeníkem a Liduškou u Vojtína a Gustečka – dík za péči a starost). **Dětem velké pohlazení a aspoň toto: nezdat se, ale být!** Všechny, všechny ... u Kristy, Terušky, Leonky líbá

Vaše Vojtěcha

⁵¹ Sestra Vojtěcha vzpomínala na svátek a narozeniny o. Remigia Janču a na jeho maminku.

Drahá moje Emilko,

pokoj a láska Boží buď s Tebou a s Vámi všemi! Dostala jsem Tvé psaníčko z nemocnice 11. října. To jsem měla zrovna odeslaný svůj dopis Tobě s povolenkou na teplé prádlo. Přišlo to? Před tím jsem psala dopis 3. října, kde jsem Ti děkovala za řádky z 26. září. Nyní Ti píši už do Tvého domova, poněvadž doufám, že ses už vrátila. Je Ti již, Emilko, dobře? Moc jsem vzpomínala, i když zpráva přišla opožděně. Jak Ti vše dopadlo, napíšeš, vid? Rozesmála jsem se těm brýlím a děkovala nejasnosti optikově, pokud jde o dioptrie + a -. Totiž: mám už nyní +2 dioptrie a jsou mi slabé. Potřebovala bych, zvláště při soumraku nebo oblačném počasí nebo elektrickým osvětlení + 2½ dioptrie. Mezi tím mě ale vzali do Pardubické nemocnice na oční. Paní doktorka předepsala trojky (to dostanu z pojišťovny). Jsou sice pro mne moc silné, ale paní doktor je toho názoru, že po čase budu potřebovat stejně silnější, takže mi je raději předepíše teď. Nemám z toho radost, poněvadž při vypůjčení trojek jsem opravdu cítila, že jsou moc silné, ale zvyknou si snad. Tedy rozhodně je dobře, žeš nekupovala 1½.

Děkuji Ti, má drahá, za vše! Ano, je pravda, že Tě moc potřebuji a vím, že pro mne Tě Pán zachová. Vždyť vzpomeň, jak řídil Tvé kroky za mnou právě ve dnech, kdy toho bylo třeba. **Obdivuji dosud tu velkou Boží lásku a Tvou péči o mne neberu sice jako samozřejmost, ale jako z vyššího určení.** Však vzpomeň, jak i Bohuška, když se jednalo o obsazení návštěv, říkala: „Bez Emilky by to nešlo, ta musí vždycky jet.“ Tím ale nestavím mimo ostatní své drahé, vždyť všechny mám stejně ráda, na všechny stejně upřímně a vřele vzpomínám, jenže s Tebou, Emilko, jsem srostla, Tys mne vlastně vychovávala, a proto i teď Ti dal Pán úkol, abys bděla nad mým růstem, abys uplatňovala na mně skutky tělesného, ale hlavně duchovního milosrdenství. Píši toto psaníčko jen Tobě a moc spěchám.

Ostatní, co nestačím napsat, dopoví Ti ten, který jediný dovede naplnit hlubiny lidského srdce a dát mu pravý mír a pokoj.

Děkuji i Terušce za vše, co koná pro Tebe i pro mne. Jsem vděčna Odoně, Ilum. Oskarovi a Babetce i všem, s nimiž žiješ. Věřím, že Ti ochotně vycházejí vstříc, vždyť s Odonou jsem prožila jednu z nejkrásnějších dob svého života. Byla jsem zarmoucená nemocí Fr. Krejsů. Je v nemocnici nebo v sanatoriu, kde byla i Romanka? Lídu líbám a velmi vděčně vzpomínám!! Dík

⁵² Dopisy z vězení, Archiv MV a SCB, 17/55, dopis sestře Emilii Hasmandové.

Elišce za moře pozdravů. Opětuji! Na Brunonku jsem nezapomněla. Na návštěvu ještě nechci myslet, je to ještě daleko. Ještě vzpomínám na minulou. Strýce Vendu zdravím. Už Ti psal? Líbá a děkuje⁵³

Tvoje Vojtěcha

V Pardubicích 6. listopadu 1955⁵⁴

Moji nejdražší,

pokoj a láska Boží buď s Vámi! Víím, že čekáte můj dopis, vždyť od posledního uplynul už téměř měsíc. Omluvte mne, prosím, ačkoliv to byla jen moje vina. Emilko, Tvé milé řádky z nemocnice jsem dostala. Mám obavu o Tebe. Jsi už doma? Jak léčení dopadlo? Potěšilas mne a Tvé smrti jsme se zde všichni moc smáli. Jenže při prvním předčítání jsem se smála se slzami. Toť víš, měla jsem podobně živou představu jako Ty. Jsme stále obě stejné, vid'. Za vše Ti děkuji, předem už za prádlo. Brýle nepotřebuji. Dostala jsem z pojišťovny. Jsou trochu silné, ale jde to.

Dnes mám k Vám všem prosbu. Jde tu o korespondenci. Smíte psát sice všichni, ale odesílatel může být jen Gusteček nebo Emilka, prostě jen dva ze sourozenců – vůbec příbuzných. Ti ostatní se mohou jen přidružit. Tak jsem v posledních třech měsících nedostala Vaše 4 dopisy. Prý nepovolený odesílatel. Jen známky – posledně (4. listopadu) tři. Díky! Asi to bylo vše od Tebe, Fanyňko, že? Drahoušku, je mi Tě moc líto. Víím, kolik obětí Tě stojí napsání dopisu pro mne, a přece ne pro mne. Snad jsem Vás měla informovat dříve, ale nevěděla jsem to sama. Vždyť víte, že do srpna jsem vše a od všech dostávala. Vždyť píšete jen sourozenci. Nyní je to ovšem jinak, tož se zařídte podle toho, aby formě bylo učiněno zadost. Napište vždy k Emilce nebo Gustovi, a od těch to už dostanu.

Víím, že i pro Vás je to bolestné, že nedostávám vše od Vás, ale ať Vás to nemrzí. Vždyť naší bolestí je působena radost jiným, třeba těm, kteří – možná – nemají jiné než právě tuto. Nu – a to přece stojí za to. My nikdy nic neztrácíme, poněvadž vším, co je nám obtížné či bolestné vykupujeme si hodnoty vyšší, větší. Proto, moje drahá, nebuď smutná! Jistě víš, že bych nesmírně ráda četla Tvé řádky, ale slib mi, žeš psala a budeš psát zase. Půjde sice Tvé

⁵³ Opět zdraví sestry a přidává i nová jména sester, pozměněná, aby se hned nevědělo, o koho jde.

⁵⁴ Dopis adresovaný bratrovi Augustinovi Hasmandovi, uložený ve spisu jako závadný.

psaníčko od Pardubic na Moravu, aby přišlo do Pardubic, ale to nevadí, tak zákon káže.

Daří se mi dobře, zdálo se mi, že tu byla Eliška s Ambrožem, tak jsem je jasně živě viděla, škoda že ne doopravdy. Moc pozdravů jim, všem v Huštěnovicích, u Terušky, Kristy, Neumanů, Leonky. Lili zvlášť líbám a děkuji. Jak se daří Kristince a Metodovi? V Boží náruč Vás denně klade a požehnání vyprošuje

Vaše vděčná Vojtěcha

V Pardubicích 13. listopadu 1955⁵⁵

Emilko moje drahá, pokoj a láska Boží buď s Vámi!

Těšila jsem se na dnešek, že si na chvilku zaběhnu k Tobě a Danielovi, abych se s Vámi oběma nejen potěšila, posílila, u Vás si odpočinula, ale abych především poděkovala za drahé řádky. Dostala jsem je v úplném pořádku 8. t. m. Byla to záplava radosti.

Konečně zase psaní od Daniela!! Použila jsem ve svém okolí, takže moje radost byla mnohonásobena. Vždyť my zde prožíváme vše společně a to, co je na jedné straně vlastně největší obětí – naprostá nemožnost trošky soukromí –, na druhé straně je velkou vzpruhou, útěchou a vzájemnou pomocí v nesení nynějšího našeho údělu. **A jsem vděčna Pánu, že mi toto a právě takto nechává prožívat, že mne účinným způsobem učí mnohému, hlavně chápání člověka v jeho síle i slabosti. Vždyť sama otvírám oči nad sebou a pak – se zdrcující opravdovostí chápu myšlenku žalmu „Propast volá k propasti“.**

Vám oběma, Emilko, Danieli, velmi děkuji! Za všechno! Kolik mi dáváš, Emilko, času, obětí, péče – z lásky. Kolik jsi mi dal, Danieli, světla, pevnosti, síly! Těším se na Tebe, až přijedeš. Obávám se, že Ti nikdy nebudu moci dostatečně poděkovat. Jak jsem ráda, že Tě mám. Však i Bohuška mi říkávala, že za našeho Daniela je nutné na kolenou Bohu děkovat. Tož vidíš – a omluv trochu mé pýchy. Budete mít oba svátek, proto piši toto psaníčko jen pro Vás dva.

⁵⁵ Dopisy z vězení, Archiv MV a SCB, 18/55, dopis napsaný s. Vojtěchou sestře Emili.

Emilečko moje, zase jedna gratulace Tobě z těchto míst. A já se družím k Bohušce a Hubertovi a všem našim⁵⁶ a přeji nejen zdraví a požehnání pro všechny námahy a úsilí o věci tohoto života, ale hlavně a především, aby toto vše Tě neslo k Němu výše a blíže, aby On měl ve všem přednost, abys byla líbeznou vůni Pánu svou obětí a láskou. Ať i o Tobě platí slova: „Milý byl Bohu i lidem“.

Danieli drahý, i Tobě už nyní blahopřeji k 3. prosinci. Věř, nesu Tě s sebou, vždyť Tě potřebuji. Bůh Tě chraň a dále osvěcuj, abys z plnosti jasu Božího roznášel světlo, teplo. A já Ti dávám, co mám – své dny a srdce plné vděku.

Teď jsem dostala zpět svůj dopis, který jsem psala před týdnem. Byl závadný. Tož aspoň toto: Můžete psát jen přes Emilku nebo Gustu. Jinak to nedostanu. Fanynčiny dopisy pro tuto závalu nedostávám. Odesílatel může být jen Gusta nebo Emilka. Pozdrav všem! Kristince zvláště a Lili! Jsem ráda, že Kristinčin lék tak dobře udělal Mařence Mlynářovic. Tak malá holčička je v nemocnici! Srdeční infarkt? Snad bude brzy dobře. Zdravím, děkuji, líbám. Tvůj dopis z nemocnice z Brna jsem také dostala. Díky!

Vaše Vojtěcha

V Pardubicích 26. listopadu 1955⁵⁷

Moji nejdraží,

pokoj a láska Boží buď s Vámi všemi! Spěchám s velkým vděkem za balíček (21. listopadu) s prádlem (bylo velmi dobré). A vše, co v něm bylo navíc. Zaplať Pán Bůh! Tvůj dopis, Emilko, přišel právě 24. listopadu. S jistotou jsem ho čekala ten den. Díky! Měla jsem radost, že byla u Rostislavy.⁵⁸ Ráda na ni vzpomínám. Byla to vždy milá, přímá a šlechetná duše. Pozdravuji všechny u ní, zvláště Meřka. Je to div, že si také vzpomněl. Myslela jsem, že nás už nezná. Je ještě takový dareba? Přeji mu, aby mužněl dnem i nocí, aby byl jednou oporou všem, radostí nebe i země!

Chtěla jsem, aby mé řádky zastihly Romanku ještě před odjezdem na dovolenou. Ale odjíždí už dnes, že? Chudák, takové počasí, a k tomu – bez Bo-

⁵⁶ V přání ke svátku se spojuje s komunitou sester, ve které Emilie je, a zvláště s těmito sestrami.

⁵⁷ Dopisy z vězení, Archiv MV, 19/55, dopis adresovaný bratrovi Gustavovi.

⁵⁸ S. M. Rostislava Janošcová.

hušky! Pamatujte na ni a ode mne aspoň tento vzdech: „Ty sám, Pane, mně ukaž cesty své a nauč mě kráčet po stezkách svých!“

Pokud jde, Emilko, o návštěvu, žádanka pro Tebe a Fanyнку byla už podána. Ale pokusím se napsat Vojtína. Kdyby i na to však bylo pozdě, podejte rychle zprávu na velitelství o této změně. Myslím, že to půjde jako v květnu. Už se nesmírně těším! Leonka by mohla snad příště. A Františka – až bude moci. Jen mi to včas, možno-li, oznamte.

Tynuško, vyřídí Jeníkovi⁵⁹ zvláštní dík za sladký pozdrav, který šel ne přes kořeny, ale letěl přes oblaky. Poznala jsem, že čokoláda z Dánska je od něj. Věř, denně na něj vzpomínám a prosím, aby ne jeden, ale tisíce andělů chránilo jeho letoun a všechny v něm. Je pravda, že Liduška čeká rodinu? Inu, Tynuško i s Pavlem, stoupáte – budete stařečkovými. Už předem gratuluji, ale také vyprošuji požehnání a ochranu Pána.

U Tebe, Gusto, všechny zdravím a Tobě zvláštní dík za vše. Je mi líto Mirušky, ale vím, že je to smírná oběť, a tím i zvláštní vyvolení. Láska Boží dopadá na nás mnohdy až nepochopitelně a teprve někdy užasneme a poznáme, že to, co nám bylo zdrojem bolesti, bylo nám současně i pramenem radostí.

Bolence a všem u Vojtěšků (i Němcových) upřímné pozdravy, stejně jako Vojtěchovi, Aniče a dětem.

O Vit. Nedělové⁶⁰ se mi zdálo a zvláštní bolestí jsem se ohlížela kolem. Náš hrob byl vykopaný. Tázala jsem se: „Proč je to tak?“ Byl tam jen hrobník, který mi řekl: „Budeme sem sázet květy.“ A bylo mně samozřejmé, že na květy je vykopán celý hrob, proud slzí mi tam padl a probudila jsem se v slzách. **Denně téměř sním o ní, živě, silně; prosím. Pamatujte na ni, prosím moc!!!** Doru zvláště prosím, aby za mne udělala křížek na hrobě. Jejím dětem tisíce vzpomínek a denní prosby, aby rostly! Kristinčina holčička je tedy stále v Praze? Všechny, všechny vkládám v Srdce Mariino.

Vaše Vojtěcha

⁵⁹ Jeník, manžel neteře Ludmily od sestry Tynušky, byl letcem.

⁶⁰ S. M. Vitaliana Nedělová, pocházela z Drslavic, nedaleké vesnice od Huštěnovic, a zemřela 15. listopadu 1955.

V Pardubicích 1. prosince 1955⁶¹

Moji nejdražší, pokoj a láska Boží buď s Vámi všemi!

Včera jsem se dověděla, že mám povolenou návštěvu na 18. prosince. Žádala jsem ihned, zdali by mohl přijet místo Františky, kterou jsem si určila, bratr Vojtěch. Prý to nejde. Tož Ti ihned, Emilko, píši, aby ses podle toho zařídila. Zjisti, prosím, jestli Františka může či ne. Jestliže by to bylo pro ni nevhodné, pak ji prosím, aby raději nejezdila. Moc ráda bych ji sice viděla a s ní mluvila, ale bylo by mi hrozně; kdyby se jí měl tím zdravotní stav zhoršit. Raději se zřekneme vzájemné radosti, jen když bude zdravá. V tomto případě se, Emilko, zaříd, jak jsem psala naposled.

Doufám, že Ti můj dopis Gusta poslal (z 26. listopadu). Děkuji Ti znovu za krásné prádlo a vše. Ještě prosím, Emilko, zapomněla jsem napsat gratulace: tetince Chrysologové.⁶² Nezapomínám, ale denní vděk, zvláště v její svátek, nesu v dlaních a posílám vzhůru. Tetinko, kolik jste pro nás udělala! Byli jsme všichni jako Vaši a jsme dále, věřím. A přestože jsme se Vám rozutekli a Vy jste daleko od nás, nesu Vám přání za nás všechny. Vaše Bohuška a Hubert Vám ještě ponesou krásnou kytici, tož stavím se i s ostatními k nim a ať z Pardubic slyšíte radostné a srdečné „Živijó“. A kéž Vám Pán štědře žehná, nechť dá zdraví, naplní mírem a pokojem, který převyšuje veškeré pomýšlení! On sám budiž Vám odměnou za vše, co jste pro nás vykonala. Já zvláště děkuji a vděčně líbám Vaše drahé, dobré ruce!

Její malé i velké Leonce moc pozdravů! Upřímné a krásné přáníčko také malé Xaverce a Kat. Turibové. I jim vyprošuji plnost milostí, zdraví a nejkrásnějších darů od Pána Boha a celého nebe. Na Salvinku jsem také v den svátku vzpomínala a dodatečně blahopřeji a zdravím. Ať vzduch Šumavěnký sílí tělo i ducha.

Lili vděk a lásku! Dořiny děti jistě rostou a sílí. Moc, moc o to prosím. Jen ta Vit. Nedělová mne zarmoutila. Ale i to už patří k našim darům, že? Vyprošuji si, abyste i za mne vždy požehnali její hrob. Že na ni nezapomínáte, vím, **vždyť vším, zvláště však pravými hodnotami můžeme nesmírně prospívat těm, kteří volají „Slitujte se“!** Zajímalo by mne den i hodina její smrti.

⁶¹ Dopisy z vězení, Archív MV, 20/55, dopis psaný sestrou Vojtěchou sestře Emilii.

⁶² S. M. Chrysologa Satinská byla její ředitelkou probace před doživotními sliby, zemřela 24. prosince 1955. Pamatuje i na další sestry, na jejich svátky.

Chtěla jsem psát až o Vánocích, ale obstarání návštěvy mne přinutilo k rychlé odpovědi. A tak do adventu – víte, že je čas, abychom ze sna povstali! A k Vánocům: dávám Vám srdce plné vděku a sepjaté své ruce!

Vaše vděčná Vojtěcha

ROK 1956

V Pardubicích 7. ledna 1956¹

Moji nejdražší,

zdravím Vás všechny upřímně slovy Písma „Milost Boha, našeho Spasitele, ukázala se všem lidem“ a připojuji ještě mnoho vánočních vzpomínek. Víím, že i Vy jste vzpomínali, cítila jsem to. **Byla jsem duchem u Vás, snažila jsem se spoluúčastnit všeho, co dává hodnotu a velikost svátkům, a časově jsem se chytala každé příležitosti, kde bych Vám byla blíže a úžeji. Tak jsem měla Vánoce krásné, ba velmi krásné. Však jsem se už předem těšila a v ničem mě nezklamaly. Blažilo mě vědomí, že v křesťanství nemusí být nikdo sám, že může být se všemi jedno srdce, jedna duše. Radost, pokoj, milosti – duchovní dary – „a ostatní bude přidáno“. A vskutku!**

Velký balík Fanyinky k tomu všemu. Štědrý den i ostatní vánoční dni byly pro nás opravdu štědré. **Všichni** dostali bez rozdílu váhy i počtu vše, co jim bylo posláno. Tož skládám těžké díky Vám, těžší než všechny balíky. Fanyynko, zaplať Pán Bůh. Samé nejhodnotnější věci. Díky Tvé Kristě a prosím, vyřiďte i strýci Jardovi, že tíha jeho dobroty až drtí. Ale nepsal, že? Víím, že mě Eliška pomáhala, tož líbám její čelíčko a ujišťuji, že se v těchto dnech zmáhám do červena a do kulata. A protože jsme dostaly balíky na Štědrý den kolem čtvrté hodiny, měly jsme pak Štědrý večer tak bohatý, že scházely jen Vaše drahé tváře a Vaše hlasy k radostným koledám. O to se ovšem živá fantazie také postará.

Proběhla jsem všemi Vašimi domy, všude se potěšila, pohladila a předala každému pod stromeček i dárek ode mne – vděk, lásku, modlitbu. Za vánoční dopisy velmi děkuji. Fanyynko, Tvůj přišel 2. ledna. Měla jsem plno radostí a upřímně jsem se zasmála. Gábinka musí být roztomilá. Moc ji pozdravuj. Mařenčin (3. ledna) mi ukázal aspoň duchem Zdenulku. Těšilo mě to a všechny, všechny zdravím. Drahuška mě překvapila krásným rukopisem. Jí zvláště děkuji! Gusto, buď opatrný na zdraví! I prst může mnoho zavinit. A celé Tvé rodině, zvláště Toničce, tisíce pozdravů. Za návštěvu, Vojtíne, víš jistě, že moc vděčím. Byla tak krásná! Nebylo to cukroví v balíku od Tvé Aničky?

¹ Dopisy z vězení, Archiv MV, 1/56, dopis psaný sestrou Vojtěchou, adresovaný bratřovi Augustinovi.

Emilko, děkuji Ti za vše a tolik se těším na Tvůj i Danielův dopis. Ale nespěchám. Co Ti dělají nohy? Myslím, že bys měla přece jen poprosit o změnu, jde-li to ovšem, aby Ti nohy nevypověděly vůbec. Jinak – jsme v rukou Božích a vše, co máme – i zdraví – má hodnotu jen potud, pokud je shodné s vůlí Boží a k Jeho oslavě. Bůh Tě chraň a vše Ti odplat!

Ohromilo mě úmrtí tetičky Cilky. Dostala ještě mou gratulaci? Moc na ni myslím. Zase o jedno zlaté srdce na světě méně. Stýská se mi.

Jak se daří Lili? Bojím se strašně o její zdraví. Vzpomínala jsem na Vánoce u ní, bývaly tak krásné. Připravuji se na její svátek, ale ještě negratuluji. Doufám, že ještě určitě napíše. Kam přijde její Dolinka?² Půjde už brzy do zaměstnání, že? Prosím, kdyby mi napsala o sobě i Dolince!

Hrňovým mnoho vzpomínek, i Lidušce a Jeníkovi;³ u Teruš, Kristy, Leony, Dagmar! A všem, všem náruč krásných pozdravů! Uzavírám Vás, zvláště dnes – v Srdce Mariino!

Vaše vděčná Vojtěcha

V Pardubicích 24. ledna 1956⁴

Moji nejdražší,

pokoj a láska Boží buď s Vámi všemi! 24. ledna jsem dostala milý dopis Simeonin a Tvůj, Emilko. Bylo to i pro mne překvapení, poněvadž jsem jej ještě nečekala. Když se hlásila jména těch, které mají poštu, nejprve jsem tam vůbec nešla s tvrzením, že to pro mne neplatí. Ale najednou jsem se vymrštila a letěla taky. V tom již jsem byla taky volána a vítězoslavně jsem se vracela s vlajícím dopisem nad hlavou. Velké díky! Sestřičko moje Simeono, myslím na Tvůj brzký svátek. Bude sice v postě, ale **Boží láska nic nevyhrazuje, jen určitý čas, a neuменьšuje se ve dnech kajícínosti**. Prosím za Tebe denně, zvláště však nyní, o všechny duchovní hodnoty, které potřebuješ, obé zdraví, o to, abys byla radostí Pána, milá Bohu i lidem! Když si vždy večer trochu cvičím, abych si udržela fyzickou sílu, vzpomínám často na Tebe, kdyby ses mohla i Ty takto rozhybat, rozcvičit a zahřát se. Proto se nade mnou nermuť, mám zase jiné výhody, lituji naopak Tebe, ale věřím

² S. M. Doloris Janáková byla propuštěna dříve z vězení a sestra Vojtěcha se ptá, kam je poslána, do které komunity.

³ Pozdrav do rodiny nejstarší sestry Marie a pak následuje pozdrav do komunity, ve které žije neteř S. M. Leona.

⁴ Dopisy z vězení, Archiv MV, 2/56, Antonie Hasmandová, č. 141, píše sestře Emilii Hasmandové.

a těším se, že se brzy uzdravíš! Víím, že Bohuška s Hubertem⁵ i ostatními Ti budou krásně gratulovat. Tož, sestřičko, k této milé partě se družím i já, a třebaže je to z Pardubic, **tím více ať je Ti mé přání v prostotě přece milé, v chudobě bohaté, v odloučení vřelé. Ať Tě potěší!**

Za dopisy Vám oběma dík – a Danieli⁶ drahý, Ty jistě chápeš, kolik pro mne znamenají Tvé řádky – každé slovo! **Proto mé díky jsou tím větší a hlubší. Je to vždy bouře jásotu, protože my zde své radosti z dopisů a návštěv prožíváme společně. Zájem jedné se stává společnou záležitostí a upřímné veselí, k němuž máme vždy blízko, proniká každou z nás nad milým přátelstvím se všemi těmi, které známe třeba jen z dopisů a vyprávění, ale jsou nám tak blízcí, poněvadž nás poutá jedno duchovní pouto.** Snažím se, drahý, o prožití všeho, co chceš a doporučuješ, denně si dojmy obnovuji, ale upřímně doznávám, že denně jen začínám. Konečně, znáš mne a víš, že ráno bývalo u mne slibné a plné ohně, ale večer – hromada střepů. A nyní stejně tak. Ale přece Ti, i „toto“ ukazuji, abys nezapomněl. A znovu děkuji.

Řádky Kristinčiny byly také milé (v listopadu i o Vánocích). Jsem ráda, malá holčička je už zase mezi svými. To bylo asi radosti! Čekám nedočkavě, až mi napíše i Lili o Dolince, kde bude zaměstnána, a věřím, že i Romanka najde zase zaměstnání. Zatím hledá výšky hor, že? Je vůbec snih? Na zemřelou tetu nezapomínám a velmi živě se mi o ní zdálo. Díky všem za vše a pozdravy, zvláště Teruš, Odoně, Babetce, Kristě, Leonce – všem, všem!⁷

Vděčná Vaše Vojtěcha

V Pardubicích 12. února 1956⁸

Moji nejdražší,
pokoj a láska Boží buď s Vámi! Používám ještě posledních dnů předposledních, abych Vám napsala. Chci se totiž nyní trochu odmlčet a ohlášit se

⁵ Bohuška s Hubertem jsou sestry v komunitě ve Sloupnici, kde sestra Simeona v této době byla.

⁶ Daniel – podle dopisů se jedná o kněze, duchovního otce, který jí i na dálku pomáhá.

⁷ Oslovuje zde sestry z komunit. Tam, kde jsou její příbuzné sestry, hovoří také o těch, které jsou po propuštění z vězení – Dolinka. Lili je domácí jméno pro vikárku S. M. Theoforu Kmoníčkovou, křestním jménem Lidmila.

⁸ Dopisy z vězení, Archiv MV, 3/56, píše Antonie Hasmandová, kmenové číslo 141, bratrovi Augustinovi Hasmandovi.

až k Velikonocům (nepřijde-li něco mimořádného). Nemějte proto o mne strach, ráda bych si jen zachovala svůj někdejší zvyk.⁹ Také s návštěvou počítejte až po Velikonocích. Ovšem – to stejně ještě nevím, poněvadž jsou nyní různé předpoklady. Napsala bych tentokrát Leonku. Víím, Fanyňko, že pro Tebe bude lepší až léto. Toužím Tě vidět zase, ale raději si tuto radost odložíme, aby Ti cesta přece neublížila. Leonka může v kteroukoliv dobu a doufám, že bude povolena. Moc by mne to těšilo.

Velký dík Emilce za dopis (26. 1.). Doufám, že jsi již dostala vše ode mne, poslední – děkovala jsem i Danielovi. Druhý dopis s řádky od Lili jsem rovněž obdržela 7. 2. Velmi děkuji. Měla jsem velikánskou radost, že se tetuška zase ozvala, že je aspoň trochu zdravá, že se může věnovat dětem i z toho, že Dolinka odjede do hor. Svůj svátek jistě krásně oslavila, zvláště když měl přijet i strýc Tonek a Jarda. Moc oba zdravím.¹⁰

Jak se daří v Huštěnovicích? Vzpomínám na Vás moc a denně a svolávám hojné pozhnání na Vaše domy a každého v nich zvláště. Prosím, abychom zůstali pevně a jednotně v lásce Boží, abychom byli jedno srdce a jedna duše tak, jak nás k tomu vedli naši dobří rodiče.

Nyní a zvláště zde chápe každý hodnotu rodičů. Jejich dobrá neb zanedbaná výchova je buď největším pokladem neb tragikou života. Jak to bylo u nás krásné – třeba v postě! Večer – všech sedm dětí – a oni s námi na kolenou při recitaci bolestného růžence. Člověku při vzpomínkách srdce zpívá: „Dědictví otců zachovej nám, Pane!“ Vždyť už v mládí se tímto každý učil chápat smysl a účel bolesti a nabýval vědomí, že pro křesťana je vždy cesta pevně naděje, a to i v nejtěžších chvílích života. Ano, právě v utrpení je Bůh svou láskou nejblíže. My víme, že nikdy nic neztrácíme, ale získáváme. Nechápe-me-li to, ochuzujeme se. A protože věřím, že i Vy všichni zůstáváte při zvyku našich rodičů, přicházím duchem večer mezi Vás, abych se posílila a potěšila pravými hodnotami.

Tož, Mařenko, tisíce pozdravů Tvé rodině s oběma větvemi, Vojtínovi s Aničkou, dětmi i stařečkovými. U Hrnů – vlastně Doležalů – čekají dědice, že? Moc na Lidušku myslím a přiznávám se Vám, že při četbě novin, je-li zpráva o katastrofě letadla, zatají se mi dech v obavě o Jeníka a prosím

⁹ Sestry v postní době nepíší korespondenci, až na nějaké výjimky.

¹⁰ Sestra Vojtěcha popisuje dění v kongregaci po propuštění S. M. Doloris Janákové z vězení, tetuškou nazývá sestru vikářku Theoforu, strýčkové jsou kněží.

denně, aby vše zlé bylo odvráceno od jeho letounu, aby všechny balony se mu zdaleka vyhnuly.

Ať Bůh chrání, Gusto, všechny Tvé! Jak se daří švagrové? Těším se, že mi Drahuška zase napíše. Gustík navštěvuje ještě průmyslovku? Malé Miruše udělej za mne křížeček na čelíčko a k tomu velkou pusou! A Elišce moře pozdravů. Stejně i Kristince. Škoda že děti jsou v horších poměrech, ale ona je má vždy veselé, že? A malička doma asi roste.

Jen se bojím o toho Huberta. Jsou to ledviny, nebo srdce? Jistě i léčení půjde lépe, až zjistí přesnou diagnózu. Věřím, že i Romanka najde práci, nebo se bude přece jen stěhovat? Moc, moc pozdravů všem ostatním: Teruš, Kristě, Leonce, Lili, Danielovi.¹¹

Vaše vděčná Vojtěcha

V Pardubicích 29. března 1956¹²

Moji nejdražší,

pokoj Vám a srdcím lásku a radost ze vzkříšení, z oslavy bolesti, štěstí z vítězství kříže. **Vždyť teď už žádný kříž – ať kříž vlastní osobnosti, či kříž vztahů a poměrů, kříž důsledků našich omylů, kříž nedokonalých našich činů neb kříž životních bolestí – to všechno už není neúnosným křížem, protože oslaveno křížem Kristovým. Kolik dával a dává pohled na něj. A třeba by se člověk zalykal bolestí, ale při tom se vrhal k patě našeho symbolu, vstává zase silný, s pevnou nadějí a útěchou i jistotou vědomí, že „jho je sladké“ Člověk se cítí jako dítě, jako dítě v radosti i jako dítě provinilé. V tom je síla nás křesťanů. Chtěla bych Vás těmito řádkami potěšit, poněvadž vím, že i o Vás platí „Koho Bůh miluje, křížem navštěvuje“, i když přede mnou vše záporné zamlčujete. Často se nad tím zamýšlím a připadá mi někdy, jako byste chodili kolem mne po špičkách. A přece bych chtěla být s Vámi nejen v radosti, ale i v tom, co tíží a bolí. O mne se opravdu nebojte. Jsem zdravá a ani nechápu ty stálé úzkosti Vaše o mne, zvláště o zdraví. Vždyť právě zde je nejméně důvodů k obavám. Odpusťte, ale vždycky v tomto případě lituji, že několik řádků je psáno zbytečně.**

¹¹ Po pozdravech rodin svých sourozenců v Huštěnovicích se obrátila na komunity sester. S. M. Huberta Pijáčková byla její spolužačkou v Učitelském ústavu u sv. Anny v Praze.

¹² Dopisy z vězení, Archiv MV, 4/56, Antonie Hasmandová píše sestře Emilii Hasmandové.

Emilko, odpusť! Jsem to já – zase starý, ošklivý provinilec. Inu – ano. Jídlo byla vždy naše sopečná půda. Buď ale klidná! Opravdu jím hodně. Velké díky za dopisy: Mařence (25. února), Emilce a Simeoně (29. února), Gustovi (18. března) a znovu Emilce (včera 28. března) – gratulace. Jen 20. března jsem se smutně dívala na prázdnou obálku se dvěma známkami po 30 h s poznámkou „dopis závadný“. Psalas to, Emilko, jistě Ty a srdce mi říkalo, že ještě Daniel.

Buď to můj velký postní dar. Díky i takto a všem! Ještě upozornění: známky, pera a fotografie nesmí být v dopisech. To vše se přijímá při návštěvě (mám ji 6. dubna). Fotografie Zdenulky jsem už také nedostala, prosím, přineste mi ji. Znamky mi byly dány zatím vždy.

Velmi se těším na návštěvu. – Tisíce pozdravů Lili (dík za oba dopisy), všem v Huštěnovicích, Kristince s Meť., Elišce, Simeoně a Gábince (jak se jí daří?), všem u Teruš, Kristy, Leonky – všem.¹³

Danieli, vděk za vše! **Vzpomínala jsem, ba – byla jsem u Tebe, abychom se spolu pomodlili naše velikonoční „confiteor“.** Moc se těším, **až budeš moci za mnou přijet.**¹⁴ Bůh Tě chraň a Vás všechny.

Vaše vděčná Vojtěcha

V Pardubicích 8. dubna 1956¹⁵

Moji nejdraší, pokoj a láska Boží buď s Vámi!

Děkuji Ti, Gusto, za velikonoční gratulaci. Jistě víš, že potěšila. Zdravím všechny Tvé i u Vojtěšků a Vojtína, ale dnes píši především Hrňovým.¹⁶ Příště to nahradím zase druhým. Drahá Tynuško, velmi jsi mne potěšila svými řádky. Dojímají mne Tvé vzpomínky a ochota darovat mi vše to nejlepší do balíčku. Věřím, že Tvé dobré a štědré srdce by mě rádo potěšilo kouskem domova. Ale zatím to nejde. Stačí mi Vaše láska, vždyť to je moc, ba nejvíce. A gratuluji Tobě a švagrovi! Tož – drahá stařenko a staříčku – vím, že jste hrdí na tento titul, a právem. Ať se dočkáte na malé Květušce radosti, ať prozáří Vaše další léta!

¹³ Opět zdraví sestry v komunitě, kde jsou její rodné sestry a neteř.

¹⁴ Sestra Vojtěcha zde vyjadřuje svoji touhu po svátosti smíření, kterou neměla možnost přijímat.

¹⁵ Dopisy z vězení, Archiv MV, 6/56, Antonie Hasmandová píše bratrovi Augustinu Hasmandovi.

¹⁶ Adresátem dopisu je Augustin, ale jeho prostřednictvím píše do rodiny sestry Klementiny – Tynušky.

Ovšem – největší blahopřání nesu Tobě, Liduško a Jeníku. Měla jsem vskutku bouřlivou radost a celé mé prostředí jásalo, že té milé dvojici, kterou viděly před rokem na fotografii, poslalo nebe v malém drobečku velké potěšení. Blahopřeji Ti, Liduško a Jeníku! **Ty, mladá maminko, buď pečlivou vychovatelkou, matkou, která nese v celém svém chování, ba i myšlenkách plnou odpovědnost za vytváření dokonalého člověka, za jeho štěstí, ale nejen pozemské.**Ať Vaše Květuška má v otci a matce zářný příklad lásky, ať život Vás obou je pro ni nejen oporou teď, kdy Vás plně potřebuje pro životní rozvoj, ale zvláště tehdy, až bude napodobovat život s jeho hloubkou a opravdovostí.

Nechci Vám kázat, věřte, vždyť srdce nemluví kazatelsky, ale toužím, jen abyste byli šťastni. **A zde člověk cítí tím více, co pro něj znamenal otec – matka. Jaké nezcizitelné bohatství dovedou dát tyto dvě duše.** Nebo zase jaká hrůza prázdnoty se jeví tam, kde rodiče znali jen povinnost obživy, třebas dokonalé. Jak zase sílí připomínka – co má maminka – tatínek? – Věřím, že Váš maličký a přece velký poklad bude mít ve Vás obou hodnoty nejkrásnější a nejhlubší – a to přeji i malé Květušce.

Velký vděk za dopis, Liduško – a zvláště Vám, Jeníku. Dívám se na Vaše písmo a naši grafologové odhadují charakter jemný a šlechetný. Nesmírně se na Vás těším! Budete mít ve mně učenlivého žáka, protože letectví mě velmi zajímá a tolik bych toho chtěla vědět! Zatím pozdravujte země severu a všechny kraje, nad nimiž lítáte. Bůh chraň Vás a Váš letoun. Ujišťuji denní vroucí modlitbou za Vás všechny.

Líbá Vás Vaše Vojtěcha

V Pardubicích 7. května 1956¹⁷

Moji nejdraší,

pokoj Vám! A srdcím plnost lásky, zvláště Tobě, Emilko, k 17. květnu¹⁸ – a Emě. Vzpomínám, že jste měly svůj slavný den najednou, tož oběma nesu: nejvřelejší přání a plné dlaně vděku. Myslím, že není třeba ujišťovat Vás vzpomínkami a tím, že **také z těchto míst se snažím poslat dary i v chudobě hmotné a v prostotě krásné; vždyť vzdálenost nemůže rozdělit, ba ani narušit to, co je spjata duchovními pouty a svazky lásky.**

¹⁷ Dopisy z vězení, Archiv MV, 7/56, adresátem dopisu je Emilie Hasmandová.

¹⁸ 17. května 1937 skládaly sestry Emilie a Ema doživotní sliby.

Bůh sám Vám za mne přej! Emilko, a Tobě k přání ještě velký dík za návštěvu milou a krásnou. Děkuji i Teruš a všem, kdo Tě zastupoval v práci. Nezapomínám na ně nikdy svým vděkem. Už je to zase měsíc. – Dostala jsi můj dopis z 28. března?

Potom jsem psala jen do Huštěnovic s poznámkou, aby Ti to neposílali, poněvadž jsem se chtěla věnovat každé rodině zvlášť. Už jsem je vystřídala všechny. Doufám, že to dostali. Jak se daří Simeoně? Velice se na ni těším, už se mi opravdu po ní stýská. Napíši ji na příští návštěvu. Gábince tisíc pozdravů a přání trvalého uzdravení. 26. dubna¹⁹ jsem dostala gratulaci od Lili. Inu – to bylo radosti! Nemohla jsem ani hlasitě číst. Musím se někdy smát. **Myslívám si totiž někdy sebevědomě, že jsem dokonale zocelená a tvrdá jako skála, a hle! Zatím stačí jen řádky domova a po té zocelenosti a pevnosti není stopy!** Díky jí i Tobě, Emilko, za připsané tři řádky. Poděkuji prosím za mne i Kristince a Jardovi za pohlednici. Snad ani nemohou tušit, kolik radosti dovede způsobit těch několik milých řádků.²⁰

Co dělá Olinka? Je zdravá? V těchto dnech nějak na ni víc myslím. Napíšte mi, prosím, o ní. Mám na ni jen ty nejkrásnější vzpomínky. Mnoho pro mne udělala, vím to, a jistě ji potěší, že jsem si na ni vzpomněla.

Neúřední budíček: zpěv kosů, pěnkav, sýkorek, vlaštovek s křikem vrabčáků – nese mé vzpomínky a požehnání k Vám a zvláště jí – k jejímu 1. květnu. Mnoho požehnání a k síle dobré vůle i uskutečnění! – Pozdravy všem a každému, zvláště Elišce, pac a pohazení. Jak se daří Leonce? Jely jste ode mne do Rožďalovic? Měla jsem radost, že místo mne mohla se aspoň potěšit s maminkou.

V ochranu Královny máje Vás poroučí Vaše

vděčná Vojtěcha

V Pardubicích 13. května 1956²¹

Moji nejdražší,

pokoj Vám! Plnost darů Ducha sv. zaplav Vaše srdce a duše! Nesu velké díky za oba milé dopisy. Emilce 8. května a Simeoně a spol. 12. května. Jsem

¹⁹ Na svátek sv. Vojtěcha slavila i sestra Vojtěcha svůj řeholní svátek.

²⁰ Sestru Vojtěchu dojíímá dopis od vikářky S. M. Theofory – Lili – a ostatních sester – tedy z domova.

²¹ Dopisy z vězení, Archív MV, 8/56, sestra Vojtěcha píše sestře Emilii, ale v dopise samotném se obrací na jednotlivé sestry, její příbuzné anebo ty, které velmi dobře znala z doby, kdy žila v komunitě.

ráda, drahá Simeono, že jsi už aspoň tak zdravá, že se s určitostí hlásíš k návštěvě. Však jsem se už něco načekala, že? Tak dlouho jsem Tě neviděla a moc se těším. Jen si, prosím, zase to nezhorši. Byla bych opravdu moc smutná.

A Gábinka – bouřlivě Tě, drahá, objímám a zdravím mnohonásobně vřele a upřímně! To bylo radostí, že píšeš, že jsi zdravější a hlavně po té těžké operaci. Inu – vždy jsem říkala, že to krásné jablíčko nás všechny klame a červeností kryje zatajenou bolest. To měla maminka starostí, že. Ona přece právě o Tebe pečovala se zvláštní úzkostí, jistě tušila Tvé slabé zdraví. A nyní toto! Bůh sám Tě, Gábinko, chraň a Ty dbej o zdraví. Prosím Tě o to! Víš přece, že Tě chci ještě uvidět, i to, že Tě celá rodina potřebuje a bojí se o Tebe. Tož, broučku náš, buď veselý, šťastný a zdravý. Foukám Ti na bolístku a Ty vyskoč zdravá. Víš – jak je to v té básni o polámaném mravenečku.

Z Leončinych řádků jsem měla velikou radost. Tak ses zase, Leonko, pomazlila u babičky? Měla bych Ti závidět, ne? **Ba naopak, těším se s Tebou i z Tvého slibu, že chceš hledat a dávat dobro. Vždyť to je náš hlavní cíl – poznávání nejvyššího Dobra a dávání ho dále a štědrě dobrotou svého srdce. A nevádí, když třeba večer po prohře všeho stačíme jen kající řeči: „Chtěla jsem být dobrá!“ Člověk někdy více roste nezdary než velkými úspěchy.** – Leonko, zdravím Tě a všechny Tvé.

Jsem ráda, že má Olinka už po maturitě a gratuluji! Vzpamatovala se již z té radosti? Věřila jsem stejně, že jí vše dobře dopadne. Vždyť mi to dávno sdělovala Máli a Teruš, jak se činí, a znám ji, že k nadání se pojila u ní píle a opravdovost. Nuže, moje malá, teď jsi už velká a nastanou Ti vážné povinnosti. Závěrečnou zkouškou jsi ukončila dobu bezstarostnosti a musíš ukázat plody všeho, co sázela výchova. Těším se na Tvé řádky, Olinko, a věřím, že všude poneseš radost a lásku a odměníš se svým způsobem všem, kteří se o Tebe starali. Pozdravuj maminku, moji drahou Lili. I jí přeji, aby se na Tobě dočkala radosti. V to pevně věřím. Znovu Ti, drahá, gratuluji, žehnám a líbám. Zdravím všechny. Jsem ráda, že Romanku ten požár uchránil. Bylo by to hrozné, když byl při tom vítr. Bohu díky. Pán ji chraň, a Váš všechny!

Vaše vděčná Vojtěcha

V Pardubicích 4. června 1956²²

Moji nejdražší,
pokoj a láska Boží buď s Vámi všemi! Víím, že jste v těchto dnech **na vysluní Eucharistie. Jsem s Vámi!** Včera jsem se s Vámi účastnila slavnosti Božího Těla. Kolik vzpomínek milých a krásných se pojí k tomuto dni! Duchem jsem šla s Vámi průvodem a svou tělesnou nepřítomnost jsem kladla jako věneček na svou monstranci. A věřte, byla jsem šťastna jako dítě v bílém a plném košíčkem.

Emilko, díky za dopis (26. května) i Mařence (31. května) a vlastně i tam Tobě. Připomínala jsi mi dětství, kdy jsme se tak rády šplhaly na naše dva krásné velké bezy. Ano, víím, že jsi touživila být lehká jako čmeláci a včeličky, abys mohla na ty nejtenčí větvičky s nejkrásnějšími květy.

Mně se také vybavila vzpomínka z mládí v souvislosti s naším bezem: **Bylo to v den mého prvního sv. přijímání.** Seděla jsem po mši sv. v koruně bezu a radovala jsem se, že Host mé duše je v kytici. Nemohla jsem pochopit, že mne voláte už k obědu. Vážně jsem odpověděla, že to teď nejde. Ale protože nikdo neměl pochopení pro mé vysoké myšlení, ba Fanyňka mi připomínala, že v tento den musím být velmi hodná, tedy i poslušná, slezla jsem dolů. Při obědě jsem na vše zapomněla, ale potom mezi dnem jsem hluboce přemýšlela a tiše vzdychala nad úplnou nevěrou naší rodiny a vroucně jsem se modlila za její obrácení.

Doufám, že mi to odpouštíte! Dodám k tomu rošťácky: však jsem si to skutečně vymodlila, jen navíc Vám zůstala ještě i péče o ten „oběd“. Vlaštovička mi tu tak zpívá, volám na ni, aby vyřídila mé pozdravy Vám a každému zvláště. Přidává na síle, ano – tím více – a každému modlitbu a požehnání. Mařenčině psaníčku jsem se velmi nasmála. Je to dareba.

Kam přijde její Olinka? Těším se na řádky Daniela. Pozdrav jemu, drahé Lili, Teruš, Kristě, Fanynce, Leonce a všem... Nermuť se z těch balíčků, příště při návštěvě to bude povoleno. V hlubinu Božského Srdce Vás klade
Vaše vděčná Vojtěcha

Těším se na Fanyňku.

²² Dopisy z vězení, Archiv MV, 5/56, sestra Vojtěcha píše sestře Emilii.

V Pardubicích 14. června 1956²³

Moji nejdražší,

pokoj Vám! Zdravím všechny a do Sloupnice nesu plné ruce vděku za zaslání prádla (5. června – 2x) a za přidané dobroty. Vím, že toužíte jakýmkoliv způsobem ulehčit tyto chvíle nám, **které máme jen své modlitby a vděčná srdce. Ale člověk poznává, že není nejjednodušší být vlastníkem právě jen těchto hodnot, které si žádají nejpoctivější opravdovost, největší hloubku, aby nebyly pouhým zvonek znějícím. A přece dávám i v slabosti a povrchnosti, do nichž je člověk strhován smrtí ruchu a hluku a jako tonoucí se chápá stébel vteřin, aby z nich přece jen vytvořil krásu; tak na Vás myslím a jsem zase šťastná, že mám toho málo, z něhož mohu a chci dávat mnoho.**

Díky, Fanyňko a Kristo – a všem! Jak jsem ráda, že mám Vás, kteří dáváte a nepočítáte, a to nejen hmotně, ale tím více a plněji duchovně – zde vděčím nejvíce. Tvůj dopis, Fanyňko, jsem dostala 7. června a potom gratulaci 12. června. Přišla současně s milým dopisem Emilčiným a Marušky. K tomu ještě 10. června dopis Mařenky z Huštěnovic. Velký vděk i Gábince.

Tož gratulací přišlo dost, a tak naše rodina se zde usnesla, že je nutné slavit svátek světte ztracených věcí a hodnot, světte, který kázal aspoň rybám, ptákům a přírodě vůbec – sv. Antoníčka. Nu – a já jsem té zásady, že člověk nemá kazit nic, co je pro dobro jiných, tož jsem se obětovala a přijímala gratulace. Ovšem – připomínala jsem důrazně, že 15. června zase slavím se sv. Vítem, poněvadž jsme v příbuzenstvu (můj patron je u sv. Víta v nájmě), potom se sv. Aloisem – jsem vždy mládež – a tak podobně mi to vychází vždy aspoň 2× v měsíci.

Tímto jsem si získala místo mnoha pus silné bubnování do zad a důkladnou masáž uší – a to jsem byla nejšťastnější. Vzpomínáte, jak jsem kdysi ve svých jedenácti letech vyšla malé Lidušce na slintáček „Prosím, nelíbat!“ k svátku, a nikdo jste nechápal mé ideály a můj dáreček zdobil mého mazlíčka, jen když byla jistota, že nepřijde host? A toho smíchu!! – Jsem už dále za tou jedenáctkou a mám velmi ráda zde všechny i každý projev lásky milých duší, ale někdy bych si přece jen ráda pověsila ten slintáček.²⁴

²³ Dopisy z vězení, Archiv MV, 9/56, dopis sestry Vojtěchy sestře Emilii.

²⁴ Sestra Vojtěcha se bránila blahopřání ke křesťanskému svátku, protože slavila jen svůj řeholní svátek.

Kdy napíše Daniel? Stýská se mi. Prožívám starosti s Lili a bojím se o její zdraví.²⁵ Pán ať ji silí! Olince pac a pus. Mařence Mlynářovic dík za každý kvítek. Nezapomínám též. Sbírám květy ve společném stínu²⁶ a vkládám do Božského Srdce s prosbou, aby chránilo a žehnilo ji a Vás všechny.

Vaše Vojtěcha

V Pardubicích 24. června 1956²⁷

Moje drahá sestřičko,

pokoj a láska Boží buď s Tebou a všemi Tvými! Dnes jdu k Tobě, drahá, s těžkým břemenem. Čeho? Hádej! Vděku. Ano, jsem dojata vším tím – láskou a pozorností, kterou jste vkládaly do balíčku s citrony a ostatním, co jste vytušily, že mohu potřebovat. Přála bych Vám, abyste mne viděly, když 16. dubna přiletly za mnou naše dívky a vložily mi do klína Váš pozdrav s patričnou salvou a odběhly k obědu. Zůstala jsem sama a přiznám se, že jsem nevnímala tak obsah, ale viděla jsem Tebe, Fanyňko, Kristu, Gábinku i smutný pohled Emilčin, že jsem neposlala povolenku k ní. Odpust mi to, Emilko, chtěla jsem, ale najednou se to změnilo a obě povolenky byly vloženy na jednu adresu. To jen píši proto, abys nemyslela, že úmyslně se Ti v tomto vyhýbám. Jak bych mohla! Za všechno děkuji, děkuji... Ale ještě větší „Zaplať Pán Bůh“ za to duchovní, které ve Vás mám a dožívám, za všechnu sílu, kterou z Vás přijímám, za útěchu sálající ze všech Vašich řádků, za jistotu vědomí, že nejsem osamocena, ale že jste ve všem a při všem se mnou a já s Vámi. A k tomu úžas radosti ze slov Písma: „Já s Vámi jsem po všechny dny.“

Vím také, že je to zatím vůle Boží, abych takto Pánu sloužila, a to sílí a blaží. Buďte klidní o mne, jsem opravdu spokojena a zle se mi nedaří.

Fanyňko, jak se Ti daří zdravotně? Však mi to povíš brzičko a já se velice, velice těším. Nevím ještě datum návštěvy, ale počítám s polovinou července. Olince a Kristince dík za gratulaci – lístek. Nezapomínám! Jsem ráda, že Romanka zase podporuje Bohunku s Hubertem, věřím, že to jistě není tak slavné, když sama zase nemá zaměstnání, ale hlavně že má zase naději na dřívější místo. Zdravím všechny u Kristy, Teruš, Leonky a všechny.

²⁵ Lili – sestra vikářka Theofora Kmoníčková – byla v tomto období několikrát internována, na čas propuštěna a nakonec strávila nějaký čas na Pankráci.

²⁶ Pojmenovává takto ústraní vězení.

²⁷ Dopisy z vězení, Archiv MV, 11/56, sestra Vojtěcha píše sestře Simeoně – Františce.

Časté denní vzpomínky drahé Lili. Ať jí Pán pomáhá! Vřelý pozdrav Danie-
lovi.

V hlubinu Božského Srdce Vás denně klade Vaše vděčná

Vojtěcha

V Pardubicích 28. června 1956²⁸

Moji nejdražší,

pokoj a láska Boží buď s Vámi všemi! Včera (27. června) jsem dostala, Gusto, Tvůj milý pozdrav s kávou a kakaem. Byla jsem ohromena – jednak Tvou odvahou, jednak snahou poslat mi jaksi citelnější ujištění, že nezapomínáte. A při tom mi bylo do pláče. Vždyť Ty, Gusto, obtížený křížem Boží lásky, sám bys potřeboval potěchy a všeho toho, co sílí a dává naděje. Víím ale, že jsi pevný a statečný. Však věř, že na Tebe nezapomínám. Jsem si stále velmi dobře vědoma všeho, co jsi pro mne vykonal, a to právě tehdy, když mi bylo nejhůře, **kdy nebylo zrovna bezpečné hlásit se ke mně. A Ty ses postavil za mne i s našimi ostatními. Vy toto snad ani nemůžete pochopit, to se musí prožít, abyste poznali, jak je člověk vděčen, že má své, že je má právě takové, jací jsou – dobré, šlechetné a obětavé, kteří se dovedou rmoutit se zarmoucenými a těšit se s radujícími a při tom dávat bez počítání a vypočítávání.**

Děkuji Ti, Gusto, a Vám všem za tuto lásku. Ale prosím: neposílejte mi už v dopise nic. Nemá to být, a když se nyní povolují balíčky při návštěvě, to stačí. Jinak by Vám to bylo zamítnuto, a to by Vás pak více bolelo. Návštěvu mám 22. července. Děkuji Ti, Gusto, i za předcházející dopis k svátku – a milé Drahušce zvláště za tak pěknou gratulaci. Vůbec – velmi se těším na všechny Tvé děti, Gusto. Mám ale obavu o Tvé ruce. Poznala jsem, že jsi včerejší dopis nepsal sám. Psal to Gustík, že? Má pěkné písmo, které ukazuje velkou inteligenci a dobrou povahu. Jak se mu daří ve škole? Je už hotový? Zdravím i Jenička a Haničku. Jaká byla vysvědčení? Všem posílám pusku a pohlazení, zvláště nemocné Mirušce.²⁹

Vám, drahá švagrová, dodatečně upřímné a vřelé přáníčko. Nezapomněla jsem, ale musela jsem psát do Sloupnice (poslali mi prádlo a citrony). Vy mně omluvíte, že? Vždyť denně nesu zvláštní vděk a lásku právě Vaší rodině a když v duchu líbám a žehnám ubohé Mirušce, vždy těším i Vás

²⁸ Dopisy z vězení, Archiv MV, 10/56, dopis adresovaný bratrovi Augustinovi.

²⁹ Sestra Vojtěcha píše o své postižené neteři, dceři od Gusty.

a chtěla bych Vás zasypat nejhojnějším požehnáním a Boží ochranou. Bůh Vám vše odplatí!

S lítostí vidím, že mi to nevyšlo ani s gratulací oběma švagrům – Pavlům. Ale jistě ucítí zítra má vřelá přání a vděčné vzpomínky. Napíší postupně zase všem. Mařence dík za krásný dopis. Dostali ode mne psaní Hrňovi i Vojtín?³⁰ Psala jsem to k Tobě i pro Vojtěškovy. Zdravím, líbám. Vaše

Vojtěcha

³⁰ Hrňovi – rodina rodné sestry Klementiny, Vojtín – nejmladší bratr, Vojtěškovi – rodina nejstarší sestry Marie.

PROSBA O NÁBOŽENSKOU SVOBODU VE VĚZENÍ

29. července 1956 píše spolu s jedenácti spoluvězeňkyněmi z Pardubic dopis generálnímu tajemníkovi OSN Mr. Dagovi Hammarskjöldovi při příležitosti jeho návštěvy v Československu. V dopise protestují proti omezování občanských a náboženských svobod ve věznici.

Na svém osobním případě vysvětluje tajemníkovi OSN, za jaký skutek je odsouzená na 8 let vězení v uzavřené věznici, bez možnosti mít minimální potřebné náboženské potřeby, bez možnosti mít účast na bohoslužbách. Obrací se na něho s prosbou, aby dopomohl politickým vězňům k nejzákladnějším právům člověka na vyznání víry a na život víry.

Vaše Excellence pane generální tajemníku,

s radostí nad tím, že jste přijel do Prahy, spojuji i naději, že bude pomoheno nám, politickým vězňům, k svobodnému vyznání víry a k právu na život podle víry.

Pan ministerský předseda Viliam Široký prohlásil oficiálně, že je podle ústavy i ve skutečnosti náboženská svoboda, avšak mínil to zřejmě jen z hlediska své ideologie, protože skutečnost je ta, že od roku 1948, a zejména 1949, je Církev perzekvována.

Dovolím si Vám, Excellence, ozřejmit tuto skutečnost na mém případě:

Jsem řeholnice Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, učitelka a ošetřovatelka – Antonie Hasmandová, narozená 1914. Nikdy v životě jsem se nezabývala politickou činností, ani po roce 1949. Moje činnost mohla být nazvána Státním soudem v Písku jako protistátní, velezrada – § 78 jen proto, že nebyla v r. 1952–1953 vykládána ve smyslu ústavy. Vždyť jsem neučinila nic jiného, než co jsem považovala za svou náboženskou a řeholní povinnost a k čemu mě nutila křesťanská láska. (Totiž: zprostředkovala jsem 2 dopisy své generální představené do rukou povoláního pastýře – biskupa, doručila jsem dopisy své představené duchovního obsahu vedoucím řeholnicím v blízkých filiálkách, měla jsem u sebe větší počet přednášek, avšak náboženského obsahu, bez policejního hlášení jsem poskytla řeholnímu knězi pobyt na 8 měsíců a využila jsem jeho přítomnosti ke konání exercicií a náboženských úkonů.)

Za toto jsem byla 19. září 1953 odsouzena na osm let a odvezena do Pardubic B/10, kde jsem dosud.

Již po dobu své vyšetřovací vazby v Českých Budějovicích, stejně i zde v Pardubicích, kde jsme řeholní sestry soustředěny na uzavřeném oddělení, nebylo

nám nikdy povoleno svobodné vykonávání náboženských úkonů. Náboženské předměty a nejnezbytnější živiny víry, jako je Písmo sv. a Misál, nejen že nebyly nikdy povoleny, ale dokonce, když jsme si opatřily texty mši sv. a různých modliteb zpaměti a svépomocí, byly nám a jsou dosud soustavně při prohlídkách odebírány.

Ačkoliv se v jiných ohledech v poslední době poměry u nás zlepšily, nelze to říci o strážce náboženské. Opětovné a opětovné žádosti o Písmo sv. a Misál za doby všech pánů náčelníků byly zásadně zamítány, ačkoliv jsme se obracely i na vyšší instance, ba v tomto směru byla některými řeholnicemi zahájena i hladovka, při níž byly podány dvě obšírné žádosti až na ministerstvo vnitra, avšak vše marně.

Vaše Excellence, jste zajisté obráncem spravedlnosti z titulu svého postavení, a proto se Vám bude zdát neuvěřitelným, že takové poměry jsou ve státě, kde je ústavou zaručena náboženská svoboda. Vždyť na celém světě (a bylo tomu i ve věznicích nacistických) je vězňům poskytována možnost řádného náboženského života alespoň v základních nezbytnostech. U nás tomu tak není. Ve všech našich věznicích kaple sice byly, ale jsou zrušeny nebo měněny v kulturní místnosti a o možnosti tak samozřejmé, jako je účast křesťanstva na mši sv. a bohoslužbách vůbec, nesmí se nám ani zdát.

Pane generální tajemníku, obracím se na Vás jako jedna z mnohých, abyste dopomohl alespoň k nejzákladnějším právům člověka na vyznání víry a na život víry.

S důvěrou ve Vaši pomoc upřímně děkuji.

Odsouzená Antonie Hasmandová, kom. č. 141, Pardubice B/10

4. července 1956 v posudku k tomuto dopisu čteme:

„Její silné náboženské založení odráží se v celém jejím chování. Jak se vyjadřuje mezi odsouzenými, svědčí o fanatickém zaměření proti dnešnímu zřízení. Omezování svobody na těch, kteří se proti dnešnímu zřízení provinili, podle jejího mínění se provádí nelidským způsobem. V trestu jednou kázeňsky trestána. Povahy úlisné, falešné. V důsledku narušování výchovy u ostatních odsouzených **byla umístěna na izolovaném oddělení**. O převýchovu neprojevuje žádný zájem. Přesvědčení a dřívější názory dosud nezměnila.

Náčelník NPT Pardubice npor. Huňáček“

Od 6. července do 31. července 1956 probíhal výslech ve věznici.

31. července 1956 přemístěna ve věznici v Pardubicích na jiné oddělení do věznice č. 1 v Pardubicích. Od 1. srpna do 13. srpna 1956 byla umístěna na izolaci.¹

¹ Dopis i záznamy ze spisu sestry Vojtěchy ve vězení.

V TRESTU

V Pardubicích 3. srpna 1956¹

Moji nejdražší,

pokoj a láska Boží buď s Vámi všemi! Jdu k Vám opět po delší pauze (psala jsem naposled 28. června) a vžívám se v plnost Vašich obav o mne. Proto jsem ráda, že Vás mohu tímto uklidnit, a chtěla bych i potěšit. Nebojte se o mne! **Jsem zdráva a znáte mne přece, že v každé situaci hledám vůli Boží, což naplňuje klidem a dává duši mír.** Sama jsem klidná a spokojená, ale chápu, že jste byli rozrušeni, když jste jistě dostali zamítnutou návštěvu na 22. července. Prosím, prosím, netrapte se! **Jsem totiž v trestu a veškeré výhody (návštěvy, přijímání a odesílání dopisů) zatím zaraženy.** Proto mně ani nepište, až se vám ohlásím. Dopis by mi mohl být vydán jen v nejkrajnějším případě. Jsem zatím přemístěna a moje nynější adresa je: Pardubice D/7. Věřím stejně, že mě budete smět brzy navštívit a nesmírně se těším.

Díky, Emilko a Olinko, za milé psaníčko z 2. července. Přišlo mi 5. července a způsobilo plno radostí. Omluvte mne, že jsem Aničkám nepsala k svátku. Činím tak tímto a chtěla bych tím vroucněji a plněji. Já nezapomněla!! A Tobě, Gusto můj drahý, k 28. srpnu a všem oslavencům srpnovým náruč svých citů, vděku a proseb k Bohu a celému nebi, aby chránil, sílil, žehnal.

Tetě Lili vděčně líbám ruce a Vám všem v Huštěnovicích, u Emilky, Fanny, Leonky záplavu pozdravů a vzpomínek. Malé Olince pac a pus, a aby rostla.

V náruč Boží Vás klade Vaše vděčná

Vojtěcha

Od 11. července do 11. října 1956 jí byly odejmuty výhody včetně novin na dobu tří měsíců jako důsledek napsání dopisu tajemníkovi OSN.

10. srpna 1956

„Důvody trestání: Jmenovaná ve svém dopise adresovaném generálnímu tajemníkovi OSN provokativně vystoupila proti československým zákonům, zejména proti výkonu trestu odnětí svobody. Tímto jednáním

¹ Dopisy z vězení, Archiv MV, 12/56, sestra Vojtěcha píše bratrovi Augustinovi.

hrubě porušila táborový pořádek. Dále se provinila v tom směru, že i když měla možnost stěžovat si centrálním úřadům před tím, využila přítomnost generálního tajemníka OSN, a tak chtěla hanobit ČSR v zahraničí.

Náčelník plk. Dr. O. Mejdr“

13. srpna 1956 přemístěna do věznice v Praze a druhý den jí zde byla provedena osobní prohlídka.

PŘEMÍSTĚNA NA PANKRÁC

V Praze 30. srpna 1956¹

Moji nejdražší,

toužím, aby přinesly mé řádky Vaším srdcím i duším mír, pokoj a uklidnění. Vždyť vím, že Vaše obavy o mne jsou stejně silné jako moje o Vás. Denně vystává přede mnou velký otazník, jste-li všichni zdraví a vůbec živi. A znovu denně si dávám jen kladné odpovědi a doufám, že jsou pravdivé. Pokud jde o mne, ujišťuji: nedaří se mi zle, jsem zdravá a znáte mne, že i spokojena v mém novém prostředí. Jsem přemístěna na Pankrác a moje adresa je:

Praha XIV. poštovní úřad 144, poštovní schránka 5/8. Toto jen pište na obálku. Dovnitř pak, jak obvykle, k mému jménu č. 2669. Stejně tak na konec dopisu Vaši zpáteční adresu. Poněvadž odtud píšeme jen na jednu adresu, uvedla jsem Tebe, Emilko.

Tím nemyslím dát Gustu do pozadí. Ať mne omluví! Jsem mu a vám všem stejně vděčna, ale takto je to pro mne i pro Vás praktičtější. Pokud jde o návštěvu, zažádám si na říjen. Nebuďte smutni z toho. I to uteče a budeme se tím víc těšit.

Návštěvy jsou zde vždy za 6 týdnů. Stejně tak mohu psát v intervalech 6 týdnů, Vy ovšem kdykoliv. Prosím, pošlete mi 200 Kčs. Děkuji Vám za všechno, všecinko, nejvíc však za Vaši lásku. Cítím ji a vím, že jste se mnou, a to silí a blaží.

Hladím a líbám všechny v Huštěnovicích, u Tebe, Emilko, u Fanyanky, Leonky, Daniela a všechny. Tetě Lili uctivě líbám ruce a její Elišce a Olince pac a pusy. Blízkost tetičky Emy tím více přivolává vzpomínky, tož – nezapomínám! Pozdravujte, prosím, Bohušku a její děti! A znovu prosím: nebojte se o mne!

Vzpomínám, děkuji a kladu Vás v Boží náruč.

Vaše vděčná Vojtěcha

20. září 1956 ve zdůvodnění potrestání z Prahy čteme:

„Odsouzená Hasmandová Antonie porušila řád NPT Pardubice tím, že společně s ostatními 11 odsouzenými ženami se předem dohodla na

¹ Dopisy z vězení, Archív MV, 13/56, píše Antonie Hasmandová, č. 2669, Praha XIV., poštovní úřad 144 pošt. schr. 5/8.

napsání dopisu generálnímu tajemníkovi OSN, dopisy si vzájemně mezi sebou pomáhaly sestavit a obsah dopisů si četly, takže se dopustila hromadné, organizované provokativní akce, což příslušné předpisy nedovolují, nehledě k tomu, že svým jednáním všech 12 odsouzených hrubě narušilo kázeň mezi ostatními odsouzenými.“ Podepsán náčelník správy NZ: plk. Dr. Ol. Mejdr

27. září 1956

Ministerstvo vnitra prošetřovalo stížnost sestry Vojtěchy.

„Jmenovaná si v dopise adresovaném generálnímu tajemníkovi OSN stěžuje pouze na to, že ve věznicích není odsouzeným povoleno zúčastňovat se náboženských úkonů. Celý dopis je ostře zaměřen proti lidové demokratickému zřízení v ČSR. Jelikož si odsouzená nestěžovala na vyšetřovací metody, nebyla protokolárně vyslýchána.

K osobě odsouzené Hasmandové je vypracován posudek NPT² č. 1 – Pardubice npor. Huňáčkem, který jasně odsouzenou charakterizuje jako osobu silně nábožensky založenou, nenávidící zřízení v ČSR. V dopise adresovaném generálnímu tajemníkovi OSN použila odsouzená skryté formy vyjadřování, na kterých je znát její vychytralost a zákeřná povaha. V tomto dopise zásadně trestnou činnost omlouvá tvrzením, že ilegální písemné spojení a ukrývání řeholního kněze jakož i další trestné činy prováděla ve jménu křesťanství, a zásadně odmítá uznat a respektovat čs. zákony a výše uvedené skutečnosti nepovažuje za nepřátelskou činnost.

Z tohoto prošetření a zvláště pak z obsahu dopisu adresovaného generálnímu tajemníkovi OSN je znát, že odsouzená Hasmandová je silně nábožensky založena a ostře zaměřena proti zřízení v ČSR. Je zřejmé, že se strany odsouzené se jedná o promyšlenou připravovanou provokaci k ostouzení a pomlouvání v ČSR. Dále je zřejmé, že odsouzená jako řádová sestra působí i na další odsouzené ženy, jelikož většina pisatelek dalších hanlivých dopisů se též dovolává náboženských svobod.

Navrhuji, aby odsouzené Hasmandové bylo znemožněno působit na další odsouzené ženy. Doklad z prošetření uložit do jejích spisů a k těmto přihlídnout v případě, když by si jmenovaná podávala žádost o snížení neb prominutí trestu.

npor. Tecl Jan a npor. Hampejs Václav“

² NPT – nápravní pracovní tábor

DOPISY Z PRAHY

V Praze 27. září 1956¹

Moji nejdražší,
pokoj Vám, Vaším srdcím, duším, domům a všem přebývajícím v nich!
S otevřenou náručí letím na Vaše srdce s radostí, vděkem i hezkou zprávou, že i já mohu psát kdykoliv, že tedy už nemusíte být stíněni pro můj stav, vždyť takto si budeme zas tak blízko, budete vědět o mně a já nebudu trpět obavami o Vás. Věřím, že i návštěva zde bude stejně hezká, jak bývají teď v Pardubicích. Kdy to bude, nevím ještě, ale těším se již tak velice, že snad ani nemůžete pochopit. A jsem hluboce vděčná Bohu za Vás, za Vaši lásku, která nezakolísá, i když se zdají okolnosti sebechmurnější. **Vím, že mezi námi je jas, který dává chápat vzájemné nutnosti a povinnosti, z jejichž splnění vyplývá pokoj duší. Tož díky Vám a všem!**

Emilko, vše jsem dostala (z dovolené lístek i dopis – 13. září, pak ze Strakonice 25. září). Věroslava mi udělala úžasnou radost, stejně tak i Leokadie v dopise Fanyňky 23. září. Díky!!! To bylo radostí! Až budeš, Fanyňko, psát do Sloupnice, prosím, vyříd Kristě mé velké a hluboké díky za vše, co pro mne udělala. Nezapomenu! Děkuji Ti i za známky, přišly mi velmi vhod, dělala jsem už dluhy. Peníze, prosím, pošlete doporučeně. Pán Vám vše odplat!

Jak se daří tetičce Lili? Líbám ruce a ujišťuji denními vroucími vzpomínkami. Co je s malou Olinkou? Pokud jde o Romanku, její studium a zkoušky, věřím, že je tak dobře. **Má velký cíl, a ten žádá i velkou námahu a oběti a je nutné jít dál, i když se člověk musí probíjet obtížemi.** Jen Vy na ni nezapomeňte a prosím, podpořte ji i finančně, když to tam mají se stravou slabší. Hlavně že teď bydlí se sestřenkou, na jejíž vypravování o Mauglím, holé žabičce, tak ráda vzpomínám.

Do Huštěnovic náruč pozdravů! Vřele zdravím Daniela, jak se mu daří? Moře vzpomínek Bohuše a jejím dětem. Všechny líbám, hladím, všem děkuji a kladu Vás v náruč Boží.

Vaše vděčná Vojtěcha

¹ Dopisy z vězení, Archiv MV, 14/56, píše Antonie Hasmandová, č. 2669 Praha VIV, poštovní úřad 144, pošt. schr. 5/8.

V Praze 4. října 1956²

Moji nejdražší,
pokoj Vám! A milý svátec dnešního dne ať dává štědře a hluboce k pozhénání i hodnoty, jež tak miloval.

Psala jsem Vám před týdnem 27. září a ihned po odevzdání dopisu jsem dostala Tvůj, Emilko, a tetičky Lili ze dne 24. září. Jak vidíte, máme zde mnohem rychlejší dodávání korespondence než v Pardubicích. Nesu jí plně dlaně vděku za ty milé řádky. Měla jsem právě potřebu pohovořit si s ní. Líbám jí srdečně ruce a děkuji za péči a hlavně lásku, se kterou stále ještě na mne myslí. Víím, že jsem dlužník, ale věřte, že se i snažím svým způsobem Vám splácet hodnoty, kterých se nedostává každému: **Rodiče, sourozenci, prostředí, v němž jsem žila – snad nikde bych neměla možnost tak ohodnotit tyto klady jako zde. Denně Bohu děkuji!**

Raduji se ze zdraví strýce Antonína a že Olinka roste k radosti. O Romanku mám také obavy, ale jiné než Vy. Nemohu totiž pochopit, kde jsou kořeny a zdroj Vašeho nesouhlasu k jejímu jednání! S maminkou a Hubertem se přece nemohla radit, když oba leželi na infekčním oddělení a tím nebyla ani možná korespondence. Pokud ale víím, radila se se všemi členy rodiny i příbuznými, kteří (až na Prisku, která mlčívá před rozhodováním) s ní docela, ba nadšeně souhlasili. Jak je tedy možné, že všichni najednou změnili stanovisko? Předpokládám totiž, že Romanka věřila i v souhlas své maminky. Ovšem, nejsem mezi Vámi, proto uznávám možnost různosti názoru a připouštím, že i bolavé situace mohou nastat a způsobit vzájemné rozbolnění. Ujišťuji modlitbou o světlo pro Romanku.³

Děkuji Ti, Emilko, žeš naše v Huštěnovicích uklidnila. Vaše velké obavy jsou vskutku bezpředmětné. Jsem Bohu vděčná i za tyto chvíle, kde cítím Boží lásku a jeho přítomnost více než kdykoliv. **Jsem opravdu spokojena, ba byla bych šťastna, kdybych nevěděla, že Vám působím bolest. To mi ovšem není lhostejné a já ve své bezmocnosti mohu jen ujišťovat: daří se mi dobře! A Vás všechny vroucně miluji! Kladu Vás denně v náruč Boží a v Srdce Matky Boží!**

Vaše vděčná Vojtěcha

Pozdrav Bohunce a jejím dětem, Fanynce a všem!

² Dopisy z vězení, Archiv MV, 15/56, píše Antonie Hasmandová příbuzným.

³ V dopise hovoří o rozhodování v řeholní komunitě v době, kdy komunitám chyběly představené, a přesto bylo třeba řešit i personální problémy.

V Praze 19. října 1956⁴

Moji nejdražší,
pokoj a láska Boží s Vámi všemi!

Mám v těchto dnech příliš mnoho radosti. Včera zpráva, že 20. t. m. přijedete! Až se mi hlava zatočila a divím se vůbec, že jsem usnula. Málem bych to odstonala. To asi proto budu zase bledá a Vás zbytečně poděším. Předem tedy hlásím, že to bude z veliké radosti a přemíry citu. 17. t. m. a dnes opět Emilčin dopis. Díky veliké a vřelé i za známky. I peníze jistě přišly, vše zde v pořádku a brzy dostáváme. Gustovi a všem do Huštěnovic napíši příště, poněvadž dnešní dopis chci věnovat Danielovi.

Můj drahý, tisknu Ti ruce s upřímným políbením. Jakou tíhu vděku bych chtěla vložit do těchto ubohých řádků! Víím, že ji vytušíš, vždyť mě znáš a víš, že co píši je tisíckrát opravdovější, hlubší. Řízením Božím jsem dostala Tvé řádky z 3. července t. r. až 9. října. To Emilka čekala, až budu mít povoleno psát. Ovšem tušit nemůžeš, kolik jsi mi právě v tuto dobu dal a jestli jsem Ti jindy velmi vděčna, tož nyní nemohu vyjádřit... Do jaké hloubky jsem pochopila výhodu duševní blízkosti! Vždyť jsi mi dal odpověď v mé vnitřní nejistotě. Brala jsem Tvá slova jako z úst Božích a o to jsem prosila už před čtením Tvých drahých řádků. **Opravdu – při pravém duchovním spojení jsme si navzájem pomocníky a posly Božími.** Ty snad už ani nevíš, co jsi psal, připomenu aspoň toto: „Ale co nejvzácnějšího, i kdybys na zdraví ztratila, bude v Tvé duši hluboký mír z blízkosti jako (nečitelné slovo) věčných hodnot, u jejichž podnože křehne svět objeven ve své veliké nicotnosti: už totiž nezáleží na nás, ale jedině na tom, aby Bůh byl oslaven a my jsme aspoň trochu chápali, co tato harmonie znamená.“

O mně blíže: jsem spokojena, úplně klidná, z duchovního života v příznivých podmínkách, obklopena pozornostmi lásky Boží. Tobě, drahý, obzvláště děkuji. Mé čtvrtky jsou výhradně Tvé.⁵ – Všem, všem díky, políbení.

Vaše vděčná Vojtěcha

⁴ Dopisy z vězení, Archiv MV, 17/56, dopisy příbuzným.

⁵ Sestry pamatují ve čtvrtky na kněze.

APEL NA SVĚDOMÍ

V Praze dne 23. října 1956¹

Pane plukovníku,
napsala jsem 29. června t. r. dopis Dagů Hammarskjöldovi jako generálnímu tajemníku OSN a odvolávající se na zásady Charty OSN, na to, že se k ní slavně hlásil za ČSR pan ministr zahraničí David, na to, že pan ministerský předseda Vilém Široký prohlásil v oficiální proklamaci, že je u nás absolutní náboženská svoboda, žádala jsem (vždyť toto se týká i věznic), aby se dostalo mně i ostatním katolíkům ve vězení alespoň Písmo svaté a Misál (tj. texty mší svatých, vydané v roce 1950 a schválené státní cenzurou). Žádala jsem tedy nejzákladnější pomůcky náboženského života, a to ve shodě s Chartou OSN, od osoby, která je administrativní hlavou OSN, jejímž členem je i ČSR.

Odpověď bylo: 5. července t. r. v noci jsem byla i s ostatními, které rovněž chtěly ve shodě s Chartou OSN legalizaci vězeňského stavu, odvezena na STB v Pardubicích. Tam jsem byla držena v trestu bez jakéhokoliv zdůvodnění až do 12. srpna, kdy mi byl přečten výměr trestu podepsaný vámi, pane plukovníku! Nato jsem byla 13. srpna s ostatními převezena do věznice na Pankrác. Z výměru trestu jsem se dověděla, že jsem svou žádostí chtěla „oustouzeti ČSR“, a to na mezinárodním fóru, ačkoliv jsem prý měla možnost přednésti své stížnosti československým státním instancím. Za to mi bylo vysloveno tři měsíce zaražených výhod.

Pane plukovníku, nestěžuji si věcně ani na StB v Pardubicích, ani na své přemístění na Pankrác. Stěžuji si však a namítám především proti důvodům Vašeho rozhodnutí!

Což jste mi nepotvrdil znovu Vy sám, Vy – jakožto vykonavatel spravedlnosti nad vězněm, jak to dopadalo a dopadá, kdykoliv jsem žádala o Misál a Písmo sv.? Odpověď bylo v nejlepším případě mlčení nebo to, co jste udělal znovu Vy: rozhodnutí izolovat, ještě více stupňovat zavření (vždyť jsem byla už v Pardubicích na izolovaném oddělení). Odpověď bylo na tutéž prosbu samozřejmě i to, co řekl pán z min. vnitra, který přešel na STB v Pardubicích začátkem srpna t. r.: „Za chvíli byste chtěly bohoslužby.“ Podobných důvodů

¹ Z vězeňského spisu. Matka Vojtěcha napsala z pražské věznice obranný dopis plukovníku JUDr. Oldřichu Mejdrovi, zodpovědnému za všechny věznice v Československu, kvůli přeložení do těžšího vězení v Praze.

k zamítnutí bych mohla uvést více. Tak tedy vypadá tato možnost odvolat se k československým státním instancím.

Nevím také, jak může „ostouzet“ pouhá pravda a prostítká žádost zřízení, které se honosí ateismem. Mohla jsem je ostouzet před mezinárodním forem, když jsem svou žádost o pomoc poslala instanční cestou a dala je do rukou československým úřadům? Vždyť tím je tedy generální tajemník OSN v jistém smyslu i instancí ČSR.

K oné instanci tedy má prosba nedošla. Zajisté proti právu. Odvolávám se proto k instanci ještě vyšší, a tou je, pane plukovníku – Vaše svědomí!

Ke krivdám minulým jste jako vykonavatel přidal krivdy nové. Svým trestáním jste sám popřel, co jste žádal a zač jste trestal, a znovu dokládáte protimluv mezi zdejší spravedlností výkonnou a – právem. Zesílil jste násilí, znovu jste zvýšil nápor na zdraví několika žen, které jsou, jak můžete předpokládat, již ochorelé delším vězněním. Opět jste vzal možnost na delší dobu styku s rodinou a možnosti těch nepatrných lidských úlev trestu, které jsou všude jinde samozřejmé. Je to lidské, pane plukovníku? A je to práce pro muže spravedlivého?

Tušila jsem, pane plukovníku, že má prosba k adresátu nikdy nepřijde. Doufala jsem však, že se dostane k instanci svědomí českého úředníka a že se nad tím zamyslí i jiní. Nestalo se tak, naopak! Stala se krivda ještě větší.

A já, pane plukovníku, nechci nic jiného než znovu Vám připomenout, že vršíte krivdy na krivdy a že nemůžete být vyviněn ve svém svědomí.

K této instanci jsem chtěla já, bezmocný vězeň, promluvit.

Odsouzená Antonie Hasmandová, km. č. 2669, Praha XIV. pošt. úř. 144, pošt. schr. 5/8

V Praze 26. října 1956²

Moji nejdraší,

pokoj Boží a Jeho láska buď s Vámi! Zrovna před týdnem jsem Vám psala – pro Daniela – a doufám, že jste to dostali. Nyní jsem chtěla psát do Huštěnovic, ale nemohu neděkovat za návštěvu tak milou, drahou a vzácnou. Emilko, Fanyňko, díky, díky Vám. Byla to moje nejkrásnější návštěva z celé doby vězení. Děkuji vroucně i všem, kdož Vás vypravovali, za Vás dotahovali, duchem provázeli. Těžký vděk za vše, co jste nesly s sebou, i když

² Dopisy z vězení, Archiv MV, 18/56, pokračuje v dopisech příbuzným.

jste to nemohly zde nechat. Inu – šly jste jako na svatbu s kufrem! Kolik jsme se tomu nasměly!

Přála bych Vám, abyste nás viděli, když jsme se vrátily. Vyprávěly jsme páté přes deváté plny radosti, vděčnosti, dojmů, s nehlubší opravdovostí jsme zazpívaly Magnificat a obdivovaly lásku Boží, která zasypává pozornostmi své nejmenší. S balíčkem jsem vůbec nepočítala a bez nejmenší lítosti jsem byla vděčna za to, co jsem měla ve Vás. Kolik to bylo hodnot, Emilko! Jakou plnost jsi mi dávala, Ty, Fanyňko, jen svou tichostí a kolik síly bylo pro mne v Tvých pozdravech! Ano, vím: Vy to jste, kteří mne držíte, sílíte a nesete. Snažím se Vám dávat, jak umím, a chci, aby to bylo: opravdovost v prožití vůle Boží, vděčnost za přemíru lásky Boží.

Však když jsme si ze srdce dozpívaly Sluneční píseň Františkovu, přinesli mi balíček. – „Ostatní bude Vám přidáno.“ – To bylo překvapení. Vidíte, a to je „Pankrác“, která Vás tak strašila. Doufám, že jste už klidnější! A nebuďte smutní, že toho bylo málo. No, byl to pro nás ohromný přepych a z jeho bohatosti stále trávíme. Bůh Vám vše odplať!

A Tobě, Fanyňko a Emilko, za tu návštěvu slova Terezie Velké, o které se zatím jen snažím“ „Tvá jsem, Tobě zrozená – Ty víš! Co mně konat nařídíš? Naděl bohatství či nouze, dnů, v nichž žal či radostno je, jásoť dej či nářek pouze, sladkost, slunce bez závoje, všeho jsem se zřekla již. – Co mně konat nařídíš.

V náruč lásky Boží Vás klade Vaše vděčná Vojtěcha

P. S. Pozdravy Bohušce a jejím dětem, tetušku Lili hladím a líbám, Olince pac a pusu! Zdravím u tety Leokadie, Teruš, Leonky. Napíši si ji na návštěvu příště. Strýci Jožkovi líbám obě ruce a nezapomínám.

V Praze 2. listopadu 1956³

Moji nejdražší!

Pokoj Vám a láska Boží provázej Vaše kroky! Myslím, že mé celé psaní by mohlo být shrnuto v jediné hluboké slovo, „díky“! Ano, díky, Emilko, za obě psaníčka – z cesty, i to druhé. Dostala jsem první 21. října, druhé 30. října. Stejně 29. října i dopis Fanyňčin s vazelínou. Jak je pozorná! A všichni

³ Dopisy z vězení, Archiv MV, 19/56, pokračuje v dopisech příbuzným

obyvatelé vily Pax⁴ mi napsali, ba i strýc Pepa! To bylo, panečku, něco! Div že jsem tu neskákala radostí. Ale napíši jim až příště. Vyříd' to, Emilko, i Olince (napíš mi její adresu) a Věroslavě taky děkuji moc a vroucně.

Dnes letím do Huštěnovic, abych Vás tam, moji nejdražší, všechny u Mařenky a Fanušky, Vojtína a Gusty každého objala, pozdravila, s Vámi se potěšila a snad se mi podaří Vás i uklidnit.

Gusto můj drahý, Tobě zvlášť tisknu Tvé nemocné ruce, hladím je a líbám. Včera mi přišlo Tvé psaníčko. Děkuji! Ano, vím až příliš dobře, kolik se pro mě namáháš. Děkuji Ti za peníze, i Emilce. Vše zde v pořádku dostaneme. Ovšem na poukázce, stejně i na balíčkách, musí být plné jméno. Děkuji Ti, Gusto, i za to, žeš nechal všeho v době největšího chvatu žní a jel mě hledat, když jsem se Vám odmlčela. Bylo mi velkou útěchou, jak psala Emilka, že na StB v Pardubicích byli k Tobě tak vlídní, vše Ti vysvětlili, žeš přece nejedil a nepátral nadarmo. I k nám se tak chovali.

Ovšem pokud jde o žádost pro mé propuštění: Můj drahoušku, těší mě Tvá láska, blaží mě, že mi chcete všichni pomoci, ale, můj drahý, nepočítej s ničím a prosím Tě, už se zbytečně nenamáhej! Věř, není to možné. Předně: nejsem tak nemocná.

Nemám, díky Vám, otevřené plíce, můj nález je v klidu a celkový můj stav není takový, aby byl důvodem k propuštění. A jiných předpokladů u mne není. Ujišťuji Vás, moji drahouškové, že mi není zle, buďte klidní! Jsem spokojena. Víím, taková je vůle Boží. To sílí a blaží a věrte, mně je radostno v duši a chci, jak psal strýc Pepa, učinit ze všeho, co Bůh dává i bere, dar lásky. Každého ve Vaší rodině hladím, líbám, žehnám a dávám v Boží náruč.

Vaše Vojtěcha

Pozdrav Hermelovi, Bohušce, Hubertě k svátku!!! Tetě Lili zvlášť!⁵

⁴ Sestra Simeona v této době žila a působila v Karlových Varech ve vile Pax. Je to vila, která byla letním sídlem pražských nunciů.

⁵ Opět zdraví po rodině sestry ve Sloupnici: S. M. Hermelu Motáčkovou, Matku Bohumilu Langrovou, uvězněnou generální představenou, S. M. Hubertu Pijáčkovou, svoji bývalou spolužačku. Zvlášť sestru vikářku S. M. Theoforu Kmoníčkovou – Lili.

V Praze 16. listopadu 1956⁶

Moji nejdraší,

pokoj Vám a do námahy Vašich dnů září lásky Boží. Snad přijdu, Emilko moje nejdraší, s přáníčkem právě včas k 24. listopadu. Tož: Já malé poupě, já sedím... A přát neumím, a přece bych chtěla Tvou duši i Tvé srdce zasypat milostmi, požehnáním, láskou, svým vděkem. A až Ti budou Tvoji nejbližší gratulovat, nezapomeň, Emilko, že z Pankráce Ti dvě srdce také přejí a Tě obdarovávají. Mé ruce Ti denně sypou kvítky, jež však kladou k nohám Královny nebes. Ji prosím, aby Tě blažila, chránila, bděla nad Tebou, za mne vše odplatila, aby Tvá péče o mne se Ti nestala brzdou vnitřního života, ale naopak, abys silně cítila na sobě odměnu obého milosrdenství. A pokoj, který převyšuje veškeré pomyšlení, ať naplní srdce i duši Tvou – Buď zdráva, moje Emilko, a radostné „Živjó“, Ti zpívá Pankrác! – Snad se Ti stane takto milější.

Minulý týden mi psala Tynuška, už jsem tam před týdnem psala – ke Gustovi. Rovněž milé růžové psaníčko mi poslala moje drahá Leonka s Barčou a Tobíí. Vyřídí díky a moji nesmírnou radost. Ani netuší, jak člověka potěší. Olinec až příště i Věroslavě obrovský dík. A nyní k **Fanynce** a všem jejím:

Tetičko Leokádie, jak mi bylo dobře, když jsem četla Tvé a všech Tvých rádečky. Cítila jsem se tak blízko u Vás a s Vámi. A víš Ty, co to je? Ne. Ale děkuji Tobě, drahé mojí Karole (vzpomínala jsem tuze 4. listopadu), Filothei i Radomíře. Tobě, tetičko, ještě k 9. červenci náruč květů s upřímným přáníčkem!⁷

Drahý můj strýčku Pepo, líbám Tvé ruce, které mi poslaly tak drahé řádky. Vždyť jsou tak bohaté obsahem, zvláště pro moji přítomnost, a to právě **od Tebe, který jsi vítězné bolesti vzácný nositel**. My obě žijeme z Tvých slov a mně je velikou útěchou, že jsi nezapomněl na svého „caparta“. **Ujišťuji Tě denní vroucí vzpomínkou i tím, že je opravdu radostno v duši a jsem vskutku spokojena**. A prosím, pamatuj na mě i na mou Růženku.⁸ – Pozdrav Teruš, Odoně a všem, všem!

Vděčná Vojtěcha

⁶ Dopisy z vězení, Archív MV, 20/56, dopis příbuzným.

⁷ Děkuje za dopis S. M. Leokadii Součkové, S. M. Karole Kratochvílové, S. M. Filothei Dowhaníkové, S. M. Radomile Pálkové.

⁸ Sestra Vojtěcha byla na cele s profesorkou Růženou Vackovou.

Fanyňko, Tobě zvláštní dík za všechno prostřednictví lásky. Víím, jak mnoho mě chápeš. A pro mne je Tvé ticho tak výmluvné. Jak se daří tetušce Lili? Vzpomínám denně silně a snažím se, aby přece i ze mne mohla mít radost. Olinka ať nebrečí, mám se opravdu dobře.

V Praze 22. listopadu 1956⁹

Moji nejdraší,
pokoj Vám! Denně vroucně prosím, aby láska Boží blažila Vaše duše, prozařovala vše, co konáte.

Stále ještě žiji ve vzpomínkách na návštěvu tak milou a krásnou a stále vidím Tebe, Fanyňko a Emilko. Růžence¹⁰ jste se obě moc líbily a byly jsme obě rády, že nám to tak vyšlo. Ovšem – odpusť, Emilko, ale na Tvůj účet dodnes bouříme smíchem – jak jsi mě totiž nesmírně vážně napomenula, abych nekouřila. Oh, Emilečko moje! Ještě že se mne zastala Fanyňka, vždyť já se v údivu zmohla jen na pohled. Vidiš, a tady hulákám smíchem. Bylo to ale stejně rozkošné! **Emilko, a při návštěvě se nesmí dávat balíček (což teprve kufr!), ale smí se dát 20 cigaret. Prosím Tě, přines mi je a nezapomeň!! Vyznám se už v různých družích cigaret, ale „party-zánky“ jsou přece jen nejlepší a nejlahodnější. Aspoň pro silné kuřáky. A k tomu jsou i nejlacinější! Tož ty mi, prosím, přines!**

Pozitíří máš svátek. Máme stanovený přesný program, tak aspoň něco z něj. Od rána bude vše Tvé. I hovor o Tobě, tak už jsem téměř vše řekla. Po slavnostním obědě (vše bude čistě vypráno) přijde chlebiček s pravými povidly a šáleček kávy od Fanyňky. Tato vzácnost odolávala všem pokusením, nad nimiž vítězilo heslo: „Emilčin svátek.“ A pak – nastojte! Vojtěcha si dá tři šluky cigarety! Tím oslava vyvrcholí. Víím, že jsi spokojena, Emilko, proto znovu blahopřeji a jdu k Danielovi.

Můj drahý, odpusť nehorázný úvod k mé gratulaci. Ale kdybys Ty viděl Emilku, s jakou vážnou opravdovostí mě varovala, tu bys i Ty uznal, že ty tři šluky stojí za to, abych ji pozlobila. Nuž – a Tobě, drahý, nesu plné srdce přání, vděku, lásky a mé ruce Ti dávají bohatě i z mé chudoby, tím plněji a vřeleji, čím více odloučenost tíží. Ale při tom všem je mi radostno a znovu děkuji za vše, co mám z Tebe, za Tebe. Jistě víš, že mě silí myšlenka a vědomí, že jsi se mnou a nezapomínáš i nyní, kdy mě máš na Pankráci. Cítím

⁹ Dopisy z vězení, Archiv MV, 121/56, dopis příbuzným.

¹⁰ Prof. Růženě Vackové.

Tvou pomoc, a proto opět děkuji, děkuji! Pozdrav všem Tvým! 3. prosince jistě ucítíš, že i na Pankráci Ti blahopřeji dvě vděčná srdce.

Pozdrav všem u Tebe, Emilko, u Fanyňky, Leonky. Tetičce Lili vděčně líbám ruce a její Olince dík za dopis 19. listopadu. Příště jí opravdu napíši. Leonce s Barčou i Tobii vřele zdravím a všechny, všechny! Proším, gratulujte za mne Bohušce k narozeninám 1. prosince.¹¹ Všechny Vás kladu v náruč Boží lásky. Vaše vděčná Vojtěcha

Za to, že nechtěla Matka Vojtěcha pracovat v neděli, dostala **26. listopadu 1956** kázeňské řízení. Říkala, že v neděli zásadně nepracuje. Byl jí uložen trest odnětí výhod na jeden měsíc.

V Praze 28. prosince 1956¹²

Moji nejdražší,
pokoj Vám všem, kteří jste plni dobré vůle a skutků podle ní a vzdávání slávy Bohu na výsostech je u Vás smyslem života.

A k Novému roku a do celého dalšího údobí milost Boží, opravdovost v hledání jediného potřebného! Pak vše bude přidáno. Denně velmi vzpomínám a zvláště o svátcích jsem držela v sepjatých rukou a snažila jsem se být s Vámi a podílet se na všech duchovních dobrech. V chudobě Betléma, při kráse koled, ve vzpomínkách na Vás – bylo nám oběma mile, ba v duši radostno. Jen mě tížilo vědomí Vašich obav o mne, cítila jsem Vaši bolest nad vráceným jistě balíčkem. Víím, že to jsou pro Vás nejcitelnější okamžiky, že se nemůžete se mnou podílet na Vaší radosti. V tom bylo tedy trochu smutku, **ale silnější byla víra a útěcha z ní s vědomím, že je třeba sledovat hlubší hodnoty, které žádají intenzivního vypjetí sil, častější oběti, větší lásku – a to je má cesta. Proto nebuďte smutní. Vždyť kolik krásy je v naplňování vůle Boží a kolik štěstí dává vědomí, že Bůh je oslaven.**

Telegram jsem dostala 22. prosince dopoledne a hned jsem odpovídala. Ale poněvadž jsem byla trochu rozrušena, tak jsem ho strašně naškrábala, že pošta to nepřijala pro nečitelnost. Proto šel zase sem zpět, kde ho paní velitelka už za mne vyplnila. To píš, abyste omluvili opoždění.

¹¹ Přeje Bohušce – Matce Bohumile Langrové, která je také ve vězení a 1. 12. měla narozeniny.

¹² Dopisy z vězení, Archiv MV, 22/56, dopis příbuzným.

Díky za péči a Gustovi za milý dopis. Tobě, Emilko, děkuji za kávu (přišla právě na Tvůj svátek) a za čokoládu od svátku. Dnes jsem si žádala pana doktora o zdravotní balíček, tak v lednu asi dostanete povolenku. Nu, tak aspoň kousek náplasti na Vaši ránu – že? Na návštěvu se nesmírně těším. Píši dnes současně i povolenku: Emilku a Leonku. Ví to už? Bude mít jistě, brouček, radost.

V Huštěnovicích líbám a zdravím! Stejně vroucně blahopřeji tetě Lili a celé její rodině. Na svátek Emy jsem velice vzpomínala a byla jsem duchem u ní na půlnoční. Fanyanko, vyříd' mé pozdravy Tvým a strýci Jožkovi. Dětem pac a pusu, Vám vřelost lásky! V náruč Boží vás klade

Vaše Vojtěcha

Upřímný pozdrav Aničce Plevové a její Olince. Její hřeben drží a předrží staletí. Zato dost vlasů pelichá. Ať mi vybere taky. Bude mi to moc milé. Příště jí už opravdu napíši a poděkuji za tak roztomilá psaníčka. Těším se na řádky Daniela. Zdravím!!! Dostalas dopis, kde jsem mu gratulovala k svátku (22. listopadu)?

ROK 1957 NA PANKRÁCI

V Praze 2. ledna 1957¹

Moji nejdražší,

pokoj Vám všem a láska Boží ať blaží Vaše srdce po celý nový rok! Velký dík za gratulace (29., 30. listopadu), Gustovi a Bolence za pohlednice, Tobě, Fanyňko, Leonko a Emilko, za krásná psaníčka, nad kterými jsem se po dlouhé době zase rozplakala. Jak jsem ráda, že Vás mám, a právě takové, jací jste – dobré, drahé, vzácné duše! Znovu a znovu si uvědomuji Vaši lásku a prosím Pána, aby mi ji ponechal, znovu zvroucňuji své modlitby za Vás, za Váš duchovní růst i zdraví těla.

A nyní mě dejte k Olince:

Moje drahé zlobidlo, děkuji Ti za rozkošná psaníčka, která s Růženkou² čteme znovu, a máš náš obdiv a veškeré uznání. Ty, malá darebo, vůbec netušíš, jak na Tebe vzpomínám. Možná že by ses pak podobala holoubku – bublákovi. Často jsi mně říkala: Vy si na mne ani nevzpomenete! Nu vidíš, a kdyby Ti mělo znít vždy v uších při vzpomínkách a hovorech o Tobě, věř, že bys byla již dávno v ústavu pro silně cvokající. Ovšem – představuji si Tě jako malého neřáda, Velkého Šmudlíka, nedostižného Trhánka, baculatého Macíčka apod., který sedí někde v pensionátě nad kusem papíru s nadpisem: Drazí! A nemůže dál. Konečně vyráží ze sebe: „Píši domů, řekněte mi větu!“ Tak než došla moje trpělivost a hlavně když se probudil smysl pro Tvoji výchovu, dostávali rodiče diktované dopisy. Vzpomínáš? I na to, že jsem Ti říkala, kdo Ti bude diktovat pro mne? A ejhle! Jak milá a krásná píšeš psaníčka a vím, jsi to Ty v nich.

Mám z Tebe radost. Ale nejen z dopisů. Víím, žeš vyrostla, zmoudřela, prohloubila se. To je má největší útěcha, že nebylo nic marné (i když pro Tebe tehdy tvrdé – odpust!). Olínko, nechťej být ale dobrá a velká jen před lidmi, v tom by mohl být pád, nebuď jen na světle (to je odpovědné), ale raději vstup do Světla! To Ti vyprošuji a s vroucností Tě kladu denně do Mateřského Srdce Mariina.

Žehná na čelo a hladí Tvá teta Vojtěcha

¹ Dopisy z vězení, Archiv MV, 1/57, pokračuje v dopisech příbuzným.

² S prof. Růženou Vackovou.

Buďte rádi, že máte pana Štundla. Ten by měl žít aspoň sto let. Tetičce Lili pozdrav!!! Chystám ji k svátku velkou kyticí. Aničce Plevové obrovský pozdrav! Jsem šťastna, že jsi, Olinko, u nás. Važ si toho! A všem Tvým upřímné, vřelé pozdravy. Na paní Štundlovou denně myslím a pana Štundla zdravím.

V Praze 5. února 1957³

Nejdražší Emilko,

pokoj Tobě a všem s Tebou přebývajícím. Vřelé a upřímné pozdravy s přáním Božího požehnání těm, kdo Tě léčí, ošetřují a poskytují Ti jakoukoliv úlevu těla i ducha. Moje drahá sestřičko, jsem s Tebou a plna obav o Tebe. Co to vlastně, Emilko, provádíš? Jedeš za mnou na návštěvu a – je z toho operace! Ale jsem při všem strachu ráda. Jsem vděčna Emě, že Ti vše zařídila. Ona je vždy tak dobrá a obětavá. I Radimě velký, vděčný pozdrav. Připsané řádky Emy mne rozradostnily. Těší mne její zastávky u okna s pohledem sem k nám, až ovšem na to srdce, které dělá potíže. Modlím se za ni, zvláště teď, kdy každý den k nim duchem ráno zalétám. Stejně upřímně děkuji Libuši a Jindře. Vzpomínám tak ráda na toho raracha – Libuši – a zrovna nedávno jsem o ní vyprávěla, jak dovedla z každé mrzuté chvíle udělat nejveselejší zábavu.⁴

O Tebe, Emilko, se moc bojím a s nedočkavostí čekám zprávy o Tobě. Poslední dopis z 21. ledna jsem dostala 29. ledna i Tynuščin a při tom balíček ohromné čokolády, krém a vaselinu. Díky veliké! **Dostala jsem ovšem i zprávu, že Vám mám ohlásit, abyste to už nedělali, jinak by mi nebyly vydávány dopisy. Emilko a ostatní, nebuďte smutní! Nemá to být, nesmí to být. Proč bychom si znemožňovali vzájemný styk pro kousek potraviny? Vím a cítím, že vše je z lásky, a proto mi bylo vždy všecko od Vás drahé a milé, ale přece jídlo není to hlavní. Dražší jste mi Vy všichni, které v dopise slyším, vidím v řádcích a cítím se tak s Vámi. Proto se netrapte. To hlavní je povoleno – psát si! A mně se nedaří zle. V duši je mi radostno, věřte! Ba mohu Vám říci, že s radostí vítám každý den, abych znovu začínala a dosvědčovala skutkem myšlenku: „Můj velký, dobrý**

³ Dopisy z vězení, Archiv MV, 2/57, dopis příbuzným.

⁴ Hovoří o dalších sestřích: S. M. Emmě Uhlířové, S. M. Libuši Zvolánkové, S. M. Jindře Řehouškové.

Bože, ráda, opravdu ráda!“ Tím vše kladné či záporné dostává pečeť lásky, a to je krásné, že? Pak vzpomínám na Tereziino „Tvá jsem“.

Emilko, teď jsem právě dostala Tvůj dopis z 2. února. Bohu díky. A ještě: tisíce pozdravů Alfonsovi, Hostislavě⁵ a všem, všem. Fandovi obrovské díky! Kolik jsem měla radosti z jeho řádek!! Jak by ne? Vždyť on byl jaksi moje chloubka, ovšem – nevím, proč říkám „moje“. Měla jsem ho skutečně velmi ráda a důkaz toho je, že patří vždy k denním vzpomínkám na živé. Jeho tatku, maminku i dědečka vroucně zdravím – a všechny u nich!!

O mé zdraví se nebojte! Jsem v rukou Božích a tam i Vás denně kladu. Jsem ráda, že se Libuška shledá s maminkou a synáčkem. U Růžky⁶ mají tedy adresu: Na Hlubině 2679. Pozdravuj tam a v Huštěnovicích. Psala jsem Fanynce gratulaci, dostala to? Děkuji, líbám, žehnám.

Vděčná Vojtěcha

V Praze 12. února 1957⁷

Moji nejdraší,
pokoj Vám a něžná, dobrá Matka nechť je zvláště v jejím roce Vaší láskou a nadějí!

Třikrát jsem chtěla psát do Huštěnovic a třikrát místo tam píši k Tobě, Emilko. Prvně jsem chtěla gratulovat Fanynce, potom to byla Tvoje operace a nyní – Olinčin toaletní balíček (5. února) a včera její rozkošný dopis.

Dostalas, Emilko, všechny dopisy? Poslední jsem Ti psala na Vinohrady. Snad jsi už doma, že? Vzpomínám! 5. února jsem dostala milý dopis od Fanyinky. Byla jsem vděčná, že mi přišel před nedělí. Káva z něj jí šla ovšem zpět. **Doufám, že to již víte, že to nesmí být. Ale ať Vás to ani trochu nemrzí. Vždyť je to maličkost, a přece – i z ní můžeme udělat milý dar Pánu.** Jestli myslíte, že to potřebuji pro zdraví, tož ujišťuji, že 3x denně беру tabletku s kofeinem a strychninem. Proto – vše v pořádku. Fanynce dík a pozdravy všem jejím.

A Olince? Naprosto jsem nemyslela na balíček, což teprve, že bych jej dostala (5. února). Měla to Olinka štěstí. To jistě proto, že ho vykoupila pokutou za parkování na hlavní třídě. Tedy: děkuji vřele a vděčně. Však kdyby tam byly potraviny, už by to tak nedopadlo. Ještě více děkuji za obsažný do-

⁵ Píše o sestrách z Božic: S. M. Hostislavě Tkáčové a S. M. Alfonze Spěvákové.

⁶ Píše o neteři Růžence od sestry Marie.

⁷ Dopisy z vězení, Archiv MV, 3/57, dopis příbuzným.

pis. Však jsem si myslela, když od listopadu nepsala, že už vběhla zase do starých kolejí. **Mám z Tebe, dívkenko, radost a prosím, aby i nebe v Tobě nacházelo oblibu a denně u Tebe nalézalo svatost.** Chodíš do té autoškoly? Bylo by to báječné, ale věř, Olínko, přece bych se Ti tak snadno nesvěřila (v autu). Aspoň vidíš, že miluju život.

Těší mne, že Cilka s Marunkou se šťastně provdaly a gratuluji. Však jsem se často zamýšlela nad nimi – i s obavou. Buď Pánu chvála! Jen je mi líto, že Romanka nechala studia řečí. Chápu, že po loňském požáru, když jí nic nezbylo, hůře se začíná, ale že i psát přestala! Vždyť to bývala její radost! Zadržila si vše prý jako v Budějovicích a myslí prý na potřebnější věci. (Inu – její léta!) Aspoň že je takto spokojena, ba říká, že šťastna. Místo večerního studia ale prý víc spí a ráda chodí ven. Prosím Tě, jak je to s jejím zaměstnáním a výdělkem, že ji musí naši tak podporovat? Neměla bys jí, Olínko, domluvit? Víím, oni to rádi obětují, ale já se nad tím přece zamýšlím. Zdravím všechny Tvé, zvláště Tvého otce a milou máti. Česlavovi tisknu pravici a upřímně hladím. Jak ráda o Vás slyším. Vždyť je v tom i kus mého mládí.

Ohromný, velký a vděčný pozdrav a políbení rukou drahé tetičce Lili. Dostala mou gratulaci? A ještě tisíce vzpomínek všem u Teruš⁸ – Květoslavě, Adamovi, Gábině, Leonce krásné pohlazení a zdravím její Barču s Tobíí a všemi, všemi: Je tam ještě Dagmar? Nezapomínám! Prosím pěkně, napište mi o smrti starušky Gonsalvy. Velmi, velmi na ni myslím a je mi smutno. Upřímnou soustrast u nich! Srdečný pozdrav Emě a jejím.

V hlubinu Srdce Mariina Vás klade

Vaše Vojtěcha

17. února 1957 v Božicích⁹

Moje drahá sestřičko,

ty nejsrdečnější pozdravy od nás všech, zvláště Teruš, Tadeáška, Odony.¹⁰ Díky za psaníčka, která všechna mne našla. Gratulace pro Simeonu mi byla přivezena ještě na nemocniční lůžko a ihned jsem ji poslala do Karlových

⁸ Zdraví sestry v božické komunitě, kde byla v těchto letech představenou S. M. Terezie Podroužková a kde žila také její rodná sestra Emilie. Dotazuje se na jednotlivé sestry, i zemřelou sestru Gonsalvu.

⁹ Dopis, který napsala sestře Vojtěše rodná sestra Emilie z Božic u Znojma 188, nebyl jí doručen, ale jako závadný založen do spisu.

¹⁰ Pozdravy od sester z komunity: S. M. Terezie Podroužkové, S. M. Tadei Hoškové, S. M. Odony Václavkové, se kterou sestru Vojtěchu pojila stejná učitelská profese.

Varů.¹¹ Tětičce Lile též způsobilo velkou radost a když jsem se s ní pak sešla, řekla mi: „Ale já si ho nechám.“ Slíbila mi též, že Ti brzy napíše, má teď s těmi dorůstajícími dětmi starosti.¹² Z domova mi bylo za týden též vráceno, aspoň věřím, že Fanouš z něho měl jistě též radost, že jsi mu psala. Je to velmi dobré dítě, čisté, studuje dále hudbu. Ideální chlapec, velmi dobře mu to jde, letos myslím končí, nejraději by dál jako Daniel, ale nevím, půjde-li mu to. Tatiček o Tobě moc krásně mluvívá a vzpomíná i s Krejsou, řekla mi Violka. Jak byl na uhelné brigádě, velmi se skamarádil s Františkem.¹³

Poslední psaníčko psané Tebou 12. 2. též mám. Přišlo již 14. 2. Olina bude šťastná, že jsi to přeci od ní obdržela. Těším se s ní! Moc jsem zklamaná, že nesmíme Ti aspoň tu kávu posílat. Byla to jediná ještě naše útěcha. Když jsem přijela domů 7. 2., našla jsem balíček čokolády vrácen s vězeňskou obálkou. To byla první rána. Než jsem ale z Prahy odjela, psala jsem Ti rychle dopis, vložila zas balíček čokolády, co jsem měla původně pro Tebe v balíčku při návštěvě. Co teď, myslela jsem, už se stalo. Za týden mi přišel i s dopisem zpět. Napsala jsem nový, skrz Olinčiny řádky, abys o ně nepřišla, proto jsem Ti ho znovu odeslala. Doufám, že jej již máš. Tvoje dopisy nám přicházejí velmi brzy. Škoda že ten soudruh náčelník má tak tvrdé srdce. Chtěli jsme ho osobně poprosit, ale ani nám nevyšel, věděl asi, že bychom byli neodbytní, ve vrátnici bývají velmi slušní, hodní, ale když oni nemají tu moc, věřím jim to.

Sestríčko, nedovedeš si představit, jak mne to mrzí, že Ti zrušili povolenku na zdravotní balíček. Jak je to možné? Co jsou platné léky, když strava je nejlepší lék, v té je obsaženo všechno. A teď bys z toho aspoň něco měla, a zrovna to není možné získat. Většinu těch hodnotných věcí jsem musela již dát pryč, aby se nezkazily, stačí ale domů dát vědět, ihned mne zaopatří. Nevzdávám se naděje.

Kéž Tě Pán Bůh, má drahá, sílí sám a udržuje, je v tom již dosti velký div, že stále jsi na nohou, čilá duchem, nadšeně přijímáš, co přináší den člověku bez svobody.

Olině jsem dopis ihned odeslala. Když jsme četly spolu o Maugli, jak je velký, že si to ještě pamatuješ, tu přímo jákala. Nevěděla jsem ještě ani, co

¹¹ Sestra Simeona slavila svůj řeholní svátek 2. února.

¹² Teta Lili – sestra vikářka, zastupovala generální představenou, a to znamenalo, že přijímala i sliby mladých sester nebo řešila jejich další kroky.

¹³ František je přezdívkou pro P. Remigia Janču OFM, kvůli kterému byla ve vězení, řeč o dalších dvou je krycí pro kněze na uhelné brigádě. František byl v jáchymovských dolech. S. M. Viola Pavlíková.

*tam stojí, dala jsem jí přednost, vím, jak je lačná na Tvá psaníčka. Její Mau-
gli.*

*Sestřičko, již jsem chtěla nastoupit práci, měla jsem zatím zdravotní, ale
ještě prý deset dní. Přečtu si „Na krásné samotě“. Dosud jsem si dávala své
věci do pořádku, zažívala, teď si dám opravdový pohov. A pak pilně do práce.
Noha opravdu daleko méně otéká než ta neoperovaná, ač po druhé operaci
to ještě obyčejně bývá. Dnes máme již neděli „Devítník“, přepočítala jsem se,
myslela, že až příští. Vše je tedy vážnější, již ten vstup:*

*„Miluji tě vroucně, Hospodine, moje sílo. Hospodine, skalní štíte můj, má
pevná tvrz, vysvoboditeli, Bože můj, má skálo, utíkám se k tobě, štíte můj
a rohu spásy, nedobytný hrad! Ovinuly mě provazy smrti, zachvátily mě
dravé proudy Ničemníka, provazy podsvětí se kolem mne stáhly, dostihly mě
léčky smrti. V soužení jsem vzýval Hospodina, k svému Bohu o pomoc jsem vo-
lal. Uslyšel můj hlas ze svého chrámu, mé volání proniklo až k jeho sluchu.“¹⁴*

*Již začnou nám zas postní dny a ukáží nám vážnost života a jeho smysl.
Jak říká Pavel: Bojujte o věnec neporušitelný, pro slávu věčnou a ne zde na
zemi. Též Pán, jak najímá dělníky na svou vinici a všem stejně platí. Samé se
mi to někdy nezdá, proč Pán platil všem, když ti první pracovali od rána a ti
druzí jen hodinu. Asi by mi též řekl co těm tenkrát: Či oko tvé je zlé, že já jsem
dobrý? Ať mi to Pán Bůh odpustí, že bych přeci chtěla těm prvním přidat.*

*Sestřičko má drahá, buď jen dále silná, jez vše, co aspoň máš, v jídle si nic
neodříkej, to bys hřešila, věř mi! V mocnou ochranu P. Marie tě uzavírá Tvá
Emilie.*

O sestřičce Gonsalvě, její smrti, blíže ještě nic nevím.

V Praze 26. února 1957¹⁵

Moji nejdražší,

pokoj a láska Boží buď s Vámi! Jak se Ti daří, Emilko, se zdravím?
20. února jsem dostala Tvůj dopis z Prahy. Velký dík i za roztomilé řádky
Olince a Bětuš. Potěšily. Tvá připsaná věta v Božicích po zpětné cestě (pro
čokoládu) „poslední radost pryč“ mi, Emilko, říkala plnou žalobu Tvé roz-
bolněné duše i její bouři. Sestřičko drahá, nebuď smutná! Přece chápeš, že
jsem klidně bez čokolády byla a zase taky budu. Mně je Vás líto, ale sama se
naprosto nermoutím, ba naopak. Služme Pánu s radostí. I Ty, Emilko! Pro

¹⁴ Ž 18, 2. 3. 5. 7. 8

¹⁵ Dopisy z vězení, Archiv MV, 4/57, dopis příbuzným.

útěchu Tobě a všem hlásím: poslechla jsem Vás a utrácím, jak se dá. Příkupuji si z potravin i cukr, tak (posledně jsme dokonce mohly koupit máslo i teď je máme objednané) marmeládu a sušenky. Tak se skutečně vzmáhám do červena, do kulata, brzy budu boubelatá. Těším se na návštěvu, že se o tom přesvědčíte.

K tomu všemu ještě „veselá mysl půl zdraví“. Na dobrou noc si dáme ještě 4 nebo 8 vajíček. Totiž: zdravý smích má prý hodnotu 4 vajíček, tož my bereme raději 8. Protože mé psaníčko dostanete asi v masopustní dny, tož dám i recept: Před spaním se vypráví něco veselého z dětství. Např. toto:

Hanička Hasmandová byla hrdinka, dítě odvážné, bez bázně a strachu ve dne. Dovedla se jít podívat až do márnice na hřbitově na nešťastníka, jehož přešel vlak asi na čtyři nebo více kusů. Nebála se, a všem to vyprávěla. Ale večer! Divná úzkost, velký strach, hrozná představa! V každém koutě umrlec nebo aspoň jeho část. Což teprve, když se zhaslo! Každý šustot, snad i vlastní dech zrádně volal s Erbenem: „Vstávej, umrlče, hola hou, a podej mi sem tu živou!“ Vzdechy, volání, výkřiky! Cožpak jí nikdo nepomůže, cožpak je všem jedno, že ji umrlec odnese? „Tati, tati!“ „Pojď si lehnout, Haničko, ke mně!“ „Ale kam, tati? Na okraj? Tam jsem hned na ráně! Ke zdi? Což když se zeď rozestoupí a já budu zase první?“ Není pomoci, žádné východisko. Je ponechána všem umrlcům na pospas. A tak u tatínka pod peřinou prožívá malá hrdinka dále Erbenů: „Ty mrtvý, nevstávej a lež; Pán Bůh tě potěš – a mne též.“ Nebo:

Tonička je po škole. Při učení násobilkou sedmi svěřila svému sousedu pochybnosti o násobku 7×7 . Avšak tento její rytíř ihned hlásí nerytířsky panu řídícímu: „Sím, Tonička nevěří, že $7 \times 7 = 49$. Prý je to divné číslo, a je to číslo jejich domu!“ Tož po vyučování řadí „nevěřící“ 7 skupinek po sedmi čárkách a sčítává v naději, že vyjde jistě 48 nebo 50. U pana řídícího se „náhodou“ vystřídal celý učitelský sbor a každý se ptá. Tak co? Kolik Ti vyšlo? Tonička hlásí: Prosím, zatím 49, ale já jsem se asi spletla. A opravdu. Po druhé vyšlo 50! Jaké vítězství. Ale to už se shlukl učitelský sbor kolem vítěze, aby ho připravil o vavřín a společnými silami mu dokázal, že $7 \times 7 =$ vskutku 49, i když je to divné číslo, i když je to číslo jejich domu.

Romanka se svěřila Růžence, že má ráda těžké buchy se zákalcem, ale u nich to nikdo neumí nebo nechce umět. Růžence zazářila oči a s nadšením hlásí, to že ona umí velmi dobře, ba jednou udělala zákalec od kůrky ke kůrce. A hned je dohodnuta smlouva. Při nejbližší příležitosti

tosti pošle Růženka Romance balíček buchet se zákalcem od kůrky ke kůrce.¹⁶

Gusta napsal do památníku Tynušce: „Překážky má každý živočich.“ Tož vidíš, Emilko, všichni máme příležitost překážky zdolávat. Jak? Rozhodně radostně, vždyť „veselého dárce miluje Bůh“.

Pravou radostí kéž Pán naplní srdce Vás všech! Všechny zdravím: Tetě Lili líbám ruce a děkuji, děkuji. Připište pozdrav a dodatečné blahopřání Bohušce. Dostala Fanynka mé psaníčko s gratulací? Tisíce pozdravů všem u ní. Strýčkovi Pepovi ať za mne popřeje. Leonce napíši více příště. Danie- lovi náruč krásných pozdravů a vděk. Těším se na jeho řádky.

Emilko, prosím Tě, neposílej mé dopisy po světě. Všechny zdravím, za všechny se modlím, všechny nosím v srdci, ale to **jen vyříd**. Emě a jejím – denní vzpomínky a mou denní účast s nimi. Květoslavě, Odoně, Gabině vřelý pozdrav a všem, všem...

V náruč Boží a pod ochranný plášť Marie Vás klade

Vaše vděčná Vojtěcha

V Praze 5. března 1957¹⁷

Moji nejdraší,

pokoj Vám! **Do svatopostní doby, v níž Vás najdou mé řádky, vypro-
suji hojnou vláhu z kříže Kristova a něžnou ochranu Matky Sedmibo-
lestné!** Dnes zase ruším svůj plán psaní. Byly na řadě Huštěnovice – Ty-
nuška. Ale! Včera jsem toužebně počítala a s jistotou tvrdila, že mi brzo
přijdou aspoň dva dopisy, poněvadž Emilka psala naposled 6. února, Fa-
nynka 2. února. Víc než měsíc nedělá pauzu žádná. Vtom se otevřely dveře
a bylo mi hlášeno: „Máte tu dva dopisy, ale pro závadnost obsahu Vám ne-
budou vydány.“ To byla rána. Přiznám se, že asi hodinu to ve mně bouřilo
silně a mocně. Ale nakonec – Bohuščin¹⁸ svátek, masopustní dny, březen
s postem – ejhle, vůle Boží!

**Opravdu se nemusím nikdy moc namáhat hledáním zvláštních obětí,
jasně se mi projeví, i když je to tehdy a tam, kdy se nejméně naději. Ale
i v tom, ba právě v tom je zvláštnost její krásy, síly a živosti. Uzávěr-
kou mé nepohody byl smích, kdy jsem prohlásila: „Všeho je vinna moje**

¹⁶ Zde píše o dvou neterích.

¹⁷ Dopisy z vězení, Archiv MV, 5/57, dopis příbuzným.

¹⁸ Matka Bohumila Langrová měla svůj řeholní svátek 5. března.

Emilka! Mám v ní špatného censored. Kdysi mne ujišťovala, že ona nad vším bdí, aby bylo vše s korespondencí v pořádku. A ejhle!“

Odpusť, Emilečko! Ale stejně se dnes dovídám, že závadné dopisy byly z Karlových Varů a Božic. Tedy přece jen Emilka! A Fanyinka! Nebo snad Daniel? Jak se Vám to ale mohlo jednou takto podařit? Víím, stane se to. Odpusťte moje řeči kolem toho. Věřím, že mi to stejně brzy nahradíte psaníčkem, které bude už opravdu pro mne. Moc se těším.

Zdravím srdcem plným vřelosti a lásky Vás všechny: tetičku Lili, Daniela, Tebe, Fanyňko a Emilko, všechny Vás u Leonky, Olínky, všecky, všecky. Dostala jsem nedávno parte Gonsalvy. To mi stačí, díky, díky. I Mělníku mou soustrast nad odchodem Petronie.¹⁹ Překvapilo mne to. Pamatuji na všechny, velmi se snažím, abych nahradila officium defunctorum, které neumím, jinak.

U Emy vyřídíte zvláštní pozdravy a mou denní návštěvu u ní. Dostali jste mé dopisy, poslední z 26. února? Denně Vás kladu v náruč Boží lásky a vyprošuji mír Vaším srdcím, domům a všem Vaším.

Vaše vděčná Vojtěcha

V Praze 12. března 1957²⁰

Moji nejdražší,

pokoj a láska Boží buď s Vámi se všemi! Děkuji Ti, drahý Gusto, za poslední dopis. Velmi potěšil, až na tu chřípku, která se Tobě ještě opakovala. Prosím Tě, dbej na své zdraví! Kdybys nebyl předčasně vstal, nemohlo se to stát. Potěšily mne i zprávy o Romance. Hlavně že je schopna práce. Ale proč je tak často bez zaměstnání? Vždyť vždycky měla! Že je jí teď na jaře trochu hůře, ať si z toho nic nedělá. To je jarní vzduch. Já také vždycky těžko snáším jaro, ale letos, díky Bohu, jsem zdravá.

Zdravím všechny Tvé, děkuji a prosím, dej mne nyní k Hrňovým. Mařenka s Růžičkou mi sice také psaly, ale napíši jim příště. Teď je na řadě Tynuška.

Nejdražší Tynuško, švagře, Liduško a Jeníku i malá Květuško! Náruče nejkrásnějších pozdravů, krásných a vřelých vzpomínek, hlubokých díky

¹⁹ S. M. Petronie Volfová zemřela v Mělníku 18. února 1957. Sestry se modlí za zemřelou spolusestru denní modlitbu církve za zemřelé. Sestra Vojtěcha hledala jak toto nahradit, když neměla breviář u sebe.

²⁰ Dopisy z vězení, Archiv MV, 6/57, dopis příbuzným.

a všechnu tu plnost srdce, s níž jdu k Vám, mezi Vás aspoň takto, abych se potěšila a řekla Vám, že jsem denně často, často s Vámi. Děkuji, Tynuško a Liduško, za překrásný dopis. Bylo v něm tolik něhy a krásy, že bych popsalas ne jeden, ale deset papírů, kdybych se chtěla aspoň trochu všeho dotknout. K tomu ta pusinka Květuščina. Byl to úžasný nápad a zde, v těchto místech, tak milý a drahý. Liduško drahá, slyšela jsem, jaké máš rozkošné děťátko, a věř, nemohu ani pochopit, že ta Liduška Hrňová, to svěží, usměvavé mládí, které bylo jako by včera za mnou, ta že je už mladou maminkou. Jak ráda na Tebe, Liduško, vzpomínám a stále Tě vidím, jak jsi se mnou seděla a při všem nás rušení ses usmívala a na můj postesek, že z návštěvy tak málo máš, jsi říkala: „To, teto, nevadí, mně se to líbí, jak k Vám všichni chodí!“ Ještě dnes se tomu i já usmívám. Nesmírně se na tebe těším, drahá Liduško, ale počítám doopravdy s tím, co jsi roztomile v posledním dopise poznamenala: Až se vrátíte, zaveze Vás Jenda, kam budete chtít.

Tož, abych u něj měla dobré oko, začínám s gratulací: Drahý Jeníku – pane kapitáne, blahopřeji k povýšení. Jsem na Tebe hrdá a ujišťuji, že **denně** se zvlášť modlím za Tebe, tvůj letoun a všechny v něm. Minulý týden jsem četla Čapkův cestopis „Cesta na sever“. To jsme na Tebe vzpomínaly! Vždyť to bylo o Belgii, Dánsku, Norsku, Švédsku – o místech, kam Ty létáš. Musí to být krása! Ovšem – toužila jsem tam letět hned, protože například jednoho ledovce v Norsku (za polárním kruhem), který je velký jako hora, stále ubývá, takže za 20 tisíc let z něj už nic nezбудe. Abych to tak promeškala! – Tož znovu, Bůh Tě chraň, ať užijete oba dlouhá léta šťastného manželství. Denně o to vroucně prosím. Těším se na shledání a ještě: děkuji za čokoládu ze země severu. Nic si z toho nedělejte, že Vám přišla zpět. To je maličkost! Hlavně že si můžeme psát.

Všechny Vás zdravím, líbám a Liduško, až budeš dávat Květušce na dobrou noc křížíček na čelíčko, udělej i za mne. Děkuji za pozdravy Mařence Palánkové a Vlastě Janečkové. Opětuji, jaké jsou to vzácné vzpomínky na léta našeho bezstarostného dětství.

V náruč Boží a pod ochranu Matky, která je Matkou nás všech, Vás denně klade a vroucně vzpomíná Vaše vděčná

Vojtěcha

KOREKCE

14. března 1957 dostala kázeňské potrestání, že při klepání dek předávala krabičku cigaret další odsouzené. Dostala za to dva dny korekce¹ od 19. března 1957, 8.45 do 21. března 1957, 8.45.

19. března 1957 měla sestra Vojtěcha, vedená jako vězeň pod číslem 2669, pohovor, periodické hodnocení.

Z něho vyplývá, že „trestného činu naprosto nelituje a považuje se za náboženského mučedníka. Má zájem jen na tom, aby církev sílila, a světské věci jí prý celkem nezajímají. Sleduje denní tisk, má však prý o něm svůj úsudek. Své odsouzení považuje za omyl, ježto prý po právní stránce se ničeho nedopustila, aspoň jak se na svůj čin dívá ona a nemíní se svého názoru vzdát.“

„Výkon trestu nemá na odsouzenou žádný vliv. Stále se obírá myšlenkou, že Bůh vše dobře řídí.“

¹ Korekce bylo velmi tvrdé potrestání – pobyt v betonové kobce, bez pokrývky, v zimě a o hladu.

ZÁVADNÉ DOPISY

20. února 1957 z Karlových Varů¹

*Moje drahá sestřičko,
s pozdravením „Ave Maria!“ zdravím i Tebe v jubilejním Mariánském roce. Máme z něj velkou radost a hlavně chceme dělat radost Tě, která před 100 lety radostné poselství zjevila. Proto vše pro Ni, s Ní, skrze Ni a v Ní, buď naší radostnou snahou v jejím roce.*

Jak se Ti vede, drahá sestřičko? Nestonáš? Dnes se mně o Tobě snívalo, že jsi byla moc smutná. Děkuji Ti za blahopřání k svátku. Chtěla jsem Ti od něj poslat čokoládu, ale bohužel přišel zákaz, i káva se vrátila. Zas nová vzájemná oběť, zas máme co podat Pánu. Kéž Tě On posílí a vše nahradí vyššími, lepšími dary. Nevím, máš-li již zprávu o úmrtí Kleofy a Petronie,² tato zemřela náhle v noci, tento týden má pohřeb.

Napíšeš Ti něco z liturgie:

3. března bude druhá neděle po Devítníku.

Vstup. Budiž mi Bohem, ochráncem a místem útočiště, abys mne spasil, neboť síla má a útočiště moje jsi Ty. V Tebe jsem, Pane, doufal, ať nejsem zahánben navěky; pro spravedlnost svou vysvoboď mne a vytrhni mne. Sláva Otci. Modlitba. Prosby naše prosíme, Pane, milostivě vyslyš a nás poutníky hříchů zproštěné ode všeho protivenství ochraň. Skrze Pána...

Čtení sv. Pavla ke Korintským. Kdybych mluvil jazyky lidskými i andělskými, ale lásku bych neměl, jsem jenom dunící kov a zvučící zvon. Kdybych měl dar proroctví, rozuměl všem tajemstvím a obsáhl všecko poznání, ano, kdybych měl tak velikou víru, že bych hory přenášel, ale lásku bych neměl, nic nejsem. A kdybych rozdál všecko, co mám, ano, kdybych vydal sám sebe k upálení, ale lásku bych neměl, nic mi to neprospěje. Láska je trpělivá, laskavá, nezávidí, láska se nevychloubá a není domýšlivá. Láska nejedná nečestně, nehledá svůj prospěch, nedá se vydráždit, nepočítá křivdy. Nemá radost ze špatnosti, ale vždycky se raduje z pravdy. Ať se děje cokoli, láska vydrží, láska věří, láska má naději, láska vytrvá.

¹ Dopis psaný sestře Vojtěše její rodnou sestrou Františkou z Karlových Varů – S. M. Simeonou a je zde připsáno pár slov S. M. Leokadii Součkovou, představenou komunity v Karlových Varech. Dopis nebyl sestře Vojtěše doručen, pro závadnost.

² S. M. Cleopha Němcová zemřela 15. 2. 1957 a pocházela z vedlejší vesnice jako sestry Hasmandovy. S. M. Petronie Volfová zemřela 18. 2. 1957.

Evangelium: Pán Ježíš předpovídá své umučení: Hle, vstupujeme do Jeruzaléma ... a uzdravuje slepce u Jericha.

Zatím s Pánem Bohem moje drahá, On buď Tvoji silou, radostí a útěchou! Denně vzpomíná Tvá sestra Františka Hasmandová, Karlovy Vary, Palackého nám. č. 8.

Také veliký pozdrav od nás ostatních zde. Je nás sice málo, ale vzpomínáme často. Do ochrany Boží poroučí. S. Leokadie

18. března 1957 z Karlových Varů³

*Drahá moje sestřičko,
pokoj, láska a radost budiž s Tebou! Pozdravuji Tě v této posvátné postní době. Měla bych psát až k svátkům, ale tam, kde jsi, cítila by ses moc opuštěná, vždyť jsi připravena o to nejdražší – mši svatou a svaté přijímání. Denní liturgie je teď tak bohatá, vzpomínám při ní na Tebe, tož alespoň nějaké úryvky z nedělní. K Tvému významnému dni 19. 3.⁴ přeji vyplnění tužeb a přání, které na velkém světcí si vyprošuješ a přikládám své duchovní květy. Taky je to den můj, vždyť moje přání podané jemu písemně, bylo do roka splněné. Jak jsem byla šťastna a i teď jsem přešťastná, že jsem tam a v tom stavu, do kterého mě přivedl. I Tobě a Emilce vděčím za mnohé.*

K 25. 3., k Tvým milým narozeninám, mnoho milostí, vždyť Tvůj život je obetkán mimořádnými Božími dary, jimiž je Ona prostřednicí. Jistě se k jejímu svátku připravuješ, vždyť patříš mezi její privilegované děti. Má tak ráda akty lásky: „Ježíši, Maria, miluji vás, zachraňte duše!“ Consolátá⁵ řekla, aby se k Ježímu svátku častěji akt projevoval, a to jí působí největší radost. A našemu Pánu se také moc líbí, vždyť ji jí taky sám naučil. O posledních úmrtích asi již zprávu máš. Doma Mařence, mně psali, že je lépe.

24. března je třetí neděle postní. Vstup. Oči mé jsou trvale obráceny k Pánu, neboť on vyprostí z osidla mé nohy. Pohleď na mne a smiluj se nad mnou, neboť jsem opuštěná a ztrápen. K tobě, Pane, pozvedám svou duši. Bože můj, v tebe doufám, nebudu zahanben. Sláva Otci.

Modlitba: Prosíme, všemohoucí Bože, shlédni na prosby pokorných a k naší obraně pravici své velebnosti vztáhni. Skrze Pána. Čtení ze sv. Pavla

³ Dopis sestře Vojtěše napsaný sestrou Simeonou Hasmandovou z Karlových Varů, založen od spisu jako závadný, nebyl jí doručen.

⁴ Sestra Vojtěcha složila v tento den v roce 1940 doživotní sliby.

⁵ Sestra Consolata Benigna Betrone, omilostněná kapucínka.

k Efez. Jako milované děti následujte Božího příkladu a žijte v lásce, tak jako Kristus miloval nás a sám sebe dal za nás jako dar a oběť, jejíž vůně je Bohu milá.⁶ Evangelium. Za onoho času Ježíš vymítal ducha zlého a ten byl němý. Posedlý v dnešním Evangeliu je obrazem hříšníka, který se dostal pod moc zlého ducha. Jako onen oněmí, tj. zatvrdí se a hřích svůj nevyzná. Obracejme se s důvěrou ke Kristu, svému Lékaři, a on nás vysvobodí z moci satana. Nebudme však po svém smíru s Bohem lehkomyšní a bděme, abychom se nestali znovu kořistí pekla. Žena ze zástupu blahoslavila Krista.

Tak zatím s Pánem Bohem!

Tvá sestra Františka Hasmandová

⁶ Ef 5,1–2

NEÚNAVNÁ PISATELKA

V Praze 22. března 1957¹

Moji nejdražší,

pokoj a láska Boží buď s Vámi! To jsem dneska hodná, že? Protože v posledních dopisech byla pro Vás vždy nějaká nehezká zpráva, dnešní přáníčko vše smaže a nahradí. S radostí Vám posílám tento malý lísteček. Chtěla bych Tě vidět, Emilko. Tak přece! Konečně splněno Tvé i Vás všech přání! Sama jsem se nenadála a Vám jsem už ani nepsala, že jsem udělala znovu pokus – k vůli Vám. Dostala jsem ho 19. března. Představovala jsem si Vaši radost a vyprávěla jsem, jak ve Vyškově byl listonoš vždy obdařen štamprličkou, když ode mne přinesl povolenku na balíček. Ovšem – teď to předem nepoznáš, přikládám dopis, ale vím, že radost nebude menší. I já se těším ne tak ani na obsah (ovšem také, a moc), ale nejraději se mazlím pohledem, jak Ty neb Fanyňka jste vše ukládaly, kolik je v tom patrné něhy a lásky, kde každá věc, ba každý papír mluví, že to vše nepřipravovala povinnost, ale upřímná velká láska. A to hřeje. Nuž, Emilko, obsah i výprava – vše jako v Pardubicích, to už znáš, bývalo vždy vše správné, jenže zde se píše jméno i na balíček, nejen číslo. A teď honem k Leonce.

Moje drahá, malá Leonko! Ani nevíš, jak mi bylo líto, žeš nemohla přijet na návštěvu. Ale denně jsem s Tebou a k Tvému svátku i 18. dubna k narozeninám upřímně blahopřeji. Denně moc prosím Pána, abys rostla, sílila a stávala se krásnější duchem, láskou, ctností. Abys strhovala na zem Boží milosrdenství, aby Ten, který si Tě pro sebe stvořil, se zalíbením shlížel na svoje dílo. Buď moje drahá, malá, dobrá a šlechetná! Právě si vzpomínám, že se mi kdysi velmi líbila myšlenka Schillera, německého básníka, který mezi jiným říká o šlechetnosti: „Co člověka šlechtí, není jeho krása – ani bohatství – ani učenost, ale šlechetná duše. Ta hledí mu z oka, ozývá se mu v hlase, jeví se v každém jeho skutku!“ Tož, tímto Ti, moje malá, kterás vyrostla – jak já se chlubívám – z mých slzí, gratuluji. Pamatuješ, jak jsem Ti to vyprávěla? Doslova jsem Tě jako tříměsíční dítě zalívala hořkými slzami, že mne naši nechtěli pustit do kláštera. V tomto soucit budícím stavu jsem přišla i za dům, kde naši pracovali na poli a lidé, kteří nám pomáhali, mi říkali: „Tonečko, co z Tě maličké vyroste, když ji tak zaléváš?“ I já byla vždy

¹ Dopisy z vězení, Archiv MV, 7/57, dopis příbuzným s povolenkou.

zvědavá, co z tebe bude. Mohu mít radost? Nepochybují a denně Ti Leonko, žehnám.

Upřímné blahopřání i velké Leonce. Nezapomínám! A zdravím všechny u Vás – Apronku, Barču, Tobiových, Dagmar a všechny...

Díky, Emilko, za dva dopisy. První z 27. února jsem dostala 6. března a potom další 9. března. Z Danielových řádků jsem měla nepopsatelnou radost. Díky, díky, díky! Jsem za něj a Vás všechny Pánu Bohu vděčná. A vůbec – člověk vidí každý den naplněný pozornostmi Božími. Vždyť uvažte. Daniel mi chtěl poslat kosa. A hle! Druhý den na procházce slítne před nás do louže po dešti – kos! Nic se nás nebál a my vyhrkly: Danielův kos! Nikdy jsme zde kosa dříve neviděli. A příští den a každodenně zpívá ráno a večer, Bůh milý ví, kde má příbytek, snad jsme tu blízko stravy. Zpívá, ale naše duše zpívají s ním Pánu chvály a denní vzpomínky zalétají k Vám a chtěla bych Vám jimi říci: **Nebojte se o mne! Jsem v dlani Boží!**

Tetičce Lili líbám ruce a zdravím všechny její. Olince pozdravy. Na Fanny se moc a moc těším, ať pozdravuje u nich i strýce Pepu. Teruš, Gabinku, Květoslavu, Odonu – extra zdravím a všechny Vás kladu v náruč Boží lásky.

Vaše vděčná Vojtěcha

Ted' právě jsem dostala tři dopisy k narozeninám: od Tebe (nedostala jsem ten z 18. února), od Gusty s Drahuškou – i malováním a Tynušky s Liduškou, zase s pusinkou od Květušky. Pokud jde o peníze: můžeme teď utratit jen 60 Kčs místo 120, tak s tím počítejte a neposílejte zbytečně. Díky. Jsem zdravá, nebojte se!

Vaše vděčná Vojtěcha

V Praze 2. dubna 1957²

Moji nejdraší,

pokoj Vám! Láska Boží a něžná ochrany Naší Matky ať je s Vámi. **A nyní: všechnu tíhu vděku vkládám do krátké, ale hluboké věty: Zaplat Pán Bůh! Toto opakuji denně a často, a to tím více, čím méně mám možnosti odvděčit se jinak.** Emilko, to sis zařadila, vid'? Jaká rychlost, jaká obsažnost Tvého balíčku. Díky, díky všem: Tobě, Huštěnovicím, Teruš, Gabince a všem, kdož měli jakoukoliv účast. Chtěla bych Vám vypsát všecinko

² Dopisy z vězení, Archiv MV, 8/57, dopis příbuzným.

se všemi podrobnostmi, snad by Vás to potěšilo, kdybyste znali mé řádění z překvapení, dojetí, radosti, vděku! Ale věřte, není to ani možno. Aspoň tedy drobtý z toho:

Byl čtvrtek 28. března před čtvrtou hodinou odpolední a my vzpomínaly, že snad dnes dostala Emilka povolenku a co asi říká, když tentýž den jsem právě v obdrženém psaníčku zas četla staré její touhy po balíčku apod. Vtom jsem byla volána. Kam?!? Jsme jako vojáci, kteří se neptají, ale jdou za rozkazem. Cesta nevedla daleko. Ejhle – balíček! A jaký. A co v něm! Když pí. velitelka přestříhla motouz a otevřela víko, měla jsem tak živou představu, že ses na mne z toho Ty, Emilko, dívala a zasmála se, že jsem vyhrkla, Emilko!! Všechno zářilo jakýmsi zvláštním kouzlem, štěstím, láskou a pozorností. I ty uvadlé sněženky byly tak tklivě dojemné a fialinka ještě voněla.

A potom? Dvakrát za hodinu jsme vše vyndaly a zase složily a znovu prohlížely, obdivovaly. Při tom jsem říkala. To je z Huštěnovic, to přivezl Jeník, to od Teruš, to pekla Gabinka, tohle nevím. Zatím jsme nic nejedly. Až večer, byla zrovna k večeři polévka i hodilo se doplnění. Určeny klobásky z Huštěnovic, a to dva dílky najednou. To bylo něco! Tož prý – jestli budou po těla vzkříšení pokrmy, určitě tam budou huštěnovické klobásky. Ale vše je úžasné. Romanka by sice řekla, že moučníku schází zákalec, je ale báječný.

Za těch 5 dní jsme se neuvěřitelně posílily a viditelně ztloustly. A to ještě šetříme. (Tuhle větu prý řádně nadsazují, ale já opravdu myslím, že šetřím.) **Nuž – aspoň toto, abyste si nemyslili, že jsme tak spirituální bytosti, které, „jen všemi věcmi vládou“, nýbrž i z dlaně Boží s ohromným apetitem požívají. I v tomto zase objevuji něžný žertík Boží, který u nás obrací časy obětí. Vánoce – půst, půst – hody. Skláním se před láskou Boží s úplnou oddaností – nejen když odnímá, ale i když dává, ať je oslaven i touto mou radostí. A Vám, moji nejdražší, denně šeptám slova vděku, a protože nic nemám, než tu svoji radost, kéž i ona je Vaší radostí. Znova a ještě: Zaplať Pán Bůh!**

Dnes píšu žádanku na návštěvu: Emilko, Fanyňko. Zde se dávají návštěvy téměř přesně za tři měsíce. Nebude Vám to vadit? Ovšem, nemohu to měnit. Nyní ještě na skok k Fanynce:

Můj drahý stařečku, Vousáčku! Co mi to tropíš? Co to vyvádíš? Vidím Tvé rozšířené oči. Proč!? Zkrátka a dobře, abych Ti to široce a dlouze několikrát málo slovy pověděla: Napsalas už zase, a to druhý dopis závadný! A já to přirozeně nedostala. Nemohu pochopit stejně, že Ty, kterás za čtyři

a půl roku nikdy nenapsala nic závadného, najednou se tak rozlétněš. Co se to s Tebou děje? Tak, brouku, polepši se! Komu vlastně chceš psát? Jak já k tomu vlastně přijdu, že od Tebe mám poslední dopis z 2. února! Moc se na Tebe těším, můj starý broučku! Ale počkej! Ty dostaneš!!! Zdravím tetu Leokadii, Karla a všechny u Vás, u Teruše, Leonky. Mojí drahé Lili obzvláštní, vřelé a časté vzpomínky. Danielovy řádky mne dosud hřejí a moc a moc pozdravuji. Věroslavě, prosím, za mne gratuluj k 24. dubnu. Tolik vzpomínám!

Sypu Vám všem z plných dlaní vděk, lásku, modlitby a prosím, aby láska Boží byla Vaším štítem, ochranou.

Vaše vděčná Vojtěcha

I do Huštěnovic vyříd', prosím, mé díky a všem dík za gratulaci k narozeninám. Všichni i Vojtín (30. března) mi psali, jen Fanyňka si to určila jinam. Ju – ještě pozdrav Květoslavě a Metod'. Hab.³ společně a vděčně akademické vzpomínky. Příjemné Velikonoce všem!

V Praze 11. dubna 1957⁴

Moji nejdražší,

se Zmrtvýchvstalým Spasitelem zdravím Vás: Pokoj Vám! K Velikonočům pak radost z víry a z její vítězné slávy, radost z jistoty naší cesty, ozřejmená důkazy, jež nám podávají nastávající svátky. Budu s Vámi více než kdykoliv a věřím, že v tomto semknutí duchovního společenství prožiji stejně účinně hodnoty, po kterých se mi někdy zasteskne. Ale děkuji Pánu, že přes všechnu zradu mé paměti zůstaly aspoň drobtý. (Mešní řád vím celý z paměti, ostatní – ubohost.) Těším se, až v Pondělí velikonoční s Vámi procítím introit: „Vstal jsem a jsem teď s tebou!“ A to je ještě mé přání k svátkům, aby Pán byl s námi!

Dnes piši, Emilko, zase k Tobě, ačkoliv jsou na řadě Huštěnovice, Vojtěch. Ráda bych totiž, aby Vojtěch i Vojtínek dostali přání od Vojtěchy příbližně k svátku. Proto tam napiši příště. K Tobě pak mám prosbu: popřej, vlastně – pošli mé přání strýci Vojtěchovi do Beskyd. Tak dávno jsem mu nepsala a na mou gratulaci byl přece zvyklý. Teta Lili mi vyřizovala jeho pozdravy.

³ Profesor Metoděj Habáň, dominikán, filozof a spisovatel, pocházel z Huštěnovic, byl také vězněný.

⁴ Dopisy z vězení, Archiv MV, 9/57, dopis příbuzným.

Drahý strýčku. Konečně – ale přece. Věřte však, že nezapomínám. Denně stojíte přede mnou, když recituji žalm „Bože, Bože můj“. Vzpomínáte, že jsem Vám to slíbila při první návštěvě po mé maturitě? Držím slovo, ba myslím, že má vděčnost je ještě hlubší. Jistě ani netušíte a snad by Vás to potěšilo, kdybyste věděl, jak často si uvědomuji, co jste nám dal a jak jste nás v nejhlubším poměru k poznání formoval. Když mi zde rozebíráme věci výchovy a sebevýchovy, vztah k umění a vůbec hodnoty života, vracím se často k východisku tím, že uvádím: „Strýc Vojtěch říkával...“ Tak vidíte, jaké věno jste mi dal do života! A já ze svého nynějšího mnoha i mála mohu Vám dát k svátku jen svou vděčnost a mou radostí bude, že i Vy o ní víte. To je mé prostinké přání. Ale podávám i kytici – všechny stromy, které u Vás rozkvetou, jsou ode mne k Vašemu svátku. Pozdravujte, prosím, tetičku Lili, Vaši Norbertinu i Anežku – a vůbec – všechny.⁵

Emilko, počítáš s tím, že návštěva vyjde asi na Bílou sobotu? Moc se těším i na Fanyнку. Dnes žiji s Leonkou – má svátek. Zdravím všechny, všechny... A denně Vás kladu v náruč Boží.

Vaše vděčná Vojtěcha

P.S. Tvůj jásavý dopis, Emilko, jsem dostala 7. dubna. My zase denně já-sáme nad tím, co jste pro nás připravili. Splácíš už dluhy sv. Josefa? Nemáme Ti pomoci? – 23. dubna má zase Maugli narozeniny, že? Inu – budu gratulovat. To bude zase slávy vespolek a hýření v čokoládě s krokodýlem. Oline gratuluji k zítřku jen trošičku. Slavím ji až 15. září, teď jen vřele zdravím!

21. dubna 1957 z Prahy⁶

*Náše drahá sestřičko,
posílám Ti pozdravy z verandičky II. poschodí.⁷ Tvé obydlí⁸ je trochu
v mlze, ale je přece jen krásné počasí. Přijela jsem v dešti, doufám, že pojedu*

⁵ Podle toho, jakým způsobem píše o vnitřní formaci, jedná se o kněze, a zdraví u něho i sestry.

⁶ Dopis, který dostala sestra Vojtěcha do vězení na Pankráci od své rodné sestry S. M. Emilie Hasmandové, a byl založený ve spisu v archivu věznice jako závadný. Božice, 188 u Znojma.

⁷ Sestra Emilie psala dopis v generálním domě v Praze pod Petřínem.

⁸ Věznice na Pankráci.

se sluníčkem. Chci Ti trochu povědět náš život ve svátky v Praze. Když jsme se s Tebou rozešly, venku jsem bédovala, co jsem Ti vše neřekla. Není to sice nic důležitého, ale sestra Simeona mi vytykala, že jsem mluvila rozvláčně zbytečnější věci. Inu, stalo se. Spoléhal jsem, že hodina bude delší. Jedno z toho, co jsem Ti nepověděla, bylo, že zůstávám v Praze na operaci druhé nohy. Dnes se ale plán změnil. Pan asistent je asi na týden pryč, zítra se to určitě dovím, tak jedu ještě domů asi na měsíc. Pak nevyřídila jsem pozdravy od našich z Božic, zvláště Teruš. Pak ještě, svátek sv. Vojtěcha se překládá na 30. dubna. 1. 5. je svatého Josefa, dělníka. Obnovu máme vždy 1. neděli, ať připadne i třeba na sv. Karla nebo největší svátek. Nikdy se nepřekládá.

Gustíček je v Božích Darech u hraničářů. Mysli na něj též aby nám ho Pán Bůh chránil. Je to dobré dítě, byl za mnou v Božicích, ještě dokud byl u Božic v Jaroslavicích.

A teď: V sobotu jsme se rozešly na „vzkříšení“ do několika kostelů. V každém to bylo v jinou hodinu, aby mohlo lidem vyhovovat. My jsme se sestrou a několika šly ke křížovníkům na 7. hod. večer. Bylo ještě čas, tak jsme též navštívily kostel sv. Salvátora. Měli to tam překrásné. V 7 hod. začaly obřady, po nich mše sv. a pak „vzkříšení“. Sestřičko, ten zpěv, ta sláva, srdce mi plesalo, že zas po tolika létech slyším a vidím větší slávu patřící našemu Pánu. To „Salve Regina“, úplné trylkování, do toho mužské sloky. Přála bych Ti to, moje drahá sestřičko, slyšet. Lidí všude plno, a to bylo vlastně ve všech kostelích. Přišly jsme domů kolem 11. hod. a spát před 12. hod. Jinak byl začátek v 10 a trvalo přes půlnoc.

Myslela jsem si, zdá se úplná náboženská svoboda, ale přece máme naše ve věznici, snad oni ji musí vykupovat obětmi? Zdá se tak klidno a krásně na světě, kdyby o Vás člověk nevěděl. Ty si sice chválíš všechno, vždy jsi spokojena, protože vidíš ve všem vůli Boží. A ono konečně je tomu tak. Simeona mne stále poučuje, že nesmím Tě chtít mít proti vůli Boží venku. Prý se mám modlit, ale vždy, že jestli to není proti vůli Boží.

Sestřičko, jsem aspoň trochu utěšena, že nevypadáš tak hrozně jako před půl rokem. Kéž nám Tě Pán Bůh zachová ve zdraví, aspoň tak, jak nás ujišťuješ. Druhý den jsme jely se s. Simeonou ke sv. Vojtěchu na pastorální. To byla krása, že Ti nevyprávím. Mládež překrásně zpívala, aspoň si myslím, podle hlasů, že byly mladší. Ještě jsem Ti neřekla, že Romanka touží již chodit, aby již mohla do přírody. Proto jsme daly za ni tam mešní obět na 30. 4. a 1. 7., první v 6 hod. ráno a druhá v půl 8. večer. Vzpomínej s námi, jistě s ní cítíš též její nemoci. Pak jí to povíme. Dnes jsme byly u voršilek na půl 10. a u našich,

jak říká Simeona, příbuzných se podívat. Ještě jsem tam nebyla. Toulaly jsme se dost, že? Ještě jak byla krásná Praha, sestřičko, v tu noc po vzkříšení. Když jsme byly na mostě a proti nám na návrší za vodou část Prahy, plno světél, zhlížela se ve vodě, vypadalo to jako vánoční stromeček. Myslela jsem, kdyby tu byla Vojtěcha, co vše by mi vysvětlila. Vůbec mi scházíš.

Píšeme též Leonce, potěší se, že ji přece bys ráda viděla. Též našim do Huštěnovic, aspoň kartičky. Zpívají nám tu kosi. Ani jsi nám nic o tom vašem nepověděla, zpívá-li Vám tam ještě. V Božicích není ani jeden kos. Je mi po tom zpěvném ptactvu smutno. Nejvíc tam vrkají divocí holubi. Ten les nám tam schází. Zapomněla jsem na Simeonu, že by měla připsat, dumá stále nad kartičkami, co píše. To nám letí, teď jdu k modlitbě a je po všem. Zítřka se rozjedeme a říkáš si, že jsme si ještě nic nepověděly, jako s Tebou obyčejně. Aspoň týden, že?

Sestra Františka napsala jednou větou pozdrav sestře Vojtěše s vděčnou vzpomínkou na ni.

Tož spokojila se sestřička s málem. Proto končíme obě s přáním: Na mnohé léta ať žijí Vojtěchové a Vojtěchy!

Před věznicí kvetlo mnoho sedmikrásek, vůbec je to tam vepředu moc hezké, škoda že ne tak uvnitř. Chtěla jsem se s kytičkou vrátit. Tvá Emilie

V Praze 22. dubna 1957⁹

Moje nejdražší Fanyňko a Emilko!

Pokoj Vám! Do velikonočních radostí i mé zvláštní pozdravy. Vím, vstal. Je i se mnou. Dnes jsem duchem v Emauzích a s těma dvěma stejně volám, zpívám a křičím: Pane, zůstaň s námi! Vám, moje drahé, nejdražší sestřičky, přináším tíži vděku za milou návštěvu. Byla krásná, ale přece – přiznávám: je mi teskno, hořko – a k pláči. Inu, Vy stále totiž jen – co já, já, já – a sama, když začnu, tož zase jen já – a téměř hodinu samé „já“. Je to hrůza! Teď se buším do prázdné hlavy. Na co jsem to jen myslila? Vždyť jako by mimo mne nebylo nikoho. A přece mám denně tolik otázek k Vám na Vás. S úzkostí sleduji Vaše zdraví. Mělas, Emilko, tu hroznou chřipku a bála jsem se o Tvé plíce pro veliké teploty. Jak jsi mne uklidnila, že i rentgen dopadl dobře! Chtěla jsem se zeptat, co Ti dělá noha po operaci, když jsi v plném úvazku. Otéká dále? Vůbec – zůstáváš zde na další operaci? Chtěla jsem Ti sem psát, jenže nevím nic.

⁹ Dopisy z vězení, Archiv MV, 10/57, dopis příbuzným.

Inu – chtěla, chtěla jsem se zeptat... A Fanyňko! Jak to, že tak bídně vypadáš a s hlavou to máš horší a hodně! Je mi prostě jaksi nehezky a moje „ráda“ mi někde vázne a ani nebe nestihne. Bojím se prostě o Vás. Jedinou útěchou je mi poznání, ke kterému jsme zde obě přišly, že totiž jedna z obou stran po návštěvě musí nést tíhu břemene. Vždyť právě když já jásala a zpívala, Vy jste nejvíce trpěly. V tomto případě se mi ulehčuje a jsem šťastna, že je rada na mne, ba právě na mně. Kéž Vás Bůh zaplaví mírem a štěstím, kéž On sám je Vám odměnou za vše, co pro mne konáte, kéž Kříž Kristův je Vám zdrojem světla, síly a útěchy!

A kousek z mé každodenní modlitby k Matce Boží...

Ochraňuj všechny mé drahé a milé,

aby se ve zdraví dočkali chvíle,

až já se jednou z vězení vrátím.

Pak jim tu lásku láskou svou splatím...

Dnes je pomlázka, po našem „šlaháčka“. Tož začínám, abych si taky něco vyšlahala, a doufám, že Vaše srdce budou štedrá, abyste nepropadli hrozbě, která stíhá lakomé: „Panímámo, panímámo, černý šorec máte, také-li nám, také-li nám kopu vajec dáte? Nedáte-li kopu vajec... Kázal Kadlec i Kadlička, abys dala dvě vajíčka: jedno bílé, dvě červené, naposledy malované!“

Vidíte, a dobře jsem to zpívala. Za dveřmi to řachlo a hle! Po dvou vajíčkách – bílých. Tak přece i u nás pomlázka. Nuž nebudte smutné, že jste si balíček nesly zpět. Máme ještě dosti. Viděla jsem ho, Emilko, a u Tebe, Fanyňko, jsem dokonce zahlédla tu milou krabičku Leokadie. Díky, díky! Když jsem se vrátila od Vás, už na mne čekala kartička s Vaším čtyřlístkem a obě tuby. Děkuji vřele „milé máti“ i drahé Filot. a Karlovi. Je rozkošný na té pohlednici a všechny jste tam moc hezké a milé, až na toho stařečka Simeona. Ten je k pláči a já potom musím také kropit, a už jsem to ani neměla.¹⁰

Tetičku Lili líbám a chtěla bych být chvíličku u ní. Její Elišky je mi líto, že ji šidíte, tož tím více pozdravů. Co je s Olinkou? Mám o Tebe, brouku, jakýsi strach. Nevíš, co to asi je? Snad nic, ale vzpomínám si, že jsme si o tom kdysi vyprávěly – o tom šestém smyslu. Slyšela jsem, jak jsi hodila „Krokodýlka“ do sklepa. Ty darebo! Přece nechceš, aby z něj bylo cirkusové

¹⁰ Sestra Vojtěcha hodnotí při projevu vděčnosti za dárek fotografii z komunity od S. M. Simeony, kde se pozastavuje nad tím, jak špatně vypadá.

štěně. Ale Josífek ho tajně živil po oba dny. Přece ho nenechá na svůj svátek pod Tvou drezurou. Už jsi na něj hodná? A Josífkovi jsi to odpustila, že?

Náruče pozdravů Leonce a všem u ní, u Teruš a všude, zvláště denní mou návštěvu u Emmy. Danielovi dík. Jeho kos stále zpívá. Všechny zdravím, líbám a denně Vás kladu v otevřenou náruč Boží lásky.

Vaše vděčná Vojtěcha

V Praze 8. května 1957¹¹

Moji nejdražší,

pokoj Vám! Opět místo do Huštěnovic spěchám k Vám, abych Tě, Emilko, pozdravila po operaci. Doufám, že je Ti lépe, když ne dobře. Už pracuješ? Napiš mi, prosím, o sobě, jak se cítíš po operaci, co dělají Tvé nohy a proč pan doktor neskládá už tolik naděje na vyléčení. Tentokráte se nějak více bojím než posledně. Díky za milé psaníčko ze 28. dubna, dostala jsem ho 2. května. Ovšem to, které jste mi poslaly s Fanynkou ještě z Prahy, jsem vůbec nedostala. Nevím, co se to teď děje, ale domnívám se, že to není zdejším opatřením, to by se mi hlásila závada. Vážne to asi jinde. Jsme tím velmi překvapeny, poněvadž se to dříve nikdy nestávalo. Dostalas můj dopis s gratulací strýci Vojíčkovi? A potom ponávštěvní? Z domova mi psala Mařenka a Tynuška a Leonka. Příště piši k Hrňovým. Je mi i divné, že Olinka od Vánoc vůbec nepsala. Je sice velmi možné, že nemá čas, opravdu ji ráda omlouvám a představuji si všechny polehčující okolnosti, ale připouštím i ztrátu dopisu po nynějších zkušenostech. To by mi bylo pak líto.

Na návštěvu stále vzpomínám a oběma Vám velmi děkuji. **Je mi trochu smutno, to proto, že jsem Vám duchovně nic nedala, ale připadám si opravdu jako prázdný klas či vymlácená sláma. Vám ovšem za mnohé vděčím. Vždyť u nás každé slovo řečené při návštěvě se usazuje pevně a dostává svůj životní rozměr až při uvažování v tichu cely. Tu pak člověk zachycuje znovu a prožívá podávané hodnoty dodatečně, a proto i vděčnost je hlubší. Vroucně se denně modlím za Vás a všechny, s nimiž žijete, s nimiž běžíte závodem o věnec nepomíjející slávy. A ta chce být s Vámi co nejužší, to jistě víte. Snažím se i v mých možnostech přibližovat se Vám co nejtěsněji, žít životem domova. Můj den v jeho prožití je sice velmi jednoduchý, takže se někdy usměji, když podle naší večerní modlitby z domova, při zpytování svědomí, si kladu otázky: Rozpomí-**

¹¹ Dopisy z vězení, Archiv MV, 11/57, dopis příbuzným.

náme se na místa, ve kterých jsme dlely, na osoby, se kterými jsme mluvily, na práce, které jsme konaly...? Je to roztomile lehké, ale přece vím, že zpytování musí jít dál a hlouběji, a tu už není tolik snadnosti. Ale děkuji, děkuji! Však tento vděk je, myslím, ještě jediný, co umím s radostí a z plných dlaní vysypat – a sypu je nejen Pánu, ale i Vám, moje drahé, nejdražší.

Pozdravuji všechny u Vás – u Teruš (Květoslavě gratuluji, 4. května jsem na ni vzpomínala, že má svátek i malá Květuška)¹² u Tebe, Fanyňko, u Leonky, Olinky a zvláště moc a moc vzpomínek tetičce Lili a Danielovi. Emě za vše děkuji, zvláště za péči o Tebe, Emilko. Psaníčko Leonky a Barče tuze potěšilo. Však na ně vzpomínám, na Tobiových a zvláštní dík paní Apronce, že mě naučila kdysi řádnému úklidu a svědomité práci. Jak se mi to nyní hodí.

Všechny, všechny Vás zdravím, vzpomínám, děkuji a kladu v laskavou Boží náruč a pod stálou ochranu Marie.

Vaše vděčná Vojtěcha

V Praze 14. května 1957¹³

Moji nejdražší,

pokoj Vám! Tisíce májových pozdravů s úsměvem Matky Boží každému zvláště. Opuště, drahý Gusto, že jsem se opozdila. Jeden týden jsem totiž psaní vynechala (neměla jsem psací potřeby) a potom jsem znovu psala Emilce, abych ji pozdravila po operaci. Nyní mám všude dluhy. Vojtěškovým za dva dopisy, Hrňovým taktéž. Ale zachovám pořadí, jsi na řadě Ty, příště Tynuška. Jen tam i u Mařenky, prosím, vyříd' mé velké díky.

Tobě, můj drahý, bych chtěla vložit na srdce toto: **Prosím Tě snažně, nepodnikej nic, abych vyšla. Věř, není to možné. Bolí mě, že se zbytečně zatěžuješ finančně i časově a potom – všichni jen trpíte ze zklamání, které Vás už několikrát postihlo. Opakuji znovu, co jsem Ti už jednou odtud psala: můj zdravotní stav není důvodem k propuštění (díky Bohu) – a jiného předpokladu u mne není.** Sama jsem si toho plně vědoma a vím s naprostou jistotou, že se zbytečně exponuješ. Snad Vás i tímto zarmucuji, ale věřte, že je lépe se podívat i tvrdé skutečnosti do očí než se

¹² Sestra Vojtěcha blahopřeje sestře Květoslavě Havalové k svátku a pamatuje i na malou praneteř.

¹³ Dopisy z vězení, Archiv MV, 12/57, dopis příbuzným.

ubíjet každou chvíli zklamáním. Kéž je Vám aspoň útěchou, že nejsem nešťastna, ale že beru vůli Boží v jakémkoliv projevu i to, že se mi nedaří zle. Ovšem jsem Vám vděčna za vše, co pro mne konáte (a bylo toho až drtivě už mnoho). Nikdy Vám toho nezapomenu. Vím velmi dobře, a to sílí a těší, že není oběti, ke které byste Vy všichni pro mne nenabídlí ze srdce své ruce a vše, čeho by bylo potřeba. V tíže vděku denně za to děkuji Pánu a prosím snažně, aby Vás chránil, Vám žehnal a provázel svou pomocí.

Jak se daří švagrové zdravotně? Moc a moc ji zdravím a těším se jednou na shledání. Mirušku – andílka – denně líbám a žehnám na čelíčko. Jsem ráda, že se Anička pro ni tak obětuje. Stejně na Tebe, milá Aničko, vzpomínám stále. Vidím Tě usměvavou při návštěvě a ve svých modlitbách za Tebe prosím, abys patřila mezi vyvolené.

Tobě, milá Drahuško, jsem chtěla osobně poděkovat za tu malovanou gratulaci a pochválit tě, že jsi stále nejlepší žákyní vaší školy. Však se jednou uvidíme a má pochvala bude mít tím větší váhu, když bude platná i nadále. Těším se na Tebe i na Jeníčka. Čím mě Jeníčku, uctíš? To bude slávy, až člověk bude moci říci: Toto je výkon našeho Jeníka! Kde je nyní Gustík? Moc ho ode mne pozdravujte. Kdy mu vojančina končí? Kdyby jel přes Prahu, může se zde stavit. Myslím totiž, nevím určitě, že to platí jako v Pardubicích, že vojáci mohli mít mimořádnou návštěvu bez předcházejících žádostí.

Všem a každému zvláště vřelé políbení, upřímný pozdrav a plnost vděku – k Vojtěškovým, Hrňovým a Vojtínovým. Dostal můj dopis?

V zář Boží lásky a pod ochranu Královny máje Vás poroučí Vaše vděčná
Vojtěcha

V Praze 21. května 1957¹⁴

Moji nejdraší,

pokoj Vám – a Ta, o níž platí slova „Já jsem Matka krásného milování, bázně, poznání a sv. naděje,“ nechť je Vaší ustavičnou ochranou a pravou Matkou.

Jdu zase na chvíličku k Vám, abych si odpočinula a se posílila na Vašich srdcích, která jsou denním příbytkem Nebeského Hosta. Jak Vám závidím! A touha mít třeba mikroskopickou – někde ztracenou částku Eucharistie, je denním mým pokrmem. Ale vím, dobře vím, že i v této touze je člověk bohatý a skutečně obdařen (cítím to až příliš dobře),

¹⁴ Dopisy z vězení, Archiv MV, 13/57, dopis příbuzným.

a proto se netrápím. Víím, že Pán je s námi! To jen výkřik přirozenosti pronikne někdy až do morku, aby pak v silné víře a důvěře se vrhl v propast Boží lásky. Proto jsem s Vámi a při Vás a toto duchovní společenství je mou silou a radostí.

Tvé psaníčko z 9. května jsem dostala 14. t. m. Zároveň jsem se dověděla, žeš poslala jeden dopis **opět** závadný. Byl to asi ten jeden z Prahy. Bylo mi hořko, přiznávám, a neuklidnila jsem se tentokrát ani po „hodince povinného ticha“¹⁵, které si tu dáváme a prodlužujeme obyčejně až na dvě hodiny. Je mi vše záhadou. Jak je to možné, Emilko? Za pět let mého vězení jsi nenapsala ani jediný závadný dopis (ani na StB!), ba nikdy ani větu či slovo jsi neměla závadné, a to i na Pankráci až do ledna či února 1957. Jak to, že od února t. r. máš s Fanynkou už čtvrtý závadný dopis? Jak tomu rozumět? To přece u Vás neexistovalo?!

Ve své bezmocnosti nacházím útěchu jen v Bohu. Ano, právě je snad třeba obětí tohoto druhu. Chci i toto dávat. Odpust, víím, že i Tebe zarmoutím, ale je přece nutné, abys to věděla. I Fanyнку upřímně a moc zdravím. Ta ze samého strachu už ani nepíše. Ať pořádně jíš, stařečku, nebo Tě nechci vidět. Kdo se má dívat na takovou „zeleninku“. Všechny tam u Vás bouřlivě zdravím a zplnomocňuji, aby Ti dodávali chuti třeba násilím.

Leonce moře pozdravů a dík za milé psaníčko. Těším se na její hudbu.¹⁶ Ať horlivě cvičí, pokud povinnosti dovolují. Barči upřímný stisk ruky za milé řádky. Všecky zdravím u Tobiových, paní Apronku a všecky. O návštěvu budu žádat až ke konci června a potom napíši. Teď, když víím, že se sejdete v Poděbradech, už by mne ani tak nebolelo zamítnutí. Ale stejně se ještě těším.

Jak se daří tetičce Lili? Je zdráva? Už se moc těším, že mi zase o ní napíšete. Danielovi rovněž denní silné a vřelé vzpomínky.

Odpust, Emilko, že jsem Ti gratulovala k 17. květnu.¹⁷ Nezapomněla jsem. Nesla jsem Vás obě s Emou ve svých dlaních a prosila za Vás. Dokonce jsem se chlubila, že jistě cítíte naše modlitby. – Olince, Elišce, všem u Vás, zvláště Teruš, Odonovi, Květoslavě a Gábince vroucnost pozdravů a upřímnost vděku.

¹⁵ V klášteře v odpoledních hodinách mají sestry hodinu mlčení, sestra Vojtěcha si i ve vězení chránila tento čas ticha pro modlitbu.

¹⁶ Sestra Leona začala od roku 1955 v Rožďalovicích hrát na harmonium.

¹⁷ Výroční den slibů sestry Emilie a Emmy.

V ochranu Matky všech matek, v náruč Boží lásky Vás klade
vděčná Vaše Vojtěcha

Moc mě těšily vzpomínky paní Gordiánové a Věroslavy. Dokonce se mi po nich zastesklo. Mám je všechny velmi, velmi ráda. Ráda bych Ti potom napsala do Poděbrad. Sděl mi, prosím, potom adresu. Příště píši do Huštěnovic. K Hrňovým. Mám tam moc dluhu. Dík za známky!

V Praze 10. června 1957¹⁸

Emilko moje nejdražší,
pokoj domu tomu a všem přebývajícím v něm! Vynechávám Huštěnovice (Vojtěškovy), abych Tě co nejdříve pozdravila v místě léčení a s Tebou i Tvé drahé dvě. Kéž tam pokoj Boží naplní srdce Vaše i mysl Vaše a dá i vyléčení, uzdravení!

Myslím na Vás mnoho a podle Tvého „skromného“ přání přicházím. Ano, Emilko, vždyť každý náš dopis je úzké sblížení, milé shledání, srdečný a upřímný rozhovor, to jistě také cítíš. Tož vidíš. Nyní jsem u Tebe, u Vás tří, objímám Vás vroucně s vřelým pozdravením a hladím vše, co je Vám milé, co Vás těší, každého, kdo se s Vámi stýká. Sestru představenou ujišťuji modlitbou. Cítím úplné naléhání, abych jí pomáhala v jejím nesení kříže aspoň trochu – svým způsobem – a Ty jí, prosím, vyříd můj upřímný pozdrav. **Kolik hluboké pravdy cítíme všichni ve slovech „následování“. Koho Bůh miluje, toho trestá, a nepřijímá k sobě dítěte, jehož by netrestal. A přece láska Boží ze všeho dýchá, aby mohla dát svým to, čeho ani oko nevidělo, ani cho nelyšelo, ani na mysl lidskou nevstoupilo.**

Raduji se s Vámi ze všeho, co Vás těší a blaží, co Vám přináší obveselení: že Vám i ti ptáčkové připravují milé chvílky. I naši kosánkové (jsou dva, to aby nebylo Růžence líto) úderem třetí hodiny ranní začnou koncertovat. 6. t. m., když jsme trvaly na modlitbě a já se spojovala v oslavě Boží se vším tvorstvem, najednou se „můj kos“ přímo na našem okénku tak rozezpíval, že jsme se až zachvěly radostí. Bylo to úžasné a mně tak milé, jako kdysi v Pardubicích, když mi při nástupu sletěl na rameno se stromu čížek – mládě, aby si odpočinulo a letělo dál. **Vůbec, vězeň a pták – tyto dva protiklady životem – měly, mají a budou mít jistě vždy k sobě nejblíže.**

¹⁸ Dopisy z vězení, Archiv MV, 15/57, dopis příbuzným.

Však u nás – vrabci, tito „proletáři ptactva“, jak je nazval Karel Čapek v jednom fejetonu, jsou naši nejvěrnější přátelé. Ani v létě nezrušili přátelství! A co vše dovedou! Mají také krásný hlas, jak ho dovedou měnit, kolik jim dovedou vyjádřit vděku, radosti, ale i vzpoury a nesmírného hudaření! Jeden z nich, jemuž říkáme „poslední muž“ (podle spisu F. X. Svobody) se umí domáhat naší pozornosti obzvláštním způsobem. Běda však, když toho nedbáš. Ráno Ti připraví takový budíček svým bouřlivým, prudkým, vyčítavým a nakonec i žalostným čimčarováním, že za všech okolností myslíš denně na „posledního muže“.

Tož, moje drahá sestřičko, s Tvými i mými společníky a přáteli Tě upřímně zdravím, těším ve tvé bolesti, ujišťuji láskou, velkým vděkem, denní vroucí častou modlitbou. Hleď se co nejvíce posílit, snaž se o vyléčení, pokud o Tebe jde, podle možností užívej všeho, aby ses uzdravila. Jsem velmi ráda, že paní primářka Ti věnuje největší péči, i jí můj vděk, mé pozdravení.

Psala jsem Ti do Božic pro Daniela. Dostalas ale před tím dopis, kde jsem Ti hubačila, žeš měla zase závadný dopis? Víš, ten, co jste psaly spolu s Fannyňkou v Praze. Napiš mi, jestli došel.

Fannyňko, můj drahý staroušku, odpusť i Ty, Leonko, že na Vás zbývá jen koneček. Chtěla jsem „navštívit“ Emilku, ale vše je stejně i pro Vás. Olinec moje také vřelý vděk za krásný dopis. Gratulaci jsem ovšem nedostala. Napíši příště. Tetičce Lili líbám ruce. Nehněvá se snad na mne?

Odcházím na chvíli a nořím Vás i sebe do hlubiny Boží lásky, abych se tam s Vámi shledala.

Vaše vděčná Vojtěcha

Známky à 40 h mi, prosím, dále posílej!

V Praze 14. června 1957¹⁹

Moje nejdražší Emilko,

pokoj a láska Boží buď s Tebou. Opět ještě k Tobě. Tentokrát ale s velkou radostí, pro Tebe asi větší než ještě pro mne. Inu, Emilko, co jsi zase slibovala nebi, že Ti mohu poslat, jak Ty to nazýváš „podivuhodný lísteček“? Posílám ho za Tebou, abys i lázní užívala s větší radostí. Znáš Tě a vím, že to radostí asi opláčeš. Představ si, Emilko, že toto překvapení mi přinesl 13. červen – můj svátek křestní. Zvláštní, že?

¹⁹ Dopisy z vězení, Archiv MV, 16/57, dopis příbuzným.

Ale nyní Tě prosím: nespěchej!!! Tázala jsem se na to zvlášť paní velitelky, zdali to není omezeno lhůtou. Není, třeba půl roku, nu – prostě – až kdo může a chce. Proto, Emilko, nespěchej, ani když přijedeš z lázní. Je dosti času a já se budu těšit, že máš čas a klid. Opakuji: Posílám Ti povoleku jen proto do Poděbrad, abys měla velkou radost. Máš, vid'? O návštěvu Leonky si budu žádat příští týden. Doufám, že během měsíce, dvou týdnů Ti napíší odpověď.

Fanyнку a Leonku moc, moc zdravím a do Huštěnovic všem vřelost mých pozdravů. Napiš jim to o povolence, aby se také potěšili, ale ať Ty-nuška zase neposílá nový balík navíc. Olince děkuji za velmi milý a obsažný dopis. Je mi milé, že to děcko nezapomíná. Lituji jen, že jsem tu její gratulaci nedostala. Ale i to nevadí. Tetičce Lili vděčné pozdravy a dík za vše.

Dostala jsi, Emilko, můj dopis z 10. června? Psala jsem Ti to do Poděbrad. Moc se těším na Tvé další řádky a nejvíce toužím ovšem po Tvém vyléčení. Zdravím Tvé drahé dvě spolubydlící a celé této trojici posílám nejkrásnější pozdravy po všech kosech, pěnkavách, vlaštovkách a hlavně vrabčích – našem „posledním muži“ – a se vším ptactvem i květy a celou přírodou Vám dýchám vzpomínky a ujištění, že nezapomínám.

Dnes spěchám. V náruč Boží lásky Vás všechny klade

Vaše vděčná Vojtěcha

Zapomněla jsem číslo, snad to nevadí. Napiš, zdalis dopis dostala.

V Praze 5. července 1957²⁰

Moje nejdraží,

pokoj Boží a jeho láska buď s Vámi všemi!

Emilko, představ si, ty kytičky žijí, jsou krásné a svěží. Mám úžasnou radost. Totiž, vlastně – napřed hlásím: Balíček přišel 3. července kolem jedenácté hod. úplně v pořádku, ve vši kráse, plnosti a bohatství, s láskou, která v něm byla a ze všeho volala, ba zpívala. Jsem tak dojata, že nemohu ani souvisle vše pospat. Prosím, omluvte mne a přijměte všichni můj vděk a lásku, mé modlitby a vše, co ve své nemohoucnosti mohu a činím. Věřte, není sousta, není ochutnání, abychom nevzpomínaly a nekončily: „Odpлаť, Pane, všem, kteří nám dobře činí pro Tvé jméno životem věčným!“

²⁰ Dopisy z vězení, Archiv MV, 14/57, dopis příbuzným.

Kdo vše se to na mne složil? Tedy předně hluboký vděk Teruš a všem jejím. Gábinka se asi vyřádila na cukroví. Bylo to pečivo od ní, mimo té hezké čokolády? Co do něj dávala? Shodly jsme se v tom, že je v něm nějaké Kájovo zaklejení „ajcem drajcem“, ale místo „ať je z toho „šfovka“ – Gábinka asi prakticky dodala „ať to vydá za tisíc kalorií“. Vždyť to je pokrm, který místo dvou lidí by byl schopen nasytit čtyři tisíce. Sníme tři kousíčky a jsme úplně syté, takže nás to překvapuje a nezbývá než myslet, že je to prosyceno obzvláštní silou vnitřní, jak ve hmotě, tak v duchu, kterou vkládala dobrota srdce a šlechtnost ducha. Díky, díky!

Do Huštěnovic také, tam konečně příště napíši. Myslím ovšem s vděkem i na Theodulovy²¹ a trojici lázeňské, která se zřekla pamlsků, stejně vroucně děkuji. Souhlasím s Vámi, Emilko, dá se to jísti. Tož v síle toho balíčku budeme silít a mohutnět na těle, a dej Pán – i na duchu. Vždyť věříme v Pavlovo „ať jíte nebo pijete...“.

A nyní – stejně velký vděčný projev vděčnosti Danielovi za jeho milé a obsažné řádky. Byla jsem šťastna, když jsem zase zjistila: píše Daniel. To se vždy napřed rozletím k nebi a potom se sytím a těším. Moc, moc děkuji, tím více, čím větší to bylo pro mne překvapení. Tobě, Fanyňko, také děkuji za milý dopis a jsem tak ráda, že jsi neztratila odvahu psát dál. Pozdravuji a líbám všechny u Vás, zvláště Leokadii.

Leonko moje malá, ani netušíš, jak milé mi byly ty kopretinky v notách. No – to by mne nenapadlo. Obdivovala jsem Tvou pohotovost. Vůbec, Leonko, bylo to dojemné. Víš, to se vycítí vždy, když člověku diktuje láska, a Tys psala, že Ti nic nenapadá, jak bys mohla poslat list kopretin, a zatím se Ti to povedlo tak jedinečně. Těším se na Tebe, drahá, poněvadž doufám, že Ti to bude dovoleno, abys mne navštívila. Už jsem o to žádala, ještě nevím odpověď, jen doufám.

Tetiče Lili náruč vzpomínek a vděčných pozdravů, její Olinku hladím a žasnu. Toaletní potřeby jsem dostala 2. t.m. k mému překvapení. Olinko, Ty jsi pašák! Vůbec ale, drahé dítě! Víím, chceš mi dokázat vděčnost, ale víš, více vděkem jsem povinná já Tobě. Tím ale nemyslím snad jen ten balíček. To je mimo. Ale díky také. Zdravím moc, moc pana Jarolíma a Tvého otce a všechny u Vás na samotě.

²¹ S. M. Theodula Bartošová

S denní modlitbou o požehnání pro Vás, o ochranu a Boží lásku, která by Vás uzavírala v lásku svého Srdce, končím.

Vaše vděčná Vojtěcha

V Praze 9. července 1957²²

Moji nejdražší,
pokoj a láska Boží buď s Vámi!

Myslím na Vás všechny, ale zvlášť na Vás v Božicích, v té české Sahare, jak asi tam praží sluníčko, když nás zde, kteří jsme „v chládku“, přece tak oblažuje, že nahrazuje desítky aspirinů, či jak se jmenují všechny ty nejlepší medikamenty pro pocení! Duch se snaží být čilý, ale mozku jistě hrozí nebezpečí změknutí. **Ale jsou to výborné příležitosti, jak se osvědčit v málém, a člověk tu chápe Terezii Velikou, že i toto je darování „slunce bez závoje“ v pravém slova smyslu.** My se ovšem máme! Vždyť přišly citrony a vše, čím můžeme zpevnit odolnost, vzpružit se a doplnit síly. Vzpomínáme a děkujeme.

Představte si, co nám udělal „poslední muž“. Brzy po balíčku, když jsme vlastně zobaly z krabice Gábinčiných výtvarů, vyskočil náš hrdina až na rám půlící okno a zvědavě natáhl krček, aby zjistil, co se u nás děje. Toho se ještě ani on ani žádný jiný z jeho opeřenců neodvážil. Seskočil ale hned zpět a teď to začalo. Přece to jen neměl vidět. Vždyť my jsme si připadaly jako v té pohádce Boženy Němcové, kde kočička a pejsek vyčítají „sama jedla, sama pila, sama sobě rady dej“. Nu – a udolal nás. Sice s jakousi lakotou, zdá se nám, že u nás nezvyklou, ale přece jen jsme nabídlly trolilinku k ochutnání. Teď je už zase vše v pořádku. Poslední muž už neloudí, ovšem v žádném případě nesmíš na něj docela zapomenout. Máme ty vrabčáky rády a oni jistě milují zase nás.

A nyní k návštěvě. Odpověď na můj raportní dotaz ještě nemám. Stejně jsem se však rozhodla odložit návštěvu o měsíc později, tj. na datum kolem 20. srpna. Bude to praktičtější po všech stránkách. 1. Bude-li povolena Leonka, i v tomto případě je srpen lepší. Nebudou snad již taková vedra. Bylo by to ode mne necitelné stavět Vás do tak těžkých podmínek. 2. V případě zamítnutí by se naši v Huštěnovicích těžko uvolnili v době žní. Nemohu a nesmím to chtít. Víм totiž, že oni by si to jistě zařídili jakkoliv, ale proč je mám přivádět do této situace, když to není nezbytně nutné?

²² Dopisy z vězení, Archiv MV, 17/57, dopis příbuzným.

3. Další návštěva tímto padne aspoň na listopad a pak únor – zase příjemnější počasí než v lednu.

Prosím, omluvte mne, jestli jsem tím zkřížila nějaké Vaše plány, ale myslím to nejlépe, myslím totiž jediné na Vás, na Vaše cestování a všechny obtíže. Sama to vydržím, budu se moci, ba tím více a déle těšit.

Sypu Vám znovu za vše, zvláště za balíček, mé kvítky vděku. Zvláště děkuji Teruš a všem ostatním. Tetičce Lili líbám ruku. Odonovi, Gábince. Květoslavě bouří pozdravů. Se Slavomírou zdravím i její maminku a celé její rodště. A dětem Eminým? Pozdravy, vděk, Boží požehnání. Myslím na ně.

(Celá věta vězeňskou službou zaškrtná, nečitelná.)

Mnoho vzpomínek Danielovi. Kosové už umkli? Inu – zpěvné mládí bylo vystřídáno odpovědností za růst pokolení.

Zase jsem teď napsala do Huštěnovic, abych Tě, Emilko, informovala o návštěvě. Těším se na Tvé řádky i Fanyňčiny, můj drahý staroušku, tázala ses na ty cigarety. Inu – pohádka! Báječné. Sílu a lahodu tohoto vdechu cítí i notorický kuřák dvojnásob. Zdravím všechny u Vás, Leokadii a Metoda. Vzpomínáme jeho zásluh.

Všecky Vás objímám svým vděkem, svou láskou a poroučím Vás Lásce nejvyšší – Bohu.

Vaše vděčná Vojtěcha

V Praze 16. července 1957²³

Moji nejdražší,

pokoj Boží a Jeho láska buď s Vámi, Tobě, drahý Gusto, Tvé Toničce a celé rodině vroucnost pozdravů. Prosím, předej mne k Aničce Vojtínově a k Hrňům.

Moje drahá Liduško a Aničko,

dnes běžím k Vám, moje drahá děvčátka, abych Vás objetím a vroucím políbením ujistila o mém vděku, radosti a obdivu. Ano, přímo Vás obdivuji, jak jste do jakosti hmoty dovedly vložit tolik péče, pozornosti, lásky. Emilce jsem děkovala za balíček, ale dnes jsem nucena psát znovu jí i Vám – o balíčku. Vám abych obzvláště poděkovala, Emilku uklidnila. Píši poprvé 2 dopisy najednou, ale vděčnost mne nutí. Musím začít znovu, poněvadž jsem poznala, že jsem celou tuto významnou událost nepopsala dost jasně,

²³ Dopisy z vězení, Archiv MV, 18/57, dopis příbuzným.

a k tomu – Emilka má dojem „ubohosti balíčku“. Tomu jsme se ovšem tak smály, až to u nás bouřilo.

Nuže – o té ubohosti toto:

Je sice pravda, že květiny (a ty byly jakýmsi symbolickým klíčem k uvedené ubohosti) byly trochu povadlé, ale brzy se vzpamatovaly a oblažovaly nás týden. Je sice pravda, že sádlo bylo změkklé, ale ani trošku nevyteklo, tím méně aby ohrozilo cokoliv kolem; je sice pravda, že jsme se vrhly na huštěnovické klobásky, zda nejsou ohrožené, ale překvapily nás naprostou bezvadností a v tomto stavu to vydržely ještě několik dní. Jak dlouho by byly ještě vydržely, bohužel, nemohu říci, poněvadž jsme to nevydržely my. Je také pravda, že cukroví – zlatý hřeb balíčku – se v přetížení své hodnoty rozsypávalo, ale to mu naprosto neubíralo na hodnotě a požitku. Vypadalo krásně a ve spodních vrstvách byly zachovány celé kousky. My jsme si totiž velmi libovaly právě tento stav rozdělení, poněvadž snísti najednou více kousků by se neuneslo, a tak jsme v částečkách mohly hodnotit všechny druhy a velebit Pána, že dal lidem tolik dovednosti a lásky, která dovede malým soustem velmi nasytit.

Drahá Aničko a Liduško, děkuji Vám, děkuji vroucně! Prála bych Vám slyšet naše úvahy, které jsme vedly nad Vaší krabicí. Byl to vždy obdiv nad láskou. A bylo to zvláštní. Když jsme zjistily tu neobyčejnou jakost a Vaše krabice byla pro nás jakýmsi magnetem, řekla jsem: „Mně připadá, že je to z Huštěnovic. Snad od Aničky – nebo – od kohokoliv.“ Vynořila se mi totiž vzpomínka, kdy Vojtín mi při návštěvě kdysi říkal, jak by ráda Anička chtěla pro mne něco upéci, a to že bych viděla! Tato vzpomínka mi vždy přicházela, když jsme se sladce pásly. A zase se mi vynořovala Liduška s Tyněčkou a pak všichni po řadě. Uvažovaly jsme o tom, poněvadž já totéž pokaždé opakovala. Je to zvláštní, že? Jenže jsme uznaly, že přece jen není možné v době takové práce, strašných veder, posílat z Huštěnovic do Božic cukroví, kdy Emilka vše ostatní má – a tak jsme nakonec přiřkli tento „zvláště vydatný dar lásky“ Gábince v Božicích. Tam jsem také děkovala. Ale stejně jsem po napsání dopisu prohlásila: „Přece jen myslím, že to cukroví bylo z Huštěnovic.“

Tož, moje drahá Liduško a Aničko, děkuji Vám oběma stejně vroucně, se stejnou láskou a dojetím. Ano, chtělo se mi až plakat, když mi vše Emilka vypsalala, jak Tynuška ještě v tropických vedrech jela do Božic, jak pomáhala, jak naříkala nad „chudinkou Tonečkou“, že neuvidí všecku tu péči a lásku v kráse.

Ach, moje drahá Tynuško, viděla jsem vše a cítila, jak jste všechno chtěly a myslely. Víš, člověk v těchto místech jako by měl o smysl více, a tím vytuší a vycítí i to, co se jen myslí a cítí. Byla jsem dojata, drahá Tynuško, jak ses obětovala! Tys byla chudinka v tom cestování. A věř, když jsem přečetla, jak jsi byla Emilce nápomocná, i když jí ve vedru vše vážlo, jak jsi mlela kávu, zašla jsem tiše do krabice k tomu pytlíčku a aspoň ho pohladila (přiznám se, že se slzami v očích). To platilo Tobě, moje nejdražší Tynuško, Tvé něžné péči a lásce.

Bůh Vám vše, moje nejdražší, odplat! A já denně více mu děkuji, že mám takové „naše“ a prosím v modlitbě – „v čem nemohu jim pomoc dát, rač Ty jim, Kriste, pomáhati, rač k blahu jim pokynout a na Srdce je přivínout“.

K Tobě, Gusto, mám ještě prosbu. Ať Gustík nejedzí. Ať se nezdržuje cestou za mnou. Víím, jak se těší domů, a byla by to ztráta – možná celého dne, a což když pravděpodobně možná. Jistě chápeš, že bych ho ráda viděla, ale bude lépe až jindy. Napiš mu vroucí mé pozdravy a přání krásné dovolené, na kterou se jistě těší tak, jako jsem se kdysi těšila já. Normální svou návštěvu jsem oddálila o měsíc. Co bude s Leonkou, stále nic nevím. Asi zamítnutí.

Denně Vás všechny kladu v náruč Boží lásky.

Vaše vděčná Vojtěcha

V Praze 16. července 1957²⁴

Moji nejdražší,
pokoj a láska Boží buď s Vámi!

Chtěla bych těmito řádky přinést Vám z těchto míst trošku radosti od nás, kde Pán se stará o své více než kdekoliv. „Otvírá ruku svou a naplňuje všelikého tvora požehnáním.“ A prodloužením jeho dlaně jste Vy, kteří na nás tak účinně myslíte, až člověk žasne a v údivu dovede říci jen své „Zaplat Pán Bůh!“ 11. t. m. jsem dostala, Emilko, Tvůj dopis. Byl tak milý s řádky strýcovými. Napiši mu příště, ale žasla jsem a tolik mne vše těšilo. Nu – a Tvé řádky, Emilko, o „ubohém balíčku“? Opravdu, jak trefný výraz jsi užila. Jak jsi vystihla rozsah i obsah věci!!

Tož o tom rozsahu nejprve. Jistě s Tebou naprosto souhlasil pan náčelník, který ještě před dodáním balíčku přišel osobně a schválně říci, abychom napsaly svým příbuzným, aby příště neposílali takové (ty rozhodně ubohé)

²⁴ Dopisy z vězení, Archiv MV, 19/57, dopis příbuzným.

balíčky, poněvadž: něco jak něco. Ale více než dvojnásobek, ten už nezmo-
hou ani obě zavřené oči! Když jsme potom dostaly balíček na celu, tu zase
já s tou ubohostí souhlasila povzdechem: „To je strašné!“

Pokud jde o obsah, jistě Ti pošlou z Huštěnovic dopis, který jsem jim
právě dopsala. Děkuji Tynušce, Lidušce a Aničce. Inu, Emilko, máš pravdu:
Vylila se tam všechna Tvá něžná pozornost a zdá se, že se to i smíchalo s ko-
řením Tvé neutišitelné bolesti, že tam nemůžeš dát více. Ale rozhodně se
nerozlilo sádlo a nic nebylo ani narušeno ani zkaženo. Balíček byl vskutku
ubohý, protože nebyl schopen pojmout, co Ty bys vše ještě ráda přibalila,
vložit. Tož nezbývá než se trápit, když i já nesu každodenní tíhu jeho ubo-
hosti. Tím ubírám jeho břemeni a sama, a to ne právě jen sama, jeho ubo-
hostí těžknu. Tak vidíš, Emilko, co vše může zavinit takový jeden ubohý ba-
líček. Žes nedostala koupit uherák, jsem velice ráda, a to z více důvodů.
Ujišťuji Tě teď po pravdě, že vše bylo nejkrásnější právě tak, jak bylo!
Emilko, Ty víš, jak jsem vděčná, ale já to jen podtrhuji. Ano, pod tíhou vděku
denně více a vroucněji se modlím za Vás, abyste mi zůstali, a za to, je-li to
vůle Boží, abych i já se Vám zdravá vrátila. **Netrapte se o mne! Jsem v ru-
kou Božích – a cesty Boží nejsou cesty lidské.**

Těším se moc na návštěvu. Nezlobte se, že jsem ji oddálila. Mám skoro
vědomí, že jsem něco pokazila, poněvadž není dne, abych teď neslyšela:
„No, počkej, Vojtíšku, Ty to dostaneš!“ To jak s tou návštěvou, že my tady
to myslíme sice dobře, ale jak asi naši. No, tak čekám. Dostanu? O Leonce
stále nic nevím. Už ani moc nepočítám. Však už jen měsíc a už Vás uvidím.
Těším se, těším a zatím Vás kladu v hlubinu lásky Boží.

Vaše vděčná Vojtěcha

Vroucnost mých pozdravů tetičce Lili a Danielovi, Olince a všem u Vás,
zvláště Teruš, Odonovi, Gábince, Květoslavě a všem, všem!!

V Praze 18. srpna 1957²⁵

Moji nejdražší,
pokoj Boží a jeho lásku buď s Vámi všemi!

Díky za tolik dopisů: Fanynce a její partě, Leonce, Gustovi, Tynušce
a Tobě, Emilko, za dva. Ze všech dýchá upřímná láska a Vaše péče o mne.
Ale nestrachujte se o mne. Jsem v dlani Boží. Proč se tedy bát? Vždyť mi-

²⁵ Dopisy z vězení, Archiv MV, 20/57, dopis příbuzným.

lujícím Boha napomáhá vše k dobrému. Mé dni jsou naplněny pozornostmi Božími i těch, s nimiž žiji. Náš čtyřlístek má všechny předpoklady pro rozdávání dobra a mohou si být navzájem pomocníky a těšiteli. A vědomí, že Bůh všechny nápory zas jen v dobro obrací, dává sílu i nadšení k radostné službě.

Vzpomínám, jak dobře vystihl tuto myšlenku Goethe ve svém Faustu, kde vložil v ústa duchu temnosti, Satanovi: „Ich bin ein Teil von jener Kraft, die stets das Böse will und stets das Gute schafft.“ (Já jsem díl oné síly, která stále zlo chce, však stále dobro působí.) Proto prosím znovu: Budte klidní o mne. Jen o modlitbu vždy a stále prosím: a hlavně prorozjímejte ve vzpomínce na mne žalm „Vstoupím k oltáři Božímu“.

A nyní pokud jde o Romanku. S velkou starostí, ba bolestí sleduji Vaše přílišné pečování o její léčení. Nemyslím tímto, že byste ji rozmazlovali. Vím, že je v tom veliká láska a Vás si za to vážím. I mně na ní moc záleží. Ale nehněvejte se! „Starý vězeň“ má už jiné zkušenosti i s nemocemi. Zdá se mi, že kolem Romanky je ze samé dobré vůle mnoho zmatku a každý by chtěl udělat to nejlepší. Nemyslíte ale, že tím vznikají jen komplikace? Nemyslíte, že jí neposlouží ke zdraví, když na základě starostlivých zákroků se na ní zkouší znovu a znovu různé metody? Jako ošetřovatelky víte, Emilko a Fanyňko, vím to i já, že táž nemoc může být sice klasicky léčena, ale uzdravení záleží kromě pomoci Boží, na niž věřím nejvíce a jedině, na určitých okolnostech. A Romanka je, myslím, prostě klidnější a pokojnější než Vy. Myslím, že si je dobře vědoma svého stavu i toho, že střídání diagnóz a terapií je marné. Abychom ji samou péčí nepřivedli do rozporu se svědomím, vždyť víme, že z lásky k nám všem by chtěla poslechnout všechny – a na to se už nedívám tak klidně. Co vlastně říká Bohuška?²⁶

Mám dojem, že tohle to Romance neprospívá. Věřím v její soustavné uzdravování v klidu. Myslím, že to nemusí být věc v rozdílnosti názoru, ale zkušenost a znalost okolností, kterou jiný nemá než ten, kdo jako Romanka ji prožívá. – **Vkládám ji i s Vámi do hlubin Boží lásky a prosím, aby skrze nás a na nás se plnila vůle Boží, aby On byl oslaven každým okamžikem našeho života.**

Velmi se těším na návštěvu. Už včera jsem byla plna očekávání a náš ranní vlastní zpravodaj (o tom napíši příště více) hlásil mezi jiným, aby měl Vojtíšek krásnou návštěvu, by se líbil a nebyl bleďoučký, aby dostal třeba

²⁶ V hledání pomoci sestře se dotazuje, jaký názor na věc má generální představená, Matka Bohumila.

kytičky a vše aby měl kladné, krásné a jasné. Nu – a zatím nic. Ale to je zase dobře, čekám příští sobotu. Jen aby to nepřišlo na první neděli. To bych příště žádala o změnu.

Včera jsem dostala milé psaníčko od tety Lili. Napíši jí příště. Dnes jen moc, moc díky a vděčné políbení rukou. A moc pozdravů. I Karlovi, Leokadii, Karlíkovi. Fotografie mi můžete poslat a příštím dopisem Vám je pošlu zpět. Jen na rubní stranu napište třeba jen tužkou jméno a číslo, aby nedošlo k omylu. Takto mi, prosím, posílejte i čisté pohlednice, třeba Karlových Varů a vůbec pohlednice naší vlasti. My tímto způsobem cestujeme, že konáme i z Pankráce tak nádherné výlety. Vždy zase pošlu zpět. **Těšíme se ze všeho, těšíme se z každé travičky, která nám vyrůstá na dvorku, ba kvetou tam i některé luční květiny a já si obnovuji znalosti botanické.** Něco už neznám. Ale představte si, vykvetly mi v červnu i tři kopretinky a já s dětskou úzkostí se obávala, že trávu posekají, než má láska mezi květy rozkvete. Neposekali. Až třetí den přišlo. **Ale viděla jsem tři rozkvetlé kopretinky! Tuto radost snad nemůžete pochopit.** – Danieli, zdravím Tě každou travičkou, kterou vidíš – a Vás všechny! Pán buď s Vámi!

Vaše Vojtěcha

Leonce a Olince zvláštní a mocný pozdrav.

V Praze 25. srpna 1957²⁷

Moji nejdražší,

pokoj Boží a Jeho láska buď s Vámi! Do Vašich domovů plnost Božího požehnání. Emilko, Leonko! Ještě Vás držím, ještě mám živou představu celé Vaší bytosti, ještě jsem s Vámi. A děkuji a vykládám Vám mnoho. Lituji, jak obvykle, co vše jsem neřekla, jak málo jsem byla schopna ukázat Vám svou vděčnost a lásku. Víím, že ji stejně znáte, že i při mé jakési tuposti více vnímáte, než dovedu říci, více vycítíte, než umím ukázat. **Moje drahé. Stýská se mi, ano. Ale jsem šťastna i takto. Zase jedno drahé setkání, zase paprsek ze záře čtvrtého zastavení. Setkání k posile a projevu věrnosti. Byla to krásná návštěva, i když, Leonko, můj drahý drobk, jsi byla tak malinká při své výšce – to po tom zvracení. Chudinko. My Tě všechny litujeme, ale náš čtyřlístek²⁸ se raduje, že byla přece u tety.**

²⁷ Dopisy z vězení, Archiv MV, 21/57, dopis příbuzným.

²⁸ Podle jiných poznámek čtyřlístek znamená, že na cele byly čtyři vězeňkyně.

Však to bylo čekání. Dodatečně Ti, Leonko, gratuluji k 4. červenci.²⁹ Mám nesmírnou radost. Zaspívala bych Ti, ale nejraději tu naši z mládí „Jen z čistě lásky“, a sice třetí sloku. Je tak krásná a zdá se mi, že právě k podobným oslavám nejvhodnější. Tož si ji, Leonko, zaspívej sama a já svým srdcem a celou duší zpívám s Tebou. „A pokoj Boží, který převyšuje veškeré pomýšlení, nechť naplní srdce Tvé i duši Tvou v Kristu Ježíši, Pánu našem!“ dodávám s apoštolem Pavlem.

Emilko moje, zůstaň mi zdráva. Jsem ráda, že jsi spokojena. Že Ti moc, moc vděčím, víš, že? Teď, prosím, dej mé řádky tetě Lili.

Tetuško moje nejdražší, kdybys mne viděla, jak jsem zajásala, žes mi napsala. Stýskalo se mi už po Tobě. Přiznám se Ti, jak jsem bojovala o Tvé řádky. Vždycky jsem si řekla: Nechci, opravdu nechci, aby mi teta napsala, protože má tolik práce. Ať si aspoň místo toho odpočine! Nechci, aby ses zdržela ani chvíličku psaním, nechci, dlouho nechci a těším se, že tímto zřeknutím jí vyprosím sílu, světlo a pomoc. A tak jsem se zaradovala, i když jsi mi, tetuško, nepsala. Jak s Tebou cítím! Vžívám se do Tvé starosti: prázdniny u konce, vypravení dětí, stěhování, starosti velké a oprávněné, hmotné zaopatření, duchovní život... Tetuško, chápu Tě a denně vroucně prosím v desátku „který Ducha sv. seslal“ o pomoc pro Tebe. Moje neděle patří Tobě a Veni Creator (Přijď, Stvořiteli) je denní můj dárek Tobě. Víím, že i Ty na mne vzpomínáš a jsem velmi vděčna. Neboj se o mne. Cos v mládí zasévala, snažím se pěstovat. Řídím se vlastně Tebou, která měla vždycky na zřeteli slova Pavla: „Jedni druhým neste břemena“ a že největší je láska. **Zde vlastně nejvíce poznává člověk, co je a co dovede v kladu i záporech, jak vzájemné soužití, a to v takovém prostředí a v takové síle, žádá nejhlubší prožití největšího přikázání – lásky. A to je mezi námi krásné, když všechny, i když v různosti cest, jsme pod silou, která má největší schopnost zvládnout a ovládnout všechny mohutnosti těla i ducha – křesťanství.**

Ujišťuji Tě, že jsem veselá. Vždyť náš den začíná už úsměvem při probuzení, když totiž po našem domácím pozdravu jedna ze čtyř, a to jde po řadě, začne hlásit např.: Halo, halo, dnes je... 1957, svátek světce, kterého snad známe, ale nevíme, tož aspoň zdravíme. Ranní zpravodaj přeje všem obyvatelům této cely dobrý den! Přeje: aby celý den prožili v pokoji a bázni Boží,

²⁹ S. M. Leona Vojtěšková, neteř sestry Vojtěchy, skládala 4. července 1957 doživotní sliby.

aby nikdo z nich nestonal, aby odstoupila od nich rýma, bolení hlavy neb cokoliv nepříjemného, aby byli všichni s nimi spokojeni, aby dostali krásné dopisy, pohlednice neb i fotografie, aby přišly požitky, aby se ze všeho těšili. Aby jim z očí nekoukali výři ani sovičky, ale radost a pokoj, aby se navzájem milovali, aby k této lásce přispěla naše „alma mater“ (tj. označení univerzity) krásným výkladem i zábavným vyprávěním – třeba až večer na postýlkách. Konec hlášení. Nato následuje znělka „Hned jak začne slunko plát“ a melodie z filmu Grocka, který se nám před rokem líbil.

Tož aspoň toto, tetičko drahá, abys věděla, že veselá mysl je snahou nás všech, že víme, že kdo v lásce zůstává, v Bohu zůstává a Bůh v něm. Děkuji, líbám a vyprošuji pomoc, světlo, sílu, zdraví.

Vděčná Vojtěcha

Fanynce napíši zvláště, zatím moc pozdravů, Olince a Danielovi a všem, všem!

V Praze 30. srpna 1957³⁰

Moji nejdražší,
pokoj a láska Boží buď s Vámi!

Doufám, že jste dostali můj poslední dopis, přání Tobě, drahý Gusto. Vzpomínaly jsme tuze moc a naše přání letěla do Huštěnovic i Božího Daru. Psala jsem o tom Simeoně a myslím, že si neodpustí, aby Ti to neposlala. A dnes jdu k Vaší Drahušce.³¹

Ano, má drahá dívenko, dnes píši jen Tobě. V nejbližších dnech začíná škola. Vím, že se těšíš, i když rozloučení se svobodou i volnem není zrovna nejradostnější. Ale vím také, že žáci Tvého druhu se rádi navraceli do školních lavic, protože touha po vzdělání zvítězila nade vším. Podle vyprávění všech našich a hlavně podle Tvého stálého nejlepšího prospěchu pak jistě s požehnáním Nejvyššího i Tvých rodičů splníš naděje, které všichni v Tebe klademe. **Modlím se za Tebe, Drahuško, modlím se, abys s velkým vzděláním spojovala ještě větší kulturu srdce, abys byla milá nejen lidem, ale i oko Boží aby v Tobě nacházelo tu čistotu duše, která je ozdobou miláčků Božích.**

³⁰ Dopisy z vězení, Archiv MV, 22/57, dopis příbuzným.

³¹ Drahuška je dcera Augustina, neter sestry Vojtěchy.

Zatím jen toto, drahá dívenco, a plnost požehnání do nového školního roku! Pohlad' za mne Mirušku, dej jí za mne hezkou pusinku a než půjdeš spát, udělej jí za mne křížček na čelíčko. Aničku moc pozdravuj a že nezapomínám. Až přijde Jeník, i jemu veliký pozdrav. Mamince a tatínkovi, že dík za dopis a vše. Tobě, moje Drahuško, dnes nejvroucnější pozdrav. Těším se, že mi taky napíšeš.

Líbá Tě a žehná Ti Tvá teta Vojtěcha

V Praze 12. září 1957³²

Moje drahá sestřičko,
pokoj a láska Boží buď s Tebou a všemi, s nimiž žiješ a stýkáš se. Všem těmto plnost vroucích pozdravů, vzpomínek, velkých díků. A každé Marii od Marie³³ mír duši, radost srdci, záplavu milostí! **Vzpomínám a jsem s Vámi. Denně proběhnu vždy všechna ta milá místa, která nesou Vaše stopy a připadám si někdy jako Podiven, kterému bylo lépe, když své nohy kladl do šlépějí světce Václava. Proto se nedivte, že se tak ráda vžívám do Vašich prací i klidu, do radostí i tísní, do všech Vašich snah a úsilí o dobro, lásku a milosrdenství. A protože vím, že Vaším heslem je také „radostného dárce miluje Bůh“, podporuji každý záblesk radosti, a tak smíchu na naší cele je opravdu dosti. Škoda že nás nevidíte, škoda že nemůžete slyšet třeba náš ranní „rozhlásek“, který s neobyčejnou horlivostí probouzí ty, kdož by šťastně neslyšely ranní budiček. Ovšem, slyšely byste i všechna ta dobra splnitelná a nesplnitelná, která svolává náš hlasatel na naše „drahé a milé posluchače“.**

Nikdy neschází přání korespondence, a když nepřijde, je to vina hlasatele, že svůj úřad nekonal s opravdovostí a důstojnou vážností. Nu – a protože se ráno hlásilo, aby se napsaly dopisy našim drahým domů, tož pod silou tohoto konu píše Tobě, moje drahá, ač jsem nejprve chtěla počkat na Tvé řádky. Stejně jsem ale už chtěla „děkovat“.

Ano, moje drahá sestřičko, děkuji Ti za dopisní papíry a známky. Milé byly i pohlednice Karlových Varů. Tři Ti posílám zpět. Další příště, abych nemusela dávat vyšší známky. Více mi, Fanyňko, už neposílej. Ani fotografie ne. Trochu se to v tom směru zhoršilo. Fotografie bych musela ihned po

³² Dopisy z vězení, Archív MV, 23/57, dopis příbuzným.

³³ Sestra Vojtěcha přeje k svátku Marii a sama nosí jméno Marie, které dostává každá sestra v den obláčky.

prohlédnutí vrátit. To pak bude lépe, když mi je přinesete jen k návštěvě, kde Vám je zase dám zpět. Velmi jsem se těšila, ale bude mi to i takto dobré.

Můj staroušku, co dělá Tvé zdraví? Nějak mlčíš! Co to znamená? Víím ovšem, že se snažíš, a víím rovněž, že další je v rukou Božích. Modlím se za Tebe, drahá Fanyňko. Vyříd' mé díky a krásné pozdravy Leokadii, Karlovi, Filoteovým³⁴ a všem, všem! Jsem velmi vděčna, že na mne myslíte a mne sílíte každým způsobem, který je přípustný pro toto místo. – **Musím se Vám pochlubit, že včerejším dnem, ne 10. IX., jsem stoupla ve vážnosti naší cely.** Totiž: Jak víte, začala jsem šestý rok, to jest cifra, která teprve začíná budit respekt, zatím jsem byla v dětských botičkách. U nás se to typuje takto: 1. rok jest kojenecký věk, od 2. roku do pěti je dětské a jinošské údobí a teprve po pátém roce je člověk dospělým kriminálním. I toto údobí končí desátým rokem. Po jeho překročení se stává „starcem“. Nuž, mé drahé, nejdražší, vkládám Vás do Srdce Mariina a v hlubinách této lásky se denně scházíme.

Vaše vděčná Vojtěcha

Tisíce pozdravů tetičce Lili, všem u Emilky, Leonky a Oliny. Vidiš, zase mi to vyšlo, Olinko, nakonec.

V Praze 13. září 1957³⁵

Příloha: 3 fotografie

Moji nejdražší,

pokoj a láska Boží buď s Vámi všemi! Teď jsem dostala Tvůj dopis, Gusto a Drahuško! Díky, veliké díky! Předě mnou leží fotografie Huštěnovic, Drahušky, Jenička. Škoda že si to člověk nemůže nechat. Ale jsem vděčna i za toto. Jeníček je stále stejný „okáč“, jak si na něj vzpomínám. Drahuška mne překvapila a zdá se mi, že ta píle a moudrost jí sála z obličejů. Jsem ráda, že jsem ji aspoň takto viděla. Kdy přijede?

Velmi se na Tebe, dívenco, těším. Tolik bych chtěla s Tebou mluvit o Tobě, o škole, o budoucnosti. Zatím, drahá, se svědomitě uč. Pokud možná, starej se o tu latinu. Byla bych pak pro tu jedenáctiletku. Ovšem, o tomto si pohovoříme později. Snad přijedeš. Když ne, stejně Ti ještě napíšeš. Zatím to má

³⁴ Sestra Vojtěcha píše dopis sestře Simeoně do Karlových Varů a zdraví i sestry v komunitě.

³⁵ Dopisy z vězení, Archiv MV, 24/57, dopis psala do rodiny Augustina v Huštěnovicích.

čas. Máme před sebou rok na rozmyšlenou a také na poznávání. Rozhodně ale, Drahuško, na Tebe myslím a nezapomenu! Zatím Ti žehnám a prosím, aby sis zachovala krásu duše a čistotu srdce. Pamatuj i Ty na hluboký smysl žalmu „Počátek a koruna moudrosti je bázeň Boží“. Zase za mne polib ubohou Mirušku. Udělej jí na noc za mne křížek.

Velmi vzpomínám i na Tebe, Aničko. Jak se Ti daří v továrně? Nejsi moc unavená? Jen hodně jez! Zdraví je veliký poklad, ale musíme si ho chránit. Taky Ti někdy napíše, ale i když nepíše celý dopis, neznamená to, že bych zapomínala. Z Jeníčka kouká roztomilý kuchtík. Už se velmi těším, Jeníčku, co mi připravíš na uvítání. Zatím nabudeš praxe a pak – to bude něco! Že? Já totiž už tento rok nepočítám, je to veselejší, nu – a potom už jen dva – a budu doma. Tož si, Jeníčku, pospěš.

Děkuji Pánu, že Tě, Gusto, i Jeníčka chránil při té havárii. To by bylo strašné. Vůbec – děláte mi starosti. Před nedávnem Jožinek, teď Vy dva – a bojím se, aby nebylo pokračování. Když jsme četly o železniční katastrofě u Prostějova, téměř jsem se trásla, zda tam nebyl někdo z Vás. Nyní ještě více zesiluji volání k nebi za Vás, Vaši ochranu a požehnání. Snad ani netušíte, jak se zde člověk bojí o Vaše zdraví a o Váš život vůbec. Říkáme o sobě vychloubačně, že jsme „staří kozáci“, ale běda když se děje něco s domovem. Tu se klepou člověku ruce a naši hrdinové se ztotožňují s vetřáky starci. Ale to vše zase přejde, až budeme doma a spolykáme několik bedýnek vitamínů a odpočineme si ve Vašich náručích.

Emilka mi taky teď psala, že Liduška Doležalová má pro mne celý „štok“ krásných krajin. Velice se těším i na Květuščinu fotografii. Ať mi pošle aspoň tu s mašličkou, co mi Emilka ukazovala. Dívenky by ji tak rády viděly.

Drahá švagrová, těšila mne Vaše vzpomínka na Svaté Hoře. Lístek jsem sice nedostala, ale hlavně že jste tam na mne vzpomínaly. Pozdravujte mi moc Zdeňka i jeho rodinu a Gustíka na vojně. Dostala Liduška Doležalová ode mne gratulaci? Psala jsem jí přímo. Jsem ráda, že už si neděláte takové starosti o Romanku. Věřím, že se její zhoršený stav zase upraví. To je časové, asi to již má chronické. – O mne se nebojte. Jsem zdravá a spokojená se vším.

Všechny Vás zdravím, líbám, objímám. Všechny Vás denně kladu v náruč Boží lásky.

Vaše vděčná Vojtěcha

DOPISY OPĚT NEDORUČENÉ A ZÁVADNÉ

25. září 1957 z Božic¹

Moje nejdražší sestřičko,
zdá se mi, že jsem Ti již tak dlouho nepsala, proto tím vroucněji Tě pozdravuji! Abych se přiznala, neměla jsem ani času, všude čistíme, jak se u nás česky říká – gruntuje. V létě bylo v domě plno řemeslníků, proto se to stále odkládalo. Máme je sice zde stále nějaké, ale to nejhorší je za námi. Všecek čas pohltí práce, a tak jsem byla ještě tomu ráda, že má tuto polovici měsíce Simeona a nebudeš opuštěna. V myšlenkách Tě, drahá, však stále nosím a tolik se bojím o Tvé zdraví tělesné. Duševně vím, že jsi silná – díky Pánu Bohu! Tvá psaníčka osvěcují, ba utěšují nás, ač měli bychom těšit právě my Tebe. Tvé poslední pro tetičku Bl. mi přišlo brzy. Snažím se plnit Tvá přání, dát je, aby potěšily. Albertině jsem se teď v největším návalu práce pospíšila, protože jsem se velmi smutně poučila tím, co může způsobit otálení. Psala jsem jí proto večer. Drahá, co tomu řekneš, Hermela² měla včera pohřeb. Dovídám se, že skoro nic nejedla, stále měla domněnku, že má v ústech plno otoků. Od-mítala všecku stravu. Bylo to ale spíše duševní. Zalekla jsem se při vzpomínce, že jsi nás prosila, abychom jí pěkně Tvým jménem napsaly. Sestra Leona mně ale nabídla hned po návštěvě, že si Hermelu bere na starost a ona jí napíše. Teď mám obavu, jestli tak učinila. Ještě se musím s ní domluvit. Bylo by nám to všem teď líto. Proto jsem byla neklidná, dokud neodešla Albertinu,³ je sta-říčka, aby to také tak nedopadlo.

Gusta mi poslal psaníčka dvě, co jsi jim psala, též jsem mu dnes poslala Simeonino, jak sama jsi předpokládala, že si to neodpustíme. Drahá, toužím po povolence, abys zas mohla se trochu spravit, bojím se o Tebe, opravdu bo-jím. Gusta mi sdělil, co Ti tak trochu psal. Však mám pro něho „kázáníčko“. Jak může on tak se Tě dotknout, ba Tě zklamat. Ví, že je to nedomyšlené, spíše mu diktuje slepá láska a ve skutečnosti by sám nemohl si s klidem schvá-lit, že je to nejlepší, že je to spíše tak bezmyšlenkovité. Proto nelze to tak do-slovně, s tím svědomím. A k čemu se Tě táže, má-li psát, vždyť jsi nám to již tolikrát vysvětlila, ba skoro v každém dopise. Ví, že vše neseš s velkou lás-

¹ Dopis napsala sestra Emilie Hasmandová z Božic 188 u Znojma své sestře Vojtěše. Dopis nebyl dodán sestře Vojtěše, ale byl jako závadný založen do spisu ve věznici.

² S. M. Hermela Motáčková, zemřela 17. 9. 1957 ve Sloupnici.

³ S. M. Albertina Valentová, zemřela až v roce 1965.

kou k Lásce. Necháme Tě proto na pokoji, drahá sestřičko, a budeme Ti jen vyprošovat sílu, zdraví tělesné i duševní, nadšení pro vše ušlechtilé a krásné. Věřím, i když tyto dny Tvé nesvobody nejsou pro Tebe pozemským blahem, vytvoří nejblazenější radost věčnou a ty jím budeš vděčit a děkovat za ně. Věřím též, že i když my s Tebou trpíme a nejraději bychom Tě vyvedli z těch míst i za největších obětí, víme, že i pro nás z nich plyne mnohé požehnání Boží a zvláštní ochrana skrze Tvé modlitby a oběti a tvé radostné denní „fiat“.

Jistě jsem po pravdě mohla Gustíčkovi napsat – ač je Tvá služba nebezpečná a těžká, můžeš počítat se zvláštní ochranou Boží skrze sestru Vojtěchu, její modlitby mají velkou moc a sílu na Srdce Boží, protože je mu blíže než my. Proto řeknu Gustovi znovu, již jsem mu i psala: Podávejte žádost jediné sepnutím rukou.

Dnes mi přišla dvě psaníčka od Leonky, chlubí se mi svými, a Simeony, které jsi též poslala, ze dne 12. září, Leonky 17. září.

Dnes je 28. září, teprve dopisují psaní. Dagmar⁴ vystřídala u dětí Aničku Trankvilovou již asi před dvěma měsíci. Anička je snad nějaká churavá. Ta Jana nám leží na mysli, to její zdraví a vůbec vše. Musíme však doufat i proti naději, jak v 17. neděli v misále:

Kéž bychom dovedli podle toho žít a se přesně řídit. Stačilo by, abychom splnili věrně dvě první přikázání lásky. Milovat z celého srdce, z celé duše a se vši myslí P. Boha, bližního jako sami sebe.

Dnes jsme si z plna plic zazpívali: Sv. Václave, české kníže slyš... I na oltáři máme trikoloru z červených a bílých jirín. Velmi pěkné. Tak na šikmo to vede, jako stuha. Kéž sv. Václav nahlídne i do Vaší cely a pošle mi pozvánku.

Tvá Emilka

V Praze 27. září 1957⁵

Moji nejdražší,
pokoj Boží buď s Vámi! Letím na chvilíčku k Vám, do Vašich domů, k Vaším dětem. Všechny Vás vřele zdravím, na všechny denně vzpomínám. Leonka Vám jistě psala, jakou jsme měly krásnou návštěvu přes všechny nepohody cestování. Byla chudinka bledoučká, ale na to měla tentokrát

⁴ Sestra Dagmar Lorencová vystřídala sestru Trankvilu Annu Bartuškovou. I sestra Vojtěcha se o ní často zmiňuje v dopisech.

⁵ Dopisy z vězení, Archiv MV, 25/57. Tento dopis napsala sestra Vojtěcha do rodiny nejstarší sestry Marie do Huštěnovic.

právo. Jsem šťastna, že jsem ji zase jednou viděla. Jak ráda bych Vás objala všechny! Těším se na každého, kdo přijíždíte, ale škoda že nemohu se takto potěšit i s dětmi. Mám proto aspoň radost z fotografií, které můžete posílat. Vráťím je vždy během 3 dnů. I ty pohlednice se mohou přikládat. Byl to můj omyl, když jsem psala, že to nesmí být. Proto prosím, pošlete mi ještě Liduščiny hochy. Ráda bych se s nimi ještě chvilku pomazlila. I Květušku z profilu. A nyní jdu k Bolence.

Moje drahá Bolenko. Udělalas mi velkou radost svým milým dopisem. Děkuji Ti za vše. Děkuji Ti i za živé vypsání Tvé návštěvy na Velehradě. Moje milé a drahé duše tedy se potěšily shledáním? Opravdu je všechny velmi zdravím a ještě více na ně vzpomínám. A Tvůj Zdenulka zahájil smutek, než ho usmířil krásný špalek? Musí být rozkošný a prosila jsem už Leonku, aby mi poslala jeho fotografii. Těším se. Ještě štěstí, že tety na Velehradě ten špalek měly. To já bych si nemohla naklonit malého hrdinu. Ale to nic.

Můj Zdenulko malý, Tvá teta z Pankráce Ti posílá velkou pusu. Ale aby ses podruhé nemračil a hned se usmál, ba i pozdravil, napíše Ti o kozlíčkovi, který naučil zdravit bílé husičky. To pak můžeš učit Vaše kachničky, pejska, kočičku neb třeba takové hošičky, jako jsi sám. Text si půjčuji od našeho hudebního skladatele Kříčky. Až se vrátím, naučím Tě to i zpívat.

Tož: Husičky pěkně šly řadou, potkal je kozlíček s bradou. Klobouček smek, poklonu sek: „Kampak, Vy husičky, mek, mek, mek, mek?“ Husičky sklopily hlavu, uškubly na mezi trávu. Neřekly tak ani onak, nekejhly „dobrý den“ ani „kampak“. Kozlíček hladí si vousy, při tom si rozumek brousí: Kývne-li ten na dobrý den, kývnout má druhý též „počkejte jen!!!“ – Drc! – To se husičky lekly, strachem a hrůzou až jekly. Jednu druhou – a zas jinou – rozdával kozlíček na pamětnou. Jdou-li teď husičky řadou, potkají-li kozlíčka s bradou, z daleka už „kejhají“, „dobrý den, jakpak se máš?“

Ten kozlíček, Zdenulko, byl moudrý, že? Jak to uměl!! Vidíš, a Tebe učí maminka, to musíš a budeš mnohem hodnější, vid? Až se jednou uvidíme, to bude pusa a pozdravení i bez špalku! Těším se, zdravím Tvého tatínka, maminku a všechny.

Vaše Vojtěcha

Omluvte ty přepisy, velmi spěchám.

V Praze 3. října 1957⁶

Moji nejdražší,
pozdravuji Vás. Duchem jsem u Vás, s Vámi. Víím, že máte už obavy o mne, že nepíší. Psala jsem Vám 23. září, 15. září a 29. září. To ovšem nedostanete. Nebojte se o mne. Jsem zdravá a stejně vroucně na Vás myslím. Dnes zvláště vzpomínám, že oslavujete svátek Teruší. I ode mne vřelost přání. Škoda že i ta gratulace přichází teď pozdě. Víím ale, že mne tímto omlouváte. Fanynce děkuji za milý dopis z 18. září. Od Tebe, Emilko, nemám dopis skoro měsíc. Vííš, že nespěchám, jen mám obavu, jsi-li zdráva.

Všechny Vás pozdravuji.

Vaše vděčná Vojtěcha

Fanynce vracím s díkem 3 pohlednice.

V Praze 8. října 1957⁷

Moji nejdražší,
zdravím Vás svým způsobem – stále stejně vroucím a upřímným. Myslím na Vás, denně s Vámi hovořím duchem. Jen si nemyslete, že zapomínám. Jsem zdravá. 4. t. m. jsem dostala úřední oznámení, že Tvůj dopis, Emilko, byl závadný. Tak už nevím o Tobě přes měsíc. Prosím, napiš ihned, jestli jste všichni zdraví. Mám obavy. Dostalas můj dopis z 3. října?

Všechny Vás vroucně pozdravuji.

Vaše vděčná Vojtěcha

V Praze 13. října 1957⁸

Moji nejdražší,
všem a každému zvláště mé vroucí, upřímné a hluboké pozdravení, sílu vzpomínek, ujištění lásky a mnoho vděku. Ano, velmi, velmi děkuji za včerejší dopis Tobě, Fanynko a Emilko. **Konečně po měsíci zase o Vás víím. Ani netušíte, jakou vláhrou byly pro mne oba dopisy. Každá řádka a každé slovo mě bylo tak milé a připadala jsem si jako pacient, který po nemoci zase jí nejchutnější jídlo.** Hlavně tedy že jste zdraví. Vždyť čtete

⁶ Dopisy z vězení, Archív MV, 26/57, dopis příbuzným, zpráva o neodeslaných dopisech.

⁷ Dopisy z vězení, Archív MV, 27/57, dopis příbuzným.

⁸ Dopisy z vězení, Archív MV, 28/57, dopis příbuzným.

v novinách, jak řadí chřipky asijské a tu – nedivte se – člověk prvně myslí na Vás doma a na tisíc otázek nemá odpověď, a protože z každé otázky se vyklube ještě plno otázček, máte z toho málem příznaky asijské chřipky. (Totiž prý se projevuje bolením hlavy.) Ale nebojte se. Jsem zdráva a Vaše dopisy vše vyrovnaly, uklidnily, pohladily, potěšily. Dostaly jste mé dopisy z 3. října a 8. října? Jsem tolik ráda, že jsem trochu potěšila tetu Brodskou. Ale ať je ujištěna, že i když nepíši zvláště, vždy ráda vzpomínám. Úmrtí Hermelky mne zdrtilo. Myslím na ni velice a prosím, potěšte za mne celou rodinu. Více jsem o tom psala v dopise, který jste nedostali. I Olinec veliké díky, že mně to hned sdělila. Škoda že dvakrát nedostala už trochu mé útechy a důků. Snad ji aspoň potěší, že stále a vroucně na ni myslím, ráda vzpomínám a rovněž Otci upřímně děkuji za několik rádků.

Počítám, že Jarka má tu svatbu 26. t. m. Chtěla jsem Tě prosit, Emilko, abys mu za mne – mým způsobem – pogratalovala, ale přece sama napiši. Připadalo by mi to jako šizení, a přece ho mám ráda jako Vás všechny ostatní. Leonka mi zatím nenapsala, jak se jmenuje jeho snoubenka. Oni mi totiž všichni o tom píší, ale nikomu nenapadne, že nemám tušení, jak se jmenuje dívčina z příbuzenství Bazalů v Mařaticích. Tak mi asi nezbude, než ji oslovovat nějak neurčitě. Psalas mi, Emilko, jak jste oslavovaly Terezii. Však já vzpomínala!!

Ty anekdoty z blázince jsou dobré. Zнала jsem je a teď jsem se dověděla novou. Též píši ji, abys měla větší zásobu: Dva „tiší“ jsou na cele. Tu jeden dá ruce dozadu a s úsměvem, přiměřeným svému stavu, se táže: „Hádej, co mám v ruce.“ Druhý řekne vítězně: „Autobus!!“ První zklamaně: „Když ty ses koukal!“

Byla jsem přesvědčena, že Jana je u Bohušky šťastná. Velmi jí toho přeji. Moc zdravím a velmi opožděně ještě děkuji za datle, sardinky a hlavně za lásku, se kterou jsi na mne myslela. Evičku taky moc pozdravuji. Tetě Lili líbám ruce a vůbec všem u Vás, hlavně Teruš, u Fanyňky, Leonky a Olinky náruč vzpomínek a vděku. Daniela ujišťuji, že nezapomínám. Často, přechásto na Vás myslím a jsem s Vámi hlavně v tichu svého srdce, kde jsme všichni jedno.

Vaše vděčná Vojtěcha

Kdybych snad delší dobu nepsala, nebojte se o mne.

V Praze 13. října 1957⁹

Moji nejdražší,

všem Vám vroucnost mých pozdravů, mnoho vzpomínek, mír a pokoj Vašim domům, rodinám. K Tobě, drahý můj Gusto, jdu se zvláštní prosbou: Buď tak hodný, dej mé svatební blahopřání Jarkovi a jeho nevěstě v pravý čas, jak jsi to udělal pro Lidušku Doležalovou. Všem pak vyříd: Jsem duchem s Vámi, raduji a těším se ze všeho, co Vás těší, účastním se slavnosti, ale hlavně – prosím a prosím, aby dny „našich dvou“ byly plné záře, radosti, pokoje a lásky.

A nermuťte se pro mne! Vždyť i takto Vám mohu přispívat svým způsobem, i odtud mohu posílat dary, které sice oko nevidí, ale srdce jistě pocítí – a o tomto Vás ujišťuji. Nuž – s kyticí těch nejkrásnějších květů začínám:

Moje drahé děti,

stojím v duchu s Vámi ve chvíli jedné z největších Vašeho života. Téměř se bojím, abych těmito skromnými řádky měla aspoň částečně vyjádřit vše, co je v mém srdci a v mých myšlenkách pro Vás.

Opravdu Vám mohu jen zas a zas přát to nejdůležitější – zdraví a požehnání pravé a nejvyšší. Myslím na to, jak Tys, Jarko, a jistě i Tvá budoucí manželka vyrůstali od první chvíle, když jste přišli na svět, byli pokřtěni a žili své dětství a i mládí v dobrých křesťanských rodinách. A celým tímto věkem jste byli provázeni myšlenkou o řádu na tomto světě. Dnes už Vy mladí lidé stojíte na prahu nového období a já prosím za to, aby byl Váš první den požehnaný, abyste oba prožili a procítili celými svými bytostmi hloubku a význam Vašeho manželského slibu: lásky, věrnosti a odpovědnosti vzájemné v každé životní chvíli a provždycky, ve štěstí i neštěstí, ve zdraví i nemoci, ve slabosti i síle.

Kéž tato milost provází celý Váš život, aby Vám nikdy nebylo břemenem to, co nyní s láskou vzájemně ukládáte do svých srdcí. Pak vím, že i požehnání Vás bude provázet a ve Vašich duších se bude rozmnožovat milost tak, jak bude růst, sílit a vytvářet Vaše dny posvěcená láska a dobré snažení.

Prosím, aby Vás neopustilo vědomí, že i kdyby třeba člověk rozdal své statky a vírou svou by i hory přenášel, avšak lásky by neměl, ničím není. Že láska všechno snáší, všechno přemáhá, je trpělivá, dobrotivá, nemyslí ve zlém, neraduje se z nepravosti, ale raduje se s pravdou.

Přijměte, drahé děti, těchto několik prostých řádků a věřte, že jsou bohatší a prosící mé myšlenky za Vás. Bůh vám žehnej!

Líba Vás Vaše Vojtěcha

⁹ Opět závadný dopis, psaný sestrou Vojtěchou, neodeslaný z věznice.

V Praze 20. října 1957¹⁰

Moji nejdražší,

vím, že jsem Vám zase přidala starostí, že místo útěchy přibýlo tísně a bolesti. A přece – tak nerada. Chtěla bych Vás ušetřit všeho, co znepokojuje, chtěla bych naopak, abyste byli klidní o mne, o mé zdraví, můj život. Vždyť se vlastně nic se mnou neděje. To jste jen nedostali, jak už jsem psala, čtyři mé dopisy. Pro toto se netrapte, to se snadno přihodí.

Včera jsem s radostí přijala Tvůj dopis, Emilko. Čtu jej znovu a znovu a cítím všecku Tvou tíhu a smutek. Emilko moje, ujišťuji Tě. Jsem zdráva. Ani asijská chřipka nemá zatím nade mnou moc, ačkoliv vím, že všude rádí. Má u nás asi tvrdé oříšky, proto se ani nepokouší. **Všecko ostatní shoří v plameni, který znáš. Říká se, že pevná vůle všecko zmůže. Tož věř, že mám ne pevnou, ale nejpevnější vůli udržet si zdraví, abych mohla jednou doma s tímto statkem oplácet všem všecko, hlavně za lásku láskou se odvděčit.** Ovšem – prosím, aby toto bylo stvrzeno i Tvou vůlí, která jediná má co rozhodovat a která i mně je nejdražší.

Velmi dobře si pamatuji, Emilko, na svou recitaci v Pelhřimově. I já ráda vzpomínám, vím také o všech okolnostech. Byly to doby krásné pohody. Kolik dobrého jsi už v životě prokázala. Jak jsi pečovala o mé zdraví a já Tě trápila. Emilko, nikdy se netrap a nelituj toho, že jsi mi tehdy „vynadala“. To by byla, jak říká Bohuška, nepravá kajícínost. Můžeš jen litovat, žeš to neudělala častěji. Ale ubezpečuji Tě, že jím teď pořádně, jak jen mohu, ba velice často i když nemohu. Na dálku si беру od Tebe všecky šálečky a hrníčky, kteréš mi nosila a, Emilko moje nejdražší, přeji si, aby z nich neubývalo a abys viděla, že Tě poslouchám, že si vážím Tvé péče a lásky. Nemohu moc mluvit o vděku k Tobě, raději se směji, protože bych plakala.

Nelituj také, že nevidím žloutnout stromy, pestrost podzimních barev, nádheru květů i lesů, že se nemohu potěšit pohledem na krásu šípků, které máš ve váze. Člověk to rád, opravdu rád dává jako hodnotu, kterou vlastní, jako sílu, která nese do všech míst a drahých srdcí ku pomoci a pozdrav lásky tam, kde je jeho poklad.

Olinky a Fanynty je mi líto. Inu – počkej trochu. Je dobře, žeš mi napsala přehled obdržených dopisů. Ano, kromě těch čtyř jste dostali vše. Jen bych ještě ráda věděla, zda Vojtínovi přišlo mé psaní k začátku školního roku. Snad ano. Jinak by se to muselo ztratit cestou, poněvadž zde se nám vždy

¹⁰ Dopisy z vězení, Archiv MV, 29/57, dopis příbuzným.

hlásí, když je závada z naší strany. Všechny vás zdravím, všem Vám děkuji a všechny prosím: nebojte se o mne.

Zvláště pozdravuji tetu Lili a Daniela. Olince a Elišce velký dík za vzpomínku. Fanynce napíšeš. Poslala jsem před týdnem Jarkovi gratulaci k svatbě. Ovšem – připadá mi to vše, co jsem psala, jako vymáčená sláma. Inu – to je tak, když člověk má přeplněnou duši a stačí zachytit právě to, co nejméně chce. Omluvte mne, prosím. Velmi, velmi budu vzpomínat a vzpomínám. Na Hermelku nezapomínám. Bolí mne její úmrtí.

A Romančina rodina? Tisíce pozdravů! Velmi mne těší, že se mají stále upřímně rádi a že si stačí ve svém úzkém soužití, že tak lehce, ba s humorem, což byl vlastně jejich rodinný znak, snášejí všechny neladné dotyky zvenčí. To je konečně vždy štěstí, když si lidé rozumí ve svém soukromém životě.

Vzpomínáš, Emilko, na slavnou „Prostotu holubice“. Také ji miluji, i tu první její část. Psala jsem Ti také, tos nedostala, o té dětské písni „Usedli dva vrabčáci na střechu“! Je rozkošná. Ať Ti ji, prosím, Teruš zazpívá. Napíšeš ji jednou dětem a Ty je to můžeš naučit zpívat.

Všecky Vás objímám, všecky Vás nosím ve svém srdci a denně vkládám do lásky Nejvyššího.

Vaše vděčná Vojtěcha

V Praze 28. října 1957¹¹

Moji nejdraší,

toužím, aby Vám moje řádky přinesly nejen krásu pozdravů, vroucnost mých vzpomínek, ale aby vnesly do Vašich duší a srdcí pokoj a mír, uklidnění ve starostech o mne, útěchu, že jsem zdravá i spokojená, aby Vás ujistily o mém vděku a lásce.

Tvůj dopis, Emilko, z 21. t. m. přišel už 24. října zároveň s Gustovým. 26. října jsem pak dostala od Mařenky svatební oznámení s krátkým dopisem. Gusta píše rozkošně, během týdne mu odepíšeš. Dnes píši k Vojtěškovi a Tobě.

Emilko moje drahá, vidím, že jsem Ti způsobila mnoho starostí s tou schránkou číslo 5. Odpusť, opravdu mi nenapadlo, že budete v tom vidět mé stěhování – změnu bydlení. Ne, Emilko, je to jen upřesnění adresy, která měla být už dávno, ale já to nevěděla. Dopisy mi přicházely stejně správně,

¹¹ Dopisy z vězení, Archiv MV, 30/57, dopis příbuzným.

ať bylo p. schr. 5/8 nebo prostě č. 5. Jsem stále na tomtéž místě, vše je se mnou při starém. Tvůj dopis tedy jsem nedostala ne pro tuto změnu poštovní schránky, nýbrž prostě pro závadu z Tvé strany. Taktéž mé čtyři dopisy, které Vám nepřišly, zavinila má závada. Ale jak vidíš, už Vám to nahrazuji, že ani nic nepocituji. To se už tak někdy stává. Peníze mi už můžete poslat. Velmi děkuji. Zítra napíši povolenku k návštěvě, a sice Tebe a Fannyku.

Ovšem – nevím, zda bude dodržen bývalý termín, když teď asijská chřipka dělá zde trochu čáru přes bývalou přesnost. Stejně se už velmi těším a zdá se mi, že je to tentokrát nějak dlouho, co jsem Vás neviděla. Vidíš, a zrovna právě teď bude asi návštěva oddálena. Budeme se tedy déle těšit.

Velmi mne těšily pozdravy Teruš a Lucie.¹² Jsem ráda, že bydlí spolu. Opětuji pozdravy a Lucince obzvláště plno vzpomínek. Zrovna totiž krátce před obdržení dopisu jsem velmi myslela na Lucii. **Nějak přišel hovor na Antonína Dvořáka a jeho díla. Tu mám vzpomínky na společnou práci ve zpěvu. Vždycky jsem ji obdivovala a teď jsem tak silně zatoužila poslechnout krásnou hudbu, zpěv...** Jaká je v tom krása! Připadá mi, že jako v každém umění, tak i v hudbě že je paprsek moudrosti a krásy nebe a předzvěst toho, co ani ucho neslyšelo. Ovšem že nejvíce vzpomínám na Lucii, když jsme byly na oratoriu „Sv. Ludmila“ – Dvořák. Ach, to byla krása! Ještě dnes jasně vím, že následující dny jsem chodila jako opilá, protože jsem stále a stále slyšela tu nádheru akordů a úchvat z tónů uměleckého díla mne ovládal jako ještě nikdy před tím. Byl to požitek! A člověk cítí po kolika letech, co je umění, jak působí, proniká dále a stále, když je to umění pravé. Tož, Lucie drahá, dík Tobě. **Vždyť Tys mne tehdy přinutila.** Dnes jsem Ti ještě více vděčna než tehdy.

Pozdravuji všechny u Vás, na všechny vzpomínám, všem Vám posílám vděčnost, protože vím, že i Vy na mne myslíte. O mne si nedělejte starosti. **Jsem klidná a připadá mi, že o mně plně platí slova: Hospodin Tvůj Tě nese.** A můj den je naplněn pozornostmi Toho, jemuž patřím, a proto i radosti je zde dosti a já se zvláštní zálibou si připomínám slova „radujte se a veselte se“.

Proto, Emilko, ať Tvé radosti nejsou kaleny žádným smutkem, **vždyť přece chci vždycky opak: aby totiž z Pankráce k Vám šel jen jas, útěcha a pokoj.** Bouřím se proti Tvému názoru, že budeme od sebe kdysi odděleny.

¹² Teruš a Lucie jsou dvě rodné sestry: S. M. Terezie a S. M. Lucie Podroužkovy.

Emilko, co to mluvíš!? Kdybych Tě měla při ruce, dostala bys herdu do zad, ale takto Ti posílám jen pohlázení z lásky s ujištěním, že z ničeho bych nemohla mít radost, kdybys tam nebyla i Ty.

Zdravím tetu Lili, Olinku, Leonku a všechny – i u Fanyňky.

Vaše vděčná Vojtěcha

V Praze 28. října 1957¹³

Moji nejdražší,

zase Vám nesu upřímnost svých pozdravů, sílu vzpomínek, vděčnost za Vaši lásku a ujištění láskou mou.

Děkuji Ti, drahá Mařenko, za ty řádky psané ve chvatu s přiloženým svaatebním oznámením. Chápala jsem Vaše starosti, věděla jsem, jaký asi shon je u Vás, když jediný syn, Vás milovaný Jarka, se žení. Z tohoto důvodu jsem Vám raději nepsala, až jste byli na radě. Nechtěla jsem Vás ani takto zdržovat. Vždyť si dovedu představit, jak jsi chtěla mít, Mařenko, vše krásné, dokonalé a milé. Jen jsem se bála, aby Vám do toho nepřišla ta asijská chřipka. Jsem přesvědčena, že kdyby na Tebe, Mařenko, přišla ve dnech přípravy, že bys ji zdolávala při vši práci. Ale pak následky! Toto vše jsem promýšlela a toužila jsem Vám svým způsobem posílat pomoc, sílu, ochranu, vyprošovat zdraví, požehnání a osvěžení v námáhách. Stejně tak jsem se obávala o zdraví Jarkovo a jeho Mařenky. Doufám, že je vše v pořádku, že jste ve zdraví prožili bouřlivé dny příprav i radost významného dne.

A sobota 26. října? Byla jsem duchem více u Vás než na své cele. Myslím, že jsem nějak šestým smyslem hádala, ba s jistotou zachycovala okamžiky u Vás. Byla jsem si vědoma svého úkolu a své povinnosti k Vám a věřte, snažila jsem se mnoho. Vždyť jsem chtěla, abych právě já ze své nemohoucnosti zmohla to, co nejvíce budou naši dva potřebovat, abych svou chudobou obohatila všechny dny jejich života takovým způsobem, ve kterém by byla plnost hodnot časných i věčných. Ano, drahá Mařenko a Jarko, i ode mne šly k Vám květy a já věřím, že Vám nesly požehnání Boha a celého nebe. Vzpomínala jsem, ale toužila zároveň, abyste na mne raději ani nevzpomněli, aby ani trochu a ničím nebyl zkalen Váš krásný den, a jestliže už přišla vzpomínka na Pankrác, tož aby byla jasná a milá.

¹³ Dopis Antonie Hasmandové, č. 2669, napsaný příbuzným, nebyl z vězení odeslán, dostali jsme ho z vězeňského archivu po roce 1990.

Tebe, milá Mařenko, vítám do naší rodiny a ujišťuji Tě, že Tě mám už na dálku ráda a všechny Tvé v Mařaticích rovněž. Dávno se už za Tebe modlím, dávno už vyprošuji Jarkovi manželku hodnou, věrnou a plnou lásky, takovou, o které kniha Moudrosti praví: „Ženu statečnou kdo nalezne, nad poklady cenu má. Důvěřuje jí muž její, neboť v ničem nebude mít nedostatku. Dobře činí jemu a ne zle po všechny dny života svého.“

A až jednou může se naplnit i toto: „Povstanou synové její, blahoslavi ji; též manžel její chválí ji, říkáje: mnohé ženy statečně sobě počínaly, Tys však je předstihla všechny.“

Tak, drahá Mařenko, na Tebe vzpomínám a chtěla bych na Tebe volat jen to nejkrásnější, vylít do Tvého života takovou plnost hodnot, kterých jen člověk je schopen pojmout a je strávit. Buďte oba šťastni – požehnání nebe Vám posílám denně. Ty, drahý Jarko, jistě odpustíš, že mi nezbylo místo pro Tebe na papíru. Nosím Tě v srdci jako Vás všechny a nyní i Tvé, Mařenko, v Mařaticích. Upřímně zdravím Němcovy, Bazalovy a Růžence zvláště silnou vzpomínku. Tebe prosím, Růženko, abys mi popsala celou svatbu. Kdy Tobě budu gratulovat? Švagrovi pozdravení.

Vaše Vojtěcha

Pošlete mi, prosím, fotografie Liduščiných dětí. Vrátím je hned.

KOMUNIKACE OBNOVENA

V Praze 6. listopadu 1957¹

Moji nejdražší,

pospíchám k Vám se svým vděkem, láskou a pozdravením míru a pokoje. Tobě, můj drahý Gusto, Toniče a celé Tvé rodině patří mé řádky, tato krátká návštěva, třebaže jenom prostřednictvím prostého kousku papíru. 24. října jsem dostala Tvůj milý dopis. Přinesl v tato místa veselí, radost, mnoho úvah a vzpomínání, mnoho snů a těšení. Totiž – beru Tě, můj drahý kavalíře, za slovo. Chceš dát revanš za oslavu svátku Augustinů, chceš udělat „gesto“. Platí! Jistě však chápeš, že než se taková nabídka přijme, je nutno ji řádně promyslet, prozkoumat, aby – když se chceš dát na stránku „má dáti!“ – bylo jednou hmotně a plně doloženo na protější straně „dal“. Ale nedalo mnoho úsilí k zjištění, jak je více vyzískat, aby konečně nabyly práva na nasycení všechny potlačené chutě. Nu – a protože představa veškerého blaha života a utišení „toužícího srdce“ jest uložena v huštěnovických Klobáskách (musí se psát s velkým K) a Špeku, vonícího domácím komínem, bude záležet tato „revanš“ v těchto pokrmech, tedy – v ambrosii huštěnovické, která předstihuje olympskou! Nemohu Ti ani vypsát nadšení pro vůni, tím však spíše pro chuť. Aby pak byla zdůrazněna všechna láska, kterou k sobě chovají noví příbuzní, příbuzní příbuzných starých a pokrevních a zase k těmto příbuzným a všem jejich příbuzným, nechť tedy právě Tobě na počest, Gusto, a Tvému Gustíkovi je vypita horká, silná, černá káva hořká (já si ji ale osladím), která je nástrojem „duševním“ a obmytím nervů a stvrdí proto slávu oslavy, vzpomínek a těšení se nejen na ty klobásky, ale hlavně na to, že se ve zdraví sejdeme.

K tomuto duševnímu osvěžení patří ovšem přípitek nápoje, na němž slunce hraje. Nemusí být z hroznů, ale ze stejně dobrých jablek, uzrálých na „Kůtech“. Při přípitku i po něm nechť dlouho žijí všichni, kteří se ho zúčastní, i jejich potomci a potomci jejich potomků. Tímto pak vznikne nový revanš, který se bude opakovat z pokolení na pokolení, bude-li příležitost i důvody k radosti, kterých kůže je vždycky dosti! Tož vidíš, můj drahý, co jsem Ti zde připravila. Inu – zde se bere všechno vážně, proto je lépe neslibovati než po slibu učiněném nedodržeti.

¹ Dopisy z vězení, Archív MV, 31/57. Dopis napsaný sestrou Vojtěchou do rodiny bratra Augustina.

Myslím, že se usmíváš, když to čteš, já totiž hulákám. Už Tě vidím, jak rád bys uskutečnil vše to, o čem Ti fantazie vězně v programu vypráví. Vidím i Tvou Toničku, s jakým nadšením by připravovala k uskutečnění všechno, po čem se v odříkání zatoužilo. **Abyste však nemysleli, už „z tohoto“ mluví stesky, ujišťuji, že k opravdu dokonalé radosti, ke splnění nejsilnější touhy, k utišení největšího přání, k odstranění různých záporů a všeho co pobolívá, stačí jedno jediné: svoboda a v ní život s Vámi, moji nejdražší! K Vám denně letí moje vzpomínky, Vás nosím v srdci, ať pracuji či se modlím. Vás bych chtěla silit, chránit Boží mocí, Vám vyprošovat mír a lásku vzájemnou s hojným požehnáním. Duchem jsem u Vás. Buďte ale o mne klidní.**

Jsem i takto spokojena a ke štěstí a pokoji srdce stačí čisté svědomí. Líbám děti a pozdravuji: Aničce, Janíčkovi, Drahušce a Mirušce pac a pohlázení, Gustíkovi stisk pravice, Zdeňkovi vzpomínku a Tobě, drahý můj Gusto, a Tvé milé Toničce vděk.

Jak jste se měli o svatbě? Dostal Vojtín můj dopis a Liduška Doležalová ten s fotografií Květušky a Grónskem? Těším se na další. Všem vřelost pozdravů. Všechny Vás vkládám v ochranu Nejvyššího a v hlubinu Jeho lásky.

Vaše vděčná Vojtěcha

V Praze 7. listopadu 1957²

Moji nejdražší,

Vám, Vaším srdcím i domovům přání míru a pokoje! 5. t. m. jsem dostala, Emilko, Tvůj milý dopis. Děkuji velmi. Je mi vzácná každá řádka, každá myšlenka, která z dopisu hovoří, vše, čím mne chcete všichni potěšit, posílit. Tu píseň jsem však nedostala. Nic ale nevadí. **Stejně myslím na naše drahé zemřelé, duchem jsem dlela u hrobu našich rodičů i všech těch, kteří mi byli tak drazí, ale odešli.** Zmiňuješ se o písni, kterou jste zpívali v pěveckém sboru doma i nyní u Vás.

Nepamatuji se, Emilko. **To víš, byla jsem ještě dítě, když jsem odcházela do Frýdlantu. Do té doby jste stejně nemohli potřebovat můj hlas, ale mám tak hezké vzpomínky, jak jste všichni doma rádi zpívali.** Když teď – s větším rozumem – vzpomínám na různé písně, poznávám, že náš venkov měl krásné hudební vedení a chápu, že Čech dr. Trolde věnoval celý

² Dopisy z vězení, Archiv MV, 32/57, dopis příbuzným.

život putování po venkovských kúrech, aby sesbíral pravé poklady našich hudebních skladatelů. Objevil tak úplně neznámé skvělé skladby, které vydalo naše baroko, ale nyní ležely zaprášeny po starých kúrech, ponejvíce venkovských, kde si tehdy celé partitury sami rozepisovali. Proto náš Trola znamená pro nás mnoho.

A když jsem se, Emilko, tolik rozběhla do světa hudby (cítím, že je mile blízký), povím Ti, Emilko, při vzpomínce na Lucii s Teruš něco veselého o lidech z tohoto prostředí. Snad to znáš, a když ne, tož přijmi to jako předzvěst gratulace k Tvému svátku.

Nuže: Karel Burián, slavný světový tenorista a Emil Burián, slavný český barytonista, byli bratři a velmi něžně se milovali. V Národním divadle byl vpravdě svátek, když bratři zpívali spolu, když si totiž Karel trochu „odskočil“ z cest po světě hostovat do Prahy. Někdy se však stalo, že představení muselo být odloženo nebo odpadlo vůbec ke zklamání mnohých. Příčina byla jednoduchá. Karlíček se zapomněl v některé hospůdce – a pil. Pil vůbec až moc rád a je dodnes záhadou, že to jeho tenoru neškodilo. Jeho bratr Emil, člověk solidní, nad ním bděl, jak jen mohl, a zejména před slavnostním (vystoupením) představením v Národním hlídal bratra jako ostříž. Jednou se dával velký a slavnostní „Dalibor“ s hostem Karlem Burianem v titulní roli a domácím umělcem Emilem Burianem v roli krále Vladislava. Emil Karla svědomitě hlídal. Do představení chyběla jen hodina. Emil byl zaměstnán svými povinnostmi, na chvíli zapomněl na svého slavného bratra. A ejhle! Tento se vskutku ztratil.

Ano – zapadl honem do hospůdky proti divadlu a tam ve „zlaté kapliče“ doháněl, v čem mu bylo bráněno. Pospíchal a pil a pil. Čtvrt hodiny před začátkem se zjistilo, že Karel není v šatně. Zoufalství v ředitelně! Emil byl zdrcen! Odložit představení? Hledalo se v divadle. Nějaký kulisák ho viděl zacházet do uličky. Emil pochopil. Zaběhl do „zlaté kapličky“. Našel Karla. Ihned poznal, jak měrou přebohatou ztišil touhu své žízň. Mravní síla Emilova nestačila. Karel prostě prohlásil: „Budu zde sedět – a dost!“ Emilovi blesklo hlavou, aby užil autority své role – krále Vladislava – a vyřkl soud nad bratrem. A hle! Tímto vjela do Karla divadelní krev a Daliborova pýcha. Odpověděl: „Půjdu tedy! Ale!! Musí pro mne přijít sám král Vladislav, a to s celým průvodem!“ Čas letěl. Nedalo se nic dělat. Za chvíli z postranních dvířek Národního divadla vyšel velký průvod s Emilem – králem Vladislavem – v plném divadelním lesku. Vladislav si tedy Dalibora přivedl na scénu a Dalibor zpíval tak, že divákům se tajil dech, slavnostní předsta-

vení bylo vpravdě slavnostní a nikdo netušil, že tento strhující Dalibor těsně před vystoupením tak velice „přebral“.

S Bohem, moje Emilko, vzpomínám! Jsem s vámi. Děkuji, ujišťuji láskou. Na balíček jsem navržena. Ovšem – to ještě neznamená, že bude. Pán Vás opatruj.

Vaše Vojtěcha

V Praze 12. listopadu 1957³

Emilko moje nejdražší,
jdu pro jistotu předčasně, abych přišla vůbec, jdu již se svým přáníčkem, se svými dary. Ano, Emilko moje drahá, celý listopad jako by o Tobě hovořil, připomínal Tebe, Tvůj svátek. A opravdu jej nosím v myšlenkách, slovech i skutcích. Je se mnou ve dne i ve chvílích ticha noci.

„Emilčin svátek!!“ tedy začínám:

Pokoj a láska Boží buď s Tebou! A zase jen to, co chudoba vězně může dáti – vděk, lásku, modlitby. To jsou dary moje. V tomto je vše. Snad i více než sama myslím, protože toužím po jejich plnosti, hloubce a účinnosti. Proto, Emilko moje, ať Ti nebe samo sype bohatství svých darů, plnost milostí. K tomu Ti ještě duchem trhám kvítky bodláku z našeho dvora, které jediné odolaly předčasným mrazíkům a navzdory všem nepohodám blaží naše oči a těší každou procházku jak nádherou barvy, stejně tak růzností odstínů a kouzlem prostoty. Nuž, Emilko moje, mezi květy, které dostaneš, budou i mé. Ale i ze sladkostí pro Tebe vybírám to nejlepší a – je to ode mne! A až všichni Tvoji podle domácího zvyku zazpívají, slyš, Emilečko, i hlas Pankráce! Bude určitě radostný, vděčný a plný lásky. Jednu píseň však Ti přidávám: o mých vrabcích. Víš, tu „Usedli si dva vrabčáci na střechu“.

A ještě něco! Víím, že se doma rádi zasmějete a svátek – příležitost k radosti. Tož i tu se připojuji a přidávám zase ze života divadla, a to anekdotu Vojtovskou. Totiž: Herec Národního divadla Jaroslav Vojta miloval anekdoty a rád opakoval, které se mu zvláště líbily. Jenže! Spletl si vždycky pointu, a tak vznikly anekdoty nové, tzv. vojtovské. Tož jednu z nich.

Jednou přišel Eduard Kohout do divadla a dramaticky představoval svůj zážitek z procházky v Šárce: Tak jdu a něco si říkám a najednou – krásná

³ Dopisy z vězení, Archiv MV, 33/57, dopis příbuzným, sestře Emilce.

ozvěna mi to vrací. Báječné! Říkám si. Zkusím tedy i zpívat a dám si komorní „c“. Ozvěna vrací „cis“. Ještě jednou! A ještě jednou, ale jasně a zvučně odezývá „cis“. Nemohu to pochopit – až se podívám nahoru na kopeček a – nu – ovšem! Vidím tam křížek! Slyšel to Jaroslav Vojta a tuze se mu ten vtip líbil. Přejde domů a nadšeně vypráví, jak šel Šárkou, jak mu ozvěna odpovídala a jak si tedy zanotoval také „c“ a ozvěna pořád a pořád vracela „cis“. Koukám se, koukám, podívám se na kopeček a hned jsem pochopil. Ona tam nahore byla – kaplička!

A ještě k tomu svátku ujištění: Budeš tu se mnou a na Tvou počest si dá Tvoje Vojtěcha nejen uchráněný černý „mok“ a 1 cm² čokolády a snad – i jaksi obložený chlebiček, a bude chutnat, ale i památné „tři šluky cigarety“, ke kterým jsi mne přivedla Ty sama, Emilko! To už budu tradičně dodržovat, pokud bude možnost.

Včera jsem dostala Tvůj milý dopis. Květulinka je rozkošná. Zdenuška je mi velmi líto. I Vojtěch mi psal včera. Odpovím mu v nejbližších dnech. Kéž bych Ti mohla dát k svátku povolenku na balíček. – Ještě nevím nic. – A končím dětskou říkankou Vilmy Sokolové:

Leť, psaníčko, jako pták přes hory a doly. Vyříd', že tu vzpomínám na vše, co tak ráda mám, srdce že až bolí. Zdravím všechny!! Kladu Vás v náruč Boží lásky, zvláště Tebe moje Emilko.

Tvoje sestra Vojtěcha

V Praze 24. listopadu 1957⁴

Moji nejdraší,

pokoj a láska Boží buď s Vámi! Dnes máš svátek, drahá Emilko. Jsi tu se mnou v mých modlitbách, vzpomínkách, hovoru a pochopitelně – i při oslavě. Už na Tvou počest se pozdvihl pohárek, už se i zpívalo „Živijó“ i „Usedli si dva vrabčáci na střechu“, už se pronesla všechna přání, která nakonec už „rozhlásek“ posílal do světa všem Emilkám k svátku, už jsem přijala tři šluky báječné návštěvní cigarety „Feminy“, už jsem prohlásila, že mám „fakt“ velký sklon ke kouření a z všeho toho je vinna moje Emilka, protože jsem nucena ji oslavovat kouřením a málem by se ze mne stal kuřák. Znova jsi mi ožila, Emilko, při mé návštěvě, kdys mne napomenula k nekouření. A kdybys, Emilko, věděla, kolik jsme se tomu již nasmály, a mys-

⁴ Dopisy z vězení, Archiv MV, 34/57, dopis sestře Emilii.

lím, už Tě tím budu trápit i na svobodě. Vždyť to bylo přece tak krásné. Ale nezlobíš se, viď.

Děkuji Ti, Emilko, za milý dopis z 11. t. m. Dostala jsem jej 19. listopadu. Toužíš po balíčku, chápu. I mně by se hodil, ba bylo by to velmi dobré. Ovšem – naděje pohasly. Ale kdyby snad přece, pak ho chce vypravovat Mařenka. Jenže, Emilko, teď je nutno myslet na to, abyste neposílali, totiž – nemysli na to, co chutná, ale co dává nejvíce výživy. Neposílejte proto cukroví, které je sice snem pozemského blahobytu, ale přece jen nevydrží a nevydá to, co nyní potřebujeme, totiž raději jen tuk, „špek a uzeninu“. Vím, s jakou láskou byste vše připravili, ale to si necháme až na domov. Teď jde o to nejpotřebnější. Tolik jen k tomu, kdyby k balíčku došlo.

Vzpomínáš, Emilko, svou četbu – Kafku. Čteš jeho „Experimentální psychologii“? Velmi mne zajímala. Četla jsem ji ještě v Líšni. Ano, je to zvláštní a mnohé věci se mi objasnily jeho zvláštními výzkumy. Škoda že mu tehdy to nejlepší medium – Ryšavý – zemřelo. Ovšem, Emilko, i zde je třeba brát vše s rezervou. Je to oblast přece jen ještě nedosažitelná a v počátcích průzkumu. Zajímá mne Kafka, ale i tam jsem měla určité výhrady, ba mnohé. Viděla jsem totiž, že na některé lidi tato četba působila neblaze. Málem by ve všem viděli to, co sám Kafka ojediněle zjišťoval, inu – prostě i zajímavé objevy se mohou stát někomu bludištěm. Ale mnoho na tom je.

Jsem ráda, že máte čas od času pěkný film a obveselení vůbec. Těm starouškům to přeji velmi a Vás to po vypětí také osvěží. Fanynce moc děkuji za milý dopis a připsání Leokadie. Jak člověka těší pozdravy osob drahých a milých. Teruš a Lucii zvláštní dík. 13. prosince budu oslavovat Lucii a už teď upřímně a vroucně blahopřeji a v den svátku podávám kytičku svých dáreků. Dostalas, Emilko, mé dopisy ze 7. a 12. listopadu? Fanyнка mi psala, že přikládá dopis, papíry. Nedostala jsem nic. Šlo to asi zpět. Proto už neposílejte papíry. Snad prý se smí posílat jen známky. A to ne více než patnáct v jednom dopise. Tak o to bych prosila.

Představ si, Emilko, jak jsem popletla obálku. Protože ale šetřím každým kouskem papíru, posílám Ti dopis na jméno Gustavo. Snad Ti to přijde. Uznáš, že by bylo škoda obálky. A aby popletení bylo dokonalé, vzala jsem zase jiný papír, a teď jsem ho musela seřezávat. To k Tvé oslavě. Málem bys mohla myslet, že mimo ty šluky bylo něco více, že? Ale kdyby bylo, vítáno by bylo, přes to, že já naprosto zastávám jen kávu a šťávy. Tož, Emilko, Pán tě chraň a obdař svými nejkrásnějšími dary. Pozdrav Leonce,

Olince, všem u Vás, ve vile Pax a hlavně tetě Lili a Danielovi. Bůh Vám žehnej.

Vaše Vojtěcha

V Praze 25. listopadu 1957⁵

Moji nejdražší,

pokoj Boží a Jeho láska buď s Vámi se všemi! I já svým duchem se tlačím k Vám, mezi Vás, abych se aspoň takto s Vámi spojila úžeji než jindy často za den, ba téměř stále. Tobě, Emilko a Fanyňko, dík za milá psaníčka. Přišla současně dnes. K Fanyňce napíši jindy, zatím spěchám, abych přišla včas k Danielovi s gratulací. Je mi líto, Emilko, že počítáš najisto s balíčkem, a zatím z toho nic není a nemám moc naděje, ba žádnou. Netrap se. To přece nevádí. Je sice pravda, že by to bylo nezbytností skoro, ale vzpomeň si na slova žalmu „ty jim dáváš pokrm v příhodný čas“. Ale nutno také přiznat, že když jsi mi psala tak jenom letmo, co vše pro mne chystáš, vlastně – máš nachystáno, že jsem užila našeho rčení, že totiž při tom „jezdí jazyk“. A aby se dovršila krasojízda tohoto „utlačovaného“ údu, zahájil se rozbor „huštěnovických klobásek“ a cukroví a všech těch strašných dobrot, které Emilka umí vměstnat do divných tří kg. **Nu – a polknutí naprázdno a zase radost, že člověk má něco, protože nemá nic a mír v duši a vědomí, že i takto mám něco pro dítě k svátku.**

Tož se, Emilko, raduj. Stejně jednou, až se vrátím, ach, to Ti pojím všechny ty úžasné čokolády a dobroty, ale budu si vážit i toho nejprostšího pokrmu, který tak chutná láskou a domovem. Jinak se o mne, Emilko, neboj. **Připadám si jako ten kvetoucí bodlák, který nás stále blaží na procházce a zatímco všechno, traviny a řebříček už podlehl mrazu, ten ještě kvete a je svěží. Vždy budu milovat bodláky a budu jim vděčna za věrnost a jas, který nám dávají. Ovšem – já se s nimi srovnávám jen tou odolností.** Zrovna dnes jsem si všimla zvláště jednoho keříku asi se sedmi květy a duchem jsem je trhala Danielovi. Ráda bych mu dala něco, ale vše mé je jaksi bodlákovité ve Vašem slova smyslu. A přece bych chtěla, aby i tato chudičká kytička potěšila, aby přinesla aspoň tolik radosti, kolik mně přináší kvetoucí bodlák. Prosím, Emilko, další list dej Danielovi.

Drahý Danieli,

⁵ Dopisy z vězení, Archiv MV, 35/57, dopis příbuzným.

zase jeden Tvůj svátek, k němuž Ti píši z těchto Míst. Ale doufám, že i takto Tě potěší chudoba prostinkého přání. Víš přece, že není dne, abych Tě vroucně nevzpomněla, není čtvrtku, který bych Ti nedávala s upřímnou opravdovostí a silou vzpomínek. A toto Ti zase nabízím i k svátku s přáním, aby Tě Pán chránil a sílil, pomáhal a osvětloval, aby všichni Tvoji byli obohacováni Tebou a skrze Tebe. Ale s přáním pro Tebe přeji i sobě, abych Tě už brzy uviděla. Kdy za mnou přijdeš? Věř, stýská se mi už. Kdybys věděl, kolikrát se mi v noci zdává, jak Tě hledám, jak se těším! Vždycky je to v souvislosti s naší rodinnou modlitbou „**Confiteor**“. **Ovšem – vždycky marně, vždycky se mineme, vždycky zůstanu sama.**⁶ Není možno ani ve snách ztišit tolik tužeb a těšení. Zůstáváte mi nedostupní i takto.

Proto se už tolik těším na návštěvu. Uteče ta hodina jako zablesknutí, ale potěší a posílí. Nemohu se dočkat, až přijedeš Ty. Je napsaná Emilka s Fannynkou. A příště? Snad napíšeš Tebe. Nebo jak to vlastně bude? V každém případě myslím, že přijdeš na řadu Ty. To pak radostí asi neusnu, jak se mi někdy stává. Zatím tedy jen čekání v těšení a přání, abys zůstal zdravý, aby pokoj Boží, který převyšuje veškeré pomyšlení, naplnil srdce Tvé i mysl Tvou. Kladu Tě v náruč Boží. Tvoje sestra Vojtěcha

Emilko, ještě pro Fannynku toto: Děkuji za poslední čtyři dopisní papíry a známky (pět). Vše se mi dobře hodilo. Ale ať nic nepřikládá. Vrací se vše. Jen známky smí být přikládány. Za připsání Karlíka a Leokadie velmi děkuji. Napíšeš v nejbližší době, jen co se časově uvolním.

Dostalas, Emilko, mé psaní z 24. t. m.? Bylo se spletenou adresou. Ale nemysli si, že mi to v hlavě přeskakuje. Sice moc neschází, ale to byl jen hlučnější vzduch. Jinak jsem v pořádku a ve stálých myšlenkách na Vás a o Vás. Kéž jsem Vám aspoň takto užitečná. Dík, velký dík za vše. Bůh Vám žehnej!

⁶ Opět vyjadřuje svému duchovnímu otci Danielovi touhu po svátosti smíření, která jí velmi schází.

NEHODNA AMNESTIE

Komise pro provádění amnestie prezidenta republiky ze dne 1. prosince 1957 rozhodla 3. prosince 1957, že se tato amnestie na sestru Vojtěchu nevztahuje.

V Praze 4. prosince 1957¹

*Moji nejdražší,
pokoj a láska Boží buď s Vámi! A do adventního ticha hojně milostí, pomoci a ochrany Nejvyššího.*

2. t. m. jsem dostala, Mařenko,² Tvůj milý dopis. Patřil výhradně Zdenulkovi. Ubožátko! Živě jsi mi vypsala tu strašnou příhodu, která tak ochrnula Vaše přípravy na svatbu. Chápu vše až příliš a nedivte se ani, že při čtení dopisu jsem polykala slzy. Drobeček můj malý. A všichni mu něco darovali i tety ze všech stran posílaly pozornost malému pacientovi, jen já – chudá teta – stojím s prázdnou a ráda bych mu aspoň nakreslila trpaslička „Pacimourka“, jak nese na zádičkách těžký náklad darů od tety z Pankráce. Bylo by to velké zatížení, neboť, neboť statečný Pacimourek by nesl pro Zdenulku velkého medvěda, který by chodil a přitom brumral; eroplánek, který by při rozletu sypal právě také bonbónky, které má Zdenulka nejraději; nádhernou pohádkovou knihu o perníkové chaloupce, kde by se vše pohybovalo. Ale nejdůležitější je toto: Pacimourek by nesl krásné auto a dva vozy, ze kterých by nebylo možno vypadnout. Ten první by byl pro rozumné koníčky, ten druhý pro mladé kravičky. A všichni tito tahouni by Zdenulku poslouchali a odvezli ho ke kolotoči, na pole i do města a jednou také naproti tetě Tonečce, a to bude potom slávy, a Zdenulka se mi oblékne za Slováčka a bude skákat a hopsat a půjdeme na svatbu, a tam bude všeho moc a moc a nebude tam zvoneček, aby té radosti nebyl konec. Ale protože to tetě zatím není možno, ani to nemůže nakreslit, posílá vše jenom duchem a Zdenulkovi pac a velkou pusou a těšení se na shledanou! Mamičce a tatíčkoví stejné pozdravy a mou přítomnost s Vámi i v bolesti a těžkostech. Dnes nejvíce cítím s dědečkem. Toho je mi velmi líto a ještě teď se mi svírá srdce, když si na něj vzpomenu, jak mu asi bylo. A proto

¹ Tento dopis nebyl doručen, byl jako závadný ponechán ve spisu i s přílohou tří fotografií.

² Rodná sestra Marie Vojtěšková. Zdenulka je prasynovec od neteře Bolenky.

tím více na Vás myslím, tím více se modlím a prosím, prosím o Vás a za Vás. Bůh Vás opatruj!

A nyní k fotografiím. To je nádhera! Prála bych Vám vidět tu radost, nadšení, obdiv, přála bych Vám slyšet tu záplavu chvály na ten milý krásný pár. Mařenka: snad se neurazí, když doznám, že byla (ovšem i Jarka) podrobena přísné kritice, a to od špiček bot, které jí tak úžasné sluší až po nejvyšší vrcholček čelenky. I bylo uznáno, že je jako pravá „čajová panenka“ z porcelánu a mnoho jiného ještě proneseno, což už nepíši, protože říkávám, že velké lidi nerada do očí chválím.

Kroj je ale nádhera, drahá sice, ale k nezaplacení pro svou krásu. I zatoužila jsem vidět Mařenku skutečnou, ve vši slávě a lesku, ale jsem velmi ráda, že mám už aspoň představu, přesnou, poněvadž dosud jsem si ji jen domýšlela. A Jarka? Jak se změnil. Ty kadeře, Jarko! Inu – hotová přílba. Také jsi sklízel obdiv a uznání. Toť víš, zde se rozebírá vše odborně. Ale výsledek takového analyzování byl, že jak fyzicky, tak vnitřně se doplňujete, a takže jistě Vaše manželství bude krásné, hodnotné, plné kladů a jistě i požehnaní. A o to prosím denně.

Zdravím všechny Vaše, zvláště rodiče v Mařaticích. Děkuji za vzpomínku. Tobě, Maruško, děkuji nejvíce za krásný dopis z Mařatic. Ani nevíš, kolik jsi mi jím způsobila radosti. Bylo to první naše setkání s Tvým příchodem a věř, moje drahá, že ani v nejmenším již není u mne rozdílu, pokud jde o mé nejdražší. Jsi naše, jsi i moje, a když se nerada loučím s fotografiemi, máš i Jarka na své tváři mé políbení, mé požehnaní na Vašich čelech. Máte-li další fotky, prosím, pošlete.

A Tebe, moje sestro Mařenko, bych prosila, kdybys mi poslala ukázat fotografii z primice, ten úsek slováckých krojovaných družiček. Víš, to, jak jsou zachyceny jen družičky, máte-li to ovšem. Zdravím u Němců, Bazalů, všechny v Mařaticích, Růženku a Tebe, Mařenko, a švagra obzvláště a prosím, abyste netrpěli odchodem Jarka. A Pán Vás chraň!

Vaše Vojtěcha

V Praze 14. prosince 1957³

*Moji nejdražší,
drahá moje Mařenko, švagře a Růženko.*

Přicházím, abych stačila zachytit chvíle Štědrého dne, Štědrého večera – celých Vánoc a přát zvěstovat Vám radost, vyzpívat zdraví a požehnání, mír a pokoj všem! Chtěla bych, abyste pocítili radost z dobra, sílu k bolesti, útěchu k opuštěnosti, když se Vám rozprchla Vaše dospělá „drobotina“.

V duchu k Vám vzhlížím. Jak to u Vás vypadá v tento den? Jste sami? Či se sjeli se Vaše ratolesti, aby zazářil stromeček v Huštěnovicích pro Jožinka, Pavlíčka, Petříčka a Zdenulku? A Jarka tráví Vánoce jistě s Maruškou v Maraticích, že? Inu – jeho první Vánoce v novém údobí. Mimoděk mi napadá otázka, kterou vždycky kladl náš drahý tatínek při štedrovečerní večeři: Jak to bude za rok? Budeme zde všichni? Vy ovšem můžete spíše dodat: Nebude nás více?

Růženka se jistě zamýšlí nejvíce a já jí k těmto úvahám přeji to nejlepší a nejkrásnější vyřešení: šťastné manželství a Boží ochranu ve všem podnikání. Nu – ale přece už toužím, Růženko, vědět jméno Tvého snoubence, abych mohla na jaře ke svatební gratulaci užít bližšího oslovení! Zároveň jemu vyříd mou vánoční vzpomínku a přání.

Tak vzpomínám, drahá Mařenko, na všechny mé Štědré večery, které jsem trávila doma. Nepamatuji se na maminku, na její krášlení štědré večere, ale mám ve vzpomínkách Tebe, Tvé chystání, Tvou práci a snahu, abys nahradila tak početné rodině s pomocí tatínkovou tu, která nám tak brzy odešla... Vidíš, Mařenko, tenkrát mně to připadalo a jistě i ostatním jako samozřejmost, že vše je Tvou starostí. Tvá že je to povinnost; dnes – ovšem – chápu všechno hlouběji a jsem Ti tolik vděčna za ty krásné chvíle, za starostlivou péči, za kouzlo Vánoc a hlavně za to, že ses vždy starala, abychom nepocítovali, že jsme už bez maminky. Však si myslím, že i mamince se lépe umíralo, když viděla Tebe – spolehlivou a pečlivou. Bůh Ti to odplatí!

Mnoho ještě bych Ti mohla psát a ještě více děkovat stejně jako švagrovi, ale vím, že o mém vděku i Vy víte a že Vás mám ráda a přeji jen to, co nevystihlá láska Boží může a vkládá do života člověka zde i potom. A až zajdete na hřbitov, pohláďte a požehnejte hroby těch, po nichž se mi stýská. I já tam duchem poklekám a kladu větvičku Vánoc tu nejkrásnější a s nejzářivějšími světly – touhou a odřikáním. Do Vašeho rodinného kruhu pak posílám všem

³ Dopis, který nebyl doručen, jako závadný ponechán ve spisu.

a každému zvláště pozdravení a políbení míru a pokoje. Nyní ještě do Mařatic.

Drahá moje Maruško a Jarko, ještě vidím Vaše milé tváře z posledních fotografií, a proto mi nepřipadáte vzdáleni, třebaže fyzicky mnoho kilometrů. Tož dnes opět Vám tisknu ruce, opět přeji mír, štěstí, Boží ochranu a požehnání.

První Vaše Vánoce pospolu! A za rok? Přála bych Vám, aby se už pod stromčkem usmíval živý andílek, který by sice ještě nezpíval „Sláva“, ale svým křikem a výskotem dával do duší a srdcí svých rodičů pokoj, vléval štěstí a radost, aby stařeček se stařenkou v Mařaticích měli mnoho radostné práce, protože by se k nim vztahovaly dvě baculaté ručičky a v Huštěnovicích by byli přitahováni novou ratolestí Vojtěškovou. A na konec: Objímám, Maruško, i Tvé drahé rodiče. Denně k Vám duchem zalétám do Mařatic a prosím, aby zář Boží lásky a Jeho dobrota blažila Vaše dny. Ať se dočkáte na svém dítěti – Marušce i Jarkovi plné radosti, která by ulehčovala všechny obtíže života a zjasňovala i Vaše stáří. A toho vnoučka neb vnučku Vám opravdu přeji pod příštím stromček! Doufám, že se mi potom Maruška hned pochlubí.

Všecky Vás objímám a líbám.

Vaše vděčná Vojtěcha

SNAHA VYNAHRADIT ZTRÁTY DOPISŮ

V Praze 16. prosince 1957¹

Moje drahá sestřičko,

slyš, jak z Pankráce zní: „Nesem Vám noviny“ a „Narodil se“ s opravdu prožitým „veselme se a radujme se“! A ještě více bych Ti vyzpívala a zakončila bych: „Štěstí, zdraví, pokoj svatý vinšujeme Vám!“ Ano, vinšuji a prosím o to, aby pokoj, náležející Vám všem, byl v plném rozsahu Vaším statkem, aby láska, která sestoupila k nám, našla příbytek připravený a vyzdobený, aby všechna krása Vánoc, její pravá náplň, její nejhlubší podstata prostoupila naše bytosti, abychom – když nové světlo Jeho jasnosti očím naší mysli zazářilo – jím uchvacováni byli k milování věcí neviditelných. Takto Ti, sestřičko, přeji v nadšení, že jsem až nepochopitelně napsala tvrdé „y“. Představ si tu hrubku. To jsem ale při tom vykřikla a patřičně oznámila svůj další pokrok v duševní čilosti.

Nuž – k těm Vánocům. Jaký budete mít stromeček? Kde půlnoční? Půjdete vůbec na ni? Pro jistotu raději půjdu do Božic k Emilce. Ty bys mi mohla, Fanyňko, říci, že hlídáš,² a to s Tebou v tomto případě nic není. Ale půjdeš-li, vím, že mne poneseš s sebou. Děkuji Ti. Já budu taky hlídat a v duchu na slámě Betléma prožiji to nádherné: „Když vše trvalo v hlubokém tichu...“ Zavzpomínám, **ba prožiji znovu nezapomenutelné okamžiky půlnoční, její radost a slávu, nadšení zpěvu, příchod – vítání – obnovu³ – a vše to krásné a hluboké, vnitřní i zevnější účtu, všechno, co dobrota Boží skýtá, co láska stvoření vzdává, to vše i já mám – v jiné formě, v jiné síle, ale mám. Vždyť duch je volný a nedá se spoutat.** Tož, Fanyňko, netrap se, ale vzpomínej přece. Ty víš, že Tě potřebuji! Pomáháš mi velmi, ale to nepočítám pomoc hmotnou a podobného druhu. Jsem Ti vděčná a věř, že i mé srdce prosí za Tebe, Tvé zdraví a vše, co potřebuješ k síle ducha i těla. Je mi vůbec útěchou, že se celkem držíš. Ovšem, že bys zasloužila chválu – to teda ne!! Nu – musíme být spokojeni!

¹ Dopisy z vězení, Archiv MV, 36/57. Tento dopis psala své sestře Simeoně a její komunitě.

² Sestra Simeona – Fanyňka, zdravotní sestra, zřejmě o Vánocích zpravidla mívala noční službu u nemocných anebo starých lidí, takže nemohla být na půlnoční. Sestra Vojtěcha míří za sestrou Emilií „na půlnoční“.

³ O Vánocích, při půlnoční mši, sestry boromejky veřejně obnovují své sliby.

Co dělá Karlík? Těšila jsem se na jeho umění – a nic. Ale vím, že o svátcích do toho vběhne zase rovnýma. Těším se a přeji jemu i všem moc dárečků od Ježíška. Sv. Mikuláš jistě byl také štědrý. Inu – vzpomínala jsem, jak teta Leokadie⁴ dovedla už po Vánocích myslet zase na příštího Mikuláše. A to s průrůstkem let se jistě nezměnilo, že?

Plnou náruč přání pro ni! A všem! Znovu jí zde kladu květy svého vděku, a to už z dětství. Víím, že pro mne mnoho znamenala, že dovedla s posilou těla dodat vždy a tak vhodně posilu jinou, potřebnější. Ano, vzpomínám, drahá tetičko Leokadie, na ty chvílky péče, jak jste za mnou nosila o přestávce horké mléko v termoskové láhvi, jen abych jedla po trochách, ale často. A zase Vás vidím, jak jste s košíčkem svačiny přinášela i jiné dobroty, jak byla známá Vaše štědrost! A když jsem měla už dospělé starosti se školním divadlem, které jsme chtěli mít s dobrou výpravou, a proto nastavovali den nocí, tu zase Vaše účinná pomoc s kulisami a občerstvení a vše a mnoho... Tak Vás vidím štědou a prosím, aby Štědrý den, láska Štědrého Pána Vám štědře odplatila svou nekonečnou štědrostí!

Jak se daří tetičce Lili? Napište mi, prosím, o ní. Je zdravá? Ujišťuji ji denní svou silnou vzpomínkou, vděkem a láskou! Olince pozdrav a pohlázení. Víím, že na mne pamatuje a proto – tisíce díky. Leonce a Emilce píši také, proto nemusíš posílat tyto řádky dále. Nemám nic, jen aspoň řádky, kterými Vás chci potěšit a podarovat.

Vy víte, že jsem s Vámi a osamocení – to můj dar Jemu – i Vám. Vyprošuji všechny dary, vše, co si může člověk přát a On – všemohoucí – chce v lásce dát.

Vaše vděčná Vojtěcha

Ted'jsem dostala od Tebe dopis. Díky – všem! Známký přilepuj za růžek.

V Praze 17. prosince 1957⁵

Emilko moje nejdražší,

„hlas zvonů táhne nad závějí...“ a s těmito Vrchlického zanikajícími v dále zvony chtěla bych Ti vyzvánět k půlnoční – k Vánocům. Emilko,

⁴ Komunita sester dostávala vánoční nadílku na svátek sv. Mikuláše, ne na Štědrý večer, a představená komunity, zde sestra Leokadie, už po Vánocích pamatovala při nákupu na další svátky.

⁵ Dopisy z vězení, Archiv MV, 38/57. Dopis psala jen pro sestru Emilii a její komunitu jako dárek.

co Tobě přát? Ty víš, že denně mnoho hovořím o Tobě se snahou, aby Ti mé vzpomínky přinášely požehnání, sílu i ochranu. Ty víš, že se chvěji při vzpomínce, že bys mohla onemocnět, a prosba o zdraví že je samozřejmá. Jistě tušíš, že ale nejvíc prosím o krásu, bohatství a výstup našich duší a pro všechno ostatní? Abychom vše zmožly v Tom, který nás posiluje. A proto, moje nejdražší, ani nevím, co více přát k Vánocům, co zdůraznit a vyzvednout, ačkoliv – Tebe, drahá, jsem si nechala nakonec, protože se mi zdá, že mé přání by mělo být největší, nejhlubší.

Choulím se k Tobě tam někde na kůr, kde budeš jistě zpívat. Nahlížím potichoučku do partes, ale ještě více do mešní knížky a s Tebou, Tvými ústy vychází dvojí chvála, dvojí modlitba, touha – i hluboké „nejsem hodná“. Ano, s Tebou duchem volám – já Vojtěcha – a moje „Narodil se“ slyšíš, že? Budu s Tebou, Emilko, v noci a tichu a chudobě Betléma pozdravíme spolu Děťátko. Až se budeš klanět u jeslíček, zase Ti budu v patách. Četla jsi, Emilko, dětskou knihu „Lucinkův rok na dědině“? Je to nádhera. Právě totiž vzpomínám, že bych také chtěla, abys ode mne podala kvetoucí větvičku „Barborek“, jako to udělal Lucínek, když měl ještě zůstat na dědině. Tož podej, podej za mne krásnou větvíčku, kterou Ti duchem posílám.

Pro sebe pak přijmi tyto řádky jako maličký dárek, který patří jen Tobě. Do Huštěnovic, Fanynce i Leonce jsem psala. Aspoň toto každému věnuji, aspoň takto chci dokázat všem, že Vás mám tolik ráda. Až mi budeš psát, Emilko, nezapomeň se zmínit, jak jsi dojela. Mám jakýsi strach. Zapomínám stále Ti dát odpověď na otázku, pokud jde o tu krásnou pohlednici z Poděbrad. Dostala jsem ji. Kvítka z Mašůvek ne. Nesmí to být.

Doufám, že jste mne nečekali domů, když byla ta amnestie. Prosím Vás, tím se nikdy neroztrpčujte a s ničím u mne nepočítejte. Zachováte si pevnější nervy a ušetříte si vždycky zklamání.

Vyříd', Emilko, mé přání všem u Vás. Nejraději bych začala „Šťěstí, zdraví, pokoj svatý vinšujeme Vám“ a potom druhou koledu „Dej Bůh štěstí tomu domu“. V tom by byla i Těruš i Květoslava s Odonem, Gábinka a všichni kolem dokola a vůkol. Tetince Lili však bych po políbení ruky připojila: „Dej Vám Pán Bůh dobré ráno, jak se máte?“ A vykoledovala bych si nejraději celý den, abych se u ní ohřála a moc a moc oblažila. Nu – ale zatím jen touhy, sílu vzpomínek, zář lásky, mnoho vděku, políbení pokoje – vždyť – zvony znějí, světla hoří, **ó Vánoce, ó Vánoce.**

Vaše vděčná Vojtěcha

V Praze 26. prosince 1957⁶

Příloha: 2 fotografie

Moji nejdražší,
pokoj a láska Boží buď s Vámi!

Už se končí svátky, které jsem prožila v myšlenkách opravdu vánočních a ve vzpomínkách na Vás.

Chtěla jsem Vám všem udělat radost psaníčkem – a tak se mi to nepovedlo. Začala jsem psát už 11. t. m., ale 22. mi přišla zpět gratulace pro Vojtěcha, Gustu i Mařenku. Psala jsem honem znovu, ale už to určitě nedojde k svátkům. A ta ostatní? Nevím. Proto, Emilko moje nejdražší, nedostaneš-li vánoční psaníčko, věř, myslela jsem na Tebe a psala.

Tvůj dopis z 15. prosince jsem dostala 23. t. m. Je to jediná gratulace. Ale vím, že i ostatní psali. Dostanu to jistě později. Udělalas mi, Emilko, velikou radost oběma fotografiemi. Nerada se s nimi loučím. Dům – tam bydlíš, tam žiješ plností ducha, tam na mne vzpomínáš, tam je tolik duší mně drahých a milých. Děkuji – pozdravuji – hladím aspoň tu vězičku a hádám, kde asi teď jsi.

A Květuška? Andílek k Betlému! Poslalas ji v nejlepší čas. Kolikrát jsem řekla, že Květuška se také směje, když se na nás dívá a vždy to bylo v tak příhodnou dobu, že nebylo pochybnosti, čemu a komu patří rozzářené oči a rozesmátá tvářička. Nu – tak s Bohem, drobečku, s Bohem, Emilko! Nedostala-lis moje přání, tož znovu: radost, pokoj, lásku! **Nebojte se! I moje Vánoce byly krásné. Vždyť radost není jen v hojnosti a záři stro-mečku. To sice chybělo, ale mír a štěstí duše není závislé na hmotě, a proto druhého bylo plně.** Raději končím, abys to dostala. Bůh pokoje a lásky buď s Vámi všemi.

Vaše vděčná Vojtěcha

Dostalas můj dopis s tou popletenou adresou – Gustav Hasmanda?

⁶ Dopisy z vězení, Archiv MV, 37/57, dopis příbuzným.

26. prosince 1957 z Huštěnovic⁷

Naše nejdraší sestřičko!

Usedám tiché, zanícen tajemstvím Vánoc, abych si s Tebou němě pohovořil, poděkoval za vzdálenou návštěvu mezi námi, popřál Ti zároveň mnoho síly, zdraví do dalšího roku.

A začínám slovy básníka: ... zas v okně zadumán. Kde toužíš v dál?! Ano, myšlenkám našim, vzájemným svatým citům, kdo může položit překážky? Aspoň v duchu jsme spojeni, obzvláště v tomto kouzlu Vánoc, svátku to rodin, svátků s nejtajemnějším kouzlem života. A v předvečer onoho dne, kdy schází se z nejvzdálenějších koutů země celé rodiny, kdy zasedají kolikrát opravdu jen jedenkrát za rok, k společnému hodu – k štedrovecernímu kvasu, vzpomínky zalétají tím mocněji k těm, kdo nám tělesně chybí v řadě. Éterem se proplétají vlny krátké i dlouhé, zvlhčené slzou, vysušované vírou, vlny plné energie života, života životodárného, tvořeného láskou, života živého příkazy lásky k Bohu a k bližnímu. Jsme s vámi spojeni pouty lásky přibuzenské, křesťanské vzájemnosti. A ještě více na vás vzpomínáme tedy, když z rozhlasu se nesou pozdravy, vzkazy Vánoc do nejvzdálenějších koutů zeměkoule, jen nad věznicemi se vznáší stín zapomnění, že by člověk i zajásal domněním, že tam snad nikoho není. Tyto myšlenky nás všechny provázely i v onen tajemný večer. Novorozeňátko ať vám dá všem poznat v plné síle: „Pokoje lidem dobré vůle!“ Mnoho zdraví, síly a houževnatosti.

Díky za dopisy z 13. a 21. listopadu! Dodaly mně zase síly a útěchy v tom rušném toku života. Jen si nedělej se mnou starosti. Život je boj! Boj každého se sebou i se svými náruživostmi, se svými zvyky, boj o zachování tisíciletých vymožeností ducha, boj o obstání v konkurenci života, jednoduše nejen boj o sebe, ale o všechny své. Snad rozumíš, ostatní si domyslíš!? Zatím vedeme boj úspěšně, síla ducha pevně váže různé choutky těla, mocně zaznívá rozbouraným světem a svítí daleko široko svým mírem a pokojem.

Rozdávej kolem sebe radost, to je mé heslo v mém chmurném životě. Vím, co je bolest, odstrkování, nevděk, smutný životní úděl. Co rozdat, když nic nemáš!? Ale máme, i když zdánlivě je to tam. „Veselá mysl, půl zdraví.“ Úsměv, koření života, nestojí koruny, ale dárce jím činí divy. Proto chci Ti odebrat aspoň starosti o mě, proto Ti vyprávím své životní poslání, vyprávím o svém životním hesle. „Není žádná kaše tak horká, jaká se jí.“

⁷ Dopis pro sestru Vojtěchu od nejmladšího bratra Vojtěcha Hasmandy. Jako závadný nebyl doručen, zůstal ve spisu.

Teď máme tzv. zimní prázdniny do 5. 1. Však i beze školy práce dost. Před svátky byl u nás inspektor a byl spokojen. Popovídali jsme si o všem, o jeho i mém životě, a nakonec uznal, že určité věci nedají se zlomit přehnutím přes koleno. Byl u mne na inspekci v geometrii v 7. C třídě, když jsem probíral učivo shodnost úhlů. To víš, když jsem ho zahrnul pak plánem práce, ani si nevydechl. Na konec pronesl obdiv nade mnou, že při všem tom životním osudu, návalu práce, snažím se rozsévat smích a veselí, že jsem jakoby pro všechny stejný. Teď nám nastanou zase údobí před pololetím, to nešťastné zkoušení a hlavně známkování.

Doma jsme zdraví. Děti mají prázdnou, bruslí, čtou, učí se. Anička má teď většinou po práci. Včeličky, stažené v chomáč, svým tichým bzukotem přechkávají zimu. Dnes byl i Gusta, Tynka a Mařena u sv. přijímání. Na mne přichází řada na první pátek, sobotu, neděli a letos i v pondělí 6. ledna, zároveň s celou rodinou. Abych Tě také obveselil svým dopravním prostředkem. Překlenu všechny vzdálenosti motocyklem Jawa – čz 175 ccm. Však stál 7 000 Kčs. Naši tatínek zase si koupili Pionýr, tj. motorové kolo čz – 50 ccm. Jsme motorizovaní. Co se týče ostatních bodů Tvého dopisu, promluví v dalším dopise. Zatím Tě ubezpečuji, že zahod' o mne veškeré starosti, není to takové, jaké se to zdá.

Mnohokrát díky za Tvé mocné vzpomínky, jež činí nás i v dálce blízkými a sobě navzájem drahými a pro věčnost vzácnými. „Z růže kvítek vykvet nám“ – mezi námi, proto „radujme se“! Pokoj, láska vám všem!

Tvůj bratr Vojta s rodinou

V ROCE 1958 JEŠTĚ Z PRAHY

V Praze 9. ledna 1958¹

Moji nejdražší,
pokoj a láska Boží buď s Vámi!

Dnes hlouběji než kdykoliv píši a promýšlím tento pozdrav – dnes k Vám – novoroční. A Boží ochranu a sílu. Nadšení a radost do všech dnů roku 1958!

Opět plně dlaně vděku za všechna milá psaníčka. 6. ledna psala mile a srdečně moje malá – Leonka. Děkuji moc a později napíši. Jenže – tentokrát jsem jí dopis přepisovala, stejně jako pro Gustu, Mařenku a Vojtína. Teď však již doufám, že všichni dostali mé řádky a nebudou si myslet, že jsem je opomenula. Včera psala Fanyinka. Veliké díky jí a Leokadii s Karlíkem. Tam musím vzkázat, že verše se nesmějí posílat. Jinak bych dopisy nedostala. Stejně tak nemá být kresba. Ještě jsem dostala včera vzkaz, že psal bratr, ale pro závadný obsah mi nebyl vydán. Nevím, zda to byl Gusta či Vojtín. Myslím spíše na Vojtěcha, protože ten jediný mi schází mezi vánočními dopisy. Inu – chudák! Tak má málo času a ještě psal zbytečně. Zdravím ho a děkuji i za to, co jsem nedostala.

Nu – a dnes? Tvé milé psaníčko, Emilko s Danielem! Je to pro mne větší radost, čím méně jsem se jí nadála. Díky, díky! Pokud jde o jeho návštěvu – nechávám si ji přece až na tu chvíli, kdy nebudeme počítat minuty ani hodiny. Pak drahý, to bude nejlepší. A už nemám tak dlouhý trest. Je to u nás tak, že když je početná rodina a Emilka má při každé návštěvě účast a Fanyinka každý druhý termín, než se všichni vystřídáme, jsou dva roky pryč.

Ale čas letí a je tak dobře a je to i útěcha, že nic není marné, nic zbytečné, že milujícím Boha všechny věci napomáhají k dobrému. Vůbec – Emilko a všichni moji nejdražší, netrapte se pro mne. Vím, sama jsem cítila Vaši trpkost nad vráceným balíčkem, ale věřte, že mne to naprosto netrápí. Ano, jsem svým způsobem šťastna, že je vše tak, jak je. Jen vzpomínka na Vás mne tíží. Buďte proto klidni – i mně bude lehčeji. Vždyť mi není tak zle. Vánoce jsem měla krásné a nemyslete si, že mne tížila chudoba. Snad právě pro „toto“ dává Pán do srdcí mnoho jiných radostí, blaží tolika pozornostmi, silí láskou svou i těch, s nimiž jsem, ulehčuje chvíle, kdy by se normálně těžko nesla odloučenost od Vás.

¹ Dopisy z vězení, Archiv MV, 1/58, dopis příbuzným.

Vím, že jsem povinná vděkem mnohým, a zdá se mi, že teprve někdy na věčnosti všechno plně vyjádřím.

A naši doma? Dojímá mne vše, zvláště vzpomínky těch maličkých a jejich modlitby za mne. Proto, Emilko, nebuď smutná! **I Ty služ s radostí! Vzpomínáš na naše „ráda“? Neumím to, věř mi, ale plahočím se za svou radostí a chci, aby byla ve své hodnotě plná a krásná.** Pozdravuji a vděčně vzpomínám na Teruš a všechny její. Děkuji za velice mně milé připsání. I Lucii a Emě moc vzpomínek. Jsem ráda a těším se, že mně pošleš pozornosti Olinčiny. Můj malý brouk – taky nešťastně nedostal mé řádky. Tímto však bude potěšena, že zase měsíčně dostanu projev jejího vděku. Jenže více vděkem jsem vázána k ní já.

Tetičce Lili uctivě líbám ruku s vděčností, láskou a přípravou na její svátek. Děkuji za všechnu pomoc pro mne a všechny mé. Škoda, Emilko, že jsem si nevšimla okna, kde spíš. Až při návštěvě, že? Napíše o oddálení termínu o týden. Ano? Aby Ti to nerušilo první neděli v měsíci,² kterou máš naplánovanou. Bude to vycházet lépe, až na podzim pak by zase vadil jeden týden. To by se zase upravilo. Souhlasíš? Napíše Tebe a Tynušku. Mýdlo nepotřebuji, ale spíš velký hřeben. Víš, ten do půli hustý a druhá polovina řidký. Olinčin sice mám, ale ve skladu svých věcí a svůj jsem zlámala. – Duchem žiji s Vámi a nesu Vás v srdci, které Vás miluje a denně prosí, aby Pán byl Vaší silou, útěchou, odměnou.

Vaše vděčná Vojtěcha

Na obal je nutno označit: toaletní potřeby. Peníze bych teď nepotřebovala, až na únor, prosím.

V Praze 14. ledna 1958³

Příloha: 2 pohlednice

Moji nejdražší,
pokoj a láska Boží buď s Vámi!

Včerejšek mi přinesl, Emilko, Tvůj milý dopis s oběma krásnými pohlednicemi. Udělalas mi opravdu radost. Je to nádherná zima, s úžasem člověk se koří Tvůrci, který rozdává každým okamžikem tolik krásy pro člověka. Když jsem se zadívala na obě kartičky, ale zvláště na partii smr-

² Nechce překazit sestrám den duchovní obnovy, který mívají první neděli v měsíci.

³ Dopisy z vězení, Archiv MV, 2/58, dopis příbuzným.

kového lesa a představila jsem si, že toto vše skutečně je, věřte, nebyl to smutek, ale z duše jsem si zpívala Dvořákovo „Largo“ – „Veliký Bože náš“. Ano, „láska Tvá září nám od nebeských bran“. A jsem ráda, že takové a podobné stvořené krásy: lesy, sněh, ticho, rozběh a pohled na každou tu haluz zimních stromů – to že je pro mne hodnotou vyšší, a přemou.

Vzpomínáš, Emilko, na to mé „válení sudů“ po šumavské stráni... Buď ujištěna, že pro všechny podobné „výkony“ mám dosud ba tím větší pochopení a doufám, že i mé ztuhlé svalstvo se ochotně poddá radosti, kterou si někde v zátíší dovolíme. Ale věř přesto, že miluji Šumavu, bude mi stačit jen proběhnutí třeba po Vaší zahradě; myslím, že bych z počátku asi více neunesla. Vždyť každá travička, sebemenší brouček (kromě pavouků), mi budou milí a vzácní, a to vše je u každého domu, v každém kraji, na každé cestě. Vidíš, kolik radostí na nás čeká, dá-li P. Bůh zde na zemi. Jinak – vše zase dohoníme. Nic není ztraceno.

Vidíš, jak a kam mne přivedly Tvé pohlednice. Děkuji Ti. Opravdu se člověk potěší, **ale zdá se mi, že my zde se těšíme dvakrát. Předně proto, že vidíme krásu, která existuje, za druhé, že nedosažitelnost toho je naším kapitálem nekonečné ceny.** A s touto radostí myslím na tetičku Lili, na její svátek.

Drahá, nejdražší moje tetičko.

Víš, co Ti nesu k svátku? Víš, čím bych Tě chtěla obdarovat v den, na který vždy předem dlouho myslím? Vid', znáš už nazpaměť mé písničky o vděku, lásce, oddanosti! O tom, jak vzpomínám, jak prosím, aby stálá Boží ochrana byla s Tebou a se všemi Tvými, aby Tvá rodina rostla v záři lásky Boží, aby každý Tvůj čin, podnikání, ba každé slovo bylo ze síly Duha, aby On byl Tvou podporou, silou, útěchou, vším! Ano, toto a mnoho, mnoho ještě více přeji, o to prosím, ale dnes Ti dávám: lesy, stráně, stromy, květy, sněh a vodu, vítr a ticho! Všecko pohodu a krásu přírody, slunce i zář hvězd. Všechno, co člověka blaží a těší, když vyjde z domu, aby pookřál.

Vzpomínáš, tetuško, že jsem Ti vždy dávala své sedmikrásky? Nu, tak dnes jsem postoupila dál. Ale chudobičky máš ode mne stejně. Ujišťuji Tě takovou silou vzpomínek, že je jistě ucítíš. Je to stejně zvláštní. Když si na Tebe poslední léta vzpomínám, má představa je vždy tatáž. Jdeme lesem do Mašůvek. Vzpomínáš? Zůstávala jsem až stát úžasem, jak slunce prostupovalo stromy, které byly jak ze zlata. **Říkalas mi, že mám smysl malířský. To jen tak mimochodem, ale naše vyprávění, cesta – a to vše! Jak to**

bylo krásné! Děkuji Ti, tetičko. A jako důkaz mé opravdovosti přání posílám Ti kartičku od Emilky – v den svátku? Ó to bude slávy! A píseň a připítek a hlavně – mou lásku a políbení. Pozdrav všem! Kde strávíš svátek? Velice se raduji z uzdravení strýce Jardy. Tetičko, i ode mne přivítání a bouři pozdravů. Až budeš, prosím, psát Bohušce, vyříd' mé vzpomínky a lásku. **Řekni jí, že jsem svým způsobem šťastna, ať se o mne nebojí.** Kde je Jana? Hubertovi pac a pusu! Olince pohlázení. Velký pozdrav Teruš a všem u ní, zvláště Jolentě. Ať se jí nestýská! S Krist. Kr.⁴ mám nesmírnou radost. V ochranu Boží lásky, v náruč Jeho milosrdenství Vás klade

Vaše Vojtěcha

Prosila bych, Emilko, kdybys mně posílala peníze pravidelně zase jako dříve. Díky a líbám ruce všem dobře nám činícím. Pohlednice Lidušky si můžeš vzít na starost, aby je to nezatěžovalo. Pozdrav všem u Fanyňky a Leonky.

V Praze 26. ledna 1958⁵

Příloha: 1 pohlednice

Moji nejdražší,

pokoj a láska Boží buď s Vámi!

Už jsem zase tu! Zatím jenom duchem, ale i toho si vážím a upřímně a vroucně zdravím. S velikým vděkem Ti vracím, Emilko, pohlednice. Totiž – jen jednu, poněvadž druhou pošlu Drahušce.⁶ Ano? A ještě mnoho vděčnosti za peníze. Jsem vděčna opravdu za vše, nejen pro mne, ale i za to mnohé, co rádi a z dobroty srdce konáte. Terezku a její děti všechny pozdravuji, těší mne vždy každá vzpomínka. Jsem velmi ráda, jak psala Olinka, že Lucie se úplně sbírá, že už může zase hrát, ba i autoškola už ji zajímá a bude brzy jezdit. Je zvláštní, jak ten kraj znojemský má drsné podnebí. Ještě že Tobě, Terezko, se daří dobře. Ani nevíš, jak vzpomínám na Lucii a Tvoji hudbu. **Ó, chtěla bych si tak něco poslechnout. Ale přidat bych se k ničemu už nemohla. Klaviatura by se mi, myslím, vysmívala, u houslí už ani neznám prstoklad a hlas – ztrouchnivělá struna. A přece zpívám**

⁴ Po tetičce Lili – sestře vikářce – postupně vyjmenovává ve zkratkách a domáckým oslovením jednotlivé sestry, Bohušku – generální představenou, též uvězněnou. S. M. Kristoforu Krejčovou, S. M. Janu Heroutovou. Stylem, kterým píše, budí dojem světského, rodinného prostředí, snaží se odvést pozornost.

⁵ Dopisy z vězení, Archiv MV, 3/58, dopis příbuzným.

⁶ Drahuška je neteř, dcera bratra Augustina.

a zpívám. A hudba? Vše mne zajímá stále, a když čas dovolí, žijeme i ve světě hudby. Tak jsme se oнеhdy zamyslely nad W. Mozartem a zasmály se jeho anekdotám, které jsou pravdivé.

Tož také Tě trochu pobavím, ať na chvíličku poslechneš můj hlas: Šestiletý Wolfgang Mozart žil hudbě. Jeho míněním bylo, že hrát koncert a dělat zázraky je totéž. V té době to přivedl v hudbě již tak daleko, že jeho otec podnikl s ním a jeho sestrou cestu do Mnichova, kde sklidili největší obdiv. Ještě téhož roku (1702) konali cestu do Vídně, kde byli oba malí virtuosové představeni císařskému dvoru. Císař František I., milovník umění, nazýval malého Mozarta „malým kouzelníkem“. Rád si dobíral hošíčka a žertoval, že prý to není tak veliké umění, když se může dívat na klaviaturu. Ale tak při zakryté klaviatuře – to by bylo něco! Mozart chvilku váhal, ale nepřišel do rozpaků, nýbrž – dal si zakrýt klaviaturu a hrál stejně jako předtím. „Ani to není nic zvláštního,“ řekl císař, „hraje-li se všemi prsty, ale hrát pouze jedním, to by bylo teprve umění!“ Avšak ani tato námitka nepřivedla Mozarta do rozpaků. K údivu všech hrál několik kousků jedním prstem docela čistě. Maličký byl znám, že velmi rád hrál před umělci a opravdovými znalci hudby. Tak jednou opět na císařském dvoře si stoupl sám císař František I. vedle něho, ale Mozart řekl: „Není tu pan Wagenseil, ten tomu rozumí.“ Wagenseil přišel a malý virtuos řekl: „Budu hrát váš koncert, musíte mi obracet.“ (Wagenseil byl hudební pedagog a císařský dvorní skladatel ve Vídni.) **Tak, moje drahá, aspoň takto Ti chci z části ukázat, jakým způsobem se vracíme k Vám, k umění, k hodnotám všeho druhu, zvláště však k té „jediné a potřebné“.** Věř, i zde lze užít tzv. ztracený čas. Jenže nám ještě schází a divila by ses, jak často padne zde povzdech: „Škoda že už je zase večer.“ Jak často máme málo času i když toužíme, aby se co nejdříve naplnil.

Při všem však jsem duchem s Vámi a jsem ráda, že už vím Váš nedělní program až do Velikonoc. S návštěvou tedy počítejte přibližně 8. března. Poprosím totiž o týdenní oddálení. Jsem ráda, že nezapomeneš na Mauglího. Ano, třeba Olinka nebo Odon u Vás budou pamatovat. To je přece úplně lhostejné. Oba vánoční lístky jsem dostala. Moc potěšily stejně jako tehdy z Poděbrad. Jolentě jsem se musela srdečně smát. Ale chápu i její stesk až příliš, přestože jí i takto závidím.

Nuž, broučku, pomáhám, abys Velehrad cítila v Božicích. Představte si, psala mi teta Lili. Ó, to jsem jásama, to bylo zase pohlazení. Ale zajímavé: Psaly jsme si ve stejný den. Ona vzpomínala na les, ticho a krásu

okolí, já jí dávala k svátku lesy, ticho, všechnu stvořenou krásu. Bůh Vás opatruj.

Vaše vděčná Vojtěcha

Pozdrav Fanynce (dík za peníze). Napíši až k té padesátce! Píši zároveň Leonce s Olinkou, ale stejně zdravím!

V Praze 30. ledna 1958⁷

Moje drahá sestřičko,

zdravím Tě s pozdravem míru, pokoje a lásky! Dnes, moje drahá, stojím před Tebou – před Tvou „padesátkou“! A chtěla bych Tě obejmout a chtěla bych Tě obdarovat, zasypat mnohým, vyzpívat „živi-jó“ a říci mnoho, mnoho... Ale – co může chudý vězeň ve své bezmocnosti – je také mnoho a Ty jistě chápeš, jak mé srdce letí k Tobě a tam, kde volá na Tebe a pro Tebe o ochranu, požehnání, o to, aby tento vážný mezník věku byl hranicí, od níž vítězí již jen láska a věrnost tak hluboká, že jho sládne a brímě se stává lehkým. Aby Ten, pro nějž jsi byla bezvýhradně stvořena, nacházel v kráse Tvé duše stále větší zalíbení, aby úchvatná část žalmu „propast volá k propasti“ bylo pro Tebe nejen výkřikem pokory, ale i nadšení, obdivu a nejhlubší a radostné oddanosti! Moje sestřičko drahá, to je asi ta malá, ale ta nejdůležitější myšlenka, která z mých sepjatých rukou stoupá, aby skutečněna v hlubině Božího milosrdenství – sestoupila zase k Tobě. K tomu pak: zdraví, spokojenost a jas duše! Bůh Ti žehnej a všichni kolem Tebe kéž Ti přejí i za mne.

Ještě nesu břemeno vděku: za dopis 14. ledna a 21. ledna, za známky a za peníze. Jsem já to dlužník! Kéž bych se Vám mohla aspoň jednou řádně odměnit. Tetička Lili mi způsobila nesmírnou radost. Poděkuji jí příště, protože dnes Ti, drahá, chci ještě napsat, jak a čím se u mne „zahájil“ zvýšený nástup a přísun Vašich financí. A protože Ty, moje vyžlátko, vypadáš jako můj stín, tož můžeš se řídit týmiž radami, můžeš udělat tatáž opatření. Tedy: Začala jsem „cukrovou kúru“. Víš, co to je? Jeden z báječných způsobů léčení bez lékařských předpisů a nad všechny lékařské rady. Možná že jednou slavní odborníci zdravotnictví převezmou ty pokyny a zahájí léčení většiny lidstva. „Cukrová kúra“ totiž působí, že lidé hubení začínají bacu-

⁷ Dopisy z vězení, Archiv MV, 4/58. Sestra Vojtěcha přeje sestře Simeoně k padesátinám. Narodila se 12. února 1908.

latět, zelení napřed žloutnout a potom jak listí na podzim červenat (jestli potom padají, to ještě nevím, jsem v polovině kúry), chvějící ruce se uklidní a jakákoliv nevolnost zmizí. Ovšem!! To jen tehdy, když vše je dodrženo správně a přesně. A protože bych ráda, abys to zkusila, tož, můj drahoušku, dávám Tobě a Tvým drahým podrobnější návod:

1. Tvé okolí Tě musí dostatečně přinutit, že je to třeba, že není vyhnutí, protože už máš možnost nákupu cukru a snad peněz máš taky dost. Neexistuje výmluva. Existuje-li, energicky se umlčí. 2. Začneš od jedné kostky a každý den přidáváš o jednu více, až do 11. Od jedenácti jdeš dolů. Ovšem! Tyto kostky cukru nikdy neplatí jako normální sladidlo „culifindy“, (t.j. výtečné pankrácké kávy černé) nebo čehokoliv. Tyto kostky musí být požitý před spaním v přesném počtu. Bude-li se ti žaludek trochu při vyšším počtu ozyvat a vysílat Ti zpět třeba kyselé šťávy – to nic! Neexistuje přerušení. Tu musí zasáhnout zase Tvé okolí a hlasem či hlasy důraznými a živými, hlasy, které se podobají třeba hlasům pouště a pralesů, musí Ti vysvětlit, že to je správná reakce, to že začíná cukr působit, anebo – špatně ses řídila pokyny. Zkrátka: Buď je vše v pořádku, nebo Tvá vina. A tak statečně a tiše si už sama večer připomeneš, že dnes již jen 9 kostek cukru, protože jdu už dolů, a až 7. února vítězně končíš a to budeš jako znovuzrozena, baculatá a červená – inu – cukrová kúra! Ať žije! A ať žije můj staroušek! Až přijedeš, budeme se obdivovat, vid! Ale nutno nyní doznati, že skutečně cukrová kúra je dobrá a pro nás jistě potřebná. A tak vidíte, že peněz využiji opravdu a snažím se dělat vše, abych se Vám vrátila zdravá. Nu – a že se o to stará více lidí, ujišťuji, i když někdy dostanou za to tituly obyvatel džungle.

Díky a vřelý pozdrav Leokadii, Ole i malé Olince. Doufám, že se stará o svého Maugliho. Tetičce Lili líbám ruce, Danielovi moře vzpomínek. K Emilce a Leonce mé pohlazení. A Tebe, má drahá, drahá, vkládám v náruč Boží lásky a zvláště vroucně naléhavě a silně.

Tvá sestra Vojtěcha

V Praze 1. února 1958⁸

Moji nejdražší,

pokoj a láska Boží buď s Vámi! Dnes má svátek tetička Lili – a já vzpomínám. Vzpomínám na ni, na Vás, na všechny její. Vzpomínám, jak to bylo krásné, když se svou kytičkou sedmikrásek jsem přicházívala, abych po-

⁸ Dopisy z vězení, Archiv MV, 5/58, dopis příbuzným.

prála, se potěšila, posílila a znovu odjížděla za povinnostmi. Ale i dnes letím k Vám, k ní – s radostí, vděkem, svou láskou. Ano, moje drahá tetičko, stojím aspoň takto u Tebe, líbám Ti ruku a přeji a přeji... Nemysli si a neříkej, že špatně vypadám! Kdepak. Pomalu končím „cukrovou kúru“, a to přece něco zmůže. Návod k ní jsem vypisovala Simeoně, jistě Ti ho dá k přečtení. Je to výtečná věc, jak bez lékařského předpisu se můžeš léčit, hlavně když máš dost cukru. Nu – a protože mne tak hojně financujete a mám zatím možnost zvýšeného nákupu – oběmu jsem velmi vděčna, tož hupky rovnýma do toho! A ještě něco, moje drahá tetičko. Představ si, že dnes jsem byla všeobecně **uznána za „rychloběžce ke svatosti“ – a to velice vážně a s obdivem.**

Návod a následování je tento: Lékař se tě zeptá, snášíš-li rybí tuk. Inu – co teď? Váháš, ale přece statečně řekneš: „ano“. A ta strašlivá lahvička s ještě strašlivějším obsahem stojí před Tebou a Ty se s ní máš čestně vyrovnat. 2 lžíce denně!! Vezmeš první a „hastrman“ spolkne Tvých útrob obsah. I rozhodneš se, že dnes už nic nevezmeš. Chodíš zarputile od dveří k oknu a zpět a přitom se častuješ nejskvělejšími tituly a uznáš, že jsi slaboch (Ty ale ne!!) a rozhodneš se tiše, aby nikdo netušil k další lžici. Ale co ujde očím těch, které Tě opatrují jako zřítelnice oka svého? A polkneš a zhluboka dýcháš a jako tempem kolem Tebe to hřímá: „Zhluboka dýchej.“ Dýcháš, dýcháš a vydržíš. Jen časem se zachvěješ, občas bys ráda „chválila Davida“, ale ne, jsi žena statečná. A dnes? Ó je!! Už málem vše zatajíš, ovšem pokyny slyšíš zase ihned a – sláva nám! Dvě lžíce té „hrůzy“ jsou v Tobě a hastrman nedostal vůbec nic. Vidiš – to k Tvému svátku! Takto jsi slavně pasována na rytíře atd. a sama se raduješ, že přece nejsi takový slaboch, ale v tichu srdce se velice těšíš, až ta lahvička nebude a **myslíš si, že snad ta cesta k nebi by přece jen nemusela být s rybím tukem.**

Jsem to, tetinko, neřád, vid? To víš, člověk se prý přirozeností nemění, jen se může zušlechťovat a já mám té darebačiny i ve vězení pořád dost. Až se vrátím, a to už není tak dlouhé, ó tetičko, myslím, že radostí udělám kotrmelec. Ty bys mi to dovolila, že?

Dnes Ti tetičko, nesu ještě plnou náruč vděku za milý a drahý dopis. Bylo to ale zajímavé. Psaly jsme si ve stejný den. Já Tobě gratulaci, Ty pro mne plno útěchy a darů. Tys vzpomínala na krásu lesů v Moranech, na Tvé já-sání s dětmi po půlnoci v přírodě, já Ti dávala právě toto, všecku stvořenou krásu, kterou Bůh tak blaží své tvory, kterou v nekonečné lásce činí tak obdivuhodnou. Právě to vše, co na zemi i na nebi krásného těší a povznáší

lidskou duši a pro mne je zatím odříkáním, to co jsem Ti s radostí chtěla dát duchovně. Byly jsme si tak blízké, víd? Moc mne těšila tato shoda myšlení a byla jsem ráda, že Ti mám co dát. Myslím na Tebe velice, ujišťuji Tě denními vroucími vzpomínkami, sypu Ti vděk a věř, cítím i to, co nepíšeš a co bys mi ráda řekla. Snažím se, tetičko, abych se Ti odměnila tak a tím způsobem, jak vím, že čekáš.

Modli se, prosím snažně, abych nezklamala očekávání nebe i země. O mé zdraví se neboj. Jím více, mnohem více než kdykoliv v životě, a dále? Úplně jasně poznávám, že mé zdraví je pod neobyčejnou ochranou Boží. Zatím tomu bylo tak – až obdivuhodně. Jen prosím, abys Ty, drahá moje tetičko, zůstala zdravá, abych se s Tebou shledala a všemi Tvými. Všechny zdravím, objímám. Ujisti, prosím, Bohušku, že jsem spokojena a z denních Božích pozorností šťastna. Ochranu Pána i Tvé Adélce! Jsem ráda, že Karle je lépe. Děkuji za pozdrav i všem, všem. Duchem kladu hlavu na Tvůj klín a děkuji, děkuji... A Tebe i Tvé všechny poroučím ochráně Nejvyššího. Jeho něžné vládě.

Vaše vděčná Vojtěcha

Děkuji, tetičko, za peníze i za vše pro moje. K Tobě, Emilko, Simeono a Leonko s Olinkou, moře pozdravů. Strýci Jardovi líbám ruku.

V Praze 9. února 1958⁹

Moje drahá sestřičko,

pokoj a láska Boží buď s Tebou a všemi Tvými! Tisíce díky za milý dopis z 28. ledna. Dostala jsem jej 3. února, zrovna po odeslání mého Tobě. Je to pro mne vždycky radost, když při rozdávání pošty zazní i moje jméno a pak hned zase Tvoje, protože, pochopitelně, otázka „Kdo?“ vždycky je první. A člověk jen mrknutím oka zví, kdo přišel písemně navštívit. Ale musím velice chválit Simeonu. Představ si, že v lednu překonala i Tebe. To byl výkon! Psala čtyřikrát a ještě poslala parte P. Hůlky. Inu napsala jsem jí kdysi žertem, že jsem její „osiřelo dítě“ – a můj staříček Simeon si to tak hluboce vzal k srdci. Padesátku jsem jí důstojně oslavila po všech stránkách a bylo mi velmi milé, že na ni tak hezky pamatovali i Maugli s kamarády naší dětské „džungle“. Ovšem – musím ještě doznati, že vyvrcholení dne bylo zakončeno mým povzdechem: „A právě dnes – moje Simeona – první pátek –

⁹ Dopisy z vězení, Archiv MV, 6/58, dopis příbuzným, zvláště s. Emilii.

a já jsem nemodleneček.“ Ale to už jsem usínala na Božím Srdci, abych po probuzení začínala s novou horlivostí.

Je to až humorné, jak někdy naše vůle je obrácena docela naruby, aby tam, kde se chceme „blýsknout“ vylezly všechny konečky a uzlíky splantané práce a člověk sklání hlavu s přiznáním „to jsou dary moje“.

A dnes, moje nejdražší sestřičko, myslím na Tebe, na Tvé narozeniny¹⁰ a potom 11. února taktéž. Ani bych nemohla zapomenout, vždyť mne až píchlo u srdce, když náš „zpravodaj“ tak důrazně vykřikl: „Ať žije Emilka!“ A vše patřičné i nepatřičné k tomu. Tož vzpomínám a děkuji Pánu, že ses narodila, že Tě mám, že jsi taková, jaká jsi, a prosím dál a více a co nejvíce víš sama. **Vždyť to nejdůležitější – duchovní růst – to je stálá, denní, ba často za den prosba za nás všechny. Když totiž člověk poznal, jak málo stačí, aby normálně byl zdravý či živ, a jak mnoho je třeba, aby – a to jen z milosti Boží – duchovně stál, a když se zamýšlíš nad vším, pak se Ti zdá, že nejvíce a nejpotřebněji je nutno prosit o to druhé a všechno ostatní je už jen přídavkem.**

Psalas mi, Emilko, že se můžeme shledat až na druhém světě. Věř, že víc počítám s tímto shledáním, třebaže se na Vás těším i plně lidsky. Ale ujišťuji Tě, že jsem úplně klidná a smířena se vším. Ráda bych s Vámi ještě žila, ale po nebi se mi taky stýská. Ovšem – neboj se. Nejsem ještě zralá ani duchovně, ani fyzicky. Jsem zatím zdráva a děkuji Bohu za obzvláštní ochranu. **Vždyť i to je div, že člověk je tak, jak je.** Děkuji v mnohém Vám, Vy mne finančně podporujete, ale více vděku ještě za duchovní kapitál, kterým mne neustále sílíte a pomáháte. Pán Vám to odplatí!

Jsem ráda, že myslíte na nás všechny. Pozdrav všem: Terezii upřímné objetí a jejím dětem? Všem, všem – bouři pozdravů. Květoslavě ale zvláště! To proto, abych Tě, milý starý brachu, donutila k jedné větě. Víš, že se na ni moc těším? Až se vrátím, chci mít u Tebe protekci, abys léčila nemoci mých šatů. Vždyť Tys takový „šikulinda“ a tak to stojí za to si Tě předcházet. Ale to jen tak, věz, že denně na Tebe extra vzpomínám a prosím o Tvé zdraví.¹¹ Mnoho pozdravení k Fanynce, Leonce a Olince. Dostala můj dopis? I Tebe prosím, Emilko, kdybys mi vždy napsala, které dopisy jsi dostala. Zdá se mi, že něco schází.

¹⁰ Sestra Vojtěcha přeje sestře Emilii k narozeninám, ta se narodila 9. února 1912.

¹¹ Zdraví do komunity v Božicích, představenou sestru Terezii Podroužkovou a pak už plánuje u sestry Květoslavy opravu řeholních šatů a těší se na její řádky.

K Danielovi vřelý znovu dík za dopis. Moc, velice moc se na něj těším. S těmi „Bečicemi“ to bylo skvělé. Ale zjistily jsme, že Ty skutečně rukopisně píšeš zřetelně „Bečice“. To se povedlo a já bych málem psala také místo, kde se bečí, ale ne – kde se zpívá a směje. Tož, Emilko, „nebeč“, ani pro mne, ale raději zpívej chválu Pánu. – Tetičce Lili a strýci Jardovi líbám ruku. Hluboký vděk za vše. Bůh Vás chraň. V Jeho náruč Vás klade

Vaše vděčná Vojtěcha

Kde je teď Jana? Díky za nádherné pohlednice. Udělaly radost dvakrát, proto nevracím.

V Praze 15. února 1958¹²

Příloha: 1 pohlednice

Moji nejdražší,

pokoj a láska Boží buď s Vámi! Vzpomínala jsem Tě, drahá Emilko, i 11. t. m. Vždyť mám tento Tvůj den a den naší mamičky zvláště ráda a jeho prožití bylo mimořádně silné. Však to bylo čekání! Přišel také k oslavě strýc Roman? Byla jsem duchovně s Vámi – na těch milých místech, mezi svými. Nejvíce mi ležel v hlavě strýc s maminkou. Je zdrav. Mám ho velice ráda a jsem mu tolik vděčna, že i on na nás nezapomíná. **Jsem vůbec hrdá na naše příbuzenstvo a prosím jen, aby opravdu o nás platilo, že jsme jedno srdce, jedna duše.** Těší mě, že i strýci Pepovi se daří zdravotně lépe, i když ne docela dobře. Mariánské Lázně zřejmě pomohly. I z toho jsem měla radost, že tam byl spolu s Růženčiným tatínkem. Psali také o tom. Dnes jsem domlouvala Růžence, aby neodkládala svatbu. Psala mi totiž, že zase až po žních se vezmou, a tak jsem se trochu bouřila pro stálé odkládání. Měla bys jim snad také domluvit. Naše Mařenka potřebuje někdy „štulec“, protože nikdy nemá odvahu odloučit se od svých dětí. Chápu ji velice dobře, ale přesto nejsem nadšena dalšími a dalšími odklady.

Danielovi vyříd, Emilko, náruč pozdravů, denní vroucí vzpomínky a veliký dík za kosánky. Víš, že se už pokoušejí zpívat? Ale zatím je to jen ladění strun a – a představte si, teď, zrovínka teď – zpívá kos! A je to už plno organo. Je k večeru, pod mrakem, a tak se mi hlásí asi, abych nezapomněla potvrdit, že posláni je splněno. Máme vůbec tady s kosa zvláštní přátelství i příhody. Totiž: Brzy po dopisu Danielově, v němž slibuje posláni kosů,

¹² Dopisy z vězení, Archiv MV, 7/58, dopis příbuzným.

jsme je na procházce zase uviděly. Hádejte – kolik? Čtyři! Já skoro vyskakovala a musela jsem se velmi držet, abych nespustila všechny rejstříky mého mluvního orgánu. Tož Danieli drahý, už je tomu tak, že při pohledu na kosa zní Tvoje jméno, a když budou zpívat? Tím více vděku, vzpomínek a pozdravů Tobě.

Strýci Pepovi řekni, prosím, že se mi sice někdy strašně stýská, ale i v tomto je radost a síla útěchy, vždyť vím, že všechno přispívá k dobru těm, kdož Boha milují. **A chvíle svého čekání bych vlastní vůlí nezměnila nikdy za teplo domova. Moc sílí vědomí, že Vy všichni moji jste se mnou. Vy mne podporujete nejen hmotně, ale více, což je nejpotřebnější, duchovně. Jsem opravdu úplně klidná a při všem veselá, děkuji za vše a vděkem prosím.** A vědomí, že i ruce strýce Pepy mně žehnají, blaží a přináší mnoho radosti.¹³ Jemu i tetičce Lili a Vám všem sypu svůj vděk a prosím, aby kroky našich dnů byly v síle a světle Boží lásky, pod Jeho ochranou, s Jeho požehnáním.

Moc se těším na návštěvu. Zase jednou Tynuška. Jenže návštěva bude asi 8. března, a to má Květuška narozeniny. 2 roky! Mám k Tobě, Emilko, prosbu. Prosím, přivez mi nějakou hezkou hračku, kterou bych zde dala Tynušce pro Květušku. K narozeninám! Jsem té maličké vděčna za ta její poklekání a ráda bych, aby maličká poznala, že teta Tonečka na ni taky myslí. Podívala bych se na ten dárek a předala jej. Samozřejmě že prosím o to jen tehdy, nebude-li Tě to zatěžovat jakýmkoliv způsobem.

Včera psala Simeona. Popisovala oslavu svých padesátin a prý ji psal i Maugli se svou „partou džungle“. Víš totiž jistě, že tak říká novému pejskovi Bladydogovi a Nepatrníček. Musela to být rozkošná gratulace. Jí prý to velmi těšilo a mne zase hřála pochvala, že nejhezčí přání bylo z Pankráce. Psala jsem jí totiž nezvykle, ale k padesátce patřičně – čtyřikrát: dopis a tři lístky. Vždyť druhou padesátku slavit již jistě nebude. Na to jsem také myslela, když s „žalem“ se vysypal poslední zbyteček honosné krabičky se zlatým nápisem „mocca“ a bylo zde proneseno slavnostní loučení se závěrem, vystihujícím city těch, jimž patřilo „sirotci po ní zůstali“. Ale nemysli dál! Nepřicházeli každického rána, aniž krabičku svou hledali. Ti sirotci jsou tak otužilí, že nenařikají – vždyť na svou krabičku se směli podívat stejně jen ve význačné dny svých drahých, ale při tom si pěstují ještě i optimismus, že ně-

¹³ Hovoří o požehnání, předpokládám, že strýc Pepa i Daniel jsou kněží, kteří jí byli velmi blízcí.

kdy zase podobná krabička či třeba ne krabička, ale totéž zavítá mezi jejich zdi.

Vděkem, láskou a svými modlitbami Vás zasypává

Vaše Vojtěcha

S díkem a milým pozdravením vracím Olince krásnou krajinku. Tam musí být nádherně. Pozdrav Leonce a Fanynce.

V Praze 16. března 1958¹⁴

Moji nejdražší,

pokoj a láska Boží buď s vámi i všemi, s nimiž se stýkáte. Nesu zase vděk za psaníčko milé a hřejivé, a to nejen Tobě, ale i věrné Leokadii. Ano, snad by mi už cosi scházelo, kdyby pod čitelným písmem mého „Starouška“, tolikrát vychvalovaného, chyběly úhledné řádky mojí „máti“. Tož oběma děkuji moc a moc.

Neboj se, drahá, na tu sukni se opravdu těším, to jen první reakce byla se smíchem, jakže bude či může vzít na sebe vlněnou sukni takový „Spartan“. Toť víš, hodila by se dříve, zvláště teď, když jaro mrzne, a také zde, jenže jistě méně než u Vás, je bílo a tvrdo. Ale neboj se, neboj! Vždyť nejen láska, ale i údobí roku hřejí. Pozorujeme i plnění pranostik. Před Matějem bylo teplo i řekly jsme: Bude asi mrznout, protože stará pranostika tvrdí: „Sv. Matěj ledy láme, když je nemá, tak je dělá.“ A taky udělal.

Moje návštěva? Byla krásná. Ovšem – zas se mi zasteskne. Dověděla jsem se mnoho o našich už z fotografií. Pro Květušku koupily Tynuška s Emilkou malou kočičku s hezkým zajíčkem a plný autobus bonbonků. To že ode mne – k narozeninám. A Romanka si prý zase ráda hraje i s Mauglim, s Nepatrníčkem (to prý má být malý ptáček kolibříček, ale místo kolibříčka říká Nepatrníček) a tím věrným psem Bladydogem. Nevím sice přesně, proč tak dobrému psu dali nejhroznější nadávku anglickou, ale prý to bylo z pouhé lásky; totiž „Bloody dog“ je v překladu „krvavý pes“. Ale dětem to nevadí a jméno prý měnit nebudou za nic. Představ si ale, že si ho dnes stejně berou domů; ale i v rodině už zůstane „Bladydogem“. Kdyby ses s ním taky setkala, pohlad' jeho hřívu za mne. Je to krásný pes a věrný.

¹⁴ Dopisy z vězení, Archiv MV, 8/58. Sestra Vojtěcha píše sestře Simeoně, zdraví celou její komunitu, pak další komunity, kde jsou její další příbuzné sestry, a nakonec i Daniela.

A jaký má prý ohon! A sílu! Ke Gustovi prý s ním zajdou v létě. To budou děti jásat. Mají tam naši slíbený revanš a tak Gusta prý bude plnit stránku „má dáti“ v „dal“.

Aspoň takto Tě chci učinit účastnou mé návštěvy. Však příště přijdeš Ty a budu psát o ní jiným. Vzpomínám ještě, jak jsi psala, že se Nepatrníček nechce vzdát své pampelišky. To na ní stále sedí a usmívá se, že? A zpívá při určitých příležitostech, i když to nejsou svátky a narozeniny, jako byla slavná padesátka, vid! Inu – člověk má rád všechny ty, kteří patří k naší rodině, v níž žije. **A že je vlastně mnoho možností – i když téměř v žádných možnostech – žít intenzivně a vnímat nejen dobro, ale i krásu.** Ale zapomněla jsem ještě na Maugliho. Ten prý má Romanku moc rád, a proto má rád i její sestřičku. Říká, že se umí hezky usmívat a rozumí prý každé hře. Je prý „prima holka“. Vůbec – měla jsem z návštěvy radost a více – asi zase o mně – Ti napíše Emilka.

Nevím, jaký dojem jsem zase udělala. Tady mi říkají, že „budím dojem!“ či že jsem na „dojmy“. Nu – a vlastní rodina tvrdí totéž, jenže z opačného konce. Vždycky je můj dojem podrazí. Co se dá dělat, že? – Kosánkové, moje drahá, nespí, nýbrž i v těchto chladech před šestou začínají. Viděla jsem na procházce čtyři, ale slyším jen tři. Ale i chocholoušky tu máme. Jejich zpěv či volání připomíná skřivánky. Na okno přilétají věrně holubi a příjemně bublají. Ovšem – staří kamarádi jsou a zůstávají vrabci. „Poslední muž“ asi někde tragicky zahynul a jeho mládež už čímčaruje mírněji a klidněji. Inu – říká se, že největší rošťáci bývají nejpřísnějšími otci a nejlepšími vychovateli. A to se ukázalo i na našem vrabci – „posledním muži“. Škoda že zahynul.

Letos jsem viděla už sněženky i konvalinky. Ale jen ve vázičce. Jistě jich bude brzy plno. **Pak, moji drahouškové, každým kvítečkem i zelenou travičkou Vás zdravím** – u Vás ve vile, u Terezie, Leonky a Olinky. Zvláště plno vděku tetičce Lili a Danielovi. A Tobě, má drahá, opatř Pán každou vzpomínku, každou pomoc. Dík za známky. Až přijede Karla, objetí, pohlázení a přání zdraví. A v těchto a pozdějších dnech nořím se s Vámi v čekání Velikonoc.

Vaše vděčná Vojtěcha

Peníze mi, drahá Leokadie, neposílejte. Ten zvýšený nákup byl jen na jeden měsíc.

V Praze 21. března 1958¹⁵

Moji nejdražší,
pokoj a láska Boží buď s Vámi! Posílám Vám jistě tu největší radost, po které tak toužíte. Poněvadž spěchám, vím, že „toto“ nejvíce mluví.

Těším se a mnoho, mnoho děkuji.

Vaše vděčná Vojtěcha

V Praze 30. března 1958¹⁶

Příloha: 2 fotografie

Moje drahá Emilko,
pokoj a láska Boží buď s Tebou a všemi Tvými. Včera přišlo Tvé psaníčko s oběma fotografiemi, které zase s díkem, pohlazením a požehnáním vrácím. A těším se na další. Jenda se mi velice líbí. U letadla je to bezstarostné mládí a nebýt té kštiny, kterou jsem při návštěvě zahlédla, určitě bych ho nepoznala. Květuška s tatínkem a pejskem je rozkošně otrávená, asi nad tím, že se musí dívat na někoho, kdo na ni zavolal. Ale v Jendovi je tolik lásky a něhy, že člověk přímo hmatá všechny city otcovského srdce z pohledu na svůj poklad – Květušku. Tož – díky, Emilko, díky.

Tvůj dopis ze 14. března přišel 21. března, a to právě po odeslání povolenky. To víš, Emilko, co to znamenalo, když „obřadné“ s doprovodem veselé mi byla dána tato Tebou zvaná „kouzelná cedulička“. Tu čtu v Tvém dopise nářky a vzpomínání na loňský rok. Nu – že jsme s Tebou tentokrát necitily (i když cítily), chápeš. To bylo poznamení: „Emilka bude koukat! Co řekne Emilka. Co, co Emilka?“ Já udělala závěr: „Bude plakat. Plakat radostí, zahanbením, že přestala doufat a myslet na Josífka, a potom – ? Potom bude skoro plakat, že balíček nesmí být moc těžký, že zrádně váha klesá a že nemůže dát vše či aspoň polovinu nashromážděného.“ Uhádla jsem? Asi ano. Emilko, jak bych ráda s Tebou hovořila. Kolik bych Ti chtěla říci! Totiž – píšeš: „Burcovat Josífka¹⁷? Už se ani na to nezmáhám.“ Vidíš. A já právě letos na něj v tomto i jiném myslela a spoléhala a věřila.

Když teď přišlo Tvé druhé psaníčko, zjišťuji, že ještě nemáš povolenku. Jsem zvědavá, kdy Ti přišla, zda se vše neopakovalo jako loni kromě té „studené kyticíky“. Byla to ale krása, to jsem Ti zapomněla říci, že ještě dnes se

¹⁵ Dopisy z vězení, Archív MV, 9/58. Posílá sestře Emilii povolenku na balík.

¹⁶ Dopisy z vězení, Archív MV, 10/58, dopis sestře Emilii.

¹⁷ Důvěrné oslovení sv. Josefa.

hřeji útěchou, která mne tehdy zaplavovala. Jsou v životě okamžiky, které blaží celý život pouhou vzpomínkou na ně. A věř. Mám jich mnoho. **Jsem vděčna všemu: co mi dal domov, škola a všichni Ti, s nimiž jsem žila a i nyní žiji. Věřím, že Boží ochrana je nade mnou i nyní. Připadá mi to tak nějak jako tehdy – vzpomínáš?** S tím „ledovým kvítkem“? Jak potom přišla v noci maminka, když jsem se klepala a přimáčkla mi všechny peřiny kolem a mně bylo tak mile. A víš, jak jsem tvrdila, že jsem nespala? Smály jsme se přece mým živým snům, když jsem ale prohlásila, že vím jistě, že to byla buď maminka či můj anděl strážný, věřily jste mi.

A nyní? Emilko, prosím Tě, neboj se o mne. Já vím. **Polekaly Tě ty třesoucí ruce.** Nevěděla jsem o tom. Jinak bych se to snažila skrýt, i když bych to doznávala. Ale to přece nic není. Zase vše přejde. Hlavně že se držím s plícemi a ostatním. Věř, že nic závažnějšího se mnou není. Trochu si vyčítám, že jsem Vás polekala, i když jsem nevěděla o tom. Není teď ve Vašich vzpomínkách mnoho bolesti? Prosím Vás, netrapte se! Teď se jistě uklidníte aspoň balíčkem. Jsem moc ráda a velice se těším.

Tento týden budu duchem s Vámi více než kdykoliv. Jsou to chvíle mého stresu, ale vím, že každá bolest vede k Bohu, a v tom je radost.¹⁸

Z Tvého cestování mám radost a jsem velmi vděčna možnosti společné jízdy s Huštěnovicemi. Vyříd' můj vděk tetě Lili. Vždycky vzpomínám, kolik obtíží máte jen tím, že se musíte sjíždět a ztrácet čas dvojí jízdou: za Tebou a pak za mnou. Takto je zjednodušena cesta našich a hlavně že i Ty máš v rámci pravidel vše. O to mi vždycky jde a je mi útěchou, že nejsem příčinou rušení našeho směru. Bůh Vám vše odplatí.

Dnes píši i k svatbě Růžence. Snad se vdává v pondělí velikonoční. Píši pro jistotu dnes, protože později budu zaneprázdněna. Pokud jde, Emilko, o korespondenci: Budu Ti psát jak obvykle týdně nebo nejpозději za 14 dní. Delší pauzu Tobě neudělám. Tolik jen, abys byla klidná. Peníze mi pošlete až příští měsíc. Zvýšený nákup byl jen na jeden měsíc.

Žiji s Vámi a prosím: I Vy na mne vzpomeňte ve chvílích Vám drahých. Tetičce Lili znovu díky, stejně i Danielovi. Olinku zdravím a Mařence Vit. tisíce díky. Dostala můj dopis? K Fanynce, Leonce, Olince a k Vám – Terezii zvláště – radost, pokoj a slávu Velikonoc.

Vaše vděčná Vojtěcha

Děkuji za pohlednice květin. Byly krásné a udělaly radost.

¹⁸ Slavení Velikonoc a její jiná účast na nich ve vězení.

V Praze 7. dubna 1958¹⁹

Nejdražší moje Emilko,
pokoj Vám! V jásavém Aleluja prosím o plnost Boží lásky Vaším srdcím,
duším. Ano – radost a slávu Velikonoc!

Abyste procítili, ba prožili útěchu, štěstí – odměnu to ze skutků obojího
milosrdenství. A já jsem ten, kdo přijímal, proto jsem i ten, kdo svolává od-
měnu pozemskou i věčnou. Jdu s vděkem, s údivem, chválou, dojetím.

Emilečko moje, děkuji za balíček. Děkuji Terezii, Gábince i té dobré paní
Šestákové, která „extra“ jela do Znojma pro extra čerstvou kávu. Ó ta je!
A všechno další. Už ani nevím, jak děkovat. Mám Ti toho tolik říci, tolik vy-
právět, vysvětlovat. Na to by ovšem nestačil ani papír ani můj čas. Ale přece,
Emilko, aspoň z toho něco. Tedy: Bylo 31. března, poslední březnový den.
Asi v 11 hod. jsem na zavolání klusala do kanceláře už s jistotou přítomnosti
balíčku. Nepočítala jsem sice s takovou rychlostí, poněvadž jsem tě kdysi
ujistila, že povolenka nepropadá ukončením měsíce. Věděla jsem také, že
máš ale vše na skladě a pečivo jsem z úsporných důvodů zamítala, tož jsem
připouštěla i rychlé Tvé odeslání. Inu – ano! Krásný balíček! Když byl mi
pozorně otevřen, zazářily úplně svěží sněženky. Ještě dnes tři poslední ho-
voří o Božicích, ale už se loučí. A potom vše to, cos dávala, sledovala jsem
se zpátečním odstupem. Emilko, děkuji! To je výživy, posily, radosti! Zase
na dlouhou dobu buď bez starosti, ujištěna, že to, cos poslala, musí zved-
nout otrávené nervy, oslabený organismus, dodat odolnosti, prostě zpev-
nit zdraví. I ruce se jistě přestanou trásti. Ovšem! Balíček přišel do týdne,
o němž se předem prohlásilo, že se nevezme z očekávané zásoby nic, než co
by podlehl zkáze.²⁰

Tak byly uznány jen klobásky. Ale i tu se lamentovalo, jestli by to přece
nevydrželo, jakže by to bylo krásné na Boží hod apod., ale myšlenka, že by
„toto“ se mělo zkazit, byla hrozná. Tak se pojídaly k večeři v pondělí a úterý
klobásky, o nichž by se prý měly básně skládat, jímž není rovno ve světě,
a Huštěnovice vystupují pro ně mezi nejvýznačnější místa světa. A zase
myšlenka na oslavené tělo a zdali budou pokrmy – a tu že jistojistě by tam
byly klobásky, ale ty z Huštěnovic, a to z komína Hrňů apod. A špek? Ó to
strašné přitahování! Usmála by ses, kdybys slyšela a viděla, jak např. na Ze-

¹⁹ Dopisy z vězení, Archiv MV, 11/58, dopis sestře Emilii a sestřám.

²⁰ Balíček přišel pravděpodobně ve Svatém týdnu, ve kterém je více postu než jindy.

lený čtvrtek se najednou zjistilo, že z krabice vychází něco – silná vůně. Ale hrozná. Co teď?

I rozhodnuto pro zvýšení hodnoty tohoto krásného dne že, krabice se rozbálí, každý kousek špeku se rozloží na stůl, dá se k obhlédnutí ze všech stran, nechá se přičichnout (o tom byla obava, zda to už není požívání) a pronese se něco oslavného, něco, co hodnotí hodnotu hodnocení zde přítomného špeku. I bylo to, jako když vidíš rozříznutý citron, při čemž máš spoustu slin. Tímto se uzavřel kruh myšlenek kolem „baldy“ a ztichla slova, uzavřelo se srdce, umlkla potřeba žaludku.

A včera? Ó to byla sláva, ó to byla svatba! Už konečně se zhodnotila úžasná kvalita huštěnovických dobrot. Ovšem – v malých částkách. Šetří se, i když se moc přeje. Z bochánku se vzala čtvrtěčka, tedy třetinka té čtvrtěčky. Gábinečko, Vy jste úžasná i s těmi rohličky. Ony neztvrdly, jsou velmi dobré jako vše, všecinko. Jenže jsem poznala, Emilko, jednu věc. Chlubím se stále totiž, kolik moc jím a zatím? Sním trochu těch Vašich důkazů lásky a jsem celý den zasyčena. Jindy toho spořádám a teď? Ovšem – taky dobře. Toto jen připomínám pro jistotu, až přijdu domů, že přece jen s tím jídlem to bude asi jiné. Ale rozhodně to bude lepší než před mým odchodem. Aspoň takto usuzuji.

Děkuji, Emilko, za milý dopis. Přišel na Bílou sobotu. Už jsem se těšila na Tvé popisování. To bylo smíchu. Simeona psala taky podobně. Nevěděla ještě, že mám balíček, ale už děkovala. Díky tedy, díky všem. I paní Šestákové. Je dobře, žes nedala pomeranč. Je těžký. Děkuji znovu Terezii i Svatavě, že pro tebe přišla i s Tadei... Zdravím Květoslavu, Gábinku, všechny.²¹

Vaše vděčná Vojtěcha

Už jsem psala k Vojtěškovým a Gustovi. – Je prý vidět, že jsem najedená. To jsou neřádi, že? Dík za hezké pohlednice. Na fotku se těším. Tetince Lili a Danielovi vděk a lásku.

²¹ Paní Šestáková – S. M. Slavomíra Šestáková, Svatava – S. M. Svatoslava Melkovská.

V Praze 7. dubna 1958²²

Milá Maruško, moje drahá Leonko,

pokoj Tobě a všem Tvým! V radosti Velikonoc, ve slávě svátků vzpomínám na Tebe, drahá. Snad bych Ti měla závidět a po určité stránce mnohé postrádám i želim. **Ty však víš, že to jsou vždycky jen hodnoty duchovní, po kterých se mi stýská. Ale to je právě přednost duchovní oblasti, že je nám dosažitelná už touhou a schopností duše.** A tak jsem byla s Vámi zvláště v těchto dnech příprav na svátky, o svátcích samotných, spěchám k Vám a mezi Vás denně, a to tím více, čím více posily pomoci potřebuji či po ní toužím. Na Tvůj svátek 11. dubna, Leonko, moc myslím. I potom 13. dubna k Tvým narozeninám Ti posílám dary Pána, Jeho milosti, ochranu, požehnání. Přeji Ti, abys měla i radost z jistoty své cesty, ze svého povolání, aby vzrůstalo Tvé nadšení pro dobro a krásu ducha. Tvým nemocným, kterým dáváš kus svého života, kéž neseš i útěchu v jejich stáří, úlevu v bolestech, soucit v opuštění; abys těm nejmenším, nejpotřebnějším byla vším, aby pak v plnosti o Tobě platilo „mně jste učinili“.

Vzpomínala jsem na Tebe, Leonko, velmi, už proto, že doma byla svatba – a Ty – snad sis zasteskla? Či byla právě tím radostnější Tvá sláva Velikonoc? Psala jsem Růžence gratulaci a včera jsem jim rovněž věnovala dopis. Musela jsem je totiž také potěšit, že právě v jejich den jsem mohla i hmotně se zapojit do hodování svatebního. Dostala jsem totiž balíček. Považ, Leonko, zase jako loni. Přišel ve vši slávě, kráse a plnosti obsahu báječného. Takto se mohlo připít i na slávu novomanželů a to víš, že přání a vzpomínek bylo mnoho. Byla jsem ráda, že i duchovně jsem je mohla společnými silami poděpřit a vyprosit jistě bohatství milostí. Maminku a tatínka jsem se snažila potěšit. Víím, že je odchod Růženčin pro ně těžký. Ale věřím, že zase dovede Pán pomoci těm, kdož v něj doufají.

Drahá moje Leonko, těším se zase jednou na Tebe. Teď ovšem ještě nevím kdy, na příští návštěvu piši Simeonu s Emilkou. Tebe se bojím pro tu nevolnost při cestování. Ale budeš-li se cítit kdykoliv silná ke „štrapaci“ na Pankrác, potom Tě, Leonko, napíšeš. Nezaručuji ani tentokrát jistotu povolení, ale požádám si o návštěvu neteře. Jak jsi daleko s hudbou? Dostaneš se někdy ke cvičení? To bude slávy, až mne uvítáš krásnou písni a hudbou! Doufám, že jsi zdravá a přeji Ti i toto. Pozdravuj, prosím, všechny u Tobě, paní Apronku s Barčou a všechny, všechny.

²² Dopisy z vězení, Archiv MV, 12/58, dopis příbuzným.

A až zajdeš k tetě Emě, vyříd' vděk a uctivé vzpomínky. Škoda že nebydlíš už v Praze. Bylo to lepší pro naše. Ale ani teď si nenařikají, to jen já vzpomínám. Byla bych velmi ráda, Leonko, kdybys mohla i Olince poslat mé vzpomínání. Její Mařence díky a hlavně mamince mého objetí, údiv, vděčnost. Jak jsem ráda, že se ujali toho dítěte Dominika. Víím, že se nedá při dobrotě jejich srdce ani jinak myslet, ale oni vše prokazují s takovou pozorností a láskou, že to opravdu dojmá. Na Romanku vždy ještě pamatují a už přece odrostla a vylétla z hnízda. Však jsem přesvědčena, že v ní mají nejvěrnějšího člověka, který svými snahami a dobrou vůlí zase jistě splácí pomocnou ruku. Ano, vděčnost je krásná a jistě důležitá.

Moji drahé tetince Lili pak náruč pozdravů velikonočních a tolik díky, kolik může domyslet a kěž o hluboké vděčnosti ji zazpívají všichni kosánkové, vrabci – moji věrní kamarádi, chocholuškové a všichni opeření zpěváčkové, do jejich hrdélek vkládám píseň vděku i lásky – pozdravy všem.

Vaše vděčná Vojtěcha

V Praze 22. dubna 1958²³

Moje drahá Emilko,

pokoj a láska Boží buď s Tebou a se všem Tvými!

Prála bych Ti v tuto chvíli, abys mě viděla. Totiž – o mne nejde, ale o to, co je kolem mého psacího místa. Než jsem se rozepsala, dala jsem si před sebe Tvůj milý dopis, který dnes přišel a zase přinesl Květušku na dvou pohlednicích a hezkou jarní krajinku s velikonočním pozdravem. Tyto dary tedy leží přede mnou a hned vedle od Simeony Karlovy Vary s přiloženým dopisem a s velice hřejivými řádky Karly. Leokádie a paní Eutropové²⁴. Samozřejmě už i Leonka napsala (to samozřejmě sice není), ale tak upřímně, jemně a mile, že nechápu, proč má stále ty mindráky, že těžko píše dopisy. Od ní ještě zde stojí rozkošná pohlednice s holčičkou, jak trhá kopretinky. Je to tatáž pohlednice, kterou jsem poslala Květušce k narozeninám s veršem.

V neděli jsem Ti psala, Emilko, pro tetu Brodskou. Doufám, že Ti to došlo. Před tím 12. t. m. jsem poslala gratulaci strýci Vojtěchovi. Dnes tedy přijímám gratulace sama²⁵ a zítra, ó to bude slávy. Vždyť slavíte naroze-

²³ Dopisy z vězení, Archiv MV, 3/58, dopis sestře Emilii. Příloha 2 fotografie.

²⁴ S. M. Eutropie Plevová, boromejka pocházející z Tupes u Velehradu.

²⁵ 23. dubna slavila se sv. Vojtěchem svůj řeholní svátek.

niny Mauglího, že? Toť víte, že zde to také zabouří. K tomu máme přece ještě i možnosti. Potom – Vojtín, Vojtínek, i strýc Vojtěch – to už stojí za to, aby se taková sláva rozdělila ještě na jindy.

Z fotografií mám velkou radost. Proto vlastně píši, abych je vrátila. Jinak bych je musela dát do mých věcí. Dáváme přednost raději odesílání domů. Takto máš aspoň jistotu, že hned budu psát. Květuška je náš nejběhnější přítel. Náš slunný host na cele, jakoby patřila k nám. U té dorty – inu, když se tak na ni dívám, zdá se mi, že mi říká: „Jak to mám ale, teto, udělat, abyste ji ochutnala?“ Daly bychom si, Květuško, daly! Však jednou si přijedeme pro všecko. Kolik to bude svíček na dortě? Prosim Tě, Emilko, kdo je to s Květuškou na druhé fotografii? Liduška nebo kmotřička Květuška? Představ si, že se už nevyznám. Na Lidušku mi připadá jaksi cizí. Velmi se mi sice líbí, ale myslím, že je to spíše Květuška. Napiš mi to, prosím.

Máš obavy, Emilko, že štáva je cítit umělou masou citronu? To buď rozhodně bez starosti. Zatím není načata (z tvaru citronu). Ze džbánku jsme již ochutnaly, byla výborná. Zítřa dokončí své trvání, protože zítřa, inu zítřa – máme tuze slávy a oslavy. Stejně z balíčku všeho pádně ubývá. Kolik ale už dal síly, vzpruhy, ozdravení. Emilko, díky, díky. A všem ostatním. Melchiadě²⁶ hladím ručičku a šeptám slova vděku a krásných vzpomínek. Nepřipouštěj si, Emilko, že bylo něco zkažené. Kdepak! Kdybych Ti měla vypsát údiv, lásku a vděk, který denně, opravdu denně k Vám letí, musela bych psát a psát a stejně by to nebylo „ono“. Ty však jistě víš a cítíš. A to ostatní, to uslyšíte až jednou zazní k Vám: Pojdte, požehnaní – neboť nasýtíli jste mne, napojili jste mne, přioděli jste mne... Já pak prosím, aby už zde Vám Pán dával plnost světla, síly, pomoci, aby svou nekonečnou láskou Vás vedl k chápání Jeho lásky. Vždyť je pravdivé, že kdo v lásce zůstává, v Bohu zůstává a Bůh v něm.

Do Huštěnovic jsem, Emilko, už psala, děkovala. Brzy napíše Květušce k svátku. Vyříd, prosím, i ode mne Květoslavě²⁷ plnost milostí ke 4. květnu. Nezapomenu!

Choď, Emilko, řádně spát. Víš, jak toho potřebuješ. Tys zase naslibovala a teď nemůžeš plnit, vid? Totiž, Ty plníš, ale s nasteveným časem asi. Děkuji Ti, Emilko, ale až mne to tíží. Pozdravuj moc a moc Daniela. Co dělá?

²⁶ S. M. Melchiada Vyroubalová, kuchařka.

²⁷ Prosí o předání přání k svátku sestře Květoslavě Havalové, která byla o rok starší než sestra Vojtěcha a pocházela z Huštěnovic jako ona.

Tetiče Lili největší vděk a políbení. Leonka mi psala, že se nemůže dočkat jara, že už na sluníčko čeká jako ty staré bábušky. Musel ji i strýc Roman těšit, že už co nevidět bude jaro, že těch několik přeháněk dubnových musí snést, že máj jí to nahradí. Ona je vůbec rozmilá, píše doslova: „Každá babička stará je veselejší zjara. Já nejsem babička, ale už se strašně těším. Ta zima je k nepřecházení!“ K svátku i k narozeninám jsem jí také psala. – Te-rezii a všem jejím náruč podravů, mnoho vzpomínání. Zdravím i všechny v Karlových Varech,²⁸ u Leonky, Olinky.

Pán Bůh Vás chraň!

Vaše vděčná Vojtěcha

Nemáte, Emilko, knihu „Srdce“ od Edmond d'Amici? Chtěla bych ji pro Lidušku Němcovou.

V Praze 22. května 1958²⁹

Moje nejdražší Emilko,
pokoj a láska Boží buď s tebou a se všemi Tvými.

Mé řádky Ti sice přijdou až po svátcích svatodušních, ale jistě víš, že budu s Vámi ještě více, úžeji, silněji a prosit za Vás a sebe o světlo, pomoc, milosti Ducha svatého. Mám velmi ráda tyto dny a přímo se na ně těším.

Dnes jsem dostala, Emilko, v dopise tři fotografie, které vracím. Potěšily a škoda že nepíši Simeoně (odeslala jsem k ní dopis 17. května), proto vracím Tobě. Liduška se mi líbí. Psala mi dnes i Tynuška. Vypisovala mi radost Květuščinu z mých dvou kartiček i to, že prý si vzala do hlavičky, že teta Tonečka jí dá panenku s kočárkem, ačkoliv má prý doma plno hraček i velkou panu s kočárkem. Tož Tynuška už rozhodla, že Liduška něco takového koupí, Vy mi to při návštěvě dáte a já zas obdařím Květušku. Jsem moc ráda, že jí takto splníte přání. Stejně jsem už prosila Simeonu, aby mi pro ni něco obstarala.

Tynuška psala celkem rozbolněně, že my (totiž Ty a já) jim zazlíváme přirozené přilnutí k dětem. Psala krásně, ale smutně – inu rozcitlivělé srdce matčino. A přece, Emilko, je třeba trvat na určité pevnosti, i když může být nazývána tvrdostí či nevděkem. Ty víš, že něco podobného bychom nikdy

²⁸ Rodná sestra Simeona působila v této době v komunitě, která měla na starost Vilu Pax – letní sídlo pro nuncia.

²⁹ Dopisy z vězení, Archiv MV, 14/58, dopis s. Emilii.

nechtěly, že naopak – z lásky k nim všem – ať to platí na Tynušku nebo na Mařenku, chceme určité třeba odloučení, jak to říká Písmo. Oběma našim sestřičkám to nedochází, že právě tímto „držením se sukní maminčiných“ by mohly nejvíce škodit těm, jež tak milují a o nichž tvrdí, že by pro dítě znovu život dávaly. Jak je, Emilko, chápu. Věř! **Vždyť já sama snad nejvíce z nás všech vím, co je stesk, bolest z odloučení, těžkost zvykání. Nelituji řádků, které jsem jim psala i když s lítostí cítím, že zranily. Není možno živit ještě více to, co stejně bují pod teplem přirozenosti. Napíši jim zase. Už mírně, ale stejně důrazně, čili jemně ve způsobu, ale silně ve věci! A pak, Emilko? Zase jen náš způsob pomoci. Osvědčený a nejlepší – modlitba.**

Jak jsem Ti vděčná, že ses věnovala i s Terezii Vojtěchovi! Víš, vždycky myslím na to, že neužil ani lásky matky, ani dlouho otce. Proto potřebuje více péče, proto se o něj tak bojím. Škoda že se mu nemohu věnovat. U Vás jistě zesílil, pozdravil se. S úzkostí na něj denně myslím a přímo jsem cítila, i když jsi mi to nepsala, jak potřebuje léčení. Dostal tedy léky, jen aby je užíval přesně a věrně. Je to kluk slabý a tuto nemoc jsem čekala. Už při návštěvě mě byl nápadný. Emilko, prosím Tě, nezapomínej na něho!

Ještě se vracím k Liduše. Tynuška mi vůbec nepsala, že by se měli stěhovat do Prahy. Chudáček – asi na to raději nechce myslet. A z Romančina stěhování taky sešlo? Nu – však jistě napíšeš. Jistě víš, že Drahůška je přijata v Koměříži na tu mlékárenskou průmyslovku. Ani prý není nadšena, touží po medicíně. Malé Máničke určitě napiš. To by ji jistě bolelo, že jí neodpovídáš. Vždyť ona na Tebe a Vás vůbec tolik držela.

Na návštěvu se velmi, velmi těším. Jen aby se Květuška nedala do pláče. To bychom jistě kropily obě. Víš, Emilko, že mi psala tetička Lili? Jásala jsem radostí a děkovala v dopise k Simeoně. Už jsem měla, Emilko, o Tebe obavu. Vždyť už měsíc jsi mlčela. Totiž – dopis se dost opozdil. Dostalas mou kartičku k 17. květnu?

Co dělá Daniel? Vyříd' moc pozdravů. Do Huštěnovic tento dopis neposílej. – Ve chvílích večera běžím k Vám domů a přidávám svou píseň k nohám Matky Boží, u níž jsem s Vámi. Tam je i mé pozdravení Vám, tam prosím, abyste nacházeli pomoc, útěchu, světlo, jistotu, tam jsem i já se svým vděkem, láskou, radostí i steskem.

Políbení tetičce Lili, vděk Terezii, pozdrav jejím a všem, všem.

Vaše vděčná Vojtěcha

Děkuji za pohlednici!

V Praze 31. května 1958³⁰

Moje nejdrazší,
pokoj a láska Boží buď s Tebou a s Tvými!

Vzpomínám, drahá, velmi a silně. A přála bych Ti v dnešní svátek bohatství všech duchovních darů a všech milostí od Tě, která je má v rukou. Jak ten květen utekl! Právě jsem dostala Tvé druhé psaníčko v tomto měsíci (z 22. května). Tentýž den jsem psala Tobě a počítám, že jej také už máš. Řádky tety Brodské mě potěšily. Chudinka, také má starostí až až.

Jsem, Emilko, stísněna, ale, prosím Tě, nelituj, žes mi psala to, co stejně musím vědět, ba i vím, a co člověka bolí. Opravdu se vším počítám. Já vím, že Vojtěchův stav je téměř beznadějný. Ani Ti nemohu, drahá, říci, jak je mi. Vzpomeň ale, že jsem už dávno, kolikrát a naléhavě připomínala, že se mi nelíbí, že by měl vysadit. Ze všech stran jste mě utěšovali. Je to strašné. Věřím ale pevně v pomoc Boží i lidskou a o tuto, vlastně obojí, Vás prosím a žádám. Emilko moje drahá, dělejte, co můžete. Nepřestaňte doufat, neustávejte v péči. **Já jen zvedám své těžké srdce k nebi nabídl bych Pánu svůj život. Ale vím, že nemám právo. Dávám proto, co mám – své chvíle zde za něj, za Vás.**³¹

O mne si nepřipouštějte starosti. Mně stačí, že ne mne myslíte, pamatujete. Cítím Vaši lásku, vím o ní. Když něco potřebuji, napíši.

Za týden máme návštěvu. Těším se tak velice, že se až někdy lekám – to aby se Vám něco nestalo. Přála bych Květušce s Liduškou moc hezkou cestu letadlem, aby z toho něco měla.³² Tynuška se už postarala, aby můj malý host měl splněné přání (kočárek s panenkou), protože toto si Květuška smyslela, že jí teta Tonečka chystá. Nu vidíš, jak bude teta z Pankráce bohatá, dá Květušce opravdu kočárek i panenku, kterou mi při návštěvě předáte a já zase vše věnuji maličké. Škoda že nechce, abych viděla i mladou mamičku a tatičku. Škoda i toho, jestli Romanka opravdu odjede dříve, než budu mít návštěvu. Jak jsem se těšila, že si popovídáte od srdce. Kdo Vám tedy v Praze teď zůstane, ke komu byste mohli zajít při mých návštěvách? Však to bude jen asi doba sezony dovolených, že? Či trvale?

³⁰ Dopisy z vězení, Archív MV, 15/58. Antonie Hasmandová, č. 2669, Praha XIV., p. ú. 144, p. sch. 5. Píše sestře Emilii.

³¹ Reakce sestry Vojtěchy na vážné onemocnění nejmladšího bratra Vojtěcha.

³² Praneteř Květuška a neteř Liduška – její manžel byl letcem.

Jsem znepokojena i zhoršením zdrav. stavu dětí Lili.³³ Ty infekční choroby jsou záhadné a člověk nikdy nemá jistotu, zda nepostihnou v prudkosti jeho nejdražší. To jsou, Emilko, mé bolesti, i když Vás i sebe denně kladu v ruku Boží, přirozenost se léká. Ano – i zde platí „duch je odhodlán, ale tělo slabé“³⁴. **Víš, drahá, tu člověk jako by měl silně vyvinutý šestý smysl, kterým zachycuje i Vaše záchvěvy. Mnohdy si vše ještě zveličí, zesílí a pak – pak by se mučil, kdyby neměl Boha, do něhož se noří a kde topí své úzkosti. A je zajímavé, že tak často se dotýkáte toho, o čem jsem zrovna přemýšlela, co jsem řešila nebo čeho se bála – někdy zbytečně, ale jindy oprávněně. Proto, moje Emilečko, nic mi netaj, vždyť přece víš, že i na bolest s pomocí Boží se umím podívat a vím, co s ní. Stejně se snažíme, aby i zde bylo kus radosti, aspoň té vyšší, vid’!**

Když se v noci probouzím (ale neboj se, spím velmi dobře), letím k Vám a tak zase brzy usínám, že se ztrácím ve Vašich prostorách, u Vás, mezi Vámi. Probouzím se obvykle před pátou a tak zase za zpěvu kosů a milých vrabců letí můj duch opět a opět k Vám. Mám tyto chvíle hlubokého ticha v cele velice ráda, i když jsou někdy prosyceny největším steskem. Ale den se začíná s novou horlivostí jako u Vás a jsem ráda, že i Vy si rádi zpíváte po ránu mou milou píseň „Celá krásná“.

Dnes píši nějak pochmurně, že? A chtěla jsem se rozepsat docela i s humorem. Až příště. To ten Vojta, ten Vojta! Ó Emilečko, nezapomeň na něj. I Teruš jsem hluboce vděčna, že mu pomáhá. Jsem Vám vůbec všem vděčna.

Mařenka i Tynuška mi psaly. Je mi útěchou, že se neurazily. Zdá se mi, že Mařenka mne pochopila a Tynuška? Chápu, že se brání do posledních možností, aby se Liduška nestěhovala. Ovšem, stále jí říkám, že by jinak bylo lépe. Jsou obě dobré, zlaté duše se srdcem až příliš citlivým. Ale snad i to se zlepší. Pán Tě chraň.

Vojtěcha

Tetiče Lili vroucí pozdravy a mou nejužší účast s nemocí dětí. Danielovi, Simeoně a Olince s Maruškou mnoho vzpomínek.

³³ Zřejmě se zmiňuje o nemocech sester.

³⁴ Mk 14,38

V Praze 8. června 1958³⁵

Moje drahá Emilko,

pokoj a láska Boží buď s Tebou a všemi Tvými! Cítím ještě Tvou a Simeoninu přítomnost. Nemohu se vymanit z ovzduší té milé návštěvy, i když měla osten nepřítomnosti Květušky. Představ si, Emilko, že jsem se tentokrát na cele rozplakala. To jsem hrdina, vid! **Však Ti to proto oznamuji, abys neměla o mně ideální představu, která by byla falešná.** Tož, Emilečko moje, zase děkuji znovu až písemně, protože, jak víš, obvykle se k tomu asi při loučení nedostanu. Byly to milé chvíle, i když tentokrát v hluku dětí jsme musely na sebe „hulákat“ a ještě jsme se málo slyšely. Je rozkošné vzpomínat na některé momenty, které bych si chtěla pamatovat a jednou Ti je předvést. Uvědomuješ si je taky? Např. když my všechny tři, tak k sobě něžně jemné, zaburácíme na sebe, když se neslyší, když se opakuje, co bylo řečeno, když já, tak Vás milující tvor, zahřímáme „mluvte rychle“. Vidíte, to se může stát jen z lásky a z potřeby nejvíce využít čas, co nejlépe prožít chvíle shledání, mnoho se o Vás dovědět. Je to ale komické, když zde člověk reprodukuje některé okamžiky, které by se daly shrnout do věty „hrubost z veliké lásky“. Vy mi ale všechno promíjíte, že? Utěšuje mne zjištění, že návštěvy jiných mají tentýž spád i všechny jmenované známky lásky. Nuž tedy – veliký, převeliký dík za drahou hodinu s Vámi prožitou. Je vskutku drahá, jak po stránce finanční, tak v její náplni.

Jsem Vám vděčna za každé slovo. Teď jen vzpomínám, kde jste. Jak Květuška přiletěla a co, můj brouček, říkala, že neuvidí tetu Tonečku. Psala jsem Liduše hned včera a navrhovala, zda by snad příště nepřijela Týnuška, abych přece viděla mého malého advokáta. Mohla by letět taky letadlem, bylo by to kratší. Ovšem, dohodneme se později. Jsem ráda, že jste se aspoň Vy s nimi sešly.

Jak jste se potěšily u Fidelinových? Byla zde i malá Mánička? Jsem duchem stále mezi Vámi. Romance tedy ty injekce nesvědčí? Proto tedy obstaráváš tablety? Jsem Ti moc vděčna. Emilko, ještě ti musím dodat, že mnohdy snad nereaguji na některé zprávy, ale to jen proto, že už vnímám jiné, nemysli si, že jsem třeba byla netečná. Vždyť víš, jak mi na Vás všech záleží a nic není pro mne vedlejší, co je u Vás nebo pro Vás. Např. jsem velmi dobře viděla ty milé kopretiny, svázané bleděmodrou mašličkou, které jste

³⁵ Dopisy z vězení, Archív MV, 16/58. Píše Antonie Hasmandová, č. 2669, Praha XIV., pošt. úř. 144, p. schr. 5, sestře Emílii.

mi ale nemohly dát. Vůbec jsem za ně neděkovala, ale dobře vím, že tam byly i jaké byly. I čokoládu a citron, který jste zase musely schovat, jsem viděla a děkuji za ochotu. Nenoste s sebou nic, opravdu to nesmí být. To raději ať pojme stařeček do hlubin svých kapes a dá dětem.

Fanynce taky napiši, poděkuji: za medvídka pro Zdenouška i za tu myšičku nebo co to bylo. Víš, že ani nevím, jaké zvířátko to vlastně tak roztomile jezdilo? Moc se těším, až mi napišeš, jako posledně, všechny podrobnosti Vašich cest po Praze i z Prahy i to, jak jste se sešly s Květuškou a Liduškou. Koupili naši maličké ten kočárek s panenkou? Nebo to čeká, až opravdu přijede za tetou Tonečkou?

Jinak se mi zdá, Emilko, že jsem Ti nic neřekla, že jsem byla jako prázdná studna. Prosím, pozdravuj Teruš. Jí patří také veliké mé díky a všem, kdož Ti vypomáhají časem, který pro mne ztrácíš. Věřím stejně, že i na ně patří odměna skutků milosrdenství, za což prosím. Nezapomeň mi napsat, jak to má tetička Lili s těmi krvinkami, zda je jí už lépe. Vyříd, jak na ni myslím, jak jsem vděčná. Danielovi, Leonce a Olince mnoho pozdravů.

A ještě mi, Emilko, určitě napiš, co dělají Tvé nohy a zdraví vůbec. Je to strašné, že o Vás samých jste mi ani větu neřekly a já se už k tomu nedostala. Buďte, moje nejdražší, hodně zdraví, Pán Vás chraň svou mocí a svou láskou, pod níž Vás denně kladu.

Vaše vděčná Vojtěcha

V Praze 20. června 1958³⁶

Nejdražší Emilko,
pokoj a láska Boží buď se všemi Vámi!

Je dnes krásně pod mrakem, snad prší, a já se také vlaším milými řádky od Tynušky s Liduškou a od Olinky. Tynuška je ještě rozlítostněná tím nezdarem naší návštěvy – totiž nemocí Květuščinou. Jistě dávno víš, že na mého naplánovaného hosta přišly spalničky. I Květuška na postýlce si pobroukává „mušela onemocnět“. To totiž staříčka žertovně podotkla po tvém dopise: „Vidíš, Květuško, jak jsme všechno pokazily. To Tys zrovna musela onemocnět.“ Nu – a malá slibuje příště návštěvu. Navrhují mi Lidušku s Květuškou. Vojtěch by prý počkal, že jemu je jedno, za jakého počasí cestuje. Ale víš, jak on je zatím se zdravím. Vůbec s ním nepočítám, nezmění-li se jeho stav. Tynuška ale píše, že je úplně už zdrav. Byl prý na

³⁶ Dopisy z vězení, Archiv MV, 17/58, dopis s. Emilii.

rentgenu a vše je v pořádku. Ujišťuje mne jeho zdravím. Že prý jí přece mohu věřit. Jak je to tedy, Emilko? Ty víš, že od Tebe, ošetřovatelky, chci zprávu. Jen ta mne upokojí, protože vím, že Ty bys mne nepravdivě nechlácholila. Vid', že mi napíšeš pravdu. A ještě, prosím Tě, proč dostala Romanka lék proti revmatismu, když přece potřebuje jiné léčení? Či to nařídila Karla? Nebo je to omyl? Škoda že nemohu s Tebou mluvit a návštěva je tak daleko. Emilko, spoléhám i zde na Tebe. Nediv se, prosím Tě, a nezlob se na mne, že mám snad o Vás zbytečné starosti. Stává se to, jistě věříš. Každý mi něco napíše, dovím se kousek něčeho, pak zase jinak, myslíte, že vše vím a tak se přihodí, že kde je už třeba vše v pořádku u mne – v mých starostech jste stále ve stavu potřeby, nejistoty. Takto se daří, když mi nepíšete poctivě pravdu a já se trochu něčeho domohu – a zvětším si své úzkosti. Proto znovu opakuji: Od Tebe, Emilko, očekávám pravdu, i kdyby měla bolet. Od Tebe s vděčným srdcem přijímám každou pomoc z obojí kategorie.

Velice mne těšilo, že ses telefonicky spojila s našimi v Huštěnovicích, abys je uklidnila o návštěvě. Když Tě tak znám, Emilko, dovedu si živě představit i Tvá gesta, Tvou lásku a péči. A proto vím, že i Romance se věnuješ, a já Tě o to prosím. Víš, jak mi záleží na jejím zdraví i na životu toho maličkého. Napiš mi, prosím, o ní. Květušce je lépe, už nemá teploty. Asi tak za měsíc bychom se mohli rozhodnout, koho mám napsat tedy na návštěvu. Myslela jsem Tynušku, která by vzala sebou Květušku. Kdybys myslela, že by bylo dobré napsat Lidušku, musela bych žádat o povolení, jako kdysi pro Leonku. Zatím se mi ale zdá předčasné určovat tuto záležitost. Uvažuj o tom a později napiš.

Z Olinčina dopisu jsem měla taky radost. Hezky se učí a myslím, že z ní roste hezká dívka. Musím se Ti ještě pochlubit gratulacemi ke 13. t. m. Tedy Ty a Simeona. Potom mi roztomile psala Liduška s Jožinkem a Petříčkem. Každý hoch psal zvláštní pohlednici. Nu a potom od Gusty: švagrová, Drahuška, Gusta, Jeníček a z vojny Gustík. Hrňovi s Lidkou Doležalovou. Tak jsem musela oslavovat tento den i když jsem nechtěla.³⁷ Ale co můžeš prosadit, když kolem Tebe zvučí tolik přání? A Bohuška kdysi říkala, že prý člověk nemá svou skromností (!) šdit druhé. Tož byla sláva, jak skromnost či prostota dovoluje.

³⁷ Musela slavit svůj křestní svátek, i když ho sestry v klášteře neslaví.

Simeoně jsem ještě nepsala, ale brzo jí odpovím i na její gratulaci. Dostalas, Emilko, po návštěvě dopis z 8. června a potom lístek pro děti Neumanovi?³⁸

Náruč vděku tetičce Lili a všem jejím. Zvláště veliký dík Teruš. Mnoho vzpomínám a mnoho vděčím. K Fanynce také zatím pozdravení, stejně tak Danielovi, Leonce a Emě. Dnes píši gratulaci švagrovi Vojtěškovému. K Hrnům již šla. Posílala jsem i přáníčko malému Pavlíčkovi a Petříčkovi.

Uzavírám Vás do své denní vzpomínky a kladu Vás v hlubinu Boží lásky, kde jsem s Vámi.

Vaše vděčná Vojtěcha

³⁸ Opět pamatuje na prachatickou komunitu.

OBDOBÍ PLNÉ VZPOMÍNEK

V Praze 1. července 1958¹

Emilko moje nejdražší,
pokoj a láska Boží buď s Tebou a se všemi Tvými.

Zrovna jsem napsala dopis Simeoně a spěchám, abych i k Tobě ještě přišla v první den červencový, který mi dal ráno tolik myšlenek při vzpomínce dnešního svátku. A potom po hezké procházce jsem šla mezi Vás aspoň tímto způsobem. **Věř mně, drahá, že jsou to zde milé chvíle, když v tichu celý se spojujeme s Vámi – nejdražšími.** A jako by tato setkání nesla zvláštní sílu, protože člověk vstává od dopisu potěšen Vašimi slovy, která snad znějí při řádkách, které zůstávají na papíře. Ano, Emilko moje nejdražší, tak to nějak vždy cítím, když píší, skutečně je v tomto jakési užší a plodnější setkání.

Tvůj poslední dopis jsem dostala 14. m. m. Sama jsem Ti psala 20. 6. a před tím pohlednici pro děti Neumanovy.² Čekám s dychtivostí na další Tvé řádky. Ráda bych věděla, zda naši z Huštěnovic přijeli k Tobě a jak se ti daří s Romankou. Chápu, že Ti vše působí starosti, že její odjezd (přesně jsi nesdělila) Ti také není lhostejný. To víš, prázdniny bývají vždy rušnější a je lépe, když jde všechno zase známými koleji. Budu na Vás moc vzpomínat, vždyť svátek Cyrila je pro nás důležitý. To přece také znovu odjížděla Romanka od Bohušky. Prosím, prosím, moc pozdravujte.

Při dnešní procházce jsem si vzpomněla na svou příhodu **při maturitě.** Uviděla jsem totiž rozkvetlé zvonky a tak se mi vynořila událost, která je stará zrovna 25 let. Snad jsem Ti ji už psala či vyprávěla, ale dnes Ti ji zopakuji – to na počest té pětadvacítky.

Tož tedy: Jeden z předmětů, z nichž Vaše Tonečka maturovala, byla přírodověda se všemi odvětvími, tudíž i botanikou. Byla to její láska mezi předměty a obvyklou zde výbornou si chtěla zachovati na maturitní vysvědčení. Z velké jejich zahrady měla při této příležitosti přinést ze všeho rostlinstva, jež dává louka a travnaté zahrady, poněvadž tato nejbližší část Prahy mohla jediné dát všehochoť k přísným zkouškám. Ze spousty květin, bylin, plevelů a travin všeho druhu (což je nejtěžší), měl dostat každý ze zkoušených kytičku do vázy a jako závěr předmětu určit druh, čeleď a význačnosti vybra-

¹ Dopisy z vězení, Archiv MV, 18/58, dopis sestře Emilii.

² Sestra Vojtěcha zdraví do Prachatic – do Neumanne, kde byla zatčena.

ných rostlin. To víš, byla to nemalá starost. Jistě i Ty chápeš, přihlédneš-li blíže na louku, kolik je to druhů, odrůd, zvláštností. Inu – ta spousta kytek! Ta tíha závěru botaniky!

I rozhodla se Tonečka, že: Kdo bude z maturujících (botanika) chtít, ať přijde den před tím do školy, kam ona přivleče kufr plný toho „neřádstva“, a všechno se zájemci probere. Návrh s nadšením přijat a v neděli Tonečka rozložila svůj obsah po celém kabinetu a jako zelinářka probírala zboží. Ačkoliv tempo bylo rychlé, trvalo nejméně hodinu, než byla každá „kytka“ zařazena, rozlišena, oceněna. S úlevou se Tonečka vrací, aby si oddychla a nabrala síly k příštím dnu. Avšak! Sotva vyrazí z kabinetu, přichází nový zájmce. „Prosím tě, já se opozdila. Odhrkej mi to!“ Tož znovu a pak ještě dvakrát znovu. Ale i toto skončeno a Tonečka vyletí z budovy, aby skočila do již se rozjíždějící „dvojky“. Nebylo jí však souzeno ujet. „Přece neodjedeš, my jsme zrovna přišly. To nám přece neuděláš.“ „Žáby, já budu vraždit,“ byla jediná bezmocná zbraň. A zase jako stroj – schody, kufr, traviny, květy polní, luční, plevel, jejich zařazení – všecko téměř po paměti a ještě ve snu defilovala řada kytek před ubohým študákem. Všecko ale šlo, ba i tam, kde by selhával snad „botanický klíč“. A v pondělí – vše šlo hladce – už přešla geologie s třetihorami, krystalografie, anatomie, zoologie – a hle! Ještě ta vázička. „Co pak to! To už nic není,“ myslí si zkoušená a jen se zájmem při chvilce k promýšlení mrkne na svoji kytici. „I ve snu to dovedla. Přelítne známé rostlinky – ale! Tam je zvonek luční. Kam patří zvonek? Zvonek, zvonek! Pro P. Boha, kam patří zvonek! Věřu to věděla, ve snu vše uměla. A dnes? Kam dnes patří zvonek?!? Už před ní defilují všechny možné druhy: složnokvěté, motýlokvěté, okoličnaté, rdesnovité, liliovité... Ale tam nikam. Zvonek! Kam, kam jen patří zvonek! Už je jí podána vázička, už třesoucí rokou bere ostýchavě kytky, kterými včera jen mrskala, už jich ubývá a srdce mocně buší, když sahá na zvonek luční, který strhne věnec slávy, neb ji silně zakalí, když v tom zazní spokojený hlas předsedy zkušební komise a srdečné „děkuji, slečno, to stačí“ ukončí boj se zvonkem. Vše je hotovo. Ale Tonečka nemá pokoj. „Kam patří zvonek???“ Dychtivě šeptá tuto otázku profesorce botaniky, sestře Evženě, pterá se pomračí a mile zabručí: „Nedělejte si, Hasmandová, žerty!“ Ale pohled tázající je tak opravdový a naléhavý, že dostává odpověď: „No přece ke zvonkovitým!“ A dobré srdce skvělé profesorky snad nepochopilo, že Hasmandová to skutečně nevěděla.

Bůh Vás všechny chraň! Vaše vděčná Vojtěcha!

Pozdrav tetičce Lili a Danielovi, k Teruš a všem, všem.

V Praze 1. července 1958³

Moji nejdražší,

pokoj a láska Boží buď s Vámi všemi! Jak vidíš, moje drahá sestřičko, začínám měsíc červenec v oslavě Krve Kristovy se vzpomínáním na Tebe. Ano, právě jsem se vrátila z procházky. Byla krásná až unavující v teple vlhkého vzduchu, a to víš, Tvůj „hrdina“ po každé procházce má vědomí, že těžce pracoval. Pak se ale posilní a teď Ti zrovna dokazuje, že je zase plný síly, nadšení a touhy zaletět až třeba... (*Pozn.: Tečky v tomto dopise znamenají zaškrtnaná místa*), kose by již bouřlivě objal a zajásal s ostatními, zaletět ještě dále – až k „svému prameni“ a s ostatními „bumbálky“ bumbat a bumbat.

Stejně jsem u Vás často, přecho, vždyť duch se nedá spoutat. A tak, moje drahá, Ti opět šeptám, že se nemusíš o mne bát, vždyť víš, že „Hospodin je můj pastýř“. Jestli se Ti při návštěvě nechci líbit, připomínám Ti taky již mám léta, kdy člověk vadne, ale i v tom je krása...

... zase krása a ta pravá radost. Proto se ničím netrapte. Doufám a prosím o to denně, abych se vám vrátila zdravá a schopna nahradit to veliké a mnohé, co jste pro mne – nejmenší – učinili.

Musím Ti ještě sdělit moje nadšení z procházky. Představ si, že nám rozkvetlo najednou dosti zvonečků, ačkoliv tráva byla pokosena. Zachránily se při okraji a teď v ranní rose a teple slunce pyšně vyzvánějí a slavně hlásají

... květů. Také jeden bodlák už má malý květ a spousta poupat slibuje, že nás brzy uvítá. Nejvíce a nejvýrazněji ale zdobí všecku travu svlaček (slak). Všude se dostal a každou větší travu ovinul a těch květů! **Dnes jsem se úplně zalykala údivem nad těmi kvítky, kterých si člověk doma tak málo všimne, protože je rozptylován bohatým obrazem.** Je mi to až líto, že tito naši přátelé jsou tak nepovšimnuti, a proto je obdivuji tím více a myslím si, že bych asi těžko více unesla. Nedávno jsem viděla z blízka růže – prostě, obyčejné, roubované z planých šípků. Byl to příliš silný dojem.

Teď Ti, drahá sestřičko, znovu děkuji za všecku tu snahu přinést mi svěží kopretiny. V odměnu za to Ti posílám aspoň kytičky alpské, které vidíš na známce. Jsem ráda, že jsi psala o zdravotním stavu Vojtěchově kladně. Ovšem, uvěřím až v září při návštěvě, až ze všech stran budu moci klást otázky a Vy mi je zodpovíte. Že Romanka odjíždí v těchto dnech, jistě Ti

³ Dopisy z vězení, Archiv MV, 18a/58, dopis příbuzným, je hodně poškrtnaný kontrolou ve vězení.

psala. Je mi jí líto, ale hlavně že bude s manželem, že se mají tak rádi. To pak jistě i změna prostředí a těžkosti nových poměrů budou snazší. Musíme na ni moc myslet a já vím, že hlavně vy jí budete oporou. Ode mne mohou přijít jen řádky. **Věřím, že i těmi trošku přidám k pokoji a radosti rodiny, a ačkoliv bych ráda dala více, ba nejvíc, mám jen toto. Ano, zde člověk opravdu pocítí, že nemít sám je radostné, však nemít pro své je tíživé. Zde jen víra s láskou nahrazuje vše, co srdce přeje a vůle by ráda podávala.**

A tak, moji drahouskové, znovu Vám děkuji i za to, co konáte pro jiné a pro sebe navzájem tam, kde já bych ráda přispěla. Víím, co ve Vás mám, duše drahé, milující, pomáhající. Trhám očima tu krásu našich květů a dávám Vám je se srdcem přeplněným vděkem a láskou. A přece ještě i takto Vás prosím, nezapomínejte na mne hlavně ve svých modlitbách.

Pokud jde o návštěvu, sestřičko, dohodneme se až později. Počítám s Květuškou, ale v doprovodu našich. Letadlem mohou letět stejně, v září bývají krásné dny. Myslím ještě, že si zažádám o opoždění návštěvy o týden, aby to Emilce nenarušovalo první neděli, kterou mívá naplánovanou. S Tebou, drahá, nevím, mám-li počítat na prosinec. Ale je směšné rozhodovat o době, když nevíme, zda budeme vůbec žít. O tomto se dohodneme později.

Dík za oba dopisy a lístek v tomto měsíci, dík za dopisní obálky se známky a papíry. Všem Vám znovu pozdravení pokoje a lásky, každému ujištění vzpomínáním. Metoději zvláště. V náruč Boží, v Jeho mocnou ochranu a do Srdce Mariina Vás denně klade

Vaše vděčná Vojtěcha

V Praze 9. července 1958⁴

Moje nejdražší Emilko,
mnoho díky za fotografie. Stejně vroucí vděk za oba dopisy, které jsem dostala dnes. Byl to z 20. června a z 30. června. Odpusť, že jsem si naříkala na Tvou pauzu, a Tys zatím tolik psala. Totiž – včera jsem Ti posílala dopis. Nevím ještě, zda ho dostaneš.

⁴ Dopisy z vězení, Archív MV, 19/58. Dopis s. Emilii od Antonie Hasmandové, č. 2669, Praha XIV., p. ú. 144, p. schr. 5. S přílohou: 3 fotografie.

Fotografie i pohlednice mne velice potěšily. Liduška je hezké, milé děvče – mladá vlastně maminka. Pozdravuj je. Omluv mne u Gusty. Psala jsem mu dvakrát, ale to nedostane.

O mne se nebojte. Jsem zdráva. Vzpomínám na Vás stejně silně, stále vroucněji a vděčněji. Dnes psal Gusta. Vojtěchovi je lépe.

Nemějte strach o mne, kdybych déle nepsala. Vše je se mnou v pořádku. Strýci Vojtěchovi psát již nebudu. Děkuji, že jste pogratulovali i za mne.

Jsem stále s Vámi, jsem stále Vaše vděčná

Antonie Hasmandová, č. 2669

P.S. Ve včerejším dopise Ti děkuji za lístek z Prahy.

V Praze 30. července 1958⁵

Moje nejdražší,

pokoj a láska Boží buď s Vámi všemi! Nejdříve potvrzuji, Emilko, Tvůj dopis ze 14. července, který mi přišel 26. července v Tvůj den⁶. Ó kdybys věděla, kolik to bylo vzpomínek. Vždyť měly svátek naše Aničky. (Oběma do Huštěnovic jsem psala. Aničce Vojtěchové nejprve dopis, ale s tím jsem pohořela, tož potom jen lístek.) A náš zpravodaj také hlásil, že má svátek Hanička, která jako malá dlouho čítávala, a potom ráno tatínekův hlas se musel dost zesílit, aby probudil malého, ale tvrdého spáče. I to, jak tento „vševěd“ chtěl vše vidět, i vlakem rozjetého člověka, a potom – ach, potom večer bylo zle, jak vše, co bylo, zradilo, jak i zeď se chtěla rozestoupit, aby propustila umrlce k naší chudince – Haničce.

A já jen hlavou pokyvovala, že je tomu tak, že má svátek tato kdysi malá Anička. Proto, moje nejdražší, nemysli, že jsem zapomněla, když jsem písemně nevzpomněla. Tvůj milý dopis přišel právě tedy v den svátku Aniček. Moc mne potěšil. Jen ještě bych ráda věděla, jak jsi dostala moji korespondenci. To mi napiš. Představ si, že jsem zakoušela zase strach o Simeonu. Píše totiž velmi pravidelně 2x za měsíc, a tu z ničeho nic měsíc nepsala.

Už jsem měla vymalováno vše nejhoršími barvami, už jsem se opravdu bála. Díky Pánu Bohu to byl jenom velký letní úklid a starosti pryč s Romankou. Snad se má pryč stěhovat, tak měli plno příprav. **Chápu vše velmi dobře a naprosto uznávám důvody, ale to bys musela být zde, abys za-**

⁵ Dopisy z vězení, Archiv MV, 20/58, dopis příbuzným.

⁶ S. M. Emilie měla v tento den křestní svátek, jmenovala se Anna.

kusila to bezrozdílné postižení – úzkosti a téměř pravidelná jistota, že je doma nějak zle. Kolikrát jsem se snažila už toto pevně udolat, ale zatím to vždycky udolává mne. Jak jsem ale ráda, že je zdráva, a doufám, že Vy všichni. Co Ti dělají, drahá, Tvé nohy? Už jsi mi dávno o tom nepsala. Návštěva pana primáře Půjmana i mne potěšila a vyřídí mi i můj vděk a časté vzpomínání. Mnoho pro mne udělal, jsem mu vděčna.

Neboj se, Emilko, že nějak hynu. Já vím, že se Vám nikdy při návštěvě nelíbím, ale co mám dělat? Ujišťuji Vás, že mám chuť k jídlu a opravdu jím. Vždyť mně samotné velmi na tom záleží, abych se vrátila zdravá. O tom, jak toužíte mi poslat hmotné věci, vím, ale prosím Vás, opravdu nic neposílejte bez povolenky. Bylo by to zbytečné, jak jsem Vám už říkala při návštěvě. Byla bych raději, kdybyste nic pro mne neskladovali, vždyť takový balík, aby se tam vše vešlo (pokud vím), stejně by nemohl být. Pokusím se teď požádat o zdravotní balíček, ale, prosím Vás, nestavte na tom. To ještě nic neznamená, to píši Vám jen pro útěchu, abyste mi nezazlívali, že sama nic v této věci nepodnikám.

Vaši péči o Romanku obdivuji a za ni jsem vděčná, vděčná, vděčná. Tetičku Lili moc pozdravuji. To bych byla ráda, kdyby bydlela blízko Vás. Na návštěvu se nesmírně těším. Tedy, Emilko, poprosím o týdenní oddálení termínu, když máš 6. září zaplánováno. Počítej tedy s 13. zářím, nepřijedli do toho něco nepředvídaného. Jinak zde na Pankráci je v tomto přesný pořádek, jak jste se konečně sami přesvědčili. Budu si žádat o Lidušku s Tebou. Ovšem – čekám ještě souhlas z Huštěnovic, abych nenarazila. Gusta míní, že Vojtěcha bolí, že jsem ho přeskočila, ale opravdu to dělám hlavně kvůli Květušce. Vojtěch bude snad už zdravější. Nelituj, Emilko, trochu tvrdšího donucení k lékařům. Jen když to pomohlo. Rentgen prý je negativní. Díky Bohu. Velký vděk Teruš a všem Tvým.

Denně za Vás prosím a dávám Vás v náruč Boží lásky.

Vaše vděčná Vojtěcha

V Praze 2. srpna 1958⁷

Moji nejdražší,

pokoj a láska Boží buď s Vámi. I mně zazářilo jasněji sluníčko, když dnes došly řádky z Karlových Varů. I mně se ulehčilo a je veseleji, lehčeji. Jak snadno a rychle (vlastně pomalu) si udělat radost? Udělat pomlku ve

⁷ Dopisy z vězení, Archiv MV, 21/58, dopis příbuzným.

psaní – nečekanou, prožít řů strachu, klepat se nejistotou, odmlčet se náhodou či oprávněně – a potom? Člověk je jako po lázni. Občerstvený, osvěžený, osvobozený od tíhy a úzkosti. Že?

Takto nějak jsme si připravily vzájemnou radost. Jenže, moji drahouskové, věříte, že jsem netušila, že jsem pomlčela? Teď si jasně uvědomuji Vaše starosti a obavy a cítím hlubokou kajícínost. Vidíte, a mne nic nenapadlo. Zapomněla jsem se prostě podívat, kdy jsem psala naposled, a zatím? Nu – jen když už máte klid. Když víte, že jsem stále při zdraví i síle, že nic zvláštního se mnou není.

Ani to mne nenapadlo, že máte zrovna starosti s Romankou. Je jí už dobře? Jsem moc ráda, že je u tetičky Maternové. To je přece náš poklad a až se vrátím (velice se na ni těším) chtěla bych ji zasypat svým vděkem. Jak to má tetička Lili s krvinkami? Prosím Vás, bděte nad ní! Mívám o ni časem úplné úzkosti. Denně na ni moc vzpomínám i všechny její.

A nyní, můj staroušku. Dej si zoubky do pořádku, hodně jez a spi, bumbej a běhej, abys byla do 13. září jako melounek, protože si Tě uctivě zvu na návštěvu. Totiž: Píši si Emilku a Lidušku. Ale poněvaďz to s Liduškou (neteří) nemám jisté, bylo by škoda, aby propadlo místo pro 1 osobu. Proto, prosím, kdybys určitě přijela, a v nejhorším případě zůstaneš před vrátnicí. Stejně nebudeš mít tuto cestu marnou, poněvaďz budeš i s Květuškou a Liduškou, ba i Tynuškou. Ta pojede jen kvůli Vám všem. Ovšem, drahá moje sestřičko, tímto Tě už nenapíši v prosinci, i kdybychom se v září neviděly, poněvaďz musím vzít už Vojtěcha. Myslím, že i pro tebe to bude lepší. Stejně bych těžko nesla Tvé cestování v zimě, což kdyby bylo náledí? Takto se mi zdá, že vyřešíme obtíže. Tedy v případě, že by Liduška nebyla puštěna, půjde s Emilkou a Květuškou bychom si vzaly na chvilku. Jen, prosím, odpusť, jestli Tě nechám za dveřmi. Naši Ti to nahradí a já budu tak úzce s Vámi duchovně, že mně budete cítit, možná že i vidět.

Tak jsem tedy rozhodla celou tu záležitost a dá-li Pán, snad budeme mít všichni radost. Naši nepoletí letadlem, protože tatíček bude na vojně zrovna, a tož raději pojedou rychlíkem. Skoro se obávám, abyste zase někdo nestonal.

O mé zoubky se neboj. Je to nejzdravější část mého „bratra osla“. Se zuby nemám nikdy zatím obtíže. Jinak se mi daří dobře, zdá se mi, že se zmáhám do šíře i růžovata. Ale protože je nutno mluvit pravdu, tak podoťkám, že třeba je to zdání klamné. Po Vás se mi opravdu stýská. **Ano, časem touha uchvátí – a nezbývá, než v síle Boží lásky zase se chápat pří-**

tomného okamžiku a uvědomit si i jeho krásu a cenu. Nebojte se o mne. Jsem spokojena – a šťastna, že mám Vás, mezi které zalétám svými touhami a vím, že mám stále hřejivé místo uprostřed Vás. Pozdravuji tetičku Lili, její dobrou Bětušku, Daniela a všechny, všechny. A k tetičce Maternové náruč vděku a vzpomínek. Děkuji za známky.

Vkládám Vás denně v náruč Boží lásky.

Vaše stále vděčnější Vojtěcha

V Praze 6. srpna 1958⁸

Moji nejdražší,

pokoj a láska Boží buď s Vámi všemi! Spěchám, abych konečně uzavřela rozhodování o návštěvě. 26. 7. jsem dostala, Emilko, Tvé milé řádky. To víš, že jsou to vždy pro mne chvilky mně drahé, když aspoň touto cestou jsem s Vámi úžeji. Těším se ode dne ke dni na dopis z domova – od Vás, moji vskutku nejdražší. A musím doznat, že na mne opravdu velmi pamatujete, i když vím, že chvilky k napsání dopisu musíte ušetřit na odpočinku. Proto Vám nikdy nezazlívám nějaký oddych – až na ten strach, který snad zažiji.

Tož, Emilko moje drahá, moje nejdražší Emilečko, víš, že budeme mít už zase brzy návštěvu? Jak se těším! Asi tak, jako malé dítě na slavnou, velkou pouť. Nu – a protože jak mi dali tolik výběru pro obsazení návštěvy a při všech návrzích bylo zase znovu dáno poslední slovo mně, vyřešila jsem to, Emilko, takto: Napíši Tebe, mého stálého hosta, a požádám si zvláště o Lidušku. Kdyby ale jako neteř Lidušku nepustili zde, zvala jsem před dvěma dny Simeonu. Prosila jsem ji, aby v každém případě přijela (žádám o den 13. 9.), aby najednou nepropadla jedna osoba. Zároveň však Simeonu upozorňuji, že tímto si vybírá příští prosincovou návštěvu, a to i v případě, kdyby mi pustili Lidušku. Snad jí to nebude líto.

Chápeš jistě, moje drahá, že v zimě je dost velké riziko nechat našeho nemocného starouška jezdit vlakem a dělat ještě „štrapáce“ po Praze. **Velmi se zase těším a věř – nějak se už vnitřně chvěji, že k mé radosti třeba nedojde – vždycky se mi tak nějak stává. Ale i zde ať se děje vůle Páně, a v ní pak tiším své stesky a zklamání, a naděje nepohrřbívám, ale nacházím – a nad to víc.**

Protože prosím o termín pozdější (o týden) a ne o dřívější, proto pevně doufám, že mi bude povolena sobota 13. září. Ty tedy, Emilko, si pak nedě-

⁸ Dopisy z vězení, Archiv MV, 22/58, dopis s. Emilii.

lej starosti a jen pošli na obě strany, že návštěva je, protože konečně rozhodnutí padne zde. Nu – a Vy se aspoň takto sejdete a já toho, koho neuvidím, tím více budu pozdravovat a vzpomínat. Květuška by byla v doprovodu mamičky nejjistější, ale i v případě, že by byla jen s Vámi dvěma, by to snad chvíli vydržela. Pak by ji Simeona odvedla. Ovšem – budu-li zde – tedy věřím, že Liduška bude smět přijít.

Tynuška mi psala, že pojedou obě, a to proto, že by Květuška příliš dávala mnoho otázek, takže miní, že nejlepší bude, když bude jedna „síla“ jen pro Květušku a Vy se ostatní aspoň užijete. Jak je to krásné od Tynušky. Stále jen hledá, čím by udělala radost a zpříjemnila chvíle shledání. Na Lidušku se velice těším. Vždyť i Ty jistě chápeš, že aspoň takto ji chci ukázat svůj vděk a lásku. Jak více by si zasloužila – i Jenda.

Tobě pak, Emilko, už se ty cesty taky zmenšují, umenšují. Už máš před sebou jen osm návštěv, a když se uvidíme, budu již v sedmém svém roce. To víš, že také počítám, ale ještě více nepočítám. Pak překvapí zase větší skok k našemu úplnému shledání.

Pozdravuj Teruš a její, tetičku Lili líbám a ujišťuji hlubokým, vroucím denním vděkem a vzpomínkami. Dobrota tetinky Maternové mne stejně udivuje a její pozornost až zahanbuje. Vždyť já jí tak málo věnovala místa v dopisech. Ale hradím to, hradím a nahradím. Chápu, že se jí u Simeony líbilo. Což ještě kdybys Ty byla přítomna, vid? Leonka mi psala milé psaníčko (2. srpna). Brzy jí napíše.

Danielovi také náruč pozdravů, i k Olince a Simeoně. O návštěvě jsem už psala na všechny strany, tj. do Varů a Huštěnovic k Tynušce. Zatím čekám, těším se, prosím o Boží ochranu a Jeho požehnání – a v hlubině Božího Srdce jsem s Vámi.

Vaše vděčná Vojtěcha

NEDOVOLENÍ ADRESÁTI

V Praze 15. srpna 1958¹

*Moje milá Mařenko a Jarko,
pokoj a láska Boží buď s Vámi všemi!*

14. t. m. jsem dostala z Huštěnovic radostnou zprávu: „Naši mladí v Mařaticích mají syna – Jaroška.“ Ó to bylo jásání, to zde bylo slávy! A tak si vzpomínám na svůj vánoční dopis k těmto prvním svátkům Vašeho manželství. Jak jsem tehdy ve svém přání viděla, tak dnes už jest. K Vám se již opravdu vzpínají malé ručky Vašeho dítěte, toho velikého pokladu Vašeho společenství. A já Vám ze srdce přeji, aby Váš malý syn prospíval v milosti u Boha i u lidí, abyste jej mohli vychovat ke cti a slávě Jeho a prospěchu lidí, prostě aby – jak jsem kdysi četla – „svět byl lepší o to, že se narodil“.

Mařenko, Tebe jsem denně poroučela v modlitbách Boží ochraně, a když jsem dostala dopis o Jaroškově narození, mnoho jsem děkovala za Tebe i za chlapečka. A dnes tedy ve svém ranním nejtěšším zastavení přijala jsem ho ve svůj vlastní život, aby každý jeho den byl i dnem mým. Jsem takto s Vámi se všemi, ale tím více s maličkými naší rodiny a našeho rodu. Tak s Vámi prožívám rodinný život svým jiným způsobem a připojuji své oddělené tetovství k Tvému mateřství alespoň ve sférách ducha. Tobě pak, milá Mařenko, přeji, abys byla plně a radostně poprvé maminkou. Vždyť vím, že celá Tvá mysl i srdce jsou přeplněny tím, že „dítě – toto sladké jméno, ženě nebem daný dar“. Vzpomínám na Tebe, Mařenko, a představuji si Tě znova jako zteplou, duchem i srdcem dobrou ženu, plnou té naší slovácké něhy i jistoty, a cítím s Tebou, jak všechno to dívčí jsi přenesla a vtělila v bohatství ženy a matky. Kéž všechny dary, jež vlastníš, každým dnem jen rozmnožuješ, všechny ty své i ty odkazy Tvé vzácné maminky a tatínka plně přejímáš a předáváš je spolu s Jarkou Vašemu dítěti.

A Tobě, milý Jarko, co Tobě mám říci k Tvému šťastnému otcovství? Přináším Ti svou prosbu o požehnání, o řízení a ochranu pro každou Tvou myšlenku a čin. Víím, že s radostí se skláníš ke svému malému synu, představuji si, jak se dotýkáš jeho ruček, hebké pleti, nekonečné čistoty jeho očí – a Tvůj syn se na Tebe už dívá a bude se dívat den ode dne s větší důvěrou a láskou.

¹ Dopis psaný sestrou Vojtěchou synovci a jeho manželce k narození syna, který nebyl doručen a zůstal ve vězeňském spisu.

Přeji Ti, Jarko, abys byl otcem dobrým, laskavým i přísným, otcem řádivým, který přijal z rukou Božích takovou důvěru, aby ve svém rodu vychoval nové, dobré dítě – svěřenou duši. Každé otcovství je cenné, tím více však otcovství uvědomělé, které je přijato z hlubin pravdy a zákona a v němž člověk odpovědně splácí i dává – a miluje. Takové cestě rodičů, Vám oběma, Mařenko i Jarko, bude zajisté přšet požehnání lásky pro všechny chvíle radosti i životních zkoušek malého a jednou pak velkého Vašeho Jaroška. Jsem opravdu hluboce šťastna, že tak dobrý rod z matky i otce, jejich rodičů a zpět našich rodičů vydal zase svůj plod pro život řádu a „zalíbení v zákonu.“ – Jsem ráda, že Vy všichni, moji drazí, tak k sobě lnete a udržujete prakticky to, že patříme k sobě, ve starostech i úsměvu. Jak jsem to procítila zde, vždyť každý jste i můj život obohatili tím, že jste, žes Ty, Jarko, přivedl Mařenku a ona zas přijala nás a tak ve Vaší kolébce leží teď Váš a náš Jaroušek.

Teď ještě k tomu, že se narodil v neděli. Je jedna dánská básnička o dnech, v nichž se narodí děti. Poslední verše tedy náleží Jaroškovi: „Však Ty, přešťastný člověče, narozený v neděli, jsi plný blaha, moudrosti, peněz a veselí.“

Já pak – jeho teta, budu denně prosit, aby jeho anděl ho od malička učil blahu a štěstí v dobrotě srdce, moudrosti v přijímání darů Ducha Svatého, bohatství poznání, lásky a tvořivosti a veselí všech, kteří přijali radost Božích dětí.

Vás pak všechny, moji nejdražší, poroučím ochraně Nejvyššího a Matce matek, v jejíž den Vám píši.

Vaše vděčná Vojtěcha

V DUCHU SE VRACELA DO KOMUNITY

V Praze 16. srpna 1958¹

Moje Emilko nejdražší,

pokoj a láska Boží buď s Tebou a všemi Tvými! Ještě dodatečně dnes vezu do Vašeho domu kytičku svého vzpomínání, tužeb, přání, ba i trochu stesku. Včerejší den, naší rodině vždy tak milý a drahý, nedal mi nemyslet na Vás, nebýt mezi Vámi. K tomu ještě Bohuška, tetička Lili, Teruš! A Vy všichni jste se jistě sešli a gratulovali. Však i já. Sice trochu rozdílně, ale přece i já měla den slávy. A večer pak – i já posílala Marii svůj malý dárek.²

Právě včera jsem dostala, Emilko, zamítnutí Lidušky k návštěvě. Hned jsem jim to psala a prosila jsem Tynušku, aby se tedy vrátily k původnímu návrhu. Totiž – napsala jsem znovu povolenku, na níž jsem uvedla Tebe a Tynušku. Liduška ale prý stejně pojede také s Květuškou – ovšem – zůstane za dveřmi. Simeona však tímto úplně odpadá.

Navrhuji Tynušce, aby zajeli i s maličkou do Varů, aby náš staroušek nebyl moc zarmoucen. Co nejdříve jí sdělím také změnu, která jí dělá čáru přes plány. Ale je zase lépe jistota, než abyste se sjížděli s neurčitým. Tobě, Emilko, se však nic nemění, než že víš, s kým se máš a kde sejít. Prosila jsem o datum 13. září, takže se můžete dohodnout o cestování.

Velmi se těším na Květušku i Tynušku, ale musím se Ti přiznat, že mi není jedno, že Liduška, neteř, nesmí. Nu víš, to jsou ty chvíle nepohotovosti, kdy vůle sice opožděně, ale přece ráda řekne své „ochotné ano“. Snad to bude nakonec vše hezké, hlavně že Květuška nebude sama v neznámém prostředí. Teď, Emilko, je zde strašná bouřka. Vzpomínáš, jak jsem se vždycky bála, když hřímalo? Teď zrovna to práská a já sotva vidím – ač jsou asi 4 hod. a při ohlušující ráně cuknu hlavou až na stůl. I kroupy se sypou. To bude asi ovoce poničené. Víš, že naše „Kůty“ připadají do katastru Jarošova (nebo Kněžpola – co to je za řekou)? Naši je prý mají asi poslední rok. Věříš, že je mi to moc líto? Kolik to vzpomínek ke Kůtám. A toho ovoce! A těch druhů jablek, vid!

A vzpomínáš na tetičku Maternovou? Ten pytlíček krásných jablek, co nám denně nosila, když naše ještě nebyly zralé! Vůbec – Emilko, ani netušíš, jak právě teď na ni vzpomínám. Vždyť kolik to bývalo pozorností, kolik

¹ Dopisy z vězení, Archiv MV, 23/58, dopis s. Emilii a sestřám.

² V kongregaci sester boromejek byl tento den dnem slibů.

péče o naše zdraví, a to ještě skrývala před strýcem, že? A my, děcka, jen braly, jako samozřejmost nám to připadalo, jen tatínek jistě hledal cestu, jak tetě zase vrátit – i to hmotné i to, co hrálo srdce. Jeho jistě nejvíce. Teď zde velmi toužím jednou se odměnit. Ty, Emilko, pak vyjádři za mne dík, lásku, budeš-li mít příležitost. Nepojede tam snad Liduška? Nu – však při návštěvě ještě o všem pohovoříme.

Víš už, Emilko, že naši v Mařaticích mají syna? Ó, to Pavel Vojtěšek zvedl hlavu. Zrovna jsem jim napsala dopis. Bolenka je po operaci. Měla jsem o ni – vlastně mám – strach. Doufám jen, že je jí už dobře. Romance je prý taky dobře. Injekce působí dobře, ale prý změnila místo. Moc na ni vzpomínám a jsem ráda, že jsi jí, Emilko, věnovala tolik péče. Však věř mi, Emilko, cítím takový vděk k Vám všem, za vše, že to snad ani nemůžeš pochopit. Ale uvědom si to, že já jsem stále jen ten, kdo přijímá, bere, ale sám má jen plné srdce, ruce prázdné. A to je, co Ti stupňuje vděčnost, vědomí a potřeba jednou odplatit. Z hloubi toho vědomí prosím aspoň Pána, aby on byl Vaším odplatitelem, ochráncem, pomocníkem.

V Jeho lásku a náruč Vás denně kladu. Vaše vděčná

Vojtěcha

Psala Ti už Simeona o návštěvě tetičky Maternové? Posílám foto Květušky ze Slaviček. Právě jsem odeslala do Huštěnovic dopis, abych nemusela znova psát, vrať ji Ty nebo pošli Simeoně.

V Praze 22. srpna 1958³

Moji nejdražší,

pokoj a láska Boží buď s Vámi všemi! Doufám, Emilko, že současně dostaneš obálku s oním „kouzelným lístečkem“, jak Ty říkáváš povolence na balíček. Jistě chápeš, že já se taky raduji, a to tím více, že právě dnes mi přišel. Teď si představuji Tebe – Tvůj úžas, překvapení, bouřlivou radost, sdílení kolem – pak slzy vděku, potom jako éterem nesenou zprávu po všech místech naší vlasti, kde Vy, moji nejdražší, na mne s úzkostí vzpomínáte, toužíte pomoci a teď se Vám ohlásí radostné, jásavé a tak očekávané: „Vojtěcha má balíček!!!“ Však si vzpomínám, jak ve Vyškově, když jste poznali podle obálky „onu událost“, že listonoš byl odměnou pohoštěn.

³ Dopisy z vězení, Archiv MV, 24/58, dopis příbuzným.

A teď už vidím, jak Huštěnovice a Božice začnou vybalovat, zabalovat, radovat se, se strachem sledovat váhu, odesílat a se zatajeným dechem očekávat zprávu ode mne: „Balda je tu!“ Nu – abych nezdržovala, raději končím jen ještě s poznámkou, že všechny věci – od čokolády „Nestle“ až po výrobky z Huštěnovic najdou nejsrdečnější přijetí, když kdysi musely vstoupit v Emilčinu zásuvku. Moc se těším. Pán Vás chraň a žehnej Vám!

Vaše vděčná Vojtěcha

V Praze 24. srpna 1958⁴

Moje drahá, milá moje sestřičko,

pokoj a láska Boží buď s Tebou a všemi obyvateli i hosty vily Pax. Právě jsem na Tebe a Vás vůbec moc vzpomínala a zvláštní – vyprávěla o Slaném a při tom mi defilovaly kolem drahé duše, mezi nimi ovšem Anežka s její matinkou, Dagmar a silně jsem zavzpomínala i na Ty, kterým mi Pán dopřál v nemoci posloužit – tudíž i na Miroňku. Jak mne potěšila potom vzpomínka – řádky právě od ní. Tak „můj žlutý citronek“ tehdy se přišel léčit k Vám. Ó, to přeji plné uzdravení, poněvadž, jak tuším, žlučník nepřestal zlobit. **A pozdravy vděku a lásky jí a všem, všem těm, mezi nimiž jsem prožila kus krásného času se snahou společnou a vytrvalou – dát nemocným nejen pomoc, ale i láskou pozvednout. Tož díky, díky!**

Nu – a nyní, moje drahá sestřičko, zase jdu k Tobě, a to zase o návštěvě a zase se změnou. Nezlob se na mne, moje drahá, odpusťte mi všichni, že tentokrát se mi mění možnosti. Tedy: Liduška nesmí – aspoň zatím mi neteř nebyla povolena. K vůli Květušce jedou však obě, totiž Tynuška i s Liduškou. Ty bys mi však, moje drahá, zůstala na zimu, a to je pro mne velmi těžké. Bojím se o Tvou páteř – což když bude náledí apod. Proto bych Ti, drahoušku, odpustila prosincovou návštěvu, ale zároveň Tě prosím, zdali by ses spokojila s půlkou doby a vyměnila se s Tynuškou. Tímto už definitivně řeším návštěvu, ruším poslední dopis a odvolávám se k prvnímu, totiž – je-li možno, přijed' na 13. září, velmi bych byla ráda, kdybyste toto přijali. Moc, velice moc se na Tebe těším, ale zároveň počítej, prosím, že v prosinci musím vzít naše z Huštěnovic, možná i v březnu. Na to je však

⁴ Dopisy z vězení, Archiv MV, 25/58. Sestra Vojtěcha píše sestře Simeoně do Karlových Varů a zdraví přitom sestry z komunity, mezi nimi S. M. Dagmar Lorencovou, S. M. Mironu Kovářovou. Sestry tehdy oslovovaly svou představenou titulem matinka.

dost ještě času, že? Však musím doznat, že ještě nikdy jsem tolikrát nepsala o návštěvě a tolikrát neměnila rozhodnutí. A toho všeho je vinen jeden jediný pouze člověk, naše malá Květuška.

Víš, jak se na ni taky těším. Jestli pak víš, že teta Tonečka dá Květušce krásnou pannu v bleděmodrých šatíčkách (což obstará Tynuška s Liduškou). To si předkládá jako přání můj malý host, protože pro ni má teta Tonečka všechno. Víím, však že jí ta půlhodina bude stačit. Nevím ale, jak mne náš mudrlant přijme, vždyť mne zná jen z fotografie. Ty budeš, drahá, tentokrát ve výhodě, že? Vyřídíš si návštěvu v Praze jednou za pětkrát, vid'. Děkuji mnohokrát za známky. Bětušce vyřídí mé objetí a políbení.

A ještě něco! Málem bych zapomněla! Představte si, moji drahouskové! Já mám balíček!!! Totiž 22. t. m. jsem dostala povolenku, a to víte, hned jsem ji odesílala k Emilce. Tož píši i Vám, aby radosti bylo více a byla úplná.

Dík za zprávu o zdraví tetinky Lili. Napíši ji k svátku 16. září. Myslím na ni denně s hlubokým vděkem. Těší mne Vaše pozdravy a Tvá „džungle“ s Mauglím a Nepatrníčkem je stále tak veselá? Víím, že je to bouře pozdravů, co posílají, ale víím také, že hezčí bude shledání a potom v něm mnoho radosti a díky. Tetičce Maternové pak veliký dík – hlavně za to, že ji máme, že?

Kladu Vás denně všechny v ochranu Boží.

Vaše vděčná Vojtěcha

V Praze 29. srpna 1958⁵

Moje nejdražší sestřičko,

pokoj a láska Boží buď s Tebou a všemi Tvými! Dnes jsem dostala Tvé obsažné a milé psaníčko z 23. srpna. Eliščinu vzpomínku, dojetí a vroucí pozdravy vždy – i bez psaní – opětuji. Vždyť ona stále patří do denního vzpomínání, má pořád totiž místo u mne jako kdysi. I Drahoslavě a Norbertovi mnoho, mnoho vděku.

Obdivuji Anežku⁶, jak čile dovede bdít nad našimi malými, to je skutečně neobyčejné. Vždyť přece se starala už o mne, o nás tehdy malé – a jak je to již dávno! Pozdrav ji, obejmi ji a řekni, že na její „Náňovství“ člověk tak

⁵ Dopisy z vězení, Archiv MV, 30/58. Sestra Vojtěcha píše sestře Emilii a zmiňuje se zde o změně místa.

⁶ Anežka – řeholním jménem S. M. Euthalie Dušková, byla dlouholetou novicmistrovou mladých sester, tedy i sestry Vojtěchy. Po návratu z Hejnic dávala sestrám duchovní cvičení, nebyla tehdy ani jiná možnost.

snadno nezapomene. Zato tím více se člověk vrací zpět a váží, co přijal a jak málo dal! A tetičce Lili? Tíží vděčnosti a dětské lásky.

Tobě pak, Emilko, musím dnes moc a moc vyhubovat. Prosím Tě, nad čím se to trápíš?! Žes nade mnou v nemoci tak pečlivě bděla, jak nejlepší matka? Žes mne snášela vše nejlepší, chvíle oddechu jsi tráвила tím, žes létala pro to, cos myslela, že mám ráda, co bylo z domova? Žes i sama upravovala jídlo tak, aby to byl způsob tatínkův, a mne alespoň v nemoci trochu chutnalo? Žes chtěla vylepšit, jak na mne, abys do mne něco dostala? A když při tomto hýčkání starý, ohavný nevděčník Tě podváděl a kdysi, když Ty, uštvaná mezi operací, jsi zaskočila s vařeným vínem a Tvá škaredá Vojtěcha už při Tvém odchodu ho dala pryč a ty právem a vlastně povinně ses rozhněvala a zcela na místě a s pravým rozhořčením jsi mne vyhubovala – tohoto (!) tak horče lituješ?

Emilko, věř, že by to byla nemístná lítost a klamná kajicnost. Však víš, jak tehdy Bohuška řekla: „Emilka by měla litovat jen toho, že tak neučinila denně a více a silněji.“ Prosím Tě, Emilko, nikdy už více nemysli, žes mně nějak ublížila. Nikdy. Už tehdy jsem to uznávala a obřečela. A já brečívám kajicně jen tehdy, když se cítím vinna. Nu – tehdy byla vina jenom na mně a nikdy, nikdy, Emilko, na Tobě. Však jsem se už navzpomínala a kolikrát říkávala, jak budu jíst Tobě pro radost. (Ovšem, přiznám se Ti, že mám někdy strach – totiž, když je nechutenství, bývá to zlé a já vskutku tímto bývám někdy postižena. I ve vězení se mi to někdy stává, ale ve slabé míře).

Tož, Emilečko moje, tímto končíme kapitolu, pro kterou ses trápila. Ani jsem plně nechápala, že Tě to stále straší. A přece vůbec nevíš, že i tehdy z každého slova byla znatelná láska. Emilko, dostalas poukázku? To bylo asi radostí, že! **Kde mne asi najde balíček! Jestli sis pospíšila, možná že mne zde stihne. Jinak, Emilko, nepište mi, až Vám ohlásím svou novou adresu. Je mi hrozně líto, že tímto se změni i návštěva. Jistě to nebude už 13. září.** Ovšem, budu si hned žádat.

Myslím, že byste mohli stejně jet do Prahy a odtud společně za mnou. Ale to přenechávám Vám a hlavně Tobě. Máš už zkušenost. Odpusťte mi, drahouškové, nemohu za to. Víte, jak jsem se těšila. Samozřejmě že obsazení návštěvy nechám tak, jak jsme si posledně psaly. Simeona vystřídá Tynušku. Ty, Emilko, ovšem zůstaneš stále.

Dnes mi psala Tynuška s Liduškou rozkošný dopis o Květušce, jak se těší, jak říká pejskovi Ajdě, že nesmí k tetě Tonečce, protože by tam štekala, jak dostane panenku v modrých šatečkách apod. Jednou prý stála mezi dveřmi

se psem na provázku a na otázku mamičky, co dělá, odpověděl můj mudrlinat: „Čekáme na autobus, jedeme za tetou Tonečkou.“ Celé Huštěnovice vědí, že Květuška pojede za tetou do Prahy. Ach, tak se nám to zamotalo, že?

Všecko – a Vás kladu v dlaň Boží lásky a jsem stále více Vaše.

Vděčná Vaše Vojtěcha

V Praze 1. září 1958⁷

Moji nejdražší,

pokoj a láska Boží buď s Vámi všemi! Zase na chvilku k Vám, mezi zdi Vaší vily, všude tam, kde Vašimi srdci je šířen mír a láska. Tobě, sestřičko, děkuji za toaletní balíček. Aspoň myslím, že Tobě patří tentokrát můj vděk. Jestli však ne, nic nevadí, stejně Ti děkuji! A také za to, že předáš můj vděk dále, vid'?

Můj staroušku, to se to zamotalo s naší návštěvou, že? Ještě konečně dobře, žes nedostala můj předposlední dopis. Teď tedy, jakmile přijedu na místo, ihned zažádám o návštěvu. Emilka s Tynuškou a Ty na vystřídání. Jsem ráda, že nebudeš na radě v zimě. Bylo by to pro Tebe nebezpečné. Mně bude takto lehčeji. Bohuška bude mít o Tebe také méně starostí, vid' Teď, moje drahá, mne předej tetičce Lili.

Moje nejdražší tetinko, Tvůj starý tulák se opět vrací, jako kdysi si sedá na zem ke Tvým nohám a víš, tetuško, co Ti chce říci? Že máš brzy svátek, že víš jistě, kolik má v srdci vděku, lásky a tím i vroucích, denních modliteb za Tebe. Chtěl by Ti toho říci mnohem, mnohem více, chtěl by Ti připomenout, cos pro něj znamenala v mládí, vypočítat aspoň částečně mnohá dobra, šťastné chvíle u Tebe, ve Tvé rodině, mezi Tvými a ty okamžiky, kdy Tys trávila u nás. Ano, tetinko, Tys mi říkala „tulák“ a věř, dnes mi to připadá tak na místě. **A zdá se mi, že Ti pro útěchu už přece mohu říci: Vracím se, vracím! Vždyť už jen dvě léta. A za ta, která mám za sebou, Tobě, tetičko, veliký dík.** Nemysli si ani na chvilíčku, že bych do nejmenších podrobností nepromyslela, kolik jsi pro mne udělala. Pán Ti vše odplatí!

⁷ Dopisy z vězení, Archiv MV, 32/58. Sestra Vojtěcha píše dopis sestře Simeoně do Karlových Varů a zmiňuje se o změně místa.

Vím, bylo ti mne líto, že jsem tak málo psala Tvé Bohunce!⁸ Ujišťuji Tě ale, tetičko, že nebylo dne, abych stejně vroucně na ni nevzpomněla jako na Tebe a všechny Tvé. Proto mně to, nejdražší moje tetičko, promiň, vždyť já ji, až se vrátím, zasypu tak upřímnou láskou, že Vás jistě všechny přesvědčím o skutečnosti, totiž že jsem stále tatáž Vaše Vojtěcha – Váš vděčný tulák. Jak se těším! Připadá mi to, jako by tomu bylo již zítra. **Zatím, prosím, řekni Bohunce, že ji bouřlivě objímám, vroucně zdravím a spolu že si stoupneme v předvečer tvého svátku a s kyticí lásky, vděku a upřímnosti zazpíváme „Živijó“ naší předražené tetičce.** A mé dary Tobě? Znáš je, tetičko? Jistě ano, **vždyť víš, že si chci uvědomovat cenu přítomného okamžiku, a to denně.** Tož, tetičko, stojím před Tebou, blahopřeji, líbám ruku a Ty – dej mi požehnání jako kdysi.

Neměj o mne obavy. Jsem, díky Bohu, zdravá, a že jsem spokojena, to víš také. Jsem ráda, že si v Hradišti odpočineš, aby ses nám zachovala. O to Tě moc, převelice moc prosím. Ani netušíš, jak se bojím o Tvé zdraví, jak o ně prosím i o vše, co denně potřebuješ.

Pozdravuji celou Tvou rodinu a až budu mít návštěvu, těším se, že se více o Tobě dovím. Ulevilo se mi, že se ti zvýšil počet červených krvinek.

V ochranu Nejvyššího, v náruč Jeho lásky Tě kladu denně.

Tvá vděčná Vojtěcha

⁸ Sestra Vojtěcha se zmiňuje o tom, že málo psala své generální představené Matce Bohumile Langrové. Tato byla stejně jako Vojtěcha ve vězení.

PO UPLYNUTÍ TRESTU VRÁCENA DO PARDUBIC

3. září 1958 opět dodána z Pankráce do NPT¹ Pardubice. Od této chvíle byla vedena jako vězeň s číslem 2929.

V Pardubicích 26. září 1958²

Moji nejdražší,
pokoj a láska Boží buď s Vámi všemi!

Přináším zase díky, velký vděk za obě milá psaníčka, která leží přede mnou. Dostala jsem je 24. září. Jaké to bylo milé překvapení! Vždyť právě jsem se úplně ztotožnila s myšlenkou, že už tomu nebude jako v Praze, kde jste mi mohli všichni sourozenci psát. A Emilka? Nesmí si zkracovat chvílku oddechu. Když se rozdávaly dopisy, ani jsem tam nešla. Jistě ale chápete, jak jsem se vymrštila při volání mého jména. A dopisy dva. Simeoně rovněž velký dík. Ten nejvíce vkládám do svých modliteb a toho všeho drobného, čím na Vás myslím, čím se vděčím, čím se snažím ukázat svou účinnou lásku. Dojímá mne Vaše péče. Teď mám trochu obavu o Vás – s návštěvou. Právě je hrozné počasí. Kde budete? Jsem ráda, že budete nocovat v Českém Brodě. Pozdravujte!

Zde byste potom mohli být s Květuškou buď v nemocnici nebo v domě odpočinku v ulici „U Kostelíčka“. Jen abyste nenastydli, hlavně naše malá Květuška. Jsem ráda, že Liduška navštíví tetičku Maternovou. To bude radosti. Ujišťuji ji denní vděčnou modlitbou. Ještě teď je mi do pláče, když vzpomínám, jak se o nás starala místo naší zemřelé maminky – a poslední chvílky, když jsme byly spolu? Nemohla jsem vůbec mluvit. Ať mi to odpustí. Vždyť jistě chápe můj vděk. Až za mnou zase přijede, budu snad pohotovější. Lístek ze zájezdu jsem nedostala. To, co přijde, vždycky oznámím. Přišla Simeoně z Prahy gratulace pro tetu Lili? I Lidušce jsem poslala přání k svátku.

Už si zde zvykám, jenom mé nohy se trochu bouří a otékají a dost se hlásí. Je to prý příčně i podélně plochá noha a potřebuji nejen vložky, ale ortopedickou obuv, o kterou si mohu žádat doma. Povolenu ještě nemám. Žádám o ni. Při návštěvě Vám podrobněji vysvětlím. Peníze mi ne-

¹ Nápravný pracovní tábor Pardubice.

² Dopisy z vězení, Archiv MV, 33/58. Antonie Hasmandová, č. 2929-C2, opět v Pardubicích, pošt. ú. 2, p. schr. B/10 píše své sestře Emilii Hasmandové do Božic 188.

posílejte. Vracím Ti, Emilko, 200 Kčs. Přijdou asi později. Nemám zde ještě konto z Pankráce. Toužím po Vás stále silněji. Jak dopadla Bohuše operace?³ A Bolenka? Je už po operaci zdravá? V Huštěnovicích všem mou lásku, můj vděk. Všechny Vás kladu do náruče Boží a do ochrany naší nebes. Matky.

Vaše vděčná Vojtěcha

V Pardubicích 17. listopadu 1958⁴

Moje nejdražší Emilko,
pokoj a láska Boží buď s Tebou a všemi Tvými. Chytám chvilky dne, abych přišla včas k Tobě, má drahá, k Tvému svátku. **To už po sedmé, Emilko, dostáváš gratulaci z vězení. Vzpomínám na tu první, která byla zároveň mým prvním písemným hovorem k Tobě, k Vám všem. A vidíš. Čas raní, čas hojí, až jednou vyhojí. Kolik hmatatelné pozornosti Boží člověk pocítil za tu dobu každým dnem! Jak pravdivé jest, že „milujícím Boha všechny věci napomáhají k dobrému“.** Už ty zkušenosti, poznání lidských duší v kladu i nejhlubším záporu. To všechno jsou dary, kterých jinde nenabudeš – aspoň nikdy ne v té síle a takové jasnosti. A zase člověk stojí v úžasu a vděčnosti k Boží lásce, avšak i k lásce Vaší, moji nejdražší, zvláště k Tvé, moje Emilko. Máš 24. listopadu svátek a víš jistě, že mé srdce už dávno pamatuje. Sice denně ti posílám to, co může vězeň posílat, ale ve svátek, či vlastně měsíc před svátkem myslím na Tebe více, jak nejvíce umím.

V Boží Srdce a do rukou Marie podávám své prosby, přání, vděčnost, lásku. Trhám Ti podzimní kytičku, kterou Ti podávám s touhou, abys byla vskutku poslem Boží slávy, svědkem Jeho lásky, milosrdenství, ale i dokonalosti. Tímto abys naplnila svou mysl, celou svou osobu, svůj život, své prostředí. – A nakonec stavím se vedle Tvé Bohušky, Jany i Huberta a čtyřhlasně s nimi zpívám: „Naše Emilka ať žije!“

Danielovi posílám vroucnost svého vděku. Jeho milé řádky, jak jistě tuší, přinesly v tato místa kus radosti a nadšení. Škoda jen, že má tak málo času k častější korespondenci. Budeš mu, Emilko, psát k svátku? Jestli ano, pak Tě prosím, popřej za mne. Ujišťuji ho, že denně vzpomínám, a to s vděkem a láskou. Upřímně se těším, až se sejdeme. Nedovedu si ani představit tyto

³ Matka Bohumila Langrová v průběhu vězení prodělala gynekologickou operaci.

⁴ Dopisy z vězení, Archiv MV, 34/58, dopis sestře Emilii k svátku.

chvíle a připadá mi vše nemožné, nedosažitelné. Proto vkládám i toto čekání zde či snad až jednou se všemi Vámi na jiném světě do rukou Božích. Zatím jen tiše podávám své dary a prosím, aby se šetřil, chránil zdraví. Toto a pomoc Boží, Jeho ochranu a nesmírnost Boží lásky přejí mu ještě k svátku. Zdravím teti Lili, Simeonu, Leonku a všechny v Huštěnovicích. Gustovi dík za krásný dopis.

Vaše vděčná Vojtěcha

V Pardubicích na svátek sv. Bruna, 1958⁵

Příloha: povolenka na ortopedickou obuv

Moji nejdražší,

pokoj a láska Boží buď s Vámi! Včera jsem stále čekala, že budu ještě zavolána do návštěvní síně – a zatím zase nic. Asi příště to bude již doopravdy. Velmi se těším, ale přesto, že se Vás nemohu dočkat, byla jsem nakonec vděčná, že právě včerejší den jste nemuseli cestovat. Vzpomínala jsem a duch – ten byl u Vás, mezi Vámi, v místech drahých, v přítomnosti Vašeho soustředění i oddechu. Vím, jak máte rádi tyto chvílky, kdy se všichni tak sejdete, abyste potěšeni z výsluní lásky zase šli dál. Je to krásný zvyk v naší rodině.⁶ **Zdá se mi vždy, že až sem k nám sálá ta láska, a tu nejraději v koutečku aspoň chvíli jsem takto s Vámi – vzpomínám. A člověk jako by načerpal síly, nadšení a toho úsměvu, který má náš Pán tak rád, když stojíme před záporý života.**

Terezie⁷ měla svátek 3. října. Upřímně blahopřeji! Vzpomínala jsem. Posílám, Emilko, povolenku na ortopedické boty. Prosím Tě, budeš to muset nějak zařídit i bez zvláštního poukazu, který se dříve dával. Prý stačí, když udáte, že noha je podélně i příčně plochá. Na míru se už zde obuv nešije. Myslím, že stačí, když udáš č. 39. Uvádím raději větší o půl čísla, aby nebyla bota malá. Prosím Tě, kup ty boty jednoduché, černé (aspoň je budu i později používat) s polovysokým podpatkem – střevíce. Konečně se dohovíme u návštěvy, nevíš-li si s něčím rady. Těším se na ně, protože je potřebuji. Jinak jsem zdravá, naprosto se o mne nebojte.

⁵ Dopisy z vězení, Archiv MV, 38/58, dopis příbuzným.

⁶ Sestra Vojtěcha se raduje z dosahu měsíční duchovní obnovy, která je pravidelně první neděli v měsíci.

⁷ S. M. Terezie Podroužková, představená komunity v Božicích.

Pozdravuji všechny v Huštěnovicích, tetičku Lili a celou její rodinu. Jsem jí moc a moc za vše vděčna. Poslední dopis, Emilko (30. září), mne zase mile překvapil. Co dělá Olinka s Leonkou? Na Simeonu a Tynušku s Květulinkou se převelice těším.

Ovšem – stále mi dělá starost Bohouš⁸ a nemohu se dočkat, až se dovím podrobnější zprávy. Zatím píšete jen, že 29. m. m. měl operaci. Jaký je výsledek? Ještě že ten Hubert je na tom trochu lépe. To je dobře, že Romanka k němu každou chvíli zaskočí. Jim to přece nejlépe slušelo spolu. Denně Vás všechny kladu v laskavou ochranu Královny sv. růžence a s Ní podávám i za Vás vše co mám – a takto Vám i děkuji.

Vaše vděčná Vojtěcha

V Pardubicích 14. prosince 1958⁹

Moji nejdražší,

pokoj a láska boží buď s Vámi! A zvláště do příštích dnů, kdy Vánoce naplní nejen Vaše příbytky, ale jejich hlavní podstata zaplaví srdce a Vaše duše, v těchto chvílích stojím s Vámi se svou touhou a svým čekáním. Vám všem, do všech domů – do Huštěnovic a každému zvláště (nemohu vypisovat jména, zaplnila bych celou stránku) přeji, aby sláva, kterou vzdáváte Bohu, přinášela Vám i pokoj a bohatství těch darů duchovních, který svět dát nemůže. Vy víte, že o toto vše denně prosím a mé sepjaté ruce nesou i Vaše jména k Tomu, jehož zrození znovu oslavíme. A nevzpomínejte se smutkem na mne. Vždyť stejně upřímně se těším na svátky a vím, že i má radost bude veliká. Nadšeně si zazpívám „Narodil se!“ a všechny ostatní krásné české koledy, ze kterých dýchá zbožnost českého lidu, jeho upřímný a blízký vztah k Božskému dítěti. O půlnoční, Emilko, jsem duchem u Vás. Tam nezapomenu i na ostatní. Vždyť ke všem Vám nesu tíži vděku, upřímnost lásky a touhu – odplatit Vám všechno.

Děkuji za milý dopis, Emilko (13. t. m. na svátek Lucie – gratulovala jsem duchovně a zdravím moc i její Terezku). Tobě, má drahá Simeono, bouřlivě tisknu pravici a velice děkuji a musím doznat, že nejsem u Tebe „osiřelé dítě“. Dojímáš mne. Je zvláštní, jak Ty vždycky vystihneš, co by bylo třeba, a okamžitě přispěcháš. Tož, díky, staroušku, díky. Tetičce Lili popřej za mne i našim v Praze. Jsem vskutku zvědava, co se narodilo k jejich radosti. Dou-

⁸ Nový tvar jména pro generální představenou Matku Bohumilu Langrovou.

⁹ Dopisy z vězení, Archiv MV, 35/58, dopis příbuzným.

fám, že napíšeš. Jak je s Tynuškou? Nemohu se dočkat, jak dopadlo vyšetření či zjištění.

Květušce, Zdenouškovi, v Mařaticích a Zlatých Horách – všem mojim malým bohatého Ježíška. K Růžence a všem ve Sptyihněvu mnoho útěchy. Od Vojtěškových ať zanesou mé přání k Leonce a Olince. U Gusty a Vojtěcha stejně množství milostí, požehnání! Snad se vrátí Bohuška na svátky, když i Huberta má už doma. Tak jim to nejlépe sluší. Na Daniela denně vzpomínám a posílám můj vděk. A znovu Vás kladu v náruč Boží a znovu prosím o Vaši ochranu.

Vaše vděčná Vojtěcha

V Pardubicích 26. prosince 1958¹⁰

Moji nejdražší,

pokoj a láska Boží buď s Vámi všemi! Radost dnešních chvil, včerejška, jakož i Štědrého večera bych jistě ráda sdílela s Vámi, v místech mi drahých, uprostřed Vašich plných srdcí, ale přesto jsem nesmírně šťastna a toužím jen, aby pokoj Boží prolul celým světem. **Ujišťuji Vás znovu a upřímně, že nelituji těchto roků, které mohou být tak plodné, když člověk v pokorné oddanosti bere každou chvilku z ruky Boží.**

A nejhezčí dárek k Ježíšku jsem dostala od Tebe, Emilko, v posledním dopise 24. t. m. – že je totiž Tynušce lépe a hlavně, že nemá rakovinu. Ani netušíte, jak se mi ulevilo, jak jsem jákala a sdílela svou radost se všemi, když Vás mají se mnou rádi. Jen o Bohoušovi¹¹ jste mi nic nepsali. Je ještě na ozařování? Velmi jsem na něj myslela – hlavně včera se mi až zastýskalo. Však mi více povíte u návštěvy, která se nám kvapem blíží, že? Ještě nevím datum, ale už jsem byla vyzvána k odevzdání obálky. Bude to jistě kolem 13. ledna. K Emě zaneste, prosím, mou dodatečnou gratulaci, se kterou jsem se opozdila jen písemně. Těším se, že snad napíše.

Daniel a vůbec – velice zdravím, vzpomínám! Tetě Lili také posílám mnoho přání. Však se budu pomalu chystat na její svátek. A Simeoně, Leonce a Oli „extra“ vánoční pozdravení. Dostal Gusta můj dopis? Jsem ráda, Emilko, že jsi pamatovala knihami na Růženku. Psala jsi o „Zpěvákovi“. Mnohé pasáže vím ještě přesně. Zvláště se mne dotklo jeho umírání – víš – ta volná náruč. Ovšem že Tvému pláči se halasně směji a vzpomínám,

¹⁰ Dopisy z vězení, Archiv MV, 36/58, dopis příbuzným.

¹¹ Sestra Vojtěcha se opět s obavou ptá na zdravotní stav Matky Bohumily Langrové.

jak jsi plakala při vzpomínce, že jsi umřela. Moje drahá Emilko, Ty mi ne-smíš umřít, vždyť víš, žes mně byla dána za spolupoutníci a naše cesta asi ještě nekončí. Ale i nad tím vším ať řídí láska Boží své plány a já jen, když prosím za vás všechny, abych Vás našla, opírám se o slova Pána „Proste a bude Vám dáno“. Kéž Božské Dítko žehná Vám všem.

Vaše vděčná Vojtěcha

ROK 1959

V Pardubicích 3. ledna 1959¹

Moji nejdražší,
pokoj a láska Boží buď s Vámi! Ponejprv piší nový letopočet 1959 – Vám! A vkládám do tohoto roku všechna přání. Posílám je ovšem k Otci, dárci všech milostí, jehož láska řídí každý náš krok. Zároveň toužím, **abychom všichni splnili Jeho očekávání, aby Boží vůle pro nás v každé situaci radostným splněním rozkazu, abychom opravdu nejprve hledali, co Božího jest, ostatní pak nám bude přidáno.**

Upřímně děkuji za milá psaníčka: Tobě, Emilko, z 15. a 22. t. m. a Gustovi za hezký vánoční lístek. Měla jsem velkou radost. Můj staroušek taky tak věrně píše! Ani ten zoubek vytrhnutý nezastavil jeho pero. Tož i jeho Hubertovi a Janě vše vyřizuji jako starý kamarád. Víím, že také vzpomínají. Jen mám obavu o Bohušku.² Co je s ní? Ještě je v nemocnici? S Týnuškou jsem už upokojena a děkuji Pánu, že to nebyla rakovina, jak jste mi psali.

Netrapte se, že Vám jistě balíček přišel zpět. Mně, bohužel, nenašlo, abych Vám psala, že každý pokus by byl zbytečný. Ale to přece vůbec nevadí! Aspoň mně ne! Chtěla bych, abyste i Vy byli v této věci klidnější. Vzpomeňte si vždy, že jsem ve zvláštní ochraně Boží, a budete i Vy pokojnější. Svátky jsem měla hezké a vzpomínala jsem stejně silně, i když na stole nebyly výtvary Vaší lásky. Ale vždyť ke štěstí duše a k radosti v Pánu není třeba hmotných darů. Ujišťuji Vás, že jsem ráda, že vše je tak, jak je, protože je člověk více uchvacován k milování věcí neviditelných. Těším se na Vás, těším se velice na návštěvu. Napsala jsem adresu na Gustu. Jistě Ti dá s Mařenkou (kterou jsem uvedla) ihned Emilko, zprávu. Pojede i Růženka do Rožďalovic? Ráda bych ji viděla.

Pozdravuji tetu Lili. Mám úzkost o její zdravotní stav a denně za ni vroucně prosím. Jen aby ta nemoc nebyla dědičná! Do Huštěnovic všem a každému zvláště objetí, políbení a všem, i k Simeoně, Leonce s Oli, dary mé lásky. Zvláště k Danielovi, prosím, vyříd' mé vroucí vzpomínání. Vojtěchovi gratuluji k narozeninám 6. ledna. Kéž pocítí, že mu přeje srdce milu-

¹ Dopisy z vězení, Archiv MV, 1/59, dopis příbuzným.

² Sestra Vojtěcha při pozdravu sester do komunity ve Vila Pax opět zdraví sestru Hubertu a Janu a je plna obavy o Matku Bohumilu Langrovou.

jícího sestry. Všechny Vás kladu v náruč Boží lásky, kde jsem s Vámi. Dostal Gusta můj dopis?

Vaše vděčná Vojtěcha

Z tohoto roku se dochoval z vězení jen jeden dopis. Až do amnestie 9. 5. 1960 už nemáme v archívu ani jeden dopis.

AMNESTIE PRO SESTRU VOJTĚCHU

9. května 1960 jí byla udělena prezidentská amnestie, a **to podmíněně**. Bylo jí prominuto: zbytek trestu odnětí svobody v trvání 4 měsíce a 1 den a vedlejší trest ztráty čestných práv občanských a ztráty občanské cti.

10. května 1960 došel Radě ONV, odboru pracovních sil ve Znojme¹ tento posudek z Pardubic:

„K výkonu trestu neměla nikdy kladný poměr a několikrát byla iniciátorkou různých vzpour. Je to náboženský fanatik stavějící zájmy církevní nad zájmy státní. Po dlouhou dobu musela být od ostatního kolektivu izolována, neb na tento svými názory zhoubně působila. Po pracovní stránce byla jen průměrná dělnice, bez zájmu o práci, v soutěži nebyla a k těmto věcem měla přímo odpor. V její převýchově nebylo docíleno celkem žádných výsledků.“

11. května 1960 byla Matka Vojtěcha propuštěna z vězení v Pardubicích. Při propuštění napsala do protokolu připomínky k výkonu trestu:

„Jako vězněná řádová sestra mám připomínky k výkonu trestu:

1. Ačkoliv je u nás zaručena náboženská svoboda, jak se mi i zde tvrdí, a v roce 1956 předseda vlády Viliam Široký prohlásil v deklaraci, že v ČSR je „absolutní náboženská svoboda“, postrádám po celou dobu věznění ty nejzákladnější potřeby náboženského života pro katolíka a křesťana vůbec: Písmo svaté Nového zákona, Misál a aspoň některou z knih katolické duchovní literatury.

Kdykoliv jsem ústně či písemně žádala pana náčelníka o tyto nejpotřebnější pomůcky duchovní, vždy byla má žádost zamítnuta. Příležitost na nedělní mši svatou mi nebyla za téměř osm let nikdy poskytnuta. Ačkoliv oba tyto požadavky byly u nás dříve až do roku 1950 a dosud jsou v zemích celého světa samozřejmostí (kromě zemí socialistického tábora); ba ani v nacistických koncentracích nebyla tato možnost vězňům upírána.

Abych zesílila naléhavost své prosby, použila jsem cesty Daga Hammar-skjöld, generálního tajemníka OSN, v Praze a obrátila jsem se na OSN (je-
jímž členem je i ČSR) přes naše ministerstvo zahraničí. Za toto jsem byla
zdejším výkonem trestu v noci odvezena i s ostatními, které podnikly totéž,

¹ Do Znojma, protože uvedla adresu Božice u Znojma, kam se vracela po propuštění z vězení.

na STB v Pardubicích, kde více než po měsíci byl nám určen trest zaražení výhod na tři měsíce a odvezení na dva roky do pevné věznice na Pankrác. – Tímto však znovu předkládám svou žádost. 2. **Nedělní nucené práce:** bývají případy, že jsme nuceny k nedělní práci rozkazem pana náčelníka. Neuposlechnutí je přísně trestáno, i když je projevem vůle nahradit práci v jinou dobu. 3. **Postihy:** v roce 1958, kdy jsem se opět vrátila z pevné věznice do zdejšího tábora, byl můj zdravotní stav očí velmi otřesen, takže poslední dvě hodiny směny jsem téměř neviděla a drobnou práci bižuterie jsem musela stále přerušovat. Tím jsem nemohla dosáhnout minimální hranice procent, abych se zachránila před postihem. Práci přes čas bych si zrak tím více poškodila. Při oční prohlídce doporučeno odborným očním lékařem: léčba vitamíny, kapkami, ležením v sobotu po směně a v neděli celý den a snížení pracovní normy pod hranici postihu. Na ordinaci bylo rozhodnuto: škrtnout vitamín C! Na klid na lůžku v sobotu a v neděli prohlásila paní velitelka zdravotní poručík: „Neexistuje! Na ležení má noc!“ A na snížení pracovní normy odpověděno postihem za měsíc říjen a listopad 1958. Mé odvolání k panu náčelníkovi na doporučení pana velitele kvalitáře bylo přejito mlčením a postih zůstává v platnosti. Ze stejné již nízkého kapesného je mi měsíčně strhována částka na postih.

Takto bývalo postiženo více žen tohoto útvaru bez ohledu na zdraví a věk.

Antonie Hasmandová“

Zároveň musela podepsat při odchodu 11. května 1960 z vězení **prohlášení o mlčenlivosti o všech získaných poznatcích v době vazby a vězení. A uchovat všechno jako státní tajemství.**²

Po propuštění a po krátkém pobytu v Božicích u sestry Emilie působila ve Vidnavě, okres Jeseník. Od 1. prosince 1960 byla v charitním domově pro řeholní sestry zařazena jako administrativní pracovnice, před tím půl roku jako uklízečka.

² V době, kdy byla naší generální představenou a byla v častém kontaktu se sestrami, nesdělovala nám nic z toho, co zakoušela ve vězení. Jen výjimečně hovořila o tomto období, a to jako o dobré zkušenosti pro svůj život.

NA SVOBODĚ

Ještě z Pardubic poslala 10. 5. 1960 své rodné sestře S. M. Emilii Hasmandové do Božic šťastný telegram o propuštění z vězení:

„Čekám na Bohušku,¹ přijedu asi v pátek.“

Vojtěcha

Květen 1960 s rodinou sestry Marie a sestrou Emilií po návratu z vězení.

¹ Čekala na amnestovanou generální představenou Matku Bohumilu Langrovou.

Sestra Vojtěcha opustila brány věznice **11. května 1960**. Do Pardubic si pro ni přijela její nejbližší sestra Emilie. Odjely spolu do Božic u Znojma.

Z Božic 12. května 1960²

Drahá Dolinko,

pokoj a láska Boží buď s Vámi všemi! A všem stejný, vroucí a vděčný pozdrav od Bohušky s Hubertou (Hradiště) a mne. Jana jela na léčení do Prahy. Praxedis se vrátí za měsíc. Včera tady byl pro nás i Vás všechny ten radostný den návratu. Zatím jsme takto. Liduška nás už také vítala na Hradišti, kudy jsem s ostatními projížděla, stavila jsem se a pak jela dále k Emilce a s Emilkou. Dnes jsem si už udělala, Dolinko, „velké prádlo“.³ Vzpomněla jsem, jak jsem Ti k tomu kdysi pomáhala.

Že bych byla normální, nemohu říci. Stále bych brečela, však to znáš. Emilka mě těší, že to přejde. Má asi už od Vás zkušenosti. Přijela pro nás Method s Archangelou. Sloupnice (Praxidka s Alodií) už „vartovaly“ třetí den. Nakonec jsme k nim nejely. Nešlo to. Do šesti dnů se ohlásíme na ONV a potom brzy zase s chutí dál.

Všichni pozdravují Dolinku. Tak vyřizují. Rády na Tebe vzpomínaly. Velmi mám spěchat, čekají s poštou jen na mne a já nemohu vynechat našeho Macíčka, který si zaslouží, aby věděl tuto radost.

Zdravím matinku⁴, otce a všechny, všechny.

Vaše vděčná s. Vojtěcha⁵

² Ihned po návratu z vězení píše z Božic sestře Doloris, která byla propuštěna už před několika roky. Píše vězeňskou hantýrkou, které rozumí spolupvězenkyně, neobvykle na tu dobu píše zdvořilostmi, bez celého oslovení a s tykáním – byla si vědoma toho, že je hlídána po propuštění z vězení. Cítila se špatně, plativě, na dně všech svých sil, ale šťastná, že je na svobodě.

³ Naznačuje v dopise sestře Doloris, že stačila přijmout a prožít svátost smíření.

⁴ Matinka je předkoncilní oslovení představené sestrami z komunity.

⁵ Archiv MV, 27, Korespondence psaná Matkou Vojtěchou, D – 3b. I když je na svobodě, píše zatím s opatrností, se kterou psala dopisy z vězení. Nepíše celá jména a ve správném tvaru, ale ještě krycím způsobem.

VE VIDNAVĚ

Z Vidnavy 29. prosince 1960

Moji nejdražší,
pokoj a láska Boží buď s Vámi!

Letos je těžko přát „radostné“ svátky. Víím, že všichni žijete v bolesti a z bolesti. Já jsem to dokonce na sv. Štěpána odležela. Hlava, zvracení..., musela jsem odejít ze mše sv. Ani k svatému přijímání jsem pro zvracení nemohla jít, což mně bylo nejvíce líto. Už máme všichni ty nervy pocuchané.

Nedivte se mi. Byly to zase Vánoce doma – a v slzách. I když se skláním v hluboké oddanosti před vůlí Boží, organismus jakoby nebral na vůli, bouří se a chvílemi vypovídá. Kéž bych tím aspoň Vojtínkovi hodně pomohla.

Jsem šťastna aspoň v tom směru, že sestra Simeona je doma. Poděkujte potom Vel. Matce. Připadá mi, že Vám dáváme všem alespoň takový dáreček k Vánocům.

A Vy, moji nejdražší? Pán Vás těš! A dávej Vám tolik síly, abyste mohli denně hodně Vojtínka těšit. Abyste neochabovali v těch chvílích, kdy je člověk nejslabší a nejvíce potřebuje něhy, pozornosti a lásky. Pán Bůh Vám to odplatí. Až my budeme v podobné situaci, a to budeme každý, zase někdo odplatí naši službu ve chvílích, úzkosti.

Zdravím Vás, objímám a jsem s Vámi. Omluvte mne, že píši málo. Věřte – nemohu. Musela bych přidávat. A Vy máte bolesti sami dosti – nač mluvit ještě o své.

Drahá sestřičko Simeono, zaplať Vám vše Pán Bůh. Pojedete pak do Hradiště?¹

Tynuško, prosím Tě, mám u Vás různé básně i psané listy. Leželo to tenkrát na mém nočním stole. Asi je to zase ve skříni. Prosím, pošli mi to.² Je to na tenkých papírech – psáno psacím strojem. Velké díky! V Boží náruči s Vámi Vaše vděčná s. Vojtěcha.³

¹ Sestra Vojtěcha se opět vrátila k vykání, obvyklému v klášteře i mezi rodnými sestrami.

² Píše o básních, které jí zůstaly u sourozenců. Škoda že se básně sestry Vojtěchy nedochovaly, jen pár z dětství.

³ Archiv MV, 28, Korespondence psaná Matkou Vojtěchou, S – 5, píše z Vidnavy svým drahým do Huštěnovic, především sestře Simeoně, která se stará o těžce nemocného bratra Vojtěcha. Sestra Vojtěcha píše o svých prvních Vánocích po propuštění z vězení, o následcích věznění.

Moje drahá sestřičko Simeono,
pokoj a láska Boží buď ve Vaší službě nemocnému a vůbec stále s Vámi! Snad chápete naši útěchu z toho, že smíte zůstat u Vojtěčka. Žasnu při tom nad nesmírnou láskou Boží k Vojtěchovi. Kolik milostí mu Pán dává právě možností Vaší přítomnosti. Sestřičko, pomáhejte mu, jak nejvíce můžete. Vím, že to děláte, ale člověku se jaksi ulehčuje, když to připomíná. Vždyť – co již jiného můžeme pro něj udělat a co cennějšího darovat než poskytovat mu duchovní hodnoty, ze kterých v každém případě bude mít největší užitek. Pán buď pochválen, ba chválen stále za dobrodiní, které nám tímto poskytuje.

Věřte, sestřičko, že přesto, že velice trpím, je mi útěchou myšlenka, že Vy tam jste. Nechci tím podceňovat péči našich, ale rozhodně takové službě je nejlépe na místě sestra řeholnice. **Jsem aspoň jista, že neztrácí zásluhy z bolestí, kterých je přemíra. Vy s ním jistě probíráte užitek utrpení, při tom těšíte útěchou, kterou může dávat jen víra, naděje a láska. Pán Bůh Vám vše odplatí.**

Od Velebné Matky je to velice krásné a jsem jí nesmírně vděčná. Už jsem jí několikrát děkovala.⁵

Pozdravujte všechny. Doufám, že jste dostali můj balíček na Gustu, kde jsem všem posílala „tříkrálovou vzpomínku“, a že jste vše zařídili. Vzpomínala jsem na Vás, když jsme světili náš dům a naše Magnificat jsem posílala i do Vašich domů.

Pán Bůh Vás, moje drahá sestřičko, posiluj a dej Vám tolik jemnosti a lásky, abyste vystihla i tu nejtajnější bolest a bez vyslovování ji utišila nebo aspoň zmírnila. Jistě chápete, že jsem s Vámi téměř stále a jsem Vám velice vděčná za všechny zprávy.

Vaše S. M. Vojtěcha⁶

⁴ Sestra Vojtěcha píše sestře Simeoně. Dopis vyjadřuje povzbuzení pro ni, rady jak pomáhat nemocnému Vojtěchovi využít utrpení pro věčnost, je v tom i velká touha sestry Vojtěchy být jim nablízku. Tento text oslovuje svoji hloubkou vyjádření o milosrdenství. Ve všech dopisech je oslovující její vztah k sestrám i k vlastní rodině.

⁵ Sestra Vojtěcha opakovaně děkuje generální představené za to, že umožnila pobyt sestry Simeony u umírajícího bratra Vojtěcha, dá se říct, že to byl mimořádný krok, předbíhající svoji dobu.

⁶ Archiv MV, 28, Korespondence psaná Matkou Vojtěchou, S – 3. Nemocnému nejmladšímu bratrovi Vojtěchovi zaslala sestra Vojtěcha kříž a obrázek Srdce Páně.

Moje drahá sestřičko!

V odpověď na naši lásku a společné prožívání mých bolestí ujišťuji vás všechny zase svou láskou a svou vděčností, která nezná hranic „údolí stínů“. Vkládám vás všechny v hlubinu Srdce Ježíše a Marie, aby ona vám odplatila vše, dala vše, čeho člověk ve své nemohoucnosti nemůže uskutečnit.

Tvé Božské Srdce Ježíšovo zpřijemňuje mi snad poslední chvíle v posteli. Ve výhni Srdcí spalují své já. Buď vůle Tvá! Jestliže se má tak státi, jistě se dobrotivý Bůh postará o ostatní. Končím. Mám projevy vděčnosti a lásky vám všem, kteří mne podpíráte na této cestě. Váš Vojta“⁸

11. ledna 1961 sestra Simeona, která ho v poslední nemoci doma opatrovala, jí napsala o velmi vážném stavu bratra Vojtěcha.

„Právě přišel pan doktor. Říkal mně, že voda v dutině břišní stoupá nahoru a zaplavuje pohrudnici, srdce se zatopí. Taký říká, že už se mohou počítat jen dny. Bude to smutné a bolestné, až tu nebude. Vaše obrázky Srdce Páně, ten svatý kříž má před sebou stále.“⁹

13. ledna 1961 sestra Vojtěcha píše z Vidnavy dopis s. Emilii do Božic. V první části píše o nemoci Vojtínka a v druhé části píše velmi zajímavě o své práci ve Vidnavě:

Moje drahá sestřičko Emilie, pokoj a láska Boží buď s Vámi!

Je již tak dávno po Vánocích a já nepíši. Sestřičko moje drahá, jistě mne chápete! **Věřte, že nemám ani dost síly (duševní), abych psala pořádný dopis.** Však víte proč.

Z domova jedna zpráva horší druhé. A přece, kolik je v těch bolestných sděleních krásy! Žasnu nad láskou Boží k Vojtínkovi. Kolik něhy má Pán Bůh pro ty, kteří Ho hledají s upřímností své duše. Jistě Vám také psal. Jsem ráda, že již počítá a ví vše. Velebné Matce nevím, budu-li schopna dostatečně děkovat. Ta z nás pro Vojtěcha udělala nejvíce. Ať jí to Pán Bůh odmění! Denně Ho prosím, aby jí to vynahradil hlavně ve chvíli, až ona bude umírat. Vojtěch se za tu nemoc prohloubil, že můžeme mu jen závidět. Myslí ale, že on nejvíce protrpěl v té době, kdy nemohl zpět.¹⁰ A teď ho láska Boží zahrnuje něhou.

⁷ Z Huštěnovic jí napsal bratr Vojtěch poslední dopis.

⁸ Archiv MV, 30, Korespondence zaslaná Matce Vojtěše, H 11.

⁹ Archiv MV, 30, Korespondence zaslaná Matce Vojtěše, dopis s. Simeony.

¹⁰ Jako učitel, který miloval své povolání, dostal se do konfliktu se svým svědomím a vírou.

Dnes přišlo z domova psaní – je stále hůře. Ještě ale 9. ledna mi Vojtínek psal. A dnes taky píše František, že byl u něj 8. t. m. na návštěvě. Své dojmy vypisuje takto: Byl jsem u Vojty 8. ledna. Je to svatý muž. Živá oběť. Mluvíli jsme spolu asi tři čtvrti hodiny o oběti a Oběti. Úplně zralý, krásný typ křesťana. Vůbec nemusíte být smutná ani Vy ani příbuzní. On sám – třeba trpí tělesně, duševně je šťastný, vyrovnaný. Je prostě na svém místě. Vím to určitě. Byl bych šťastný, kdybych dosáhl takové zralosti...

Toto Vám, sestřičko, píši pro útěchu, a když vím, že stejně smýšlíte. Ale taky, že člověk potřebuje i z jiné strany trochu opory. **Nám nezbyvá než děkovat a zase děkovat Lásce Boží, která i v rozdílení bolesti je tak něžná.** Jsme dlužníky Bohu, lidem i své duši. Někdy již nevím, jak mám dobrotě Boží děkovat, a ráda říkám, že tedy můj dík bude, až přijdu poděkovat osobně. A chtěla bych to pak velice pěkně předvést...

Sestřičko drahá, Vy prý nejste klidná o mé zdraví. To ať Vám ani nenapadá!!! Je mi docela dobře. Ani trošku se nekácím, po závratích ani památka. Už ani nevím téměř, že jsem měla otřes mozku.

Ted' robotím v kanceláři místo sestry Agnety, která zase převzala hlavní účetní po s. Eucharistice. Tož napínáme síly v roční uzávěrce. Už jsme skoro hotovy. Ale však jsme se tužily a ještě tužíme. Moc se těším, až to bude všechno pryč. Víte, to Vám jen šeptám, že nikterak nelnu ke kanceláři!

Ó moje půdy a sklady a haraburdí!! To byl můj rajon blaha! Ale jsem tu taky šťastná, protože mne tu chce Pán Bůh.¹¹ Je to nakonec zábavné, když pro halér musíš prohledat a propočítat kolik archů se samými ciframi a pak s výkřikem štěstí užíš „ztracenou drachmu“. A jindy se zase raduješ, jak to všechno klapne, a než to klapne, co za napětí prožiješ, když Ti poslední úhoz stroje vysype milé či nemilé překvapení. Nu – sestřičko, tedy opravdu se o mne nemusíte ani trošičku strachovat. Jsem při veškeré bolesti spokojená a vděčná nekonečné lásce Boží.

A Vy, sestřičko? Máme ještě moc práce, ale píši Vám honem, abych nezaviňovala Váš neklid. **Prosím Vás o to, netrapte se ničím a nikým. Jsme v rukou Božích a tam, kde jsme trpěly nejvíce, trpíme zase, ale docela jinak. Naše bolest je v tomto směru radostná a radost bolestná.**

Vzpomínám si na svůj sen v září, jak jsem Vám tehdy říkala, že si dám zvláště pozor, jestli Vojtínek neumře v povánoční době. Vzpomínáte? Bylo

¹¹ V prvním půlroce po propuštění z vězení sestra Vojtěcha pracovala ve Vidnavě jako uklízečka, pak se stala kancelářskou pracovnící.

to tehdy tak zvláštní. Dnes vidím, že povánoční doba nám přinese toto bolestné očekávání. Jak jste prožila, sestřičko, Vánoce? A jste zdravá? Bojím se vždy o Vás, když si vzpomenu na ty Vaše horečky. Chraňte si zdraví.

Pozdravuji Vaši milou matinku a jí patří taky mnoho, mnoho díky za Vojtěcha. Pán jí vše zaplať! Vzpomínám taky se sestrou Agnetou na sestru Thadeu a zdravíme sestru Libuši, Gordiánu a všechny, všechny moc a moc pozdravuji! Až pojedete do Hradiště, polibte za mne ruce!!!

Vděčná Vaše s. Vojtěcha¹²

Z Vidnavy 20. ledna 1961¹³

Moje drahá sestřičko Simeono,

Pán Bůh Vám odplat všechno. Zvláště děkuji za ty podrobné zprávy, na které denně čekám s dychtivostí a se strachem, i když vím, že jinak již nemůže být. Naše matinka říká, že tady prvně sahá na dopis od Vás – z domova, kde jsou zprávy o Vojtínkovi. Říká, že takovou přípravu na smrt má málokdo. Jsem při vši bolesti šťastna. Za to děkuji Pánu Bohu a Vám, drahá sestřičko, a našim všem. Jste moc hodni, že se střídáte, že tím pomáháte Aničce a Vám, sestřičko Simeono. Každý dopis opláču, ale to již jinak ani není možno. Však vděčnost taky pláče, že? Velice spěchám, aby to šlo. Vždy mám obavu, že přijdu třeba pozdě a že můj lístek bude již jen jako pozdrav do rakve. Tak mne, sestřičko, napadlo, že jestli budete nechávat tisknout parte, že byste mohli dát jako motto:

Matičko Boží, obětuj, milosti své mi zař, zbožně chci dáti život svůj lásce Tvé na oltář...

Toto motto měl totiž na svatebním oznámení Vojtínek, jestli si vzpomínáte. Když byste však měli jiný nápad, tak pochopitelně, netrvám na něm. A vůbec, možná že nebudete dávat nic tisknout – pak to tedy odpadá. Já jen vzpomínala na jeho odedávna velikou úctu k Matičce Boží. Asi mu to právě Ona vyprosila, že má tak až záviděníhodnou přípravu na smrt i při všech bolestech a obtížích. Pán Bůh Vás tam všechny opatruj, posiluj a dávej hodně lásky, protože ta je nejcennější v životě i ve smrti...¹⁴

¹² Archiv MV, pořadač č. 27, E – 7/4 a, dopis S. M. Emilii Hasmandové, rodné sestře ze dne 13. ledna 1961, Vidnava.

¹³ Sestra Vojtěcha píše do svého rodiště z Vidnavy se strachem, že už nezastihne bratra Vojtěcha mezi živými.

¹⁴ Archiv MV, 28, Korespondence psaná Matkou Vojtěchou, S – 3b.

Z Vidnavy 19. července 1963¹⁵

Moje drahé – **Mileno a Jiřinko**,

pokoj a láska Boží buď s Vámi! Jsem poněkud neklidná o Vás. Tak dlouho ticho a žádná odpověď na můj naléhavý dopis už kdysi v květnu. Kdybych věděla, že je to jen zapomínání nebo nával práce, byla bych klidná. Ale trochu se obávám, aby to nebylo něco víc. Doufám ale, že žijete v klidu, pokoji a snad šťastně. Byla bych nesmírně ráda, vždyť to je, oč denně za Vás prosím. Zítra odcházím na dovolenou na týden. Prosím Tě, Mileno, napiš aspoň řádek, a to třeba jen větu, zda je vše s Vámi v pořádku.

Včera jsem vzala náhodou do rukou Tvůj sešitek, dodatečně jsi mi jej psala a poslala s věnováním. Tak jsem si jen u něj povzdychla při čtení „nevadnoucích vzpomínek“ a při tom jsem se rozhodla, že přeruším mlčení, abych přece nabyla jistoty o Vás. Nezlobte se, děvčátka. Myslím na Vás víc, než si myslíte. Je mi jen divné, že na tolik otázek jsem nedostala vůbec odpověď. Dosud nevím, zda jsi, Jiřinko, vdaná nebo co to bylo s tím Stanislavem. Dostaly jste tehdy můj dopis, ten dlouhý a naléhavý? Skoro bych věřila, že ne. Nemohu totiž dosti dobře pochopit, že byste mi nedaly ani jedna žádnou zprávu.

Pozdravuji mnohokrát Vašeho milého tatínka. Jak se mu daří? Je zdrav a Vy také? Poručím Vás v náruč Boží lásky a velice **vzpomínám!**

Vaše S. M. Vojtěcha¹⁶

Z Vidnavy 27. prosince 1964¹⁷

Moje drahá **Libuško**,

pokoj a láska Boží buď s Tebou a všemi Tvými!

Ještě dodatečně Ti, Libulko, přeji přemíru milosti a darů nejvyšších hodnot od Pána do nového roku. Děkuji Ti, Libuško, za přáníčko i dopis. Jsem ráda, žeš vše v pořádku dostala a že jsem Ti aspoň trošku udělala radost. Dnes Ti posílám ještě něco, co jsem dostala k rozdělení. Doufám, že se nebu-

¹⁵ Sestra Vojtěcha píše svým bývalým spoluvězeňkyním – Mileně a Jiřince Grimo-vým, po tomto dopisu následovala série dopisů z Vidnavy těmto dvěma ženám a ještě další Libuši Bulínové. Sestra Vojtěcha byla jejich oporou, průvodkyní a pomocnicí v nelehké situaci, ve které se ocitly po propuštění z vězení. V době po propuštění, zabírají tyto dopisy větší část korespondence a jsou velmi živé.

¹⁶ Archiv MV, pořadač č. 27, G – 3/1a, dopis Mileně a Jiřince, známé spoluvězeňkyni, ze dne 19. 7. 1963.

¹⁷ Dopis, Libušce Bulínové, bývalé spoluvězeňkyni.

deš zlobit, třebas je vše starší a podřadnější. Prosím, přijmi to a udělej, jak se Ti bude hodit.

Myslím si ale, že při své dovednost bys mohla i z toho matriálu něco vykouzlit, co by se Ti pak pěkně hodilo. Ale jedna věc mne, Libuško, mrzí. A sice: To cingulum je – vlastně bude moc drahé. Sama jsem si to tak nepředstavovala. Účet ještě nemám, pošlou mi ho a já zase Tobě. Prosím Tě, nezlob se, ale bude to cena nějak přes 500 Kčs. Jestli to, Libuško, chceš platit Ty, tak Ti k tomu příkládám 200 Kčs. Jinak si je nechej pro své potřeby. Myslím, že ta maminka důstojného pána si bude moci to zaplatit, vid'. Je to prý čistá vlna a zvlášť tkané ručně. Nu – co se dá dělat. Tehdy jsem se neptala na cenu a nyní, když jsem se tázala, tož se mi až stáhlo v krku, co to bude pro Vás. Tož se, Libuško, nezlob.

Nemohu za to, není to v mých silách, a tak aspoň troškou chci pomoci. Ovšem Libuško, já bych byla raději, kdybys to nechala těm, kdo si to přáli, a sama sis nechala těch 200 Kčs. Velmi spěchám, aby to šlo. Pozdravuji velice všechny Tvé, zvláště Romana a maminku. V Boží náruč Tě klade

Tvá S. M. Vojtěcha

Ten účet za to cingulum přijde asi až v únoru.¹⁸

Z Vidnavy 22. dubna 1965

Moje milá a drahá **Mileno**, pokoj a láska Boží buď s Tebou!

Právě jsem dočetla Tvůj dopis, a jak vidíš, když je třeba a vyžaduje to nutnost, umím hned sednout a psát. A Tvé řádky by mne nenechaly v klidu. Ani nevíš, drahá Mileno, jak bych s Tebou osobně hovořila. Vždyť – co jde napsat! Pár vět, které by vyžadovaly rozboru, prohovoření osobního! Ale nedá se nic dělat a já spoléhám na pomoc Boží, na světlo Ducha sv., který Ti řekne vše to další, co bych měla ještě dodat k tak vážným věcem. Ba – řekne Ti jistě více.

Včera jsem psala dopis do Polné, dnes to šlo doporučeně. A přiznám se, že jsem cítila jakýsi neklid o Tebe, však to v předešlém dopise poznáš. Jenže – nechtěla jsem to příliš zdůrazňovat, proto jsem to odbyla malou poznámkou. Tož nyní k Tvému problému:

¹⁸ Archiv MV., pořadač č. 27, B – 5/a, dopis Libuše Bulínové spoluvězeňkyni ze dne 27. 12. 1964.

Mileno, předně Tě znovu ujišťuji snahou jen a jen o Tvé dobro. A proto, prosím, přijmi s upřímností i to, co Ti snad nebude vhod. Věř, chci jen Tvé štěstí. Tak, moje drahá, naprosto, docela energicky se stavím proti tomu prvnímu případu. Mileno, s tím bys nebyla šťastná, věř mi! Člověk, který ještě v počátku známosti staví již tak pevně své požadavky, docela protichůdně Tvým, který tvrdě zamítá Tvé smýšlení a klade je jako nepřekonatelnou překážku, který se bojí, abys neměla nežádoucí vliv na jeho syna, který dovede psát s takovou tvrdostí své požadavky, ach, Mileno, myslíš, že by byl dobrým manželem? Ano, ale pak by musela být ta druhá strana jako stroj, který on natáhne, aby běžel, jak jemu se líbí a kdy on chce. Po mně šla až hrůza při čtení těch řádků. Konečně to Ti dává jasně na srozuměnou, že by to nešlo. Ty nemůžeš nikdy při troše úvahy a při jasném rozumu volit tento případ. Jediná věc je mi u něj sympatická: je přímý a pravdivě Tě informuje o svých požadavcích. To je od něj konečně čestné, ovšem – nepřijatelné.

Buď vděčná Pánu Bohu, že se Ti ukázal v pravdivém světle – nemožném. Tímto bych skončila první případ.

A druhý? Možná že by to šlo. Ovšem, Mileno, nespěchej! Pozoruj jeho povahu, jaký byl k první manželce (o tom se informuj), prostě buď na stráži. Zakusila jsi snad již jednou dost a nyní v pozdních letech člověk hůře zvyká. Rozmysli si vše důkladně. Přála bych Ti, abys opravdu našla štěstí. A to štěstí pravé a trvalé. Modli se, Mileno, modli se hodně! Jistě Ti Pán Bůh dá dost světla, abys volila dobře. Rozhodně nespěchej! O tomto druhém případě tedy uvažuj! Já Ti pomáhám svým způsobem. A napiš mi, jak vše dále vypadá, jak se to bude vyvíjet.

Přeji Ti plnost požehnání, světla a pravé moudrosti.

Pán Tě opatruj! Opozдила jsem se a posílám dopis až 24. dubna. Promiň! Můj svátek mi bral volný čas, že jsem se už nedostala ke psaní. Ale nezapomínám na Tebe, má drahá! Ba, jsem ráda, že vím, co je s Tebou, a že mohu být účastna Tvých starostí. A pomáhat Ti aspoň modlitbou při tak vážném rozhodování!

Kladu Tě v náruč Matky Boží a v Srdce Jejího Syna!

Tvá S. M. Vojtěcha¹⁹

¹⁹ Archiv MV., pořadač č. 27 G – 3/2 a, dopis Mileně spoluvězeňkyni ze dne 22. 4. 1965, má starost o její známost, aby si ze dvou možností, které se jí nabízejí, vybrala tu, ve které bude šťastna.

V roce 1965 byla sestře Vojtěše udělena další amnestie. Byl jí promítnuto podmíněné propuštění.

26. ledna 1969

napsala sestra Vojtěcha ve Vidnavě, podle řádového zvyku, řádky o vzniku svého povolání. Velmi živé vyprávění ze svého dětství ukončila těmito slovy:

„Kus života za mnou. Všude jsem byla ráda. Nikdy – ani v nejtěžších chvílích, ani v mé slabosti a bídě – nikdy jsem nelitovala, že jsem volila tuto cestu za Nebeským Snoubencem.

Za vše nesmírně děkuji milosrdenství Božímu, mé drahé nebeské Matce a mým ochráncům.

Pán ať odplatí celé kongregaci, že mě dávala tolik dobra a v mých milých představených stále lásku, pomoc a shovívavost. Zvláště veliký dík za Vidnavu!

Měla jsem ji ráda, poněvadž mi nejvíce dala. Vidnava byla pro mne hořká bylina, která léčila, sílila, dávala poznání a uzdravovala. „Velebí duše má Pána!“

8. června 1969 vykonala zkoušku z katechetického kursu s výborným prospěchem, aby měla podklad k vydání kanonické mise pro vyučování náboženství.

Od 1. října 1969 byla jmenována představenou velké komunity sester ve Vidnavě. Tehdy jich ve dvou domech žilo 110.

9. prosince 1969 napsala sestra Vojtěcha Krajskému soudu v Českých Budějovicích doplňující návrhy na přezkum rozsudku Krajského soudu ze dne 19. září 1953, jménem svým i dalších šesti odsouzených sester z našeho společenství.

Z toho vyjímám:

„Domníváme se proto, že po právní stránce kvalifikace našeho jednání jako trestného činu velezrady jest zcela neudržitelná, nic takového nám nebylo dokázáno. Velezrada je jedním z nejtěžších trestních činů, které náš trestní zákon zná. K naplnění skutkové podstaty tohoto trestného činu jest třeba úmyslu škodit republice, úmyslu přímého a zlého, a nic takového nám nebylo prokázáno.

Pokud jsme snad při výsleších orgánů Státní bezpečnosti doznávaly některé okolnosti, které proti nám svědčí, upozorňujeme na to, že jsme k těmto výpovědím došly jen pod vlivem psychického nátlaku, vězeňské psychózy a nakonec i našeho přesvědčení, že zde je úmysl nás prostě odsoudit a že veškerá naše obhajoba zůstane zbytečnou. Nechceme a nebudeme o způsobu našeho vyšetřování a o veškerém ponižování a zesměšňování mluvit. Abychom si ukrátily tyto krušné a nedůstojné chvíle, hodiny nedůstojné i těch, kteří nás vyšetřovali, podepsaly jsme dobrovolně všechno to, co v protokolech bylo, aniž jsme dohromady jejich obsah znaly a aniž bychom je četly.“

Nakonec uvádí: „Ze všech těchto okolností shora uvedených se domníváme, že napadené rozhodnutí jest vadné... a žádáme zdvořile, aby celý rozsudek byl zrušen a aby zvláštní senát rozhodl znovu rozsudkem, jímž by nás zprostil obžaloby v celém rozsahu.“

23. února 1970 byl na ni napsán pracovní posudek za Českou katolickou charitu.

„Je skromná a pracovitá, své úkoly plní přesně a svědomitě. Ve své funkci administrativní pracovnice byla vždy oporou vedení Charitního domova ve Vidnavě při jeho správě. Plně uplatnila své vědomosti při řešení ústavních problémů. Snažila se za každé situace přispět svou prací pro dobro našeho zařízení a řeholních sester, v tomto ubytovaných.“

8. července 1970 na VII. generální kapitule sester boromejek, v náhradním mateřinci ve Znojmě-Hradišti byla sestra Vojtěcha zvolena generální představenou Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského.

Volební část VII. GK trvala od 5. do 8. července 1970 za přítomnosti brněnského biskupa Dr. Karla Skoupého.

Volba byla dána na vědomí církevnímu tajemníkovi Krajského národního výbor v Brně, Dr. Jaroslavu Krejčímu. Nově zvolená Matka Vojtěcha složila vyznání víry a přísahu. Kapitulárky slíbily nové Matce poslušnost. Biskup Karel Skoupý prohlásil volbu za kanonicky správně provedenou. V roce 1970, na začátku její služby bylo v kongregaci 625 sester, které žily ve třiceti komunitách. Volby se uskutečnily po 34 letech od posledních řádných voleb. Důvodem toho byla politická situace v naší zemi.

9. července 1970 žádala nově zvolená generální představená Jihomoravský krajský národní výbor, odbor školství a kultury, referát pro věci církevní, o udělení státního souhlasu, aby mohla vykonávat funkci, pro kterou byla zvolena.

17. července 1970 krajský církevní tajemník postoupil tuto žádost na Ministerstvo kultury ČSR v Praze, protože šlo o funkci přesahující působnost KNV. Matka Vojtěcha Hasmandová byla po šesti letech znovu zvolena do čela sester boromejek a v roce 1982 potřetí. Pro toto období byla potvrzena Vatikánem. V úkolu Matky prožila své roky života až do blažené smrti 21. ledna 1988. Umírala na následky rakoviny plic, která se rozvinula na postižených plicích tuberkulózou, kterou prodělala ve vězení. Zemřela v pověsti svatosti. Církev nyní zkoumá její život v kanonizačním řízení v Římě.

ZÁVĚREM

Sestra Vojtěcha Hasmandová vlivem politického dění v našich zemích v období protektorátu Čechy a Morava, v období druhé světové války a vlastně po celý další život v padesátých, šedesátých, sedmdesátých letech až do své smrti musela často odejít od započaté činnosti, studia, úkolu. Životní okolnosti jí nedovolily naplno rozvinout a využít všechny její schopnosti.

Ona ale našla klíč k otevření tajemství svého života, svého osobního a nezastupitelného úkolu, který tady na zemi dostala jako dar a jako úkol. Poznala důležitost přítomného okamžiku a jak ho žít se zdravým úsilím ve víře, s úsilím o naplnění Otcovy vůle. To je nejvíc patrné v její korespondenci z vězení. Jak mohla v nesvobodě, kterou pro ni znamenalo především období vězení a po něm ještě dalších pět let sledování policií, žít svobodu dítěte Božího, zasvěcené ženy, milosrdné sestry.

Tak v nepříznivých podmínkách života neztratila sama sebe, svůj rozvoj, duchovní růst. Naopak, naplno rozvinula vztah k Bohu, k lidem, především k těm, se kterými konkrétně žila. Jak ve vězení, tak v rodině duchovní, tak i s příbuznými. Byla si vědoma sama sebe, své lidské i křesťanské důstojnosti a za ni dokázala bojovat a hájit hodnoty nezbytné pro plný křesťanský život.

Po opuštění věznice se mohla naplno vrátit do všech rovin vztahů. Dá se říct, že neztratila kontinuitu jejich prožívání, naopak, prošla skrze ně školou života. Její srdce se rozšířilo pro nová přátelství, která přetrvala po celý další život. Zvláště svým rodným sestrám a neteři a také bývalým spoluvězeňkyním se stala průvodkyní a rádkyní.

A později z této zkušenosti vytěžila velký užitek pro své společenství, když se stala v roce 1970 její generální představenou. Její schopnost komunikace se spolusestrami i s ostatními lidmi byla láskyplná, vedená Duchem Svatým. V tomto umění úspěšně provedla své společenství pokoncilní obnovou. Zemřela v pověsti svatosti dne 21. ledna 1988.

MATKA VOJTĚCHA V ZRCADLE SVÝCH DOPISŮ Z VĚZENÍ

Předneseno na konferenci Matka Vojtěcha a pokoncilní obnova, její poselství pro dnešní dobu dne 14. září 2013 v Brně. (PhDr. František Schildberger)

„Epistulografie se zkrátka nenosí,“ píše o vztahu ke psaní dopisů v dnešní době Poetický slovník Josefa Bruknera a Jiřího Filipa (vydání z roku 1997, strana 114) – a je tomu tak; „dopisem se rozumí pouhé písemné sdělení,“ pokračují autoři, a dodávají: „Ještě nedávno tomu bylo jinak. Romantikové usedali nad listem papíru se srdcem otevřeným k vyznání či přiznání /.../.“

Podle této definice Matka Vojtěcha Hasmandová byla romantička.

A já myslím, že byla.

„Původní prostě sdělovací funkci dopisu přebírají nová média,“ říká jiná odborná kniha, Encyklopedie literárních žánrů (vydaná roku 2004, strana 357) a dodává: „Dopis sám se postupně stává žánrem výlučným, určeným pro situace nouze (dopisy z vězení) /.../.“

Žánr výlučný, určený pro situace nouze – dopisy z vězení...

Hřebíček na hlavičku!

Mám před sebou stovky stran dopisů Matky Vojtěchy Hasmandové z let jejího věznění.

A jsou to skutečně dopisy výjimečné. Jestlipak by je někdy napsala, kdyby nebyla ve vězení, napadne vás... A odpovíte si podle pravdy: jistěže ne. Neměla by, pochopitelně, čas. A – měla by jiné příležitosti, jak „otevírat své srdce k vyznání“. Žijeme v době, kdy se dlouhé, hluboké, s velikým nasazením vytvořené dopisy prostě nepíší... Leda ve vězení...

A přitom dopis, dovolte mi ještě tento krátký exkurs, je způsob komunikace, který má v naší kultuře a historii obrovský význam.

Umění psát dopisy patřilo po celá tisíciletí k samozřejmě výbavě každého vzdělaného člověka. V antických řečnických školách se neučilo jen mluvit, ale pozornost se věnovala také výuce psaní dopisů! Školní sbírky vzorových dopisů máme z celého středověku – a někdy nevíme, nakolik jim máme věřit: to, co královský notář použil jako materiál pro výuku svých žáků, to načerpal skutečně ze života u dvora – anebo si vše, co píše o vztahu Václava a Přemysla Otakara, prostě vymyslel?

To, co se z dopisů Matky Vojtěchy Hasmandové dozvídáme o vztahu k její rodině a řeholní rodině, tedy k jejím nejbližším, to můžeme brát naprosto vážně. A jsou to řádky překypující pozorností, kontaktem a láskou:

„Upřímně děkuji za milá psaníčka: Tobě Emilko /.../ a Gustovi za hezký vánoční lístek /.../. Můj staroušek také tak věrně píše! /.../ Tož i jeho Hubertovi a Janě vše vyřizuji jako starý kamarád. /.../ Jen mám obavu o Bohušku. Co je s ní? Ještě je v nemocnici? S Týnuškou jsem už spokojena a děkuji Pánu, že to nebyla rakovina, jak jste mi psali.“ Může nás to dnes zmást, jako to zmátlo tehdejší cenzory: nechybí jinotaje – a rodina tělesná se v těchto vzkazech prolíná s rodinou řeholní; nejen, že Emilka je Vojtěšina sestra pokrevní i řeholní. Bohuška, o kterou má Matka Vojtěcha starost, je Matka Bohuslava – a nemocnice je v tomto případě kriminál...

Jména, starosti, živý zájem a péče o mnoho lidí přes tvrdé zdi věznice.

To je první rys portréту Matky Vojtěchy Hasmandové, jak jej čteme z jejích dopisů z vězení.

A další rys: dobrá nálada. Stálá dobrá nálada a humor. Rozumějte: nemluvím teď o tom, co Matka Vojtěcha Hasmandová prožívala v pardubické a pak pražské pankrácké věznici; mluvím o tom, jak se jeví v dopisech, které z těchto vězení posílala.

A další linie portrétu: nikdy si nestěžuje. Tím myslím, pochopitelně, neboť šlo o kontrolovanou, cenzurovanou korespondenci, ani mezi řádky si nestěžuje.

Ovšem...

Jednou, když žádala v balíčku o cukr, utekla jí nechtěná informace, že se jí třesou ruce – a cukrová kúra, rozšířená ve vězení, každý den o jednu kostku cukru více, jeden den jednu, další dvě, až do úplného zahlcení organismu energií – že jí od toho třesu rukou pomáhá... V několika dalších dopisech pak tuto zprávu, která vystrašila její příbuzné, bagatelizuje a vyvrací: ruce se jí třesou jen málo, nic to není a zdravotní péče ve věznici je dobrá, je o ni dobře postaráno.

Vždycky myslí jen na druhé, snaží se jim nezpůsobit starosti, zajímá se o ně, stará se o ně, nabádá je i napomíná, chová se jako skutečná matka každého, s kým je v kontaktu.

O tom svědčí její dopisy. Poklad, který se nám díky Bohu zachoval.

Ale pokud můžeme vytušit, že Matka Vojtěcha něčím trpí, tak samotou.

„Tisíce díky za milý dopis z 28. I. /.../ Je to pro mne vždycky radost, když při rozdávání pošty zazní i moje jméno a pak hned zase Tvoje, protože pochopitelně, otázka ‘Kdo?’ vždycky je první. A člověk jen mrknutím oka zví, kdo přišel písemně navštívit,“ píše například v únoru 1958 své sestře Emilii.

Kalhoty a blůza z hrubé látky, pánská košile. Slamník. Sester bylo v pardubické věznici více, postupně až 11. Vymohly si svou vytrvalostí, že se mohly společně modlit, modlily se i při vycházkách. Pracovaly v pletárně, placeno to bylo poukázkami do kantýny, ale těch poukázek bylo pak tolik, až jim velitel na čas práci v pletárně zakázal...

Při návštěvě generálního tajemníka OSN Daga Hammarskjölda v Československu napsalo mu několik vězeňkyň pardubické věznice v čele s profesorkou Růženou Vackovou dopisy – včetně Matky Vojtěchy Hasmandové – každá se ve svém dopise zaměřila na jeden aspekt útlu komunistickým režimem, Matka Vojtěcha na náboženství. Adresát dopisy nikdy nedostal, odesílatelky se dočkaly vyšetřování a korekce.

Příběhů, historek i svědectví ze 7 let a 8 měsíců věznění Matky Vojtěchy je dochováno více – a jsou i v knihách o ní; chtěl bych tu uvést jen jeden citát z knížky *Láska smrti nekončí*: „Vojtěcha působila na své okolí blahodárně. Byla tak prostá ve své důstojnosti. Měla kolem sebe tolik jiných, kteří snad znamenali ve společenském žebříčku více, ale ona nerozlišovala lidi po této stránce. Jsem vděčna Pánu Bohu, že mi poslal do cesty sestru Vojtěchu a že jsem směla růst vedle svěťice.“

Matka Vojtěcha Hasmandová byla odsouzena za skrývání pronásledovaného kněze v domě boromejské kongregace v Prachaticích – ale také za velezradu; k té se přiznala, aby chránila jednu ze svých zatčených sester – netušíc, že podpis této sestry na jejím oznámení je jenom estébácký podvrh...

Nechci zde popisovat šikanu a násilí – jen jeden, asi ten nejhorší případ. K zamyšlení těm, kdo dnes říkají „zlatí komunisti“ a „za komunistů bylo líp“. Bylo rozhodnuto zjistit to, co estébáky nejvíc zajímalo, totiž zda řeholní sestry jsou skutečně panny. A když se ukázalo, že ano, byly přímo na ošetřovně za účasti lékařky StB chirurgicky deflorovány.

V ústním podání koluje, pokud vím, nikde nezapsaná myšlenka kardinála Františka Tomáška, že to, co zformovalo osobnost Matky Vojtěchy, to, co ji učinilo tím, čím je, byla právě její zkušenost z vězení.

A sestry z jejího okolí vzpomínají, že někdy říkala: „I kdybych musela znovu do vězení...“

Krátce před koncem komunistické diktatury se konala jakási schůze za účasti představitelů státního dozoru nad církvemi i kolaborujících představitelů České katolické charity, kde Matka Vojtěcha vznesla požadavek, aby kongregace mohla znovu přijímat dorost. „Já to říct musím, i kdybych měla

znovu do vězení,“ pověděla sestrám před tím – dnes už si jen sotva dovedeme představit, kolik bylo tehdy třeba odvahy k veřejnému vyslovení takového požadavku.

Ale přistupme k dalším rysům osobnosti Matky Vojtěchy, jak se jeví v její korespondenci z vězení: zvlášť jako člověk, který vyučuje literaturu, ho nemohu přehlédnout: to je – možná paradoxně – radost z tvorby.

Matka Vojtěcha píše pečlivě, úhledným, dobře čitelným rukopisem, list papíru je využit do posledního řádku (a k tomu ještě typická věta připsaná z boku na okraji listu), Matka píše živou, přirozenou češtinou, samozřejmě bez chyb, je suverénní v používání mateřského jazyka, píše spisovně, ale kde je to třeba, nebojí se ani nespisovného slovíčka, ovšem nikdy ne hrubého. Domnívám se, že mohu říci: psaní ji těší.

Zmínil jsem se v úvodu, že psaní dopisů má v evropské literatuře velickou, obrovskou tradici. A byla to, právě tak jako v dopisech Matky Vojtěchy, epistulografická tvorba, která sice byla určena konkrétnímu adresátovi, zde tedy nejčastěji sestře Emilce, ale počítalo se s tím, že dopisy budou putovat i do dalších rukou – a budou přinášet pomoc i dalším lidem. Nás jako křesťany napadnou samozřejmě především listy z Nového zákona, které slýcháme nebo čteme téměř denně – ale svatý Pavel a Jakub i Juda a Jan vstupovali do rozvinuté antické epistulografické tradice, prezentované i jmény, jako byli Cicero, Seneca, Horatius, Ovidius. Později tradici psaní dopisů pěstovali křesťané, ve středověku i v renesanci, z našich autorů dopisů je třeba především uvést Jana z Rabštejna a Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic. Máme úžasné dopisy misionářů, především z Číny, od Karla Slavíčka a mnohých dalších. Nepatří právě do této řady, mezi misionáře, i vězeňská korespondence Matky Vojtěchy Hasmandové?

Dopisy psaly nebo diktovaly velmi často i ženy – a právě ve středověku a v renesanci, v době, o které se tak často divně tvrdí, že omezovala ženy: vzpomeňme na svatou Kláru a její dopisy, i do Čech, svaté Anežce Přemyslovně, vzpomeňme na svatou Kateřinu Sienskou, učitelku církve.

Ale i v české literatuře máme od 15. století dlouhou řadu pisatelek dopisů, které se ve svých listech často věnovaly rodině, ale nejen jí – jako Matka Vojtěcha... Jen několik jmen: Johanna z Rožmitálu, Marta z Boskovic, Dorotka Gebhartová, Zuzana Černínová z Chudenic, Kateřina ze Žerotína... Až k autorkám 19. století, které již známe ze školních učebnic.

Připadá mi při četbě jejích dopisů, že Matka Vojtěcha patří i do této řady – a že by již nikdy neměl vyjít žádný výbor, žádná antologie české dopisové tvorby, aby do něj nebyla zařazena.

Zpátky do vězení.

Možná, sdělují nám její dopisy, Matka Vojtěcha trpěla i tím, že přece jen nemohla dostatečně silně realizovat své povolání sloužit v lásce svým blízkým...

Přetlak lásky a péče o druhé lidi září ze všech jejích dopisů – a přerůstá i do lásky ke všem Božím tvorům – leč i těch ve vězeňské izolaci kolem ní nebylo mnoho. Tak z vícera dopisů víme, že si Matka Vojtěcha všímala vrabců, kteří létali nad pankráckým vězeňským dvorem. Dokázala je i, jak píše, rozeznat podle hlasu, zatímco nám čimčará každý vrabec stejně, sledovala jejich osudy, například vyvádění mladých, dokázala rozlišit i rozdílné povahy jednotlivých protagonistů vrabčího života na Pankráci (života, který, promiňte mi to sentimentální připomenutí, na rozdíl od toho jejího byl svobodný). Vrabci dostali i přezdívký, udělené s typickým humorem: tak jeden dominantní, typický, řekli bychom dnes alfa samec, dostal jméno podle kdysi populárního filmu s Hugo Haasem Poslední muž. A když se Poslední muž přestal objevovat, dělala si o něj Matka Vojtěcha starosti – a dost dlouho jí trvalo, než si připustila, že asi zahynul...

A konečně bych chtěl zmínit i závěrečný – a ovšem nejzávažnější rys portréty Matky Vojtěchy, který vyniká z její korespondence: odevzdanost do vůle Boží.

„*Moji nejdražší,*“ píše Matka Vojtěcha dne 3. ledna 1959 svým příbuzným, „*pokoj a láska Boží buď s Vámi! Ponejprv piši nový letopočet 1959 – Vám! a ukládám do tohoto roku všechna přání...*“ Jaká přání může mít řeholní sestra, která začíná již sedmý letopočet svého věznění? Dopis pokračuje: „*posílám je ovšem k Otci, dárce všech milostí, jehož láska řídí každý náš krok.*“

Každý náš krok. Vězeňská korespondence Matky Vojtěchy Hasmandové je prodchnuta vědomím, že vše se děje v souladu s Boží vůlí. Že nic není náhoda, a už vůbec ne její věznění.

Vánoce ve vězení. „*Byla jsem duchem u Vás,*“ píše Matka Vojtěcha 7. I. 1956, „*snažila jsem se spoluúčastnit všeho, co dává hodnotu a velikost svátkům, a časově jsem se chytala každé příležitosti, kde bych Vám byla blíž a úžeji. Tak jsem měla Vánoce krásné, ba velmi krásné. Však jsem se už předem těšila a v ničem mě nezklamaly...*“ Nezklamaly,

s Y po L, tedy: ty Vánoce, Vánoce mě nezklamaly... „*Blažilo mě vědomí, že v křesťanství nemusí být nikdo sám, že může být se všemi jedno srdce, jedna duše. Radost, pokoj, milosti – duchovní dary – a ostatní bude Vám přidáno. A vskutku! Velký balík /.../ k tomu všemu. Štědrý den i ostatní vánoční dni byly pro nás opravdu štědré. Všichni dostali bez rozdílu váhy i počtu vše, co jim bylo posláno...*“

Tato řeholní sestra je v kriminále o mnoho šťastnější než já na svobodě! Začínal jsem se postupně při četbě jejích psaní stydět. Co jsem to zač, že mám pořád nedobrou a špatnou náladu? Nechybí mi náhodou právě kriminál? Proč se neumím radovat z drobných darů – ale třeba nejsou ani tak drobné – z klobásek a z cukroví na Vánoce anebo z vrabců na střeše? Píšu pořád něco, články, ale také dopisy: kdyby se položily vedle sebe, rok po roce – jaký by o mně poskytly obraz, jak by vyličily mou povahu? Do jaké řady se skládají moje dny, co za sebou zanechává můj čas?

Ano. Dopisy Matky Vojtěchy z vězení jsou úžasné, ale něco jim chybí. Nemohou být úplně otevřené, nemohou zcela volně psát o Kristu, o lásce k Bohu – o své kriminalitě.

Máme tak před sebou plody, ale nevidíme strom.

Dovolil jsem si proto vypsát pro doplnění několik citátů z jejích zápisků napsaných již po propuštění z vězení – několik citátů z jejích meditací, kdy už se mohla vyjadřovat svobodně, alespoň za zdmi kláštera. Jsou to slova psaná její rukou, ale nikoli v dopisech z vězení, slova, která jako by chtěla být k dopisům doplněna. Slova o životě a motivaci milosrdné sestry svatého Karla Boromejského.

Jestliže láska k člověku zapomene na Boha, je to falešná láska.

Milosrdenství bez lásky je almužnou, která je házena k nohám toho, kdo je obdarován.

Naše úsilí: výlučné oddání se milosrdné lásce. My máme být vtělením milosrdné lásky.

Čím intenzivnější je naše práce, tím je větší potřeba – nutnost kontemplace.

Bez kontemplace nevidíme v druhých Krista.

Podstatný prvek a tím i budoucnost kongregace leží v životě modlitby. Ježíš ukřižovaný je největší síla boromejky.

Znovu a znovu se odhodlávat ke ztrátě sebe – a být stále napojen na Krista.

Síla našeho milosrdenství závisí na lásce.

Do oblasti našeho milosrdenství patří vždy ulehčovat druhým obtíže a bolest, vyzařovat radost, šířit pokoj.

Ubozí, trpící, nemocní a opuštění mají přednostní právo na naši lásku.

Matka Vojtěcha si zapisovala vlastní myšlenky – ale také citace z duchovních autorů či z církevních dokumentů – ale i z duchovních spisovatelů a jiné zajímavé, vhodné citáty.

A také jeden z autora tak pramálo duchovního, jakým byl – Jan Werich; je to citát velice známý, citát o autenticitě a pravdivosti – a z úst Matky Vojtěchy zní, právě tváří v tvář tolikeré namyšlenosti a pýše okolo nás, o to hlouběji a pravdivěji. A také samozřejmě vztažený k jejímu věznění. Představuji si prostě, že Matka Vojtěcha Hasmandová mohla klidně i ve vězení říci tato slova:

Když člověk jednou je,
tak má koukat, aby byl.
A když kouká, aby byl,
a je, tak má být to, co je,
a nemá být to, co není, jak
tomu v mnoha případech je.

OBSAH

Předmluva (kardinál Miloslav Vlk)	5
Úvod (S. M. Remigie Češíková SCB)	7
Prachatice	10
Vězení	11
Ve vazbě Českých Budějovicích a v Písku	13
Dopisy z vazební věznice	14
Výslech o její protistátní činnosti	16
Dopisy po výslechu	17
Z místa výslechu převezena do věznice	18
Žaloba	19
Jediný dopis z Písku	20
Trestný čin velezrady	21
Umístěna v Pardubicích	23
Rozsudek potvrzen	25
V roce 1954	27
Rok 1955	33
Rok 1956	63
Prosba o náboženskou svobodu ve vězení	77
V trestu	80
Přemístěna na Pankrác	82
Dopisy z Prahy	84
Apel na svědomí	87
Rok 1957 na Pankráci	95
Korekce	105
Závadné dopisy	106
Neúnavná pisatelka	109
Dopisy opět nedoručené a závadné	137
Komunikace obnovena	148
Nehodna amnestie	156
Snaha vynahradit ztráty dopisů	160
V roce 1958 ještě z Prahy	166

Období plné vzpomínek	195
Nedovolení adresáti	204
V duchu se vracela do komunity	206
Po uplynutí trestu vracena do Pardubic	213
Rok 1959	219
Amnestie pro sestru Vojtěchu	221
Na svobodě	223
Ve Vidnavě	225
Závěrem	236
Matka Vojtěcha v zrcadle svých dopisů z vězení (František Schildberger)	237

Knihu dopisů z vězení sestavila:

S. M. Remigie Anna Češíková SCB

Narozena 29. 10. 1954 v Uherském Hradišti. Po gymnáziu pokračovala na zdravotnické škole. Do kongregace byla přijata Matkou Vojtěchou v roce 1971. Prožila 19 let jako tajná řeholnice. Pracovala jako zdravotní sestra. V roce 1990 se se skupinou sester vrátila do naší nemocnice v Praze Pod Petřínem. V roce 1991, když to bylo možné, začala studovat dálkově teologickou fakultu v Praze na UK, magisterský obor náboženských nauk. V roce 1994–2000 byla zvolena generální představenou Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. Teologické studium dokončila až v roce 2002. Od roku 2003 působí v Římě v Nepomucenu. Spolupracovala na kanonizačním procesu služebnice Boží Matky Vojtěchy Hasmandové s Mons. Josefem Laštovicou. Od roku 2012 se stala postulátorkou římské části procesu.

DOPISY Z VĚZENÍ MATKY VOJTĚCHY HASMANDOVÉ SCB

sestavila S. M. Remigie Češíková SCB

Fotografie byly laskavě zapůjčeny
Kongregací Milosrdných sester sv. Karla Boromejského

Návrh obálky Markéta Žižkovská
Vydalo nakladatelství Cesta – Iva Pospíšilová,
nám. Republiky 5, 614 00 Brno, tel.: 545 574 373
e-mail: cestanakl@volny.cz,
www.cestabrno.cz

Cena 190 Kčs

ISBN 978-80-7295-171-0

Modlitba v jakékoli potřebě

Všemohoucí věčný Bože, tvá služebnice Matka Vojtěcha přijala s láskou a opravdovostí tvé volání ke službě a zůstala mu statečně věrná i v těžkostech.

S vnitřní svobodou a radostí přinášela oběti pro růst tvého království.

S důvěrou v moudrost církve vedla společenství, které jí bylo svěřené, a laskavě a velkodušně pomáhala všem, kdo se na ni obraceli.

Pane, předkládáme ti své naléhavé prosby (...)

a dovoláváme se přímluvy Matky Vojtěchy s důvěrou ve vyslyšení.

Prosíme tě o to skrze tvého Syna Ježíše Krista,

který v jednotě s Duchem svatým s tebou žije a kraluje na věky věků.

Amen.

Modlitba za uzdravení

Všemohoucí věčný Bože, bezpečné útočiště trpících,

dovoláváme se tvé milosrdné lásky a prosíme,

na přímluvu Matky Vojtěchy navrát zdraví nemocné(mu),

aby tě opět mohl(a) chválit a tobě sloužit,

neboť ty žiješ a kraluješ na věky věků. Amen.

Modlitba za blahořečení

Nejsvětější Boží Trojice, Otče, Synu a Duchu svatý,

tobě se klaníme, tebe chválíme, tobě vzdáváme díky

za všechny dary a milosti, kterými jsi obdařil

svou věrnou služebnici Matku Vojtěchu.

Prosíme tě, ukaž na ní moc své lásky

a velikost svého milosrdenství tím,

že nám dopřeješ její blahořečení.

Za to tě s důvěrou pokorně prosíme

skrze Krista, našeho Pána. Amen.

Žádosti o informační materiál a zprávy o vyslyšení proseb
zasílejte na adresu:

Postulace Matky Vojtěchy Hasmandové
Šporkova 12, 118 00 Praha 1
Via Concordia, 1, 00 183 Roma, Italie
e-mail: postulaceMV@boromejky.cz